STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04205

HOYPT-PROBLEMEN FUN SOTSIALIZM

Chaim Zhitlowsky

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ד״ר ח. זשיטלאווסקי

געזאמלטע שריפטן

פופצנטער באַנד

הויפט-פראבלעמען פון סאציאליזם

פאַרלאַג ח. בזשאָזאַ

וואַרשע 1931

Dr. CH. ŻYTŁOWSKI
Pismo, t. XV.
Wydawnictwo Ch. Brzoza,
Warszawa, 1931

Printed in Poland

Druk. G. Piment, Warszawa

אינהאַלט:

1. דער קריזיס אין מאַרקסיזם.

2. פעטער קראָפאָטקינס באַטייט פאַר דעם וויסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם.

3. דער סאָציאַליזם פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן.

4. סאָציאַליזם און קאָמוניזם:

I. געשיכטלעכער איבערבליק.

II. קאָאָפעראַטיווער סאָציאַליזם.

III. די קריטיק פון קאָאָפעראַטיוון סאָציאַליזם.

IV. דער קאָמוניזם.

V. בעלאַמיס קאָמוניסטישער בוי-פרינציפ.

VI. בעלאַמיס קאָמוניסטישער בוי-פרינציפ (שלוס).

VII. דער מאַרקסיסטישער בוי-פלאַן.

דער קריזיס אין מארקסיזם

דער קריזיס אין מאַרקסיזם

פאָרוואָרט

די פאָרליגנדיקע אַרבעט איז צוערשט געווען געשריבן אין דייטש און אָפּגעדרוקט אין די „סאָציאַליסטישע מאָנאַטסהעפטען" פון דעם יאָר 1899 (נאָך איידער איך האָב זיי איז בערגענומען אין מיין פאַרלאַג).

די יידישע איבערזעצונג האָב איך אָפּגעדרוקט אין „דאָס נייע לעבן", אין די העפטן 11 און 12 פון דעם יאָר 1912. אין דעם פאָרוואָרט צו דער יידישער איבערזעצונג האָב איך געשריבן:

„....מיינע סאָציאַליסטישע אַנשויאונגען זענען אָנגענומען געוואָרן פון די רוסישע סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן און זענען געווען די אָפיציעלע דאָקטרין פון דער פּאַרטיי פאַר די צען יאָר פון 1894 ביז 1904. דעמאָלט האָב איך געהאַט דעם גרויסן כבוד און דאָס גליק צו דינען איר ווי אַ טעאָרעטיקער און אַ פּראָפּאַגאַנדיסט. דאָס רוב האָב איך זיי פּאַרטיידיקט אין מיין מינדלעכער פּראָפּאַגאַנדע, אין פאָרלעזונגען און רעפעראַטן פאַר די קרייזן פון דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער עמיגראַציע, אין שווייצאַריע און פראַנקרייך. נאָר אַ קליינער טייל פון זיי איז באַאַרבעט געוואָרן שריפטלעך און איז געדרוקט געוואָרן אין רוסיש און אין דייטש.

דער איצטיקער אַרטיקל איז איינער פון די ערשטע. ער וכט, אין קורצע שטריכן אָנצוווייזן מיין שטעלונג צו דעם

מאַרקסיזם און צו יענער שטרעמונג, וואָס איז אַרויסגערופן געוואָרן אין אים דורך די אַרבעטן פון עדוואַרד בערנשטיין. די אָפּשאַצונג פון בערנשטיינס ריכטונג, וואָס איז צו יענער צייט געווען נאָך נישט אינגאַנצן קלאָר, ווערט אַרויסגעזאָגט אין דעם אַרטיקל אין דער פאָרם פון אַ היפּאָטעזע, וואָס האָט זיך אָבער שפּעטער אַרויסגעוויזן פאַר פאַלש. מיר האָט זיך געדוכט, אַז ער קריטיקירט מאַרקסן „פון לינקס", בעת ער האָט גאָר פּאָלעמיזירט אַנטקעגן אים „פון רעכטס". איך האָב דעריבער נישט ווילנדיק אַריינגעטייטשט אין אים מיינע אייגענע געדאַנקען, וואָס האָבן נישט געקאָנט האָבן קיין פּלאַץ אין זיין סיסטעם. אין אייניקע פּוסנאָטן וועל איך דעריבער איצטער אויפמערקזאַם מאַכן דעם לייענער אויף מיינע דעמאָלטדיקע טעותן.

אָבער דעם **גרונט-געדאַנק** פון מיין סאָציאַליסטישן אַני-מאמין, וואָס איך האָב צום ערשטן מאָל אַרויסגעזאָגט אין דעם איצטיקן אַרטיקל: דעם געדאַנק פון **דער אַלגעמיינער אַרבעטס-פּליכט צוליב אַ קולטור-מינימום**, בין איך עד היום געבליבן טריי. ער איז שפּעטער גלענצנדיק באַאַרבעט געוואָרן אין דער שריפט פון **אַטלאַנטיקוס**: „אַ בליק אין דעם צוקונפטס-שטאַאַט", אויף וועלכן קאַוטסקי האָט אין זיין פאָררעדע געגעבן די הסכּמה, אַז ער איז, נישט זייענדיק קיין מאַרקסיסט, „דאָך אַ סאָציאַליסט". אויף דעם גרונט פון אַטלאַנטיקוסעס אויסרעכענונגען האָב איך נאָכדעם צוגעשריבן צו דעם רוסישן פּאָפּולערן ווערק פון **באַך**: „זיין מאַיעסטעט, דער הונגער" („צאַר-גאָלאָד") דעם שלוס-קאַפּיטל: „די סאָציאַליסטישע באַלעבאַטישקייט" (סאָציאַליסטיטשעסקאָיע כאָזיאַיסטוואָ". באַכס ווערק מיט מיין שלוס-קאַפּיטל איז אַרויסגעגעבן געוואָרן פון דער „פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן"). שפּעטער איז דערזעלבער געדאַנק פון אַרבעטס-פּליכט אויך אַרויסגעזאָגט געוואָרן אין פּראָפעסאָר לודוויג שטיינס „די סאָציאַלע פראַגע אין

דעם ליכט פון דער פילאָזאָפיע". אויב איך מאַך נישט קיין טעות, האָט דער נישט - לאַנג פאַרשטאָרבענער אַמעריקאַנער דענקער און פאָרשער, וויליאַם דזשיימס, וואָס איז אין די לעצטע יאָרן פון זיין לעבן אויך צוגעשטאַנען צו דעמזעל- ביקן פּרינציפּ, אַריבערגענומען אים פון פּראָפ. שטיינס ווערק.

א חוץ דעם באַשטרעבן צו פאַרטיידיקן מיינע סאָציאַליס- טישע אָנשויאונגען פאַר דער יידיש-סאָציאַליסטישער וועלט, איז דאָ נאָך אַ טעם, פאַרוואָס איך וויל איבערזעצן און פאַר- עפנטלעכן אַלע מיינע רוסישע און דייטשישע שריפטן אין יידיש.

אין דער לעצטער צייט האָבן אייניקע פון די יידישע שריפטשטעלער, ווי מענדעלע מוכר-ספרים און שלום-עליכם, גענומען „אַריבערכאַפּן" זייערע יידישע ווערק אין העברעאיש. איך פאַרשטיי זייער פּסיכאָלאָגיע גאַנץ גוט. זיי גלויבן געוויס, אַז העברעאיש איז די אייגנטלעכע נאַציאָנאַלע שפּראַך פון אונזער פאָלק. און דעריבער ווילן זיי לעבן אין יענער שפּראַך. מחמת דעמזעלביקן טעם ציט עס מיך אַריבערצונעמען אַלץ, וואָס איך האָב געשריבן אין דער פרעמד, צוריק אין יידיש. איך גלויב אין דער צוקונפט פון אונזער לשון, ווען אפילו איך האָב נישט קיין „אַסטראָנאָמיש"-וויסנשאַפטלעכע באַווייזן, אַז יידיש מוז ווערן די נאַציאָנאַלע שפּראַך אויך פאַר דער שאַפנדיקער יידישער אינטעליגענציע.

דערפאַר איז אָבער איין זאַך קלאָר פאַר מיין שכל און פאַר מיין געפיל: איך געהער צו די, וואָס האָבן זיך איינמאָל פאַר אַלעמאָל געזאָגט:

אויב מיר איז באַשערט אַ טראָפּן אומשטערבלעכקייט, וויל איך אים האָבן אין דער יידישער שפּראַך. אין איר און מיט איר לעבן און שאַפן! מיט איר באַשטיין און מיט איר,— די בייזע שעה זאָל נישט זיין, — פאַרגיין... אויב קיין בע- סערן מזל האָט פאַר אונז ביידע די געשיכטע נישט אָנ- געגרייט.

I

ווען איך וואָלט געמוזט אין איין וואָרט אויסדריקן מיין שטאַנדפּונקט בנוגע צו דעם מאַרקסיזם בכלל, וואָלט איך געזאָגט, אַז דאָס איז דער שטאַנדפּונקט פון קריטיק. קריטיק איז אָבער אָביעקטיווע, אָנפּניותדיקע אָפּשאַצונג, און דעריבער מוז זי בשום אופן נישט זיין דווקא פּ אָ ל ע מ י ק, דווקא אָפּלייקענונג. אַן אָביעקטיווע קריטיק קאָן אויך אַריינעמען אין זיך אַן אַ פּ אָ ל אָ ג י ע, אַ הויכשעצונג און פאַרטיידיקונג פון יענע געזונטע עלעמענטן, וואָס ווערן אויסגעפונען אין דעם פּראָצעס פון דעם וויסנשאַפטלעכן אַנאַליז.

אַזאַ הויכשעצונג פאַרדינט נאָך מיין מיינונג נאָך, קודם כל, דער מאַרקסיסטישער אידעאַל: די לעצטע צילן, וועלכע מאַרקס שטעלט אַוועק פאַר דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג.

אַן „עקאָנאָמישע געזעלשאַפטס-אָרדנונג, וואָס זאָל אין דערזעלביקער צייט באַוואָרענען סיי די גרעסט-מעגלעכסטע אַנטוויקלונג פון די געזעלשאַפטלעכע פּראָדוקטיוו-קרעפטן, סיי די העכסט-מעגלעכע אַלזייטיקע אַנטוויקלונג פון דעם מענטש גופא", — אין די ווערטער פאָרמולירט מאַרקס אין אַ פּאָלעמישן בריוו אַנטקעגן מיכאַילאָווסקין די לעצטע צילן פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג, און אינאיינעם מיט אים גלויב איך, אַז אָט דער צוועק קאָן פאַרווירקלעכט ווערן נישט אַנדערש סיידן אין דער פאָרם פון אַ קאָלעקטיוויסטישן פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, וואָס זאָל געפירט ווערן לויט אַן עקאָנאָמיש-וויסנשאַפטלעך אויסגעאַרבעטן פּלאַן. אַלע אַנדערע, אפילו סאָציאַליסטישע פּראָדוקציאָנס-פאָרמען, וואָס לאָזן איבער די רעגולירונג פון דעם מאַטעריעלן פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס צו דעם „פרייען קרעפטן-שפּיל" פון אינדיווידועןן און גרופּן, קאָנען קיינמאָל נישט באַפרייען דאָס מענטשלעכע אינדיווידואום פון דאגת-חיונה, זענען קיינמאָל נישט ביכולת צו פאַרשאַפן פאַר י ע ט וו ע ד ן מענטשן די מעגלעכקייט, ער זאָל זוכן די

צילן פאר זיין טעטיקייט אויף אַנדערע, **ה ע כ ע ר ע** קולטור־
פעלדער, איידער דאָס עקאָנאָמישע, איידער דער קאַמף פאַר
די מאַטעריעלע עקזיסטענץ־מיטלען.

פונדעסטוועגן מוז איך צוגעבן, אַז פאַר דער מער
אָדער ווייניקער נאָנטער צוקונפט, אין די ערשטע פאַזן פון
דער קאָלעקטיוויסטישער אַנטוויקלונג וועט דער קאָלעקטיוויס־
טישער פרינציפּ מוזן מאַכן זייער ערנסטע הנחות צוליב אַן
אַנדער סאָציאַליסטישן פרינציפּ: דעם „געגנאָסנשאַפטלעכן" אָדער
דעם קאָאָפּעראַטיוון, — דער עיקר אויף יענע פעלדער פון
דער פּראָדוקציע, וואָס האָבן נישט צו טאָן מיט דער באַפרי־
דיקונג פון באַדערפעניש, וועלכע זענען אַבסאָלוט־נויטווענדיק
פאַר יעדן מענטש, וואָס געפינט זיך אויף אַ געוויסער, געגע־
בענער מדרגה פון קולטור. פאַרלאַנגען, אַז די מלוכה אָדער
דער קהל זאָל זיך באַשעפטיקן מיט דער פּראָדוקציע פון לוק־
סוס־זאַכן, אָדער מיט דער באַפרידיקונג פון העכערע עסטעטישע
און גייסטיקע אינטערעסן, וואָס מוזן זיין פאַרשיידן ביי די
פאַרשיידענע אינדיווידועןן, וואָלט געהייסן פאַרוויקלען די
מלוכה אָדער דעם קהל אין אַזעלכע ריין־טעכנישע שוועריי־
קייטן, מיט וועלכע ער וואָלט בשום אופן נישט געקאָנט
פאַרטיק ווערן, ווען ער זאָל וועלן אָפּהיטן, ווי אַ שוואַרצ־
אַפּל פון אויג, דאָס העכסטע גוט, וואָס דער מענטש פאַר־
מאָגט, זיין **פ ר י י ה י י ט** אין די העכערע ענינים פון
קולטור.

צוריק — קאָן מען פאַר יענע פעלדער פון דער מאַ־
טעריעלער באַלעבאַטישקייט, וואָס דאַרפן באַשאַפן די נויטווענ־
דיקסטע גיטער פאַר דעם אינדיווידועלן און געזעלשאַפטלעכן
לעבן, — שפּייז, קליידער, וווינונגען, אייזנבאַנען, שאָסייען,
לער־ביכער, וויסנשאַפטלעכע אינסטרומענטן און דאָסגלייכן *), —

---

*) די ריין־וויסנשאַפטלעכע אויסרעכענונגען פון **א ט ל א נ ט י ק ו ם** אי׳
ק ר א פ א ט ק י ן האָבן אַרויסגעבראַכט, אַז אונזערע פּראָדוקטיוו־קרעפטן

פאַר זיי, זאָג איך, קאָן מען שוין איצטער אַרויסשטעלן די פאָדערונג, אַז זיי זאָלן איבערגעגעבן ווערן צו דער מלוכה אָדער דעם קהל, וואָס זאָל אַריינפירן אַן אַרבעטס-פליכט פאַר יעדן אינדיווידואום פאַר אַ באַשטימטע, פעסט-אָפּגעגרענעצטע צאָל יאָרן.

די קולטורעלע פאָרבאַדינגונגען פאַר אָט דעם קאָלעקטיוויסטישן טייל פון דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן ליגן ערשטנס אין דעם אָנוואַקסן פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטן צו אַזאַ הויכער מדרגה, אַז עס זאָל זיין גענוג, לאָמיר זאָגן, אַ יאָר צען צו אַרבעטן פאַרן קהל, כּדי צו באַקומען דערפאַר אַן עקזיסטענץ-מינימום אויף אַ געוויסער קולטורעלער מדרגה פאַר דעם גאַנצן לעבן.

די צווייטע פאָרבאַדינגונג איז, אַז פאַר יעדן מענטש זאָל ווערן קלאָר די אמתע באַדייטונג פון אַ פאַרזיכערטן „קולטור-מינימום”. מענטשן מוזן איינזען, אַז עס לוינט זיך צו אַרבעטן פאַר דער געזעלשאַפט אַ צען יאָר, — לאָמיר זאָגן פון דעם פערצנטן ביז דעם פיראונצוואַנציקסטן לעבנס-יאָר, — אונטער די בעסטע היגיענישע באַדינגונגען, מיט דער גרעסטער אויסנוצונג פון דעם אַרבעטס-פּראָצעס פאַר פּעדאַגאָגישע צילן און פאַר דער אַלזייטיקער אַנטוויקלונג פון דעם אינדיווידואום, כּדי דערנאָך צו האָבן די פרייע מעגלעכקייט, אין די בעסטע יוגנט-יאָרן, אין דעם פאַנאַנדערבלי פון אַלע קערפּערלעכע און גייסטיקע קרעפטן, זיך אַוועקצוגעבן אינגאַנצן

האָבן שוין דערגרייכט דידאַזיקע מדרגה. ביידע פאָרשער, וואָס האָבן אָנגעווענדט פאַרשיידענע מעטאָדן אין דער באַאַרבעטונג פון דער פּראָבלעם, זענען געקומען צו כּמעט דיזעלביקע רעזולטאַטן. אַ פאַרגלייך פון ביידנס מעטאָדן און רעזולטאַטן פאָדערט אַ באַזונדערן אַרטיקל. דאָ וועט זיין גענוג צו באַמערקן, אַז לויט ביידנס אויסרעכענונגען, קאָן די נויטווענדיקע אַרבעט פאַר אַ „קולטור-מינימום“ בשום אופן נישט דערגרייכן די צאָל פון צען יאָר, וואָס מיר האָבן אָנגענומען אין טעקסט. [1912].

פֿאַר יענער אַרט קולטורעלער אַרבעט, וואָס איז איינעם מער איינגעבאַקן אין האַרצן. די דאָזיקע העכערע קולטורעלע אַרבעטן וועלן אַ לאַנגע צייט מוזן דורכגעפֿירט ווערן אויף דעם יסוד פֿון פּריוואַטע קאָאָפּעראַציעס און נישט פֿון נויטווענדיקן קאָלעקטיוויזם*).

אָבער, וואָס פֿאַר אַ הנחות דער נויטווענדיקער קאָלעקטיוויזם זאָל נישט דאַרפֿן מאַכן דער פּריוואַטער קאָאָפּעראַציע, — איין זאַך איז זיכער, אַז אין דעם פֿונדאַמענט פֿון דעם מאַרקסיסטישן קאָלעקטיוויזם ליגט אַ ל ע ב נ ס ־ אָ נ ש ױ א ו נ ג, וואָס איז דורך און דורך אינדיווידואַליסטיש, קולטור־פֿרייַנטלעך און א י ד ע אַ ל י ס ט י ש. וואָס די שקלאַפֿן־ווירטשאַפֿט איז געווען פֿאַר דעם אַלטן גריכנלאַנד, דערהויפּט פֿאַר אַטען, דאָס זאָל אין דער קאָלעקטיוויסטישער באַלעבאַטישקייט זיין די אַלגעמיינע אַרבעטס־פֿליכט פֿאַר דער מענטשהייט פֿון דער צוקונפֿט: אַ באַזיס, אויף וועלכער עס וואַקסט אויס אַ העכערע, פֿרייע קולטור, וואָס אין איר קאָנען די אינדיווידוען זיך באמת פֿאַנאַנדערבליִען.

דאָס איז דער העכסטער א י ד ע אַ ל י ס ט י ש ע ר ציל, וואָס אַ מענטש האָט ווען עס איז געקאָנט אַוועקשטעלן פֿאַר אַ מענטשן. האָט אָבער מאַרקס געגלויבט, אַז אָט דעם העכסטן ציל קאָן מען וויסנשאַפֿטלעך אַנדערש נישט באַגרינדן, סיידן דורך אַ מ אַ ט ע ר י אַ ל י ס ט י ש ע ר געשיכטס־פֿילאָזאָפֿיע, און אין דערינען ליגט דער גאַנצער „דיאַלעקטישער" וויץ פֿון דער מעשה. נאָכדעם ווי אין דייטשלאַנד איז איינגעפֿאַלן דער בנין פֿון פֿילאָזאָפֿישן אידעאַליזם; נאָכדעם ווי די קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציאָנס־פֿאָרם האָט אומעטום גובר געווען די אַלטע

*) וואָס מער איך דענק וועגן דער פּראָבלעם, אַלץ מער ווער איך מסופּק, דער קאָלעקטיוויזם זאָל ווען עס איז קאָנען פֿאַרנעמען דעם פּלאַץ פֿון פּריוואַטער קאָאָפּעראַציע אין יענע פֿעלדער פֿון פּראָדוקציע, וואָס שטייגן אַריבער דעם קולטור־מינימום. [1912].

פאָרמען; נאָכדעם ווי דער עקאָנאָמישער עגאָאיזם איז געוואָרן דער בעל־הבית אויף דעם מענטשנס האַרצן; נאָכדעם, ווי דער אוטאָפּיסטישער סאָציאַליזם האָט באַוויזן זײַן גאַנצע אָנמאַכט צו צווינגען די ווירקלעכקייט, זי זאָל פאָלגן זיינע אידעאַלן, האָט דער „קריטישער קאָמוניזם", — ווי קאַרל מאַרקס האָט צוערשט אָנגערופן זיין שטה. — אַראָפּגענידערט פון זיין טעאָרעטישער הויך אין דער אייז־קאַלטער ווירקלעכקייט, האָט אינאיינעם מיט דעם פיליסטער זיך אויסגעלאכט פון דעם קראַפטלאָזן, טרוימערישן „אידעאָלאָג", האָט אָנגעוויזן, אז די הערשנדיקע פּראָדוקציאָנס־פאָרם איז אַ געשיכטלעכע נויטווענדיקייט; האָט געשילדערט, ווי אַזוי די טריאומפירנדיקע בורזשואַזיע גראָבט זיך איר אייגענעם קבר און ווי אַזוי איר פאַרשווינדן אין דער צוקונפט איז אַ נויטווענדיקער פועל־יוצא פון איר באַרעכטיקונג אין דער קעגנוואַרט.

דער מאַרקסיזם — דאָס איז דער פייער פון פּראָמעטעאוס, וואָס איז אַרומגערינגלט מיט אַ דיקן אייזיקן פאַנצער. אין דערין ליגט אַ גרויסער טייל פון יענעם כשוף, מיט וועלכן דער יונגער מאַרקסיזם האָט געווירקט אויף די נשמות. איינער איז געוואָרן פאַרמאַגנעטיזירט דורך דעם פייער פונם אידעאַל, וואָס שימערט דורך דעם קריסטאָלענעם אייז; דעם אַנדערן האָט צוגעצויגן צו זיך דער אייזיקער, פראָסט־קאַלטער פאַנצער פון דער וויסנשאַפט, און דער דריטער איז באַצויבערט געוואָרן דורך דער וואונדערלעכער קאָמבינאַציע פון אייז און פייער אין דער מאַרקסיסטישער סיסטעם. דער שוואַרצסטער פּעסימיזם בנוגע צו דעם היינטיקן טאָג, האַנט־אין־האַנט מיט דעם רויז־פאַרביקן אָפּטימיזם פאַר דער צוקונפט; אַן אומברחמנות־דיקער אַנאַליז פון אַלע אוטאָפּיסטישע חלומות, פאַרבונדן מיט וואָרט־קאַרגע, איינגעהאַלטענע, אָבער דערפאַר גופא נאָך ענערגישער־ווירקנדיקע נביאות וועגן דעם עתיד, — אָט די להיפוכדיקע עלעמענטן העלפן איינער דעם אַנדערן אין דער מאַרקסיסטישער סיסטעם, ווי ליכט און שאָטן אויף אַ רעמבראַנדטשן בילד.

די פאַרבינדונג פון דעם אידעאַליסטישן ענד-ציל מיט דער מאַטעריאַליסטישער געשיכטס-פילאָזאָפיע האָט מאַרקס געקאָנט מאַכן נאָר מיט דער הילף פון דער „העגעלשער דיאַלעקטיק”, וואָס איז ביי העגעלן, ווי מאַרקס האָט געמיינט, „געשטאַנען אויפן קאָפּ”, און וועלכע מאַרקס האָט צוריק, ווי ער אַליין האָט געגלויבט, „אַוועקגעשטעלט אויף די פיס”.

אָבער די צרה איז, וואָס עס העלפט נישט, ווען מען שטעלט אַוועק אַ בר-מנן אויף די פיס און מען פלייסט זיך, מיט דער הילף פון אַ זייער ברי׳השער גאַלוואַניזאַציע, צו מאַכן צוקן און שפּילן זיינע שוין לאַנג טויטע מוסקולן, און אויף אַזאַ אופן דערוועקן אין זיי אַ כלומרשטדיקן לעבן. די העגעלשע דיאַלעקטיק איז טויט. פריער אָדער שפּעטער האָט זי געמוזט אומפאַלן און דורך דעם גופא אַוועקשטעלן אין גרויסן ספק די מעגלעכקייט פון אַ בנין מיט אַ מאַטעריאַליסטישן פונדאַמענט און אַן אידעאַליסטישן אויבערבוי.

אַן אַנדער טעאָרעטישער טעות פון קאַרל מאַרקס איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס ער האָט זיך אונטערגענומען צו באַגרינדן די לעצטע צילן פון דער געזעלשאַפטלעכער אַנטוויקלונג אויף דעם וועג פון היסטאָריאָזאָפיע*). וויפל פרוון מען האָט ביז אַהער ניט געמאַכט אויף דעם וועג, האָט זיך אַלעמאָל אַרויסגעוויזן, אַז דער „נאַטירלעכער גאַנג פון דער אַנטוויקלונג” אינאיינעם מיט דעם לעצטן „נישט אויסצומיידנדיקן ציל”, וואָס דער פאָרשער האָט געמיינט, אַז ער האָט ביידע אַרויסגעפונען אין די פאַקטן פון דעם געשיכטלעכן לעבן, זענען נישט קיין אַנדער זאַך, ווי דעם פאָרשערס אייגענע אידעאַלן, וועלכע ער האָט אומבאַוווסט אַריינגעטייטשט אין די דאָזיקע פאַקטן. דערזעלביקער מזל איז אויסגעפאַלן

*) די קריטיק פון דער היסטאָריאָזאָפישער באַגרינדונג פון דעם סאָציאַליזם האָב איך שפּעטער געגעבן אין מיין אַרבעט „די געשיכטס-פילאָזאָפיע און דער ענדציל”. ז. געז. שריפטן באַנד 3 ז. 133.

אויך אויף דעם גורל פון דעם מאַרקסיזם. און אַזוי ווי ער האָט זיינע אידעאַלן ענג־צונויפגעוועבט מיט דער העגעלשער דיאַלעקטיק און אַזוי ווי דידאָזיקע דיאַלעקטיק האָט אָנגעהויבן גוססן אין די פילאָזאָפיש־געבילדעטע קעפּ, האָט דעריבער געמוזט אויפשטיין אַ ריכטונג אינעווייניק אין דעם מאַרקסיזם גופא, וואָס האָט שוין נישט געקאָנט זען קיין קאָלעקטיוויסטישע ענד־צילן אין דער געשיכטע און ממילא שוין אויך נישט געוואָלט וויסן פון זיי אין דער טאָג־טעגלעכער סאָציאַליסטישער פּראַקטיק.

צום אומגליק האָט זיך אין מאַרקסיזם געמוזט אַרויסבילדן אַזאַ ממה־נפשך: אָדער מיר נעמען אָן דעם קאָלעקטיוויסטישן ענד־ציל, דעמאָלט מוזן מיר אויך אָננעמען די מאַרקס־העגעלשע דיאַלעקטיק, מיט אַלץ, וואָס עס הענגט אויף איר אַרום און אַרום. אָדער מיר זאָגן: אַ סוף צו דער טויטער מעטאַפיזיק! — איז דעמאָלט אָבער אויך אַ סוף צו די געזעלשאַפטלעכע אידעאַלן, וואָס זענען מיט איר פאַרבונדן*).

אין דערינען ליגט איין זייט פון דעם קריזיס אין דעם מאַרקסיזם, די טעאָרעטישע זייט, און נאָך מיין מיינונג נאָך קאָן מען פון איר פטור ווערן נאָר אויף איין־איינציקן אופן: מען מוז פאַנאַנדעררייסן די פאַרבינדונג פון דעם סאָציאַליסטישן ענד־ציל מיט דער אויסגעעלטערטער מאַרקס־העגעלשער מעטאַפיזיק. דער סאָציאַליסטישער ענד־ציל מוז אינגאַנצן באַפרייט ווערן פון איר. זיין וויסנשאַפטלעכע באַגרינדונג מוז אָפּגענומען ווערן פון דער **היסטאָריאָזאָפיע**, דאָס הייסט, פון אַלע יענע געשיכטס־פילאָזאָפישע סיסטעמען, וואָס ווילן אַרויסגעפינען דעם „אייזערנעם אַנטוויקלונגס־גאַנג פון דער געשיכטע", און איבערגעגעבן ווערן צו דער **סאָציאָלאָגיע**, דאָס הייסט, צו דער וויסנשאַפט פון די פאַרשיידענע געזעל־

*) אַן אינטערעסאַנטע און וויכטיקע „היסטאָרישע אידייען־פאַרבינדונג" ! [1912].

שאַפטלעכע לעבנס-פאָרמען און זייער ווירקונג אויף דעם מענטשן.

אָבער דער קריזיס אין דעם מאַרקסיזם האָט נאָך אַ צווייטע זייט, אַ וויכטיקע און אַן ערנסטע, וואָס איז ענג פאַרבונדן מיט דער ערשטער. דאָס איז דער קריזיס אין דער מאַרקסיסטישער ט אַ ק ט י ק.

II

איין גרונט-פּרינציפּ הערשט איבער דער מאַרקסיסטישער טאַקטיק דאָרטן, ווו זי טרעט אַרויס ריין און וויל נישט מאַכן קיין קאָנצעסיעס דער „שלעכטער ווירקלעכקייט“. דער פּרינציפּ איז: ד י ד י ק ט אַ ט ו ר פ ו ן ד ע ם פּ ר אָ ל ע ט אַ ר י אַ ט.

די מאַרקסיסטישע סאָציאַל-דעמאָקראַטיע וויל זיין אַ פאַרטרעטערין פון די אינטערעסן נישט פון דעם גאַנצן אַרבעטער־קלאַס, נאָר נישט מער ווי פון איין טייל זיינעם. זי וויל זיין די פּאַרטיי פון דעם פּראָלעטאַריאַט, ד. ה. פון יענע אַרבעטער, וואָס קאָנען לעבן נאָר אַ דאַנק דעם פאַרקויף פון זייער אַרבעטס-קראַפט. אַלע אַנדערע שיכטן פון דער אַרבעטערשאַפט און דער עיקר די זעלבשטענדיקע קליינע פויערים און פאַרמערס, וואָס זויגן קיין איין ברעקל פרעמדע קראַפט נישט אויס, וואָס לעבן נאָר פון זייער אייגענער אַרבעטס-קראַפט, — ווען אַפילו זיי טראָגן אויפן מאַרק נאָר די פּראָדוקטן פון זייער אַרבעטס-קראַפט, אָבער נישט זי אַליין, — ווערן פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע צוגערעכנט צו די באַלעבאַטישע „מיטלשיכטן“ און מען אינטערעסירט זיך מיט זיי נאָר אַזוי פיל, אויף וויפל זיי ווערן אַלץ מער און מער נוטה אַריינצופאַלן אין די שיכטן פון דעם ריינעם פּראָלעטאַריאַט. און אַזוי קוקט מען אויך אויף יענע קליינע בעלי-מלאכות, וואָס קומען אויס אָן פועלים און באַזאָרגן זייער ווירטשאַפט מיט די אייגענע

צען פינגער: זיי זענען לפי דער טעאָריע אויף „קליין־בורזשויעס", ווייל דער אויבערשטער האָט זיי געשטראָפט מיט דעם בזיון נישט צו מוזן פאַרקויפן זייער אַרבעטס־קראַפט. דער זעלבשטענדיקער אַרבעטער, וואָס איז, — ווייניקסטנס, לויט דעם אויסזען, — נישט אונטערגעיאָכט דירעקט צו דעם קאַפּיטאַליסט, קאָן ערשט דעמאָלט גראָבן אַ קבר פאַר דער בורזשואַזיע, ווען ער ווערט פון איר פריער אַליין עקאָנאָמיש באַגראָבן. דערפון איז ממילא געדרונגען, אַז מיר טאָ׳ן נישט שטערן די בורזשואַזיע אין דערדאָזיקער קברנישער אַרבעט אירער. אַלץ, וואָס פאַרהאַלט די אַנטוויקלונג פון דעם קאַפּיטאַליזם און דער בורזשואַזיע, ווערט און זאָל אָפּגערוימט ווערן פון וועג.

אין אָט דעם טאַקטישן פאַרהאַלטן זיך פון דעם מאַרקסיזם צו דער בורזשואַזיע טרעט בולט און שאַרף אַרויס זיין דיאַלעקטישע ווידערשפּרוך־לאָגיק, מיט איר אייביקן „יאָ־ניין" און „ניין־יאָ". דער קאַפּיטאַליזם איז דער פיינט און ער איז דער פריינט. קאַמף אַנטקעגן דער בורזשואַזיע און אין דער זעלבער צייט אַ קאַמף אַנטקעגן אַלץ, וואָס וויל אויפהאַלטן איר אַנטוויקלונג. ווייל, זאָל די דיקטאַטור פון דעם פּראָלעטאַריאַט ווען עס איז קאָנען מקוים ווערן, מוז, פאַרשטייט זיך, די „אומגעהייערע מאַיאָריטעט פון דער באַפעלקערונג אַפריער פּראָלעטאַריזירט ווערן דורך דער בורזשואַזיע". „וויסנשאַפטלעך" באַגרינדן דעמדאָזיקן גרונט־פּרינציפּ פון דער „פּראָלעטאַרישער" טאַקטיק נעמט אויף זיך אין דעם מאַרקסיזם די „פאַרעלענדונגס"־טעאָריע, וואָס ווייזט אויף מיט סטאַטיסטישע ציפערן אין די הענט, אַז די מיטעלע באַלעבאַטים ווערן אַלץ מער און מער פאַראָרעמט און פאַלן אַלץ מער און מער אַריין אין די ציילן פון דעם פּראָלעטאַריאַט.

דער דיאַלעקטישער אנדרוגינוס פון קאַמף אַנטקעגן דער בורזשואַזיע און אונטערשטיצן די זעלבע בורזשואַזיע בויט זיך

אויף נאָך צוויי אַנדערע טעאָריעס, וואָס האָבן געשפּילט אַ גרויסע ראָלע אין דער בערנשטיין-פּאָלעמיק.

די דיקטאַטור פון דעם פּראָלעטאַריאַט מוז באַלויכטן ווערן מיט דעם ליכט פון דער „היסטאָרישער נויטווענדיקייט“. צוליב דעמדאָזיקן צוועק מוז מען באַווייזן, אַז די בורזשואַזיע, ווי נאָר זי שטייגט אַריבער אַ געוויסע שטופע פון איר אַנטוויקלונג, קאָן שוין נישט מער זיין ביכולת אויסצונוצן יענע געזעלשאַפטלעכע פּראָדוקטיוו-קרעפטן, וואָס זענען געבאָרן געוואָרן אין איר מוטער-שויס און אויסגעוואַקסן אונטער איר השגחה. מחמת -- אַזוי ווי די אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטן איז דער ערשטער באַוועגער, די סבה העליונה, און דער לעצטער צוועק, דער אימאַנענטער „תכלית הקצוני“ פון דעם גאַנצן געזעלשאַפטלעכן זיין, איז ממילא ווי נאָר די בורזשואַזיע פאַרלירט די פעאיקייט צו באַהערשן דידאָזיקע פּראָדוקטיוו-קרעפטן, פאַרלירט זי דערמיט גופא אויך די באַרעכטיקונג נאָך ווייטער צו בלייבן אַ הערשנדיקער קלאַס. די פּראָדוקציאָנס-פאָרם, וואָס זי האָט אויסגעאַרבעט, ווערט פון אינעווייניק צעשמעטערט, דער פּראָלעטאַריאַט נעמט איבער די באַהערשונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטן און ווערט ממילא די הערשנדיקע מאַכט אין דער געזעלשאַפט. ער אָרגאַניזירט די אויסנוצונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטן אויף ריין-קאָלעקטיוויסטישע יסודות, און דורך דעם גופא שאַפט ער אָפּ יעטוועדע קלאַסן-איינטיילונג אין דער געזעלשאַפט.

כדי אָבער צו קאָנען איבערנעמען די הערשנדיקע ראָלע און צו קאָנען אָרגאַניזירן די פּראָדוקטיוו-קרעפטן אויף קאָלעקטיוויסטישע יסודות, מוז דער א ו פ ן פון דער פּראָדוקציע נאָך אַפריער, אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, אַזוי אומגעוואַנדלט ווערן, אַז די קאָלעקטיוויסטישע פּראָדוקציאָנס-פ אָ ר ם זאָל אויסקומען נישט מער ווי אַ נאַטירלעכע פאָרמולירונג פון יענעם פּראָדוקציאָנס-א ו פ ן, וואָס איז שוין אויסגעוואַקסן אין דער געזעלשאַפט און איז געוואָרן דער טעכנישער

גרונט-פרינציפּ אין אַלע וויכטיקע עקאָנאָמישע אונטערנעמונגען. די קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציע מוז אומעטום געפירט ווערן אויף דעם אופן פון עוג-מלך-הבשנדיקע אינדוסטריען (טראָסטס, קאַרטעלן און דאָסגלייכן), וואָס זאָלן אויף אַ גרויסן מאַסשטאַב צונויפקלייבן אינאײנעם, „פאַרגעזעלשאַפטן" און דיסציפּלינירן די מענטשלעכע אַרבעטס-קרעפטן. מיט דעם פּראָצעס, אין וועלכן דאָס קומט פאָר אין דער איצטיקער געזעלשאַפט, באַשעפטיקט זיך דער עיקר די „קאָנצענטראַציע-טעאָריע", בעת די „קריזיסן-טעאָריע" באַשרייבט און טייטשט אויס דעם קאַמף, וועלכן די בורזשואַזיע מוז איצטער פירן אַנטקעגן די פּראָדוקטיוו-קרעפטן, וועלכע זי אַליין האָט אַרויסגערופן אין לעבן.

עס פאַרשטייט זיך, אַז די „קאָנצענטראַציע-טעאָריע", די „קריזיסן-טעאָריע" און די „פאַרעלענדונגס-טעאָריע" אַרבעטן אַלע דריי אינאײנעם, האַנט אין האַנט. די פאַקטן פון דער ווירקלעכקייט, וואָס אויף זיי זענען באַגרינדעט די דאָזיקע דריי טעאָריעס, זענען נאַטירלעך נישט אויסגע„מוח"ט געוואָרן פון דעם מאַרך, אָבער דער מוח האָט זיי אָנגעשאַרפט און צוגעשפּיצט צו איין-איינציקן פּרינציפּ: דעם פּראָלעטאַריאַט און זיין נישט-אויסמיידנדיקע דיקטאַטור.

איז וואָס זאָל דער פּראָלעטאַריאַט טאָן ביז די שעה פון זיין דיקטאַטור וועט האָבן געשלאָגן? ער זאָל זיך צו איר צוגרייטן. ער זאָל זיך אָרגאַניזירן פּאָליטיש אין אַ זעלבשטענדיקע פּאַרטיי, ער זאָל פאַרשטאַרקן זיין פּאָליטישע מאַכט און זאָל אומעטום העלפן יענע פּראָצעסן, וואָס זאָלן צעשטערן די אַלטע געזעלשאַפט און פאַרמערן זיין אייגענע צאָל, ביז עס וועט קומען דער מאָמענט, ווען ער וועט דורך אַ פּאָליטישער רעוואָלוציע אַריינפירן די סאָציאַליזם.

אָט דאָס זענען די גרונט-שטריכן פון דער ריינער מאַרקסיסטישער טאַקטיק, וואָס בלייבט טריי צו אירע אייגענע פּרינציפּן, דער פּועל-יוצא פון איר איז געווען דער פאַקט, וואָס אומעטום איז אַ סאָציאַל-דעמאָקראַטישע פּאַרטיי שיר נישט

צעשפּאָלטן געוואָרן אין אַ „ראַדיקאַלע“ און אַ „אָפּאָרטוניס־טישע“...

דער אָפּאָרטוניזם איז, לויט זיין אינעווייניקסטן עצם, אַ סימפּטאָם פון אַ קראַנקהייט. אומעטום ווו ער באַווייזט זיך, איז ער אַ סימן, אַז די אָרגאַנישע סיסטעם פון די פּאַרטיי־פּרינציפּן איז שוין נישט מער ביכולת נאָרמאַל צו אַסימילירן די איינדרוקן פון דער דרויסנדיקערווירקלעכקייט; ער זאָגט אָן, אַז דער אָרגאַניזם פון די פּאַרטיי־אָנשויאונגען פּאַסט שוין נישט מער צו דער לעבנס־סביבה, אין וועלכער ער געפינט זיך, אַז ער ווערט דעגענערירט אין איר. אַ פּאַרטיי, וואָס אין איר האָט זיך אַריינגעריסן דער אָפּאָרטוניזם, איז ווי אַ מאַן, וואָס האָט פאַרלאָרן דעם מאָראַלישן יסוד פון זיין לעבן און האָט זיך אַריינגעלאָזן אין „עבדיה בהפקרא“. זי פליט פון איין דערפאָלג צו דעם אַנדערן און לעבט פון פאַל צו פאַל, אָדער נאָך ריכטיקער: פון איין „זינדן־פאַל“ צו דעם אַנדערן. נאָך אַ צייל פון אָפּאָרטוניסטישע הצלחות ווערט פון איר גאַנצן גייסטיקן וועזן אַ תל. אַ פּאַרטיי, וואָס האָט לעבנס־קראַפט אין זיך, באַמערקט אויפן שטעל די סימפּטאָמען פון איר קראַנק־הייט און רעאַגירט אויף זיי. דאָס איז אויך דער פאַל מיט דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע. דער קריזיס פונם מאַרקסיזם איז אין מיינע אויגן די קריטיק פון די אַלטע פּרינציפּן, וואָס שטימען נישט מער מיט דער נייער ווירקלעכקייט, און אַ באַשטרעבן אויסצוגעפינען נייע פּרינציפּן, וואָס זאָלן פירן צו דער ווידערגעבורט פון דער פּאַרטיי.

דעם ערשטן, ערנסטן אָנהויב צו דער ווידערגעבורט פון די פּאַרטיי־פּרינציפּן -- אַן אָנהויב, וואָס באַשטימט אירע ווייטערדיקע שריט — זע איך אין די קריטישע און פּאָזיטיווע אַרגומענטן ב ע ר נ ש ט ײ נ ס. זיין פאַרדינסט באַשטייט, נאָך מיין מיינונג, אין דעם, וואָס ער האָט דער פּאַרטיי באמת פאָר־געשלאָגן אַ נייעם לעבנס־פּרינציפּ, ווען אפילו דער פּרינציפּ איז נאָך נישט קאָנסעקווענט דורכגעטראַכט געוואָרן אין אַלע

ריכטונגען. דערדאָזיקער פּרינציפּ איז, ווי מיר דוכט, זייער ווייט דערפון צו העלפן דעם אָפּאָרטוניזם, דאָס הייסט, דער טאַקטיק, וואָס לאָזט זיך באַשטימען נישט דורך פעסטע פּרינ- ציפּן, נאָר דורך דער יאָגעניש נאָך „הצלחה"; אדרבה, ער האָט די קראַפט אין זיך אזא טאַקטיק איינמאָל פאַר אַלעמאָל אויס- צוראַמען פון דער פּאַרטיי.

דער נייער געזיכטספּונקט, פאַר וועלכן בערנשטיין קעמפט אין דער פּאַרטיי, קאָן מען, ווי איך גלויב, פאָרמולירן אַזוי: די פּאַרטיי דאַרף אויפהערן צו קוקן אויף זיך, ווי אויף אַ געצייג אין די הענט פון אַ געשיכטלעכער אַנטוויקלונג, וואָס שטייט העכער פון די מענטשן און באַהערשט זיי. זי מוז האָבן דעם קוראַזש אויסצוזען ווי דאָס, וואָס זי איז — אַ בשר-ודמיקע אינטערעסן-פּאַרטיי פון דעם גאַנצן אַרבעטער-קלאַס. דעריבער דאַרף זי אירע צילן און וועגן נישט אויסחרשן ביי דעם „נאַטירלעכן אַנטוויקלונגס-גאַנג פון דער געשיכטע", נאָר אויסרעכענען זיי מער נישט לויט די אינטערעסן פון די אַרבעטער. צום באַדויערן האָט בערנשטיין אַ סך פּונקטן פון זיין געדאַנקענגאַנג נאָך נישט גאַנץ קלאָר אויסגעאַרבעט און עס בלייבן נאָך ספיקות וועגן זיי. דעריבער בין איך נישט זיכער, אויב מיט מיין אויסטייטשונג פון זיין גרונט-געדאַנק גיב איך ריכטיק איבער וואָס ער האָט געוואָלט. אָבער מיין פאָרמולירונג פּאַסט גאַנץ גוט צו דעם גייסט פון זיינע לעצטע שריפטן *).

---

*) אין דערינגען איז געלעגן מיין וויכטיקסטער טעות בנוגע צו בערנ- שטיינען. זיינע נאָך שפּעטערע שריפטן האָבן קלאָר געמאַכט זיין שטאַנדפּונקט. קודם כל האָט ער זיך נישט אָפּגעזאָגט פון דעם גרונט-געדאַנק פון דעם עקאָ- נאָמישן מאַטעריאַליזם. אדרבא, ער האָט אים נאָך פאַרשטאַרקט. ער האָט גע- קריטיקירט מאַרקס' געשיכטס-פילאָזאָפיע, אָבער ער האָט פאַרשטאַנען דערביי מאַרקס' באַשטימטע טעאָרעטישע אויסרעכענונגען, ווי אַזוי פון דער איצטיקער געזעל- שאַפט טוט אַרויסוואַקסן אַ סאָציאַליסטישע. מיט אַ שאַרפן בליק האָט ער איינ-

פאַר מיר באַטייט דער נייער שטאַנדפּונקט אָט-וואָס: די סאָציאַל-דעמאָקראַטיע איז אַ בשר-ודמיקע אינטערעסן-פּאַרטיי פון דעם אַרבעטער-קלאַס; דאָס הייסט, זי דאַרף אומעטום, אויף אַלע פעלדער פון דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן פאַרטרעטן זי

געזען, אַז די פאַקטן פון דעם לעבן פירן נישט „מיט געוואַלד" צום סאָציאַליזם, ווי דאָס האָט געגלויבט קאַרל מאַרקס און ווי דאָס גלויבט נאָך איצטער דאָס רוב „אָרטאָדאָקסע" אָדער „ראַדיקאַלע" סאָציאַליסטן. אָבער אָנשטאָט אינגאַנצן אָפּצוזאָגן זיך פון דעם עקאָנאָמישן מאַטעריאַליזם און „אוטאָפּיסטיש" פאַרלאַנגען, מען זאָל זוכן אַן אַנדער טעאָרעטישע באַגרינדונג פאַר דעם סאָציאַליסטישן אידעאַל, האָט ער, פאַרעקשנט אין דעם עקאָנאָמישן מאַטעריאַליזם, אַרויסגעבראַכט אַן אַנדער פאָדערונג: לאָמיר נישט אַזוי מקפיד זיין אויף דעם סאָציאַליסטישן ענדציל: „דער ענדציל איז גאָרנישט, די באַוועגונג איז אַלץ".— אַחוץ דעם האָט ער אויך דעם קלאַסן-שטאַנדפּונקט פון דעם סאָציאַליזם, וואָס זאָגט, אַז ער איז אין דער ערשטער ליניע אַ קאַמף פון אַרבעט אַנטקעגן קאַפּיטאַל נישט ווייניק מטושטש געמאַכט: ער איז ביי אים כמעט אינגאַנצן פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ קאַמף פון די אומפאַרמעגלעכע, אָרעמערע שיכטן פאַר אַ בעסערן פרייערן לעבן, און אַ שטאַרקערע ראָלע אין דער געזעלשאַפט. — דאָס איז לחלוטין נישט דאָס, וואָס איך האָב אַרויסגעלייענט, — אָדער, ריכטיקער, אַריינגעלייענט, — אין זיינע ערשטע ווערק. איך האָב זיי נישט ווילנדיק אַריינגעלייענט דערפאַר, ווייל דאָס איז געווען מיין אמת, און עס האָט מיך אַזוי געפרייט, ווען איך האָב געזען (אָדער מיר האָט זיך אויסגעדוכט), אַז די גייסטיקע פירער פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע קומען אויך ביסלעכווייז צו אים. — נישט קוקנדיק אויף אַלע פעלערן, — טעאָרעטישע און פּראַקטישע, — וואָס שטעקן אין בערנשטיינס סיסטעם, בלייבט זיין היסטאָרישע באַדייטונג זייער גרויס: אַ דאַנק אים איז פאַרשטאַרקט געוואָרן דער קאַמף פון פּראָלעטאַריאַט פאַר אַ בעסערע עקזיסטענץ היינטיקן טאָג; זענען די מחות באַפרייט געוואָרן פון אַ סך פאַרמרשט רעוואָלוציאָנערע פראַזן, מיט וועלכע עס איז געווען אָנגעזאַפּט די לופט פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע און עס איז אויפגעוועקט געוואָרן דער גייסט פון קריטיק, פון זעלבשטענדיקן דענקען און פאָרשן, אָנשטאָט דעם פריערדיקן גלויבן, אַז אַלץ, וואָס מאַרקס און ענגעלס האָבן געלערנט, איז קודש-קדשים. [1912].

אינטערעסן פון די **אַרבעטער** (און נישט נאָר די פּראָלע־טאַריער) אין זייער קאַמף פאַר אַ חשובע מענטשלעכע עקזיס־טענץ. צו דעם לעצטן קאָלעקטיוויסטישן ציל פון דער באַ־וועגונג שטרעבן מיר אויך נישט מער, ווי דערפאַר, ווייל דער קאָלעקטיוויזם איז די איינציקע סאָציאָלאָגיש־דענקבאַרע געזעל־שאַפטלעכע פאָרם, וואָס קאָן פאַרשאַפן איטלעכן אַרבעטער אָן אַן אונטערשייד די מעגלעכקייט צו דערגרייכן אַ חשובן מענטשלעכן זיין אויף דער וועלט.

צו דעמדאָזיקן לעצטן ציל קאָן מען דערגרייכן נאָר אויף איין וועג: אַלע אַרבעטער מוזן דערהויבן ווערן צו אַזאַ הויכע שטופע אין דער קולטור, אַז פאַר זיי זאָל דער סאָ־ציאַליזם ווערן אַ **נויטווענדיקייט**. אַ נויטווענדיקייט נישט אין דעם געשיכטס־פילאָזאָפישן זין פון „נישט קאָנען אויסמיידן", נאָר אין דעם סאָציאָלאָגישן און קולטורעלן זין פון „נישט קאָנען אויסקומען"*).

דער וועג צו דעם סאָציאַליזם ליגט אין דער אויפהוי־בונג פון דער מאַטעריעלער און קולטורעלער לאַגע פון אַלע אַרבעטנדיקע שיכטן, סיי דורך אייגענער הילף, סיי דורך דער הילף פון דער מלוכה; אין דעם פאַרשווינדן פון דער „פאַר־שאָלטענער באַדערפענישלאָזיקייט"; אין דעם געשטייגערטן דאָרשט צו מאַטעריעלע און קולטורעלע גיטער, און אין דעם

---

*) „נישט־קאָנען־אויסמיידן" איז אָביעקטיוו, און נעמט אָן, אַז געוויסע קרעפטן, וואָס שטייען ערגעץ־ווו הינטער דעם מענטש, טרייבן אים מיט געוואַלט צום סאָציאַליזם אפילו אַנטקעגן זיין אייגענעם ווילן, אָדער אַז זיין ווילן איז דערביי נישט מער ווי אַן אָפּשפּיגלונג פון יענע מחוץ למענטשלעכע קרעפטן. „נישט־קאָנען־אויסקומען" איז סוביעקטיוו און האָט זיין וואָרצל נישט אין מחוץ למענטשלעכע קרעפטן נאָר אינעווייניק אין דעם מענטשלעכן ווילן און אין זיינע מענטשלעכע אינטערעסן. דאָס איז די שטייגערונג פון דעם ווילן צו אַ זאַך ביז צו אַזאַ מדרגה, אַז מען קאָן אָן איר נישט לעבן און מען איז אָנגעגרייט מוסר נפש זיין זיך פאַר איר. [אָנמערקונג פון 1912].

פֿאַנאַנדערבלײַ פֿון דעם געפֿיל פֿון מענטשלעכער חשיבֿות, וואָס איז פֿאַרבונדן מיט דעמדאָזיקן געשטײַגערטן דאָרשט. אַ דאַנק דעם מוז דער סאָציאַליזם ווערן אַ פּראַקטישע נויט, אַ נויטווענדיקייט.

איך זאָג, דאָס איז דער אײנציקער וועג, ווײַל אויף אָנגענעמע סורפּריזן מצד דער געשיכטע, וואָס זי קאָן אונז אפֿשר מאַכן אין דער פֿאָרם פֿון אַ גליקלעך זיך-אָפּשפּילנדיקער סאָציאַלער רעוואָלוציע, — אַזאַ מעגלעכקייט קאָן מען בשום אופֿן נישט לייקענען, — אויף אַזעלכע אָנגענעמע סורפּריזן טאָר מען אין דעם געווײנלעכן חשבון פֿאַר דער טאָג-טעגלעכער פּראַקטיק בשום אופֿן נישט רעכענען. אין אַ באמת דעמאָקראַטישער מדינה איז אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע אָדער איבעריק, אָדער אָן שום פּעולה. איבעריק, ווען דאָס גאַנצע פֿאָלק אָדער די גרעסטע מאַיאָריטעט זײַנע ווײַל דורכפֿירן יענע סאָציאַלע איבערקערעניש, וואָס איר נויטווענדיקייט שטייט שוין קלאָר פֿאַר די אויגן: דעמאָלט קאָן דאָס פֿאָלק מאַכן די סאָציאַלע רעוואָלוציע אויף אַ ריין-פֿרידלעכן אופֿן. אָן אַ שום פּעולה, דעמאָלט, ווען די איבערוועגנדיקע מאַיאָריטעט פֿון דעם פֿאָלק איז אַנטקעגן איר, ווײַל אַנטקעגן דעם חילן פֿון פֿאָלק קאָן מען אין אַ סאָציאַליסטישער מלוכה נאָך ווייניקער רעגירן, איידער אין אַ מאָדערנער. (אַ גאַנץ אַנדער זאַך איז, פֿאַרשטייט זיך, אַ ריין-פּאָליטישע, דעמאָקראַטישע רעוואָלוציע דאָרטן, וווּ דאָס פֿאָלק קאָן פּאָליטיש נאָך נישט דורכפֿירן זײַן ווילן. אָבער דאָס געהער נישט צו אונזער ענין.) און אויף אַזאַ אופֿן איז יעדער שריט פֿאָראויס אין דער אויפֿהייבונג פֿון דער עקאָנאָמישער און דער קולטורעלער לאַגע פֿון די אַרבעטער אַ שטיק וועג צום סאָציאַליזם.

ממילא זעען מיר, אַז בײַ דעם „עקלעקטיקער" בערנשטײן זעענען, אויב איך האָב אים ריכטיק פֿאַרשטאַנען, סײַ די צילן, ווי אויך די וועגן און די גרונט-שטריכן פֿון דער טאַקטיק פֿון אײן גאָס און שטימען אײן מיט די נויטן

פ. דער סאָציאַליסטישער פּראַקטיק, וואָס וואַקסט אַרויס פון די אומשטענדן, דערפאַר שטייט נאָך די פּראַקטיק אין אַ שרייענדיקן ווידערשפּרוך צו די מאַרקסיסטישע גרונט-פּרינציפּן, וועלכע די פּאַרטיי פאַרהייליקט נאָך עד היום.

די גרונט-פּרינציפּן פאָדערן, צ. ב., אַז די פּאַרטיי זאָל באַשטיין נאָר פון דעם פּראָלעטאַריאַט, דעם „אתה-בחרתנו"-קלאַס פון דער געשיכטע, די פּראַקטיק טרייבט אָבער דערצו, אַריינצוצייסן אין דער באַוועגונג אויך אַלע אַנדערע שיכטן פון דער אַרבעטערשאַפט. די פּאַרטיי מוז דעריבער פאַרטרעטן די אינטערעסן אויך פון די אַרבעטנדיקע שיכטן, וואָס ווילן זיך נישט לאָזן פּראָלעטאַריזירן, בעת די גרונט-פּרינציפּן פאַרלאַנגען, אַז די פּראָלעטאַריזירונג זאָל אָנגיין וואָס גיכער און גרינטלעכער.

אָט דאָ, אין דער פּאַרטייס באַגיין זיך מיט די נישט-פּראָלעטאַרישע אַרבעטער, שטעקט אַ היפּשע שטיק „ווידער-שפּרוכס-לאָגיק", וואָס נאָר אַ העגעליאַנער קאָן איבערקאָכן. אָט דאָ, אין דעם ווידערשפּרוך האָבן זיך צונויפגעזאַמלט אַלע קראַנקהאַפטע קרעפטן, וואָס רופן אַרויס דעם אָפּאָרטוניזם, וואָס פאַרגינט זיך די צעלאָזנקייט צו פאַרטיידיקן אויך די סאָציאַלע און עקאָנאָמישע אינטערעסן פון דעם קליינבירגער, דעם בעל-מלאכה, וואָס האָט פּועלים ביי זיך, דעם פּאַרמער, וואָס אַר-בעט מיט געדונגענע „הענט", וועמעס לאַגע עס איז אמת גאָר נישט פייגלדיק, אָבער וועמעס עקאָנאָמישער דרוק אויף די אַרבעטער איז, אַדאַנק דעם גופא, אַ סך שווערער, איידער דער דרוק פון דעם גרויס-פאַבריקאַנט אָדער דעם באַזיצער פון אַ גרויסן גוט. דער פּרינציפּ פון ריינע לוין-אַרבעט האָט גע-מוזט דורכגעבראָכן ווערן, און אַזוי ווי קיין אַנדער פּרינציפּ האָט מען נישט געהאַט, האָט זיך שוין די „עבדיה-בהפקירא" ממילא אַריינגעריסן אין דער פּאַרטיי.

די פּראַקטיק פאַרלאַנגט ווייטער, אַז די פאַרבעסערונג פון דער עקאָנאָמישער לאַגע פון דעם אַרבעטער פאַר דעם הייַנטיקן טאָג זאָל געטאָן ווערן מיט דער גאַנצער קראַפט, וואָס

די פּאַרטיי פּאַרמאָגט. די גרונט־פּרינציפּן פון דעם מאַרקסיזם אָבער מוזן זען אין דערדאָזיקער אַרבעט נישט מער ווי „לאַטעס", ווייל די באַפרייאונג פון דעם אַרבעטער קאָן על־פּי טעאָריע אַרויסוואַקסן נאָר ווי אַ דיאַלעקטישער „היפּוך פון דעם היפּוך", די „נעגאַציע פון דער נעגאַציע", וואָס קומט פּלוצלונג נאָך דעם שרעקלעכסטן עלנט פון די מאַסן.

איך וואָלט געקאָנט צונויפטראָגן נאָך אַ סך מער פּירות פון דער „ווידערשפּרוכס־לאָגיק", וואָס זענען אויסגעוואַקסן אויף דעם בוים פון דער מאַרקסיסטישער טעאָריע. אָבער שוין פון דעם, וואָס איך האָב געזאָגט, גייט אַרויס גענוג קלאָר, אין וואָס פאַר אַ פּאַרצוויקטער לאַגע עס געפינט זיך דער מאַרקסיזם, און אין וועלכער ריכטונג מען מוז זוכן דעם אויסוועג. אויב איך האָב ריכטיק פאַרשטאַנען בערנשטיינס אַרגומענטן, איז פאַר אים די „געגנוואַרטס־אַרבעט" נישט קיין „נויטווענדיקע צרה", נישט קיין „לאַטוטע־ווערק", נישט קיין קאָמפּראָמיס מיט דערווירקלעכקייט, אָבער אויך נישט קיין פּאַרווירקלעכונג פון דעם סאָציאַליזם „שטיקלעכווייז", נאָר ערשט דער נויטווענדיקער, דערפאַר אָבער אויך דער איינציק־זיכערער וועג צו דעם סאָציאַליזם. *)

באַטראַכט מען דעם ענין פון דעם שטאַנדפּונקט, קאָן מען לייכט אַרויסגעפינען די צילן און די וועגן פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג:

---

*) אויך דאָ האָב איך געמאַכט אַ גרייז. בערנשטיין האָט דערנאָך צו אַפּט דערקלערט, אַז אין זיינע אויגן זענען די פאַרבעסערונגען פון דעם אַרבעטערס לאַגע און פון די סאָציאַל־פּאָליטישע אומשטענדן בכלל — פּאַרווירקלעכטע שטיקער פון סאָציאַליזם. צו דער נפקא מיניה צווישן מיין שטאַנדפּונקט און דעם שטאַנדפּונקט פון די בערנשטייניאַנער וועל איך נאָך צוריקקומען אין אַן אַנדער אַרטיקל, ווייל זי קאָן נישט ברייטער פונאַנדערגערעדט ווערן אין אַ הערה. דאָס איז די נפקא מיניה צווישן עוואָלוציע און רעוואָלוציע אין דעם סאָציאַלן (נישט פּאָליטישן) זין פון די ווערטער. [1912].

דער קאָלעקטיוויזם איז יענער אידעאַל פון אַ געזעלשאַפטלעכער פאָרם, צו וועלכן מיר מוזן שטרעבן, ווי צו אונזער ענד־ציל, ווייל נאָר אין אים קאָנען אויפן העכסטן אופן פאַרווירקלעכט ווערן די מענטשלעכע אינטערעסן פון די אַרבעטער — און דעמאָלט וועלן אַלע מענטשן זיין אַרבעטער.

די פאַרשטאַרקונג פון דעם אַרבעטערס פּאָליטישע מאַכט דורך זיין פּאָליטישער אָרגאַניזאַציע; די פאַרשטאַרקונג פון זיין עקאָנאָמישער מאַכט דורך זיינע געווערקשאַפטן און קאָאָפּעראַציון; די פאַרשטאַרקונג פון זיין גייסטיק־זיטלעכער מאַכט דורך די אַרבעטער־בילדונגס־פאַראיינען, אַרבעטער־שולן און אַנדערע בויטיקע אַנשטאַלטן, *) דאָס איז דער זיכערסטער וועג צו דערגרייכן דעם סאָציאַליזם.

איך מיין דעריבער, אַז דער אידעאַל פון אַ סאָציאַליסטישער באַוועגונג אין דער איצטיקער צייט וואָלט געווען אַזאַ צושטאַנד, ווען י ע ד ע ר אַרבעטער וואָלט אין דערזעלבער צייט געווען אַ מיטגליד פון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, אַ געווערקשאַפט, אַ קאָאָפּעראַטיוו און אַן אַרבעטער־בילדונגס־אַנשטאַלט.

און אידעאַלן זענען באַשאַפן געוואָרן צוליב דעם, מען זאָל זיי פאַרווירקלעכן מיט דער אָנשטרענגונג פון אַלע קרעפטן.

*) ערשט איצטער האָבן די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטייען פון די מערב־אייראָפּעאישע לענדער גענומען איינזען, אַז די קולטור־אַרבעט איז אַ „דריטע זייל", אַ זעלבשטענדיקער דריטער צווייג פון דעם אַרבעטערס קלאַסן־קאַמף. [1930].

פּעטער קראָפּאָטקינס באַטייט פֿאַר
דעם וויסנשאַפֿטלעכן סאָציאַליזם

פּעטער קראָפּאָטקינס באַטייט פאַר דעם וויסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם *).

(אַ פּאָר ווערטער צו זיין 70-יאָריקן געבורטסטאָג)

דער יושר וואָלט געווען — געבן צו קראָפּאָטקינס 70-יאָריקן געבורטס-טאָג אַן איבערבליק איבער זיין גאַנצן באַטייט פאַר דער וויסנשאַפט און דעם ראַדיקאַלן געדאַנק פון אונזער צייט. לײדער מוז איך זיך פון דערדאָזיקער אויפגאַבע אָפּזאָגן: וועגן די פאַרדינסטן קראָפּאָטקינס אין איינציקע צווייגן פון דער ריינער וויסנשאַפט דאַרף שרייבן אַ ספּעציאַליסט אין געאָגראַפיע און געאָלאָגיע, וועגן קראָפּאָטקינען, ווי אַ מענטש, דאַרף שרייבן אַ מאַן, וואָס איז נאָנט געשטאַנען צו אים אין לעבן, און וועגן זיין ספּעציעלן באַטייט פאַר דעם אויסאַרבעטן און פאַרטיפן די אַנאַרכיסטישע טעאָריע דאַרף שרייבן אַן אַנאַרכיסט, וואָס קאָן אויפנעמען זיינע מיינונגען נישט נאָר מיטן מוח, נאָר אויך מיט דער גאַנצער סימפּאַטיע פון זיין האַרץ.

מיר, דעם סאָציאַליסט, איז לייכטער צו זען און אָפּשאַצן זיין גרויס און באַטייט פאַר דעם סאָציאַליזם בכלל און דעריבער וועל איך זיך מוזן באַגנוגענען מיט אַ פּאָר ווערטער נאָר וועגן דעם ענין.

מיט דעם וואָרט סאָציאַליזם דאַרף אָנגערופן ווערן — די

*) „דאָס נייע לעבן“, 1912, העפט 12.

דאָס טוט אויך קראָפּאָטקין — יענער גרויסער — אָדער לאָמיר בעסער זאָגן: יענער גרעסטער געדאַנק פון אונזער צייט, פון וועמען דער אַנאַרכיזם, די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע און דער רעוואָלוציאָנערער סאָציאַליזם זענען נישט מער, ווי דריי פאַרשיידענע אָפּצווייגונגען, ווייל ווי פיינטלעך די דריי שטרעמונגען פון דעם מאָדערנעם ראַדיקאַלן געדאַנק זאָלן נישט זיין איינע צו די אַנדערע, ווי שטאַרק זיי זאָלן נישט פאַנאַנדערבלאָזן זייער קעגנערשאַפט, איז פאַראַן איין־איינציקער סימן, וואָס בינדט זיי אַלעמען צונויף אין איין־איינציקן געדאַנקען־שטראָם, דעם סאָציאַליסטישן.

דער סימן איז: דער קאַמף אַנטקעגן דער איצטיקער קאַפּיטאַליסטישער וועלט־אָרדנונג, ווו דער אַרבעטנדיקער מענטש, דער באַשאַפער פון אַלע גיטער, דער אויפהאַלטער פון דעם גאַנצן פּראָגרעס און דער גאַנצער מענטשלעכער קולטור, איז געצוווּנגען, ווי אַ פּראָסטיטוטקע, אָפּצוטרעטן פאַר געלט דאָס נוץ־רעכט אויף די איברים פון זיין גוף, — די הענט און דעם קאָפּ, — און אָפטמאָל אויך דאָס נוץ־רעכט אויף זיין גאַנצער נשמה, נאָר צוליב דעם, כדי „צו מאַכן אַ לעבן״.

אָט דער לעבנס־ציל פון דעם סאָציאַליזם, — אָפּשאַפן די פּראָסטיטוציע פון דעם אַרבעטנדיקן מענטש, — אויב איינער האָט אים טיף אַריינגענומען אין מוח און אין האַרצן, — מאַכט פון יעדן איינעם אַ סאָלדאַט פון איין־איינציקן אַלוועלט־לעכן חיל, אין וואָס פאַר אַ לאַנד ער זאָל נישט וווינען, צו וואָס פאַר אַ פאָלק ער זאָל נישט געהערן, וואָס עס זאָלן נישט זיין זיינע געדאַנקען וועגן די מיטלען און וועגן, וויאַזוי צו דערגרייכן די באַפרייאונג פון דעם אַרבעטנדיקן מענטש.

קראָפּאָטקין איז גאַנץ געוויס איינער פון די וויכטיקסטע גייסטיקע פירער, וואָס האָבן געשמידט כּלי־זין פאַר דעם סאָציאַליסטישן קאַמף.

אויף אַלע פעלדער פון דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן און דער מענטשלעכער קולטור ווערט איצטער געפירט דער גרוי־

סער באַפרייאונגס־קאַמף אַנטקעגן דער קאַפּיטאַליסטישער וועלט־אָרדנונג און אירע באַשיצער: אין דער פאַבריק און אין דעם מלוכהשן לעבן, אין דער וויסנשאַפט, דער פילאָזאָפיע און דער קונסט, אין דער שול און אין דער קירך; אָבער דער באַדייטנדסטער פון אַלע קאַמף־פלעצער איז — אין מיינע אויגן — דאָס פעלד פון וויסנשאַפטלעכן פאָרשן, און דאָס איז מחמת דעם פשוטן טעם, וואָס די וויסנשאַפט, — אין דעם ברייטן זין פון זוכן דעם ריינעם, אָביעקטיוון אמת, — איז אַלעמאָל געווען דאָס וויכטיקסטע געצייג פון דעם מענטשלעכן פּראָגרעס.

וואָס מער עס אַנטוויקלט זיך די וויסנשאַפט, וואָס מער זי דרינגט אַריין אין די דערשיינונגען פון דער נאַטור און דעם מענטשלעכן לעבן, וואָס זיכערער עס ווערן אירע רעזולטאַטן, אויפגעבויט אויף דער דערפאַרונג, דעם עקספּערימענט און דעם קלאָרן חשבון, אַלץ וויכטיקער ווערט איר ראָלע אויך ביי דער פאַרענטפערונג פון פּאָליטישע און סאָציאַלע פּראָבלעמען. איר מאַכט אויף דעם עפנטלעכן באַוווסטזיין פון דער געבילדעטער וועלט איז געוואָרן אַזוי שטאַרק, אַז קיין סאָציאַלער אָדער פּאָליטישער גרונט־פּרינציפּ קאָן נישט האָבן קיין ברעקל שאַנס אויף הערשאַפט אין דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן, אויב ער קאָן נישט דורך וויסנשאַפטלעכע אַרגומענטן באַווייזן, פאַרוואָס די געזעלשאַפט דאַרף זיים שענקען איר צוטרוי.

די אויסבויער און באַשיצער פון דער איצטיקער קאַפּיטאַליסטישער סיסטעם האָבן דאָס פאַרשטאַנען זייער גוט. די הערשנדיקע יסודות פון דעם איצטיקן לעבן האָבן זיי אַרומגערינגלט נישט נאָר מיט די מאַכט־מיטלען פון פּאָליציי און מיליטער, זיי האָבן זיך נישט ווייניקער געפלייסט אויסצובויען אַ גייסטיקע פעסטונג אַרום זיי, די פעסטונג פון דער מאָדערנער בורזשואַזער וויסנשאַפט, אויף וועלכער עטלעכע דורות פון טאַלענטפולע, טיילס געניאַלע פאָרשער האָבן אויסגעגעבן זייער וויסן און דענקען. אָט די גייסטיקע פעסטונג האָט געזאָלט

באַזיגן דעם קאַפּיטאַליזם פֿון יענע אָנפֿאַלן, מיט וועלכע זיין העפטיקסטער קעגנער, דער סאָציאַליזם, האָט אָנגעהויבן אַרויס־צוטרעטן אַנטקעגן אים.

אין דריי הויפּט־ריכטונגען האָט זיך באַוועגט דער קאַ־פּיטאַליסטיש־וויסנשאַפֿטלעכער געדאַנק.

קודם־כל האָט ער זיך געמיט צו באַווייזן, וויאַזוי דער קאַפּיטאַליזם, אַ קינד פֿון מענטשלעכן פּראָגרעס, איז געוואָרן דער טרעגער פֿון דעמדאָזיקן פּראָגרעס אויף אַלע פֿעלדער פֿון דעם מענטשלעכן שאַפֿן; וועלכע גבורות ער האָט אויפֿגעטאָן אין אינדוסטריע און האַנדל, אין דער טעכנישער באַהערשונג פֿון די נאַטור־קרעפֿטן, אין דער באַקעמפֿונג פֿון דעם אַלטן רעליגיעזן אַבערגלויבן, אין דער פֿאַרשפּרייטונג פֿון בילדונג און אויפֿקלערונג, אין דער דעמאָקראַטיזירונג פֿון דער געזעלשאַפֿט, אין דער דערנענטערונג פֿון די פֿעלקער, איינע צו די אַנדערע. די אַלע גרויסאַרטיקע נצחונות האָט דער קאַפּיטאַליזם דערגרייכט דורך דעם, וואָס ער האָט באַ־פֿרייט די מענטשלעכע אַרבעט פֿון די פֿעאָדאַלע קייטן, און האָט דער אַרבעטנדיקער מענטשהייט געגעבן די מעגלעכקייט צו פֿאַרקויפֿן איר אַרבעטס־קראַפֿט, ווי איר לוינט אַמבעסטן, און צו אַרבעטן אינאיינעם מיט דעם קאַפּיטאַליסט אין „פֿריי־הייט, גלייכהייט און ברידערלעכקייט”.

לייענט מען דידאָזיקע שירים ותשבחות, וועלכע דער ליבעראַלער פּראָגרעסיווער גייסט האָט געזונגען און ווערט עד היום נישט מיד צו זינגען אויף די ישועות ונחמות, וואָס דער קאַפּיטאַליזם האָט געבראַכט דער מענטשהייט, קאָן מען באמת מיינען, אַז אַדאַנק אים איז זי אַריינגעטרעטן אין דעם גן־עדן־פּעריאָד פֿון איר אַנטוויקלונג. און אָט דעם גן־עדן ווילן דאָס די נאַאיווע אָדער ביזוויליקע סאָציאַליסטן אָפּשאַפֿן און די מענטשהייט ווידער אַריינוואַרפֿן צוריק אין דער מיטלאַלטער־לעכער נאַכט, ווו די אַרבעט איז געווען געפּענטעט און די

פליגלען זענען געווען צונויפגעבונדן ביי דער פרייער פערזענלעכער איניציאַטיוו.

דערנאָך האָט די קאַפּיטאַליסטישע וויסנשאַפט אוועקגעשטעלט זיך צום ציל דירעקט אָנצוגרייפן די סאָציאַליסטישע אידייען-וועלט. דער סאָציאַליזם וואָלט געוויס געווען אַן אומגליק פאַר דער מענטשהייט, ווייל ער וואָלט אָפּגעשאַפט די קאָנקורענץ צווישן מענטש און מענטש און דערמיט גופא אָפּגעשטעלט דעם מענטשלעכן פּראָגרעס. צום גליק פאַר דער מענטשהייט קאָן דער סאָציאַליזם גאָר נישט מקוים ווערן. אַלע זיינע פּלענער זענען נאַאיוו, נישט דורכגעטראַכט, גייען להיפּך צו דער מענטשלעכער נאַטור און צו די געזעצן פון דער מענטשלעכער אַנטוויקלונג.

ועל כולם האָט דער קאַפּיטאַליזם געשעפּט נייע גייסטיקע כחות, זיכערהייט אין דעם קאַמף מיט דער סאָציאַליסטישער וועלט און געוויסהייט אין זיין אייביקער הערשאַפט, פון יענער גרויסער איבערקערעניש, וועלכע דאַרווין האָט אַריינגעבראַכט אין די ביאָלאָגישע וויסנשאַפטן. האָט נישט דער דאַרוויניזם באַוויזן קלאָר ווי דער טאָג, אַז די הויפּט-קראַפט פון דעם פּראָגרעס אין דער לעבעדיקער וועלט באַשטייט אין דעם „קאַמף פאַר עקזיסטענץ“, וואָס איין לעב-וועזן פירט אַנטקעגן די אַנדערע מינים? האָבן מיר נישט דעם „קאַמף פאַר עקזיסטענץ“ צו פאַרדאַנקען די אויסאַרבעטונג פון די העכערע, בעסער-צוגעפאַסטע טיפּן? איז נישט דער מענטש אַליין אַרויסגעוואַקסן פון דער חיהשער וועלט, אַדאַנק דעמזעלביקן פּרינציפּ פון „כל דאלים גבר“? און איז נישט די פרייע עקאָנאָמישע קאָנקורענץ אין דער געזעלשאַפט דער לעבנס-נערוו פון דעם קאַפּיטאַליזם, די זעלביקע זאַך, וואָס דער „קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ“ אין דער נאַטור?

וואָס האָט אויף דאָס אַלץ געענטפערט דער סאָציאַליזם?

די אַלטע סאָציאַליסטישע וועלט האָט אָנשטאָט וויסנשאַפטלעכע פעסטונגען געבויט פאַנטאַסטישע לופט-שלעסער. מער

קינסטלער און מאָראַל-פּרעדיקער, אײדער װיסנשאַפטלעכע פאָר־שער און פּראַקטישע פּאָליטיקער, האָבן די אוטאָפּיסטישע סאָ־ציאַליסטן אויסגעמאָלט אין רויזן־פאַרביקע בילדער אַ גן־עדן אויף דער װעלט, װוּ מלאכים בצורת מענטש פּראָדוצירן גליק פאַר אַלעמען, זויגן איין גליק מיט יעדן אָטעם פון זייערע לונגען און װערן אַלט און פעט אין גליק. עס פאַרשטייט זיך, אַז די דאָזיקע לופט-שלעסער האָבן קיין ברעקל ממשות נישט געקאָנט האָבן אין פאַרגלייך מיט יענע צאָלרייכע פאַקטן און ערנסטע אַרגומענטן, װעלכע די בורזשואַזע װיסנשאַפט האָט געשעפּט פון דעם װירקלעכן פּראָצעס, װאָס קומט פאָר אין דער ביאָלאָגישער און אין דער סאָציאַלער עװאָלוציע.

אָבער אויך דעם „װיסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם” פון אַ קאַרל מאַרקס און פרידריך ענגעלס האָט זיך נישט איינגעגעבן אינגאַנצן צו צעשטערן די װיסנשאַפטלעכע פעסטונגען פון דער בורזשואַזער װעלט. איך װעל בשום אופן נישט לייקענען די אומגעהייערע טיפקייט פון מאַרקס׳ געדאַנקען-בוי בכלל און דעם װיסנשאַפטלעכן װערט פון זיינע עקאָנאָמישע אַנאַליזן בפרט. אָבער דער מאַרקסיזם האָט זיך געלאָזט פאַרפירן דורך אַן אַנדער מין אוטאָפּיע, װאָס האָט איבערגעשלעפּט די פּראָבלעם פון דעם װיסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם אויף דעם פעלד פון געשיכטס-פילאָזאָפישע ספּעקולאַציעס. אים האָט זיך געדוכט, אַז מען קאָן דורך דער געשיכטס-פילאָזאָפיע באַװײַזן, װי אַזוי אַ סאָציאַליסטישע װעלט־אָרדענונג מוז, כמעט ריין־מעכאַניש, אַרויסװאַקסן פון דער איצטיקער קאַפּיטאַליסטישער װירט־שאַפטס-פאָרם.

װאָלט מען אַזאַ זאַך געקאָנט װיסנשאַפטלעך באַװײַזן, װאָלט די פּראָבלעם פון דעם װיסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם באמת געװען פאַרענטפערט. דער סאָציאַליזם װעט מקוים װערן נישט דערפאַר, װייל ער איז גוט און שיין, נאָר פשוט דערצאַר, װייל ער מוז מקוים װערן לויט די אייזערנע גע־זעצן פון דער געשיכטלעכער אַנטװיקלונג. דורך דעם אַליין

פאַלן אַראָפּ פון דער שאָל אַלע געגנערישע אַרגומענטן, ווי ערנסט און וואָגיק זיי זאָלן נישט זיין.

צום אומגליק פאַר דעם וויסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם איז די געשיכטס-פילאָזאָפיע נאָך גאָר אַ יונגע וויסנשאַפט, אויב מען קאָן איר בכלל געבן דעם אָויקן בכבודן טיטל. אירע גע-דאַנקען זענען דערווייל נישט מער ווי יוגנט-טרוימערייען, ווען אַפילו זיי דראַפּירן זיך שטאָלץ אין דעם מאַנטל פון כלומרשט ריין-וויסנשאַפטלעכע באַווייזן. די קריטיק פון דער לעצטער צייט האָט אַראָפּגעריסן דעם שטאָלצן מאַנטל פון זיי און האָט אויפגעוויזן זייער אמתן כאַראַקטער פון יוגנטלעכע וויסנשאַפטס-אילוזיעס. און וואָס קלאָרער אײַנעם ווערט דער נישט-וויסנ-שאַפטלעכער כאַראַקטער פון די מאַרקסיסטישע נבואות, אַלץ ברענענדיקער מוז ווערן די פּראָבלעם פון דעם וויסנשאַפט-לעכן סאָציאַליזם.

קראָפּאָטקינס גרויסער באַטייט פאַר דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק באַשטייט גראָד אין דעם, וואָס ער באַווייזט אונז אַ נייעם וועג, ווי צו בויען סאָציאַליסטישע וויסנשאַפט, וואָס זאָל אינגאַנצן לאָזן אָן אַ זייט סיי יענע צויבער-בילדער, וויאַזוי מלאָכים שפּילן זיך אין גליק, סיי יענע וואָלקן-געשטאַלטן פון כלומרשט וויסנשאַפטלעכע געזעצן, וועלכע דער שאַרפער קאַל-טער ווינט פון דער קריטיק מוז פאַנאַנדערדרייסן און צע-טראָגן.

אַן אָנהענגער פון דער אַזויגערופענער „רוסישער שולע פון דער סאָציאָלאָגיע״, וואָס איז אויסגעבויט געוואָרן דער עיקר דורך גערצען, טשערנישעווסקי, לאַוראָוו און מיכיילאָווסקי, גייט קראָפּאָטקין זיינע אייגענע וועגן און איז בענטער פאַר אַלע זיינע פאָרגעגאַנגענער צוגעגאַנגען צו די פּאָזיציעס פון דעם שונא, כדי וויסנשאַפטלעך דירעקט אָנצופאַלן אויף זיי.

אויף דעם „הלל הגדול״, וועלכן די בורזשואַזע וויסנ-שאַפט האָט אויסגעזונגען צוליב די מעלות פון דעם קאַפּיטאַ-ליזם, ענטפערט ער מיט זיינע „ווערטער פון אַ מורד״, ווו

ער באַווייזט מיט פאַקטן פון דעם ווירקלעכן לעבן, וויאַזוי דער קאַפּיטאַליזם רופט זיך אין דער אמתן אָפּ אויף דער לאַגע פון דער אַרבעטנדיקער מענטשהייט, וואָס באַשאַפט דעם פּראָגרעס און צוליב וועמען דער פּראָגרעס דאַרף געשאַפן ווערן. ער באַשווערט אַרויף די גאַנצע נויט און דעם גאַנצן עלנט פון דער מענטשהייט אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, און אין זייער שיקזאַל־שווערן שיין צעגייט ווי טוי די פאַרבלענדעניש פון דעם קאַפּיטאַליסטישן גלאַנץ.

אַנטקעגן די טענות וועגן דער אוממעגלעכקייט פון דעם סאָציאַליזם, — דער עיקר אַנטקעגן דער טענה, אַז עס איז אוממעגלעך צו פּראָדוצירן אַזויפיל מאַטעריעלע גיטער, אַלע נויטן זאָלן קאָנען באַפרידיקט ווערן, — שטעלט ער אַוועק אַ פּאַלאַנג פון שטרענגע וויסנשאַפטלעכע אונטערזוכונגען, באַוואָפנט מיט סטאַטיסטישע ציפערן פון דער עקאָנאָמישער ווירקלעכקייט, וואָס לאָזן נישט איבער קיין ברעקל ספק, אַז די מענטשהייט קאָן, אַדאַנק איר איצטערדיקער טעכניק, אינגאַנצן אָפּשאַפן דעם עקאָנאָמישן און מאַטעריעלן עלנט פון דער וועלט. איך האָב דאָ אין זין זיין אויסגעצייכנטע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישע אונטערזוכונג, וואָס איז דערשינען אונטער דעם נאָמען: „פעלדער, פאַבריקן און וואַרשטאַטן".

ליידער קאָנען מיר דאָ, אין די גרענעצן פון אַ ראשער באַמערקונג, זיך נישט אָפּשטעלן אויף די איינצלנע רעזולטאַטן, צו וועלכע קראָפּאָטקין קומט אין זיין אונטערזוכונג וועגן דעם איצטיקן צושטאַנד פון די מענטשלעכע פּראָדוקטיווע כחות. מיר מוזן לאָזן אָן אַ זייט אויך יענע טעאָרעטישע אָנשויאונגען זיינע, וואָס טראָגן אין זיך אַ גאַנצע רעוואָלוציע בנוגע די צילן און די מעטאָדן פון דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישער וויסנשאַפט בכלל. איך וועל דאָ נאָר ברענגען דעם שלוס־רעזולטאַט, צו וועלכן קראָפּאָטקין קומט וועגן דער שוין איצטער מעגלעך־געוואָרענער צוקונפט פון דעם עקאָנאָמישן לעבן. אין דעם ענד־רעזולטאַט זאָגט ער נישט צו קיין גן־עדן אויף דער וועלט

און ער שרייבט נישט אונטער קיין קאָנטראַקטן צו מאַכן גליקלעך די מענטשהייט.

די טעכניק און די וויסנשאַפט, זאָגט ער, „וועלן פאַרקירצן די צייט, וואָס איז נויטיק פאַר פּראָדוצירן רייכטום אין יעדן געווינשטן סכום, אַזוי, אַז יעדן איינעם אָדער איינער זאָל בלייבן אַזוי פיל ליידיקע צייט, וויפל ער אָדער זי קאָנען פאַרלאַנגען. זיי וועלן געוויס נישט גאַראַנטירן קיין גליק, ווייל גליק הענגט פיל, אָדער נאָך מער אָפּ פון דעם אינדיווידואום אַליין, איידער פון זיין סביבה. אָבער זיי גאַראַנטירן לכל הפּחות יענעם גליק, וואָס מען קאָן געפינען אין דער פולער און פילזייטיקער איבונג פון די פאַרשיידענע פעאיקייטן פון אַ מענטשלעכן וועזן, אין דער אַרבעט, וואָס מוז נישט זיין עבודת פּרך, און אין דעם באַוווסטזיין, אַז מען איז נישט געצוווּנגען איינצופונדעווען דעם אייגענעם גליק אויף דעם אַנדערנס עלנט" („פעלדער א. אַז. וו.).

דאָס איז אפשר אַביסל צו ווייניק פאַר די, וואָס זוכן אויף דער וועלט אַ מלאָכים-עקזיסטענץ און וואָס וואָלטן געוואָלט, אַז דער סאָציאַליזם זאָל זיי פאַרענטפערן אַלע קשיות און אַבאַיעס פון דער מענטשלעכער נשמה. אָבער ליידער קאָן די וויסנשאַפט פון דעם סאָציאַליזם נישט געבן מער, איידער זי האָט אַליין.

נאָך וויכטיקער פאַר דעם סאָציאַליסטישן קאַמף אַנטקעגן דער בורזשואַזער וויסנשאַפט איז קראָפּאָטקינס ווערק וועגן דער „קעגנזייטיקע הילף — אַ פאַקטאָר פון עוואָלוציע", וואָס ווענדט זיך אַנטקעגן דער גרונט-דאָגמע פון דאָס רוב דאַרוויניסטישע פאָרשער, אַז דער וויכטיקסטער פאַקטאָר פון דעם פּראָגרעס איז דער „קאַמף פאַר עקזיסטענץ" צווישן אינדיווידואום און אינדיווידואום. דורך אַ מאַסע פאַקטן און ביישפילן פון דעם לעבן פון דער חיות-וועלט און דער מענטשן-וועלט מאַכט קראָ-

פּאַטקין קלאָר, אַז אין דער ביאָלאָגישער עוואָלוציע האָט געהערשט נישט נאָר דער דירעקטער ברוטאַלער קאַמף פון לעבעדיקע וועזנס צווישן זיך. אַן אַנדער פאַקטאָר, וואָס גייט להיפך צו דעמדאָזיקן קאַמף, האָט זיך דורכגעזעצט אין דעם פּראָגרעס פון חיה און מענטש און האָט געהאַט אפשר נאָך אַ גרעסערע שליטה איידער דער „קאַמף פאַר עקזיסטענץ". דאָס איז די „קעגנזייטיקע הילף", די סאָלידאַריטעט פון אינטערעסן, וואָס מיר באַמערקן אין דער ביאָלאָגישער וועלט שוין אויף די נידעריקסטע שטופעס פון איר אַנטוויקלונג, און וואָס באַשטייט אין נאָך אַ שטאַרקערן גראַד אין דעם פּראָגרעס פון דער מענטשלעכער געזעלשאַפט.

אויב עס קאָן נאָך זיין אַ ספק, ווער פון די ביידע פאַקטאָרן פאַרנעמט, לויט דעם סכום פון דערשיינונגען, אַ גרעסערן פּלאַץ אין דעם ביאָלאָגישן און סאָציאָלאָגישן פּראָצעס, איז דערפאַר איין זאַך אַבסאָלוט זיכער, אַז פאַר דעם פּראָגרעס גופא, פאַר דער אַנטוויקלונג פון אַלץ העכערע פאָרמען פון לעבעדיקע וועזנס, האָט דער צווייטער פאַקטאָר, די „קעגנזייטיקע הילף", געשפּילט אַ סך אַ באַדייטנדיקערע ראָלע, איידער דער ערשטער.

עס איז אַ פאַקט, אַז די גייסטיקע פעאיקייטן האָבן זיך געקאָנט אַמבעסטן אַנטוויקלען נאָר ביי די וועזנס, וואָס האָבן געלעבט געזעלשאַפטלעך (ווי די בינען, מילבן, פאַפּוגייען און דאָס רוב מאַלפּעס). די געזעלשאַפטלעכקייט איז אָבער תמיד געגאַנגען האַנט ביי האַנט מיט דער קעגנזייטיקער הילף. אין דערדאָזיקער סאָלידאַריטעט, וואָס איז אויסגעוואַקסן אויף דעם באָדן פון געמיינזאַמע אינטערעסן פון דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן, דערבליקט קראָפּאָטקין אויך דעם וואָרצל, פון וועלכן עס זענען שפּעטער אויסגעוואַקסן אַלע העכערע מאָראַלישע געפילן פון דער מענטשהייט. נישט קאַמף, נאָר קעגנזייטיקע הילף, — דאָס איז, לויט קראָפּאָטקין, דער גרונט-פאַקטאָר פון דער ביאָלאָגישער און אויך דער סאָציאַלער אַנטוויקלונג.

לײדער מוזן מיר זיך אויך דאָ אָפּזאָגן פון דעם פאַר־געניגן — אָפּצושטעלן זיך לענגער אויף די וויכטיקסטע פאַקטן פון זײַן ליכטפולער אונטערזוכונג. איך וויל נאָר באַמערקן, אַז זײַנע רעזולטאַטן הויבן איצטער אָן אַרײַנצודרינגען, סײ אין דער ביאָלאָגיע, סײ אין דער סאָציאָלאָגיע, ביי אַלע מער אָדער ווייניקער אומפּאַרטייאישע און אָביעקטיווע פאָרשער.

די „קעגנזײַטיקע הילף" מאַכט אײַנגאַנצן אַ תל פון יענער פרײַדיקער התפּעלות, מיט וועלכער דאָס רוב בורזשואַזע געלערנטע האָט ביז צו דער לעצטער צײַט געקוקט אויף דער כּלומרשט פּראָגרעסיווער ראָלע פון דער פּערזענלעכער קאָנקורענץ. אָבער די באַדײַטונג פון דערדאָזיקער שריפט ווערט נישט אײַנגאַנצן אויסגעשעפּט מיט אירע פאַרדינסטן פאַר דער סאָציאַליסטישער פּאָלעמיק. זי טראָגט אין זיך נאָך צו אַנדער ווערט פאַר דער באַגרינדונג פון דעם סאָציאַליסטישן אידעאַל.

מיר האָבן נאָר־וואָס געזען, אַז די סאָציאַליסטישע וויסנשאַפט, אויב זי וויל בלײַבן אין די גרענעצן פון דעם ריינעם שטרענגן וויסן, מוז זיך אָפּזאָגן פון וועלכע עס איז אַבסאָלוטע נבואות בנוגע צו דעם צוקונפטיקן לעבן פון דער מענטשהייט. אויך קראָפּאָטקין גיט אונז נישט און קאָן אונז נישט געבן די וויסנשאַפטלעכע פאַרזיכערונג, אַז די געשיכטע וועט מיט אײַזערנע ריטער אַרײַנטרײַבן די מענטשהייט אין דעם סאָציאַליזם. אַלץ, וואָס די וויסנשאַפט קאָן אונז געבן אין דעם פּרט, איז די זיכערקייט, אַז אַ סאָציאַליסטישע געזעלשאַפטס־אָרדענונג קאָן דורכגעפירט ווערן, אַ דאַנק דעם איצטיקן מעמד פון די נאַטורוויסנשאַפטן און דער טעכניק. וואָלט מען קראָפּאָטקינען געפרעגט: קאָן ער אין דעם נאָמען פון דער וויסנשאַפט גאַראַנטירן אויף געוויס, אַז די מענטשהייט וועט דווקא דורכפירן דעם סאָציאַליסטישן אידעאַל? — וואָלט ער געמוזט ענטפערן אָפן און ערלעך, אַז על פּי דער שטרענגסטער וויסנשאַפט וועט דער סאָציאַליזם אפשר מקוים ווערן און אפשר אויך נישט...

דער רעזולטאַט בנוגע צו דער צוקונפט בלייבט, הייסט עס, אַ סקעפּטישער. און פונדעסטוועגן איז קראָפּאָטקין בשום אופן נישט קיין סקעפּטיקער, ווי אויך קיין איינער נישט פון די, וואָס באַגרינדן דעם סאָציאַליסטישן אידעאַל אויף זיין שטייגער. אין הארצן לעבט ביי זיי די זיכערע געוויסהייט, אַז־עס קאָן נישט זיין אַנדערש; אַז דער סאָציאַליזם מוז פאַרנעמען דעם פּלאַץ פון דער איצטיקער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפטס-אָרדענונג.

פונוואַנען נעמט זיך ביי זיי דידאָזיקע געוויסהייט, וועלכע גיט זיי דעם מוט צו דעם קאַמף?

דידאָזיקע זיכערקייט שטאַמט נישט פון דער וויסנשאַפט, נאָר פון גאָר אַן אַנדער מקור: דאָס איז אַ גלויבן, אַ פעסטער גלויבן אָן אַ שום ספק אין דעם מענטשן, אין זיין נאַטור, און אין זיין שטרעבן צו אַ בעסערן, פאַרנינפטיקערן זיין אויף דער וועלט. די וויסנשאַפט, אויף וועלכער אַזאַ גלויבן קאָן זיך שטיצן, איז די וויסנשאַפט וועגן דעם מענטש גופא. אַדאַנק דער באַקאַנטשאַפט מיט דעם מענטשן אין דעם פעלקער-לעבן און אין דער געשיכטע זעען מיר איין, אַז אונזער גלויבן אין אים, אין זיינע כחות און אין דער ריכטונג פון זיין ווילן, איז נישט קיין בלינדער, אַז ער שטימט זייער גוט מיט אַלע יענע וויכטיקע פאַקטן פון געשיכטע און פעלקער-לעבן, אין וועלכע דער מענטש האָט אויסגעדריקט זיין מהות.

אָט דעם גלויבן אין דעם מענטשן מאַכט שטאַרקער אין אונז קראָפּאָטקין דורך זיינע סאָציאָלאָגישע און געשיכטלעכע אונטערזוכונגען. ער באַווייזט אונז סיי אויס דעם לעבן פון די גאָר ווילדע פעלקער, — אַפילו די מענטשן-פרע-סערישע, — סיי אויס דעם לעבן פון די באַרבאַרישע פעלקער און די ציוויליזירטע, אין דער אַלטער וועלט, אין דעם מיטל-אַלטער, ווי אויך אין דער צייט פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע (דאָס לעצטע אין אַ באַזונדער ווערק וועגן איר),

וואָס אַווינט די מענטשלעכע מאַסן טוען אַלעמאָל, ווי נאָר זיי ווערן איבערגעלאָזן צו זייער אייגענעם שיקזאַל און ווי נאָר זיי מוזן צווישן זיך פאַרענטפערן די פּראָבלעמען פון דעם געזעלשאַפטלעכן יושר. די סאָלידאַריטעטס-געפילן, וואָס זענען אויסגעוואַקסן פון דער „קעגנזייטיקער הילף" נאָך אין דער זאָאָלאָגישער אַנטוויקלונגס-פּאַזע פון דעם מענטשן, רייסן זיך תמיד אַרויס ביי די גרויסע מאַסן פון דעם פאָלק און ברענגען פון זיך אַרויס אינסטיטוציעס, וואָס פאַרווירקלעכן אין לעבן יענע קעגנזייטיקע הילף און יענעם גראַד פון יושר, וואָס איז איבערהויפּט מעגלעך אונטער די געגעבענע באַדינגונגען.

דער אַבסאָלוטער גלויבן אין דעם מענטשן גיט קראָפּאָטקינען די מעגלעכקייט אויסצומאָלן — אין זיין „די דעראָבערונג פון ברויט" — אַ בילד פון דעם, ווי אַזוי די מאַסן, איינמאָל באַפרייט, אַדאַנק דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, פון דעם איצטיקן רעזשים, וואָלטן, לויט זייער אייגענעם מהות און לויט דער טבע פון דער לאַגע, אין וועלכער זיי וועלן זיך געפינען, געמוזט, כמעט ווי שפּילנדיק, איינאָרדענען דאָס געזעלשאַפטלעכע לעבן אויף ריין-קאָמוניסטישע יסודות.

דעם אמת גערעדט, קאָן איך אין דער אָפּשאַצונג פון דער מענטשלעכער טבע נישט אינגאַנצן איינשטימען מיט דעם, וואָס קראָפּאָטקין האָט אַרויסגעפונען. דעם מענטשנס מהות איז גאַנץ געוויס נישט נידעריקער אויך אין מיינע אויגן. אָבער איך זע די באַדערפענישן פון דער מענטשלעכער נשמה אין אַביסל אַן אַנדער באַלייכטונג, ווי דאָס טוט קראָפּאָטקין, און קום דעריבער צו רעזולטאַטן, וואָס שטימען נישט אינגאַנצן מיט זיין סאָציאַליסטישן בליק אויף דער צוקונפט. אָבער — דאָס געהער שוין צו דעם סכסוך, וואָס הערשט צווישן אונז, סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, און קראָפּאָטקינס קאָמוניסטישן אַנאַרכיזם, — אַ סכסוך, וואָס קאָן נישט פּאַנאַנדערגעקליבן ווערן דאָ. פאַר ביידע ריכטונגען איז אָבער דער לעצטער גרונט פון זייער זיכערקייט — דער גלויבן אין דעם

מענטשן, וועלכן קראָפּאָטקין מאַכט נאָך פעסטער דורך אַלע זיינע ווערק, וואָס האָבן צו טאָן מיט דעם מענטשן.

עס איז אָבער דאָ נאָך אַ ווערק קראָפּאָטקינס, וואָס פונ־דעוועט איין דעמזעלביקן גלויבן אין דעם מענטשן און מאַכט אים צו אַ פעלזן־פעסטער געוויסהייט. אויף דעם ווערק אַרבעט דער גרייז־גרויער מחבר זינט ער איז געוואָרן אַ באַוווסטזיני־קער טוער אין דער רוסישער רעוואָלוציע ביז אויף דעם היינ־טיקן טאָג, און ווען אַפילו דאָס ווערק איז אין זיינע גרונט־שטריכן שוין לאַנג פאַרטיק און אָפּגעשלאָסן, קאָנען נאָך צו־געשריבן ווערן צו אים אַ סך אינטערעסאַנטע און אינהאַלטס־רייכע קאַפּיטלען.

מיר מיינען דאָ קראָפּאָטקינס ל ע ב ן גופא, — נישט נאָר די געשריבענע אויטאָביאָגראַפישע מעמוּאַרן, נאָר דאָס גאַנצע דורכגעלעבטע לעבן, די גאַנצע פּערזענלעכקייט זיינע אין איר טרייען דינסט פאַר דער באַפרייאונג פון דער מענטשהייט. דאָס איז די בעסטע „טעאָרעטישע אונטערזוכונג" וועגן מענטש און מענטשלעכקייט, וואָס קראָפּאָטקין האָט געקאָנט געבן דער מענטשהייט; מיט זיין אייגענעם לעבן און קעמפן האָט ער באַשיינפּערלעך באַוויזן, וואָס אַזוינס דער מענטש איז, לויט זיין אינעווייניקסטן תוך, אָדער לכל הפחות, וואָס אַזוינס דער מענטש ק אָ ן זיין אונטער גינסטיקע באַדינגונגען...

עס מאַכט איינעם שטאָלץ צו וויסן און געדענקען, אַז קראָפּאָטקין איז אייגנטלעך נישט מער ווי אַ בשר ודם: פלייש פון אונזער מענטשלעך פלייש און גייסט פון אונזער מענטש־לעכן גייסט, איינער פון די זעלטן־געראָטנסטע עקזעמפּלאַרן פון אונזער אייגענעם, מענטשלעכן מין. און עס איז אַ פרייד צו דענקען, אַז אַזאַ פאַרטרעטער פון דער מענטשהייט לעבט צווישן אונז און ווייזט אָן, צו אַ וועלכער הויך דער מענטש קאָן זיך דערהויבן...

אַזאַ מין פרייד דורכצולעבן האָט ליידער די איצטיקע מענטשהייט זייער ווייניק געלעגנהייט. פאַר מיינע יאָרן געדענק

איך גאָר אייניקע גרויסע „זקנים”, וואָס האָבן פאַרקערפּערט אין זיך, אין דער אייגענער פּערזאָן און אין זייער גאַנצן לעבן, די העכסטע אידעאַלן פון דעם מענטשלעכן מין און וואָס האָבן דעריבער געצויגן צו זיך אַלע הערצער, ווי אַ מאַגנעט. פריער איז דאָס געווען פאַר דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט וויקטאָר הוגאָ. דערנאָך איז, פאַר אונז, סאָציאַליסטן פון רוסלאַנד, לאַווראָוו געווען די צענטראַלע מאַגנעטישע פיגור, און נאָך זיין טויט איז געבליבן טאָלסטאָי. אַ וואַרעמקייט פלעגט אַלעמאָל דורכגיין דורכן בלוט, ווען מען פלעגט אַ טראַכט טאָן, אַז אַ הוגאָ לעבט נאָך, אַז עס לעבט נאָך אַ לאַווראָוו, אַז עס לעבט דער גרויסער, גרייז-גרויער זקן פון יאַסנאַיאַ פּאָליאַנאַ. און וואָס פאַר אַ טיפער טרויער עס האָט דורכגענומען דאָס האַרץ ביי דער ידיעה פון זייער טויט!... וואָלטן יענע מענטשן געוווסט, וויפל צער זיי ברענגען אויף דער וועלט דורך זייער שטאַרבן, וואָלטן זיי געוויס געהאַלטן פאַר זייער הייליקסטן חוב צו לעבן, לעבן, לעבן וואָס לענגער.

נאָך טאָלסטאָיס טויט זע איך ווירקלעך קיינעם נישט, אויף דער גאַנצער וועלט קיינעם נישט, וואָס זאָל פאַרנעמען דעם אָרט פון אַזאַ צענטראַלער מאַגנעטישער פיגור, אַ חוץ קראָפּאָטקינען. ער איז איצטער דער ריינסטער און דער שענסטער „רעפּרעזענטאַנט פון דער מענטשהייט”, און עס וואַקסט אָן אין האַרצן דער הייסטער ערנסטער ווונש צו זיין 70-יאָריקן געבורטסטאָג, אַז דער גורל זאָל אים צושיקן דעם מאַקסימום פון יאָרן און גליק און פרייד, וואָס אַ מענטשן קאָן זיין באַשערט.

דער סאָציאַליזם פון די סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן

„עס איז אַ חוב פון יושר פאַר
יעדן מענטשן צו זיין אַ סאָציאַליסט“.

דער סאָציאַליזם פון די סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן *)

ערשטעס קאַפּיטל

סאָציאַל־דעמאָקראַטן און סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן

אין דעם אָנהויב פון די נײַנציקער יאָרן, — דער גע־בורטס־צײַט פון די סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן, — האָט דער רוסישער סאָציאַליזם שוין געהאַט הינטער זיך אַ לאַנגן פּע־ריאָד פון אומגעהײַער־אָנגעשטרענגטן געדאַנק און אָנגעשטרענג־טער טעטיקייט.

פּאַרטייען האָבן אָפּגעביטן פּאַרטייען, פּראָגראַמען זענען פאַרדרענגט געוואָרן דורך פּראָגראַמען, אָבער אין אַלע אין זיי איז איין פּונקט געווען דער ליכטיקסטער, דער צענטראַלסטער, אין וועלכן קיינער האָט קיינמאָל נישט געקאָנט צווייפלען: די רוסישע סאָציאַליסטישע פּאַרטיי האָט קודם כּל פאַר איר אויפ־גאַבע צו דינען די אינטערעסן פון דעם רוסישן אַרבעטנדיקן פאָלק. די מאַיאָריטעט פון דעם רוסישן פאָלק באַשטייט פון פּויערים. דעריבער דאַרפן די אינטערעסן פון די פּויערים שטיין אין דעם צענטער פון דעם סאָציאַליסטס געדאַנק.

פּראַקטישע פּלענער און אוטאָפּיסטישע פאַנטאַזיעס, רייכע קענטשאַפט פון לעבן און השערות פון אַ בוך־פּרעסער, —

---

*) צוערשט געדרוקט ווי דאָס פינפטע העפט פון יענער „אַרבעטער־רינג־ביבליאָטעק“, וואָס דער ניו־יאָרקער אַרבעטער־רינג האָט אַרויסגעגעבן.

אלץ איז דורכגעגאַנגען דורך אים, אָבער זיין צענטראַל-פּונקט איז געבליבן דערזעלביקער: די אינטערעסן פון דער מאַיאָריטעט פון דעם רוסישן פאָלק, פון די פויערים.

און ווי האָט דאָס געקאָנט אַנדערש זיין?

מען מאַכט אַ גרויסן טעות, ווען מען מיינט, אַז די ראַדיקאַלן, די סאָציאַליסטן ווערן געפירט אין זייער קאַמף פאַר דער מענטשהייט און אַ בעסערן לעבן פאַר איר דורך די פאָרשטעלונגען פון אַ אַבסטראַקטן מענטש, אַ סתם מענטש אין דער וועלט אַריין, אַזוינע, וואָס לעבן מיט אַן אַבסטראַקטער ליבע צו דעם „סתם-מענטש״ און טראַכטן אַבסטראַקטע געדאַנקען וועגן אַ סאָציאַליסטישן לעבן איבערהויפּט, זענען דאָ זייער ווייניק אויף דער וועלט.

בדרך כלל ווייסן אַלע, וואָס לעבן מיט אַ באַוווסטזיניקן היסטאָרישן לעבן, זייער גוט, אַז נישט די מענטשן זענען באַשאַפן געוואָרן צוליב דעם סאָציאַליזם, נאָר דער סאָציאַליסטישער אידעאַל איז אַרויסגעבראַכט געוואָרן צוליב די מענטשן, און נישט צוליב גלאַט מענטשן אין דער וועלט אַריין, גלאַט— פאַרטרעטער פון דעם מין „האָמאָ סאַפּיענס״, נאָר צוליב קאָנקרעטע, באַשטימטע איינוווינער פון אַ געגעבענעם לאַנד אין אַ געגעבענער צייט, צוליב דער מאַיאָריטעט פון אָט דעם באַשטימטן, היסטאָריש-אויסגעוואַקסענעם פאָלק. זיינע אוממיטלבאַרע, ווירקלעכע לעבנס-נויטן האָבן אַרויסגערופן זייערע געדאַנקען וועגן טובת הכלל און האָבן אָנגעצונדן די פלאַם פון זייער קריטישן און שאַפנדיקן שכל, כדי אויסצוגעפינען, אין וואָס עס זאָל באַשטיין יענער „טובת הכלל״ און וועלכע מיטלען מען דאַרף אָנווענדן, כדי צו דערגרייכן דעם געווינשטן ציל.

אין רוסלאַנד אָבער איז די מאַיאָריטעט פון דעם פאָלק, ווי מיר האָבן שוין געזאָגט, — פויערים, און די לעבנס-נויטן פון דעם פאָלק זענען פויעריש, פאַרבונדן מיט דער ערד און מיט דער ערד-אַרבעט.

דאָס הייסט, אַז ווען מען רעדט וועגן די לעבנס-נויטן

פון די אַרבעטנדיקע שיכטן פון דעם רוסישן פאָלק, מוז מען קודם כל און הויפּטזעכלעך טראַכטן וועגן די רוסישע פויערים, דער מאַיאָריטעט פון דער רוסישער אַרבעטאָרישער באַפעלקערונג.

קאָן דען זיין אַ ספק, אין וואָס עס באַשטייט די צענטראַלע לעבנס-נויט פון דעם רוסישן אַרבעטנדיקן פאָלק?

נאָר איין ענטפער קאָן געגעבן ווערן אויף דער פראַגע. די לעבנס-נויט באַשטייט אין דעם, אַז די פויערים זאָלן האָבן גענוג ערד, צו וועלכער זיי זאָלן קאָנען צולייגן זייער אַרבעט. גענוג ערד קאָנען זיי אָבער האָבן נאָר דעמאָלט, ווען די ערד וועט באַלאַנגען נאָר צו די, וואָס באַאַרבעטן זי מיט זייערע אייגענע הענט, כדי יעדערער זאָל קאָנען האָבן נאָר אַזויפיל ערד אין זיין באַזיץ, וויפל ער קאָן אַליין באַאַרבעטן, און כדי דאָס, וואָס ער קאָן נישט באַאַרבעטן אַליין, זאָל ער מוזן אָפּטרעטן אַן אַנדערן.

די אָפּשאַפונג פון פּריוואַט-אייגנטום אויף דעם גרונד און באָדן און די צושטעלונג פון ערד צו די, וואָס ווילן זי באַאַרבעטן מיט די אייגענע הענט, איז דעריבער געוואָרן די **צענטראַל-פּאָדערונג** פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן. און אײַנאיינעם מיט די אינטערנאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון דער אַרבעטער-פּאָליטיק [illegible]

רונג: אָפּשאַפן פּריוואַט-אייגנטום אויף אַלע געצייג און מיטלען פון דער פּראָדוקציע און איינפירן קאָלעקטיווע פאָרמען פאַר זייער אויסנוצונג.

זיי זענען מאָדערנע סאָציאַליסטן אויך אין דעם זין פון דעם וואָרט, וואָס זיי גלויבן אין דער נויטווענדיקייט פון דעם ק ל אַ ס נ ק אַ מ ף סיי אויף דעם פּאָליטישן, סיי אויף דעם עקאָנאָמישן געביט. זיי גלויבן און אַרבעטן צוליב דער אָרגאַניזאַציע פון אַן איינהייטלעכער אַ ר ב ע ט ע ר ־ פּ אַ ר ט ײ, וואָס זאָל פאַרטרעטן די אינטערעסן פון אַלע אַרבעטס-קרעפטן אין דעם לאַנד און סוף־כל־סוף באַפרייען די מענטשלעכע אַרבעט פון אַלע קייטן, וואָס שמידן זי איין.

אָט די אַרבעטער-פּאַרטיי, וואָס די יונגע עס-ערן האָבן גענומען גרינדן, האָט געהאַט צוויי הויפּט-צילן אין זין: דעם סאָציאַליזם און די פּאָליטישע פרייהייט. מיט דער סאָציאַליסטישער און פּאָליטישער פּראָפּאַגאַנדע און אַגיטאַציע האָט די אַרבעטער-פּאַרטיי זיך געדאַרפט ווענדן צו אַלע שיכטן פון דעם אַרבעטנדיקן פאָלק, דער ע י ק ר אָבער, צו דעם פויער אין דאָרף. אָבער מיט די פּאָליטישע פאָדערונגען וועט מען זיך דאַרפן ווענדן, — דאָס האָבן די עס-ערן געוווסט — נישט צו קיין אַנדערן, ווי נאָר צו דער רוסישער רעגירונג אַליין, ווייל די פּאָליטישע מאַכט ליגט אין אירע הענט. היות אָבער ווי די רוסישע רעגירונג פאַרשטייט נישט קיין פּשוטע מענטשלעכע רייד, וועט דער אַרבעטער-קלאַס מוזן זיך ווענדן צו איר מיט אַזוינע דבורים, וועלכע זי זאָל קאָנען פאַרשטיין. דער „לשון”, מיט וועלכן מען דאַרף רעדן צו דער רוסישער רעגירונג, איז שוין אויסגעאַרבעט פון דער פּאַרטיי „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ”, און די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן האָבן געפאָדערט, מען זאָל זיך באַנוצן מיט יענעם „ווערטער-בוך”.

אַזוי אַן ערך האָבן אויסגעזען די גרונט-פּרינציפּן פון דער ערשטער פּראָגראַם-סקיצע פון דער ערשטער סאָציאַל-רעוואָלוציאָנערער אָרגאַניזאַציע, און עס איז דאָ לחלוטין נישט

אייגנצוזען, ווי אַזוי מען האָט געקאָנט פון זיי אַריבערפליען אין די הויכע עולמות פון דער אַלגעמיינער פילאָזאָפיע, און פאַר־וואָס האָט מען דאָ געדאַרפט שעלטן זיך „אין טאַטן אַריין". געשען איז דאָס אָבער דערפאַר, וואָס די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט געמוזט אין דעם נאָמען פון דער מאַרק־סיסטישער טעאָריע אַרויסטרעטן מיט אַ העפטיקן פּראָטעסט אַנטקעגן דער שטעלונג און דער אָנשויאונג פון די סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן.

אויף דער פאָדערונג פון די סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן, אַז די רוסישע אַרבעטער־פּאַרטיי זאָל פאַרטיידיקן די אינטע־רעסן פון די פּויערים, האָט די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע געענט־פערט מיט דער באַהויפּטונג, אַז די פּויערים זענען קליינ־בירגער און נישט קיין אַרבעטער, און אַז זייערע אינטע־רעסן טאָרן דעריבער נישט פאַרטיידיקט ווערן אין אַ סאָציאַ־ליסטישער פּראָגראַם.

מען האָט דעריבער זיך געמוזט פאַנאַנדערקלויבן אין דער סאָציאָלאָגישער פראַגע, וואָס איז דער מהות פון אַ געזעלשאַפטלעכן קלאַס, פונוואַנען די געזעלשאַפטלעכע קלאַסן נעמען זיך, און וואָס דאַרף זיין דער גרונט־פּרינציפּ, לויט וועלכן מען זאָל זיי איינטיילן.

די אויסזיכטן אויף דער רעוואָלוציע, צוליב וועלכער די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי האָט באַדאַרפט אַרבעטן, זענען אָפּגע־האַנגען פון דעם, ווי איינער האָט געקוקט אויף די גרונט־קרעפטן, וואָס טרייבן אָן דעם געזעלשאַפטלעכן פּראָצעס, און אויף דעם גאַנג פון דער געזעלשאַפטלעכער אַנטוויקלונג.

די ס. ר. האָבן דעריבער געמוזט איבערקוקן אַלע באַ־הויפּטונגען פון דער מאַרקסיסטישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע וועגן אָט די אַלע ענינים און אַזוי ווי די מאַרקסיסטישע געשיכטס־פילאָזאָפיע איז ענג־פאַרבונדן מיט דער אַלגעמיינער מאַרקסיס־טישער פילאָזאָפיע, איז מען שוין געצוווּנגען געווען פונאַנ־דערצושפּרייטן די פילאָזאָפישע פליגלען און אַריבערצופליען

אזש אין די הימלען פון דעם ריינעם פילאָזאָפישן געדאַנק.

דער פועל־יוצא פון אָט דעם קריטישן איבערקוק פון אַלע באַהויפּטונגען, וועלכע די מאַרקסיסטישע טעאָריע האָט אַרויסגעשטעלט, איז געווען דער, וואָס ביידע צדדים האָבן געמוזט איינזען, אַז זיי געהערן צו צוויי גאַנץ־פאַרשידענע ריכטונגען פון דעם מענטשלעכן געדאַנק און אַז זיי גייען זיך פאַנאַנדער כמעט אין אַלע וויכטיקע פונקטן פון דער מאָדער־נער וועלטאַנשויאונג.

אָט אַזוי איז עס געשען, וואָס אין יענעם היסטאָרישן שטרייט האָט מען, ווי אין דבורה הנביאהס צייטן, די מלחמה געפירט נישט נאָר אויף דער ערד, נאָר אויך אין די „הימ־לען"... מן השמים נלחמו!

מען האָט זיך געשאָסן מיט שטערן און פּלאַנעטן, מיט זונען און לבנות, — שטערן און פּלאַנעטן פון דעם ריינעם טעאָרעטישן געדאַנק.

אויסרעכענען אַלע פונקטן, וועגן וועלכע עס האָט גע־ברענט דער היציקער שטרייט, איז לגמרי אוממעגלעך אין אַזאַ קליינער אַרבעט ווי די, וועלכע מיר האָבן זיך דאָ פאָרגענו־מען. מיר וועלן זיך באַגנוגענען מיט דעם אָנמערקן די וויכ־טיקסטע פון זיי.

אויף דעם פעלד פון דער ריינער דערקענטעניש־טעאָריע גלויבן די מאַרקסיסטן, אַז דער מענטשלעכער שכל קאָן אַרויסברענגען אַבסאָלוטע אָביעקטיווע אמתן אפילו אין אַזעלכע פעלדער פון דעם מענטשלעכן געדאַנק, ווי די פילאָזאָפיע, די סאָציאָלאָגיע, די געשיכטס־פילאָזאָפיע און די פּאָליטיק.

די ס. ר.־ן גלויבן, אַז אויף יענע פעלדער פון דעם מענטשלעכן פאָרשן, וואָס שטייגן אַריבער די מענטשלעכע חושים, ווי די ריינע פילאָזאָפיע, אָדער אין יענע דערקענטעניש־צווייגן, וואָס האָבן צו טאָן מיט מענטשלעכע אינטערעסן און נויטן, קאָנען נישט אַרויסגעבראַכט ווערן קיין זיכערע

וויסנשאַפטלעכע אמתן, ווייל דער סוביעקטיווער ווונש מאַכט דעם מענטשן גלויבן, אַז ער האָט אויסגעפונען דעם ריינעם אמת, בעת אין דער אמתן האָט ער גאָר אַרויסגעבראַכט אַ טעאָרעטישן פּלפּול, כּדי כּלומרשט וויסנשאַפטלעך צו כשרן זיין ווונש.

דערהויפּט איז דאָס ריכטיק בנוגע צו די אַזוי־אָנגערופענע געזעצן פון דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן. און נאָך אַ גרעסערע ראָלע שפּילט דער סוביעקטיווער ווונש אין דער געשיכטס־פילאָזאָפיע, ווען איינעם דוכט זיך, אַז ער קאָן וויסנשאַפטלעך פּראָאויסזען, וווהין עס טראָגט זיך „מיט אייזערנער נויטווענדיקייט" דער שטראָם פון דער געזעלשאַפטלעכער אַנטוויקלונג. אין אַלע אַזעלכע פאַלן קלויבט דער מענטש אויס (אָדער באַשאַפט) אַזאַ געדאַנקענגאַנג, וואָס זאָל אין דער לעצטער שורה באַווייזן אים, אַז ער איז גערעכט מיט זיינע אידעאַלן און האָפענונגען. דער אויסדרוק: „אין דער געזעלשאַפט מוז אַריינטרעטן אַזאַ און אַזאַ צושטאַנד" איז אייגנטלעך דער טייטש: „א י ך ו י ל, איך בין פאַראינטערעסירט, אַז אַזאַ און אַזאַ צושטאַנד זאָל אַריינטרעטן". אויף אַן אמת וויסן, וואָס אַזוינס עס וועט מקוים ווערן אין דער צוקונפט, וועט מען אפשר, אַדאַנק דער מענטשלעכער סוביעקטיווער טבע, קיינמאָל נישט קאָנען האָפן. על־פּל־פּנים איז דאָס אוממעגלעך איצטער, לויט דעם צושטאַנד פון דער איצטיקער וויסנשאַפט.

אין דער לאָגיק לייקענען אָפּ די מאַרקסיסטן דעם גרונטגעזעץ פון ווידערשפּרוך, וואָס זאָגט, אַז קיין זאַך קאָן זיך אַליין נישט ווידערשפּרעכן. זיי גלויבן, אינאיינעם מיט העגעלן און זיין דיאַלעקטיק, אַז יעדע זאַך טראָגט איר ווידערשפּרוך, איר אייגענעם היפּך אין זיך גופא און אַז יעדע זאַך איז אין יעדן מאָמענט פון איר זיין זי גופא און עפּעס אַן אַנדער זאַך.

די ס. ר.־ן האָבן אויסגעפונען, אַז עס איז נישטאָ קיין גרונט אָפּצוזאָגן זיך פון דעם פונדאַמענט. אויף וועלכן עס

אין אויפגעבויט דער גאַנצער בנין פון דעם מענטשלעכן לאָגישן דענקען. עס קאָנען, אמת, אין אַ „זאַך” קעמפן פאַרשיידענע קרעפטן, אָבער אין יעדן מאָמענט איז די זאַך דאָס. וואָס זי איז, און נישט קיין אַנדער זאַך, נישט קיין היפך פון זיך גופא*).

אין דער טעאָריע פון דער אַלגעמיינער וויסנשאַפט גלויבן די מאַרקסיסטן, אַז מען קאָן אויף דעם וועג פון דעם ריינעם דעדוקטיוון מעטאָד קומען צו ריכטיקע רעזולטאַטן און מען קאָן זיי אָננעמען פאַר געזיכערט, אפילו ווען מען האָט נאָך נישט אויסגעפאָרשט אַלע פאַקטן, וואָס געהערן צו דער פראַגע, וועלכע מען שטודירט.

די ס. ר.־ן שטייען דאָ אויף אַ מער עמפּירישן שטאַנדפּונקט און זאָגן, אַז אַ וויסנשאַפטלעכן ווערט און באַטייט האָבן נאָר יענע דעדוקטיווע היפּאָטעזן, וואָס זענען אויסגעפּרווט געוואָרן אין דעם פּראָצעס פון דער עמפּירישער אונטערזוכונג (מער וועגן דעם ענין ווייטער אונטן).

אין דער פילאָזאָפיע זענען די מאַרקסיסטן אָנהענגער פון דעם מאַטעריאַליזם, וואָס לערנט, אַז דער תוך פון דער וועלט איז גשמיות און אַז די רוחניות, דער פסיכישער פּראָצעס, איז נאָר אַ צושטאַנד, וואָס שפּילט זיך אָפּ אין אַ געוויסער אַרט לעבעדיקער מאַטעריע. ענגעלס באַהויפּטעט בפירוש, אַז „לעבן איז די עקזיסטענץ־אַרט פון די איי־ווייסל־קערפּער” און אַז די שפּירונגען (דער ערשטער בלאַסק פון רוחניות) טרעטן ערשט נויטוועדיק אַרויס אין אַ געוויסער אַרט פון איי־ווייסל־קערפּער **).

די סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן האָבן נישט קיין אייגענע

---

*) זע צ. ב. מיין אַרבעט: „דער מאַטעריאַליזם און די דיאַלעקטישע לאָגיק”. פריער בעדרוקט אין דעם זשורנאַל: „רוסקאָיע באָגאַטסטוואָ”, וואָס האָט געשפּילט דעם טעאָרעטישן קאַמף פון די ס. ר.־ן אין דער לעגאַלער ליטעראַטור.

**) זע ענגעלס, אַנטי־דיורינג, ז. 73 און 74.

פילאָזאָפיע, וואָס זאָל זיין אַ חוב פאַר אַלע מיטגלידער פון דער פּאַרטיי. אָבער די מאַיאָריטעט פון די ס. ר.-ן גלויבט, אַז לויט דעם איצטיקן צושטאַנד פון אַלע וויסנשאַפטן, איז דער בעסטער פילאָזאָפישער פּירוש אויף דער וועלט נישט דער מאַטעריאַליזם און נישט דער אידעאַליזם, נאָר דער ס י נ ט ע ט י ש ע ר מ אָ נ י ז ם פון ספּינאָזאַ, וואָס לערנט, אַז גייסט און מאַטעריע זענען תמיד צונויפגעבונדן אינאיינעם: אַז אַקוראַט ווי עס קאָן נישט זיין אַ גייסט אָן מאַטעריע, אַזוי קאָן נישט זיין קיין איין פּיצל מאַטעריע אָן איבערהייביקסטער רוחניות *).

אין דער אַ ל ג ע מ יי נ ע ר אַ נ ט וו י ק ל ו נ ג ס - ל ע ר ע האַלטן זיך נאָך די רוסישע מאַרקסיסטן פאַר ה ע - ג ע ל ס פּלומרשטדיקן געזעץ, אַז יעדע אַנטוויקלונג מוז דורכגיין דריי סטאַדיעס (די „טריאַדע”). ערשטנס, די ט ע ז ע, אָדער די זעצונג, צווייטנס, די אַ נ ט י ט ע ז ע, אָדער די אַנטקעגנזעצונג, און, דריטנס, די ס י נ ט ע ז ע, אָדער די צונויפזעצונג פון די צוויי פריערדיקע היפּוכים. דער מאַטע-ריאַליזם אינאיינעם מיט דער ווידערשפּרוכס-לאָגיק און דער טריאַדישער אַנטוויקלונג גיסט זיך צונויף אין דעם גרונט-פּרינ-ציפּ פון דעם דיאַלעקטישן מאַטעריאַליזם.

די ס. ר.-ן האַלטן, אַז די טריאַדישע אַנטוויקלונג איז

*) אין דער לעצטער צייט האָט ג. פּלעכאַנאָוו אויך דעם מאַרקסיסטישן מאַטעריאַליזם געוואָלט אויסטייטשן אין דעם זין פון דעם סינטעטישן מאָניזם. אָבער דאָס גייט להיפך צו אַלץ, וואָס מיר ווייסן וועגן דעם מאַרקסיזם און בפרט צו די קלאָרע אויסדריקלעכע רייד פון פרידריך ענגעלס. אויב שפּירונגען קאָנען אויפקו-מען נאָר אין אַ באַשטימטן איי-ווייסל, מוז די גאַנצע וועלט, וואָס באַשטייט נישט פון איי-ווייסל, גישט האָבן קיין ברעקל רוחניות אין זיך. דערפאַר זאָגט טאַקע דער מאַרקסיסטישער מאַטעריאַליזם, אַז „פ ר י ע ר” איז די מאַטעריע און „ד ע ר-נ אָ ך” קומט ערשט צו צו איר אונטער געוויסע באַדינגונגען אַ געוויסע אַרט באַוועגונג, וואָס מיר רופן „שפּירונג”.

אמת זייער אַן אָפּטע דערשיינונג אין דער געשיכטע פון דעם מענטשלעכן טעאָרעטישן געדאַנק און ממילא שפּילט זי אויך אַ גרויסע ראָלע אין דער געזעלשאַפטלעכער אַנטוויקלונג. אָבער דאָס איז נישט קיין געזעץ, נישט פאַר דער נאַטור און נישט פאַר די אָביעקטיווע פּראָצעסן פון דער מענטשלעכער געזעלשאַפט. אין דער אַנטוויקלונגס-לערע בנוגע אָט די אָביעקטיווע פּראָצעסן פון נאַטור און קולטור שטייען זיי אויף דעם שטאַנדפּונקט פון די מאָדערנע וויסנשאַפטן, וואָס רעכענען זיך לחלוטין נישט מיט דער העגעלשער טריאַדע.

גייט מען איבער צו דער סאָציאָלאָגיע און דער געשיכטס-פילאָזאָפיע געפינען מיר, אַז אויך דאָ איז דער מאַרקסיזם טריי צו זיין מאַטעריאַליזם. „פריער" איז די „מאַטעריע". און די מאַטעריע פון דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן זעט ער אין די עקאָנאָמישע פּראָצעסן, וואָס זענען די הויפּט-טרייבנדיקע קראַפט פון דעם היסטאָרישן געשעען. די מענטשלעכע אידעאַלן, „די רוחניות" פון דער געשיכטע, זענען נישט מער ווי שאָטנס, וואָס ווערן אַרויסגעבראַכט פון דעם עקאָנאָמישן פּראָצעס און גייען נאָך אים. דער פּראָגרעס פון דער מענטשהייט באַשטייט אין דער אַנטוויקלונג פון די עקאָנאָמישע פּראָדוקטיוו-קרעפטן, אין דער גבורה, וואָס דער מענטש ווייזט אַרויס ביי דעם באַהערשן די דרויסנדיקע נאַטור. און אָט דער פּראָגרעס ווערט דורכגעפירט דורך דער סטיכישער טעטיקייט פון די מאַסן; אין אַ קלאַסן-געזעלשאַפט — דורך דעם קלאַסנקאַמף. די איינצלנע מענטשן, ווי גאָניאַל זיי זאָלן נישט זיין, האָבן נישט קיין ברעקל היסטאָרישע קראַפט און קאָנען גאָרנישט נישט אויפטאָן אין דעם געשיכטלעכן פּראָצעס. ממילא קאָן אויך די אינטעליגענציע נישט שפּילן קיין ממשותדיקע ראָלע אין אים.

די אָנשויאונגען פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן אין די אַלע ענינים שטימען מערקווירדיקערהייט מיט דעם

פילאָזאָפישן פּרינציפּ פון זייער מאַיאָריטעט, מיט דעם גרונט געדאַנק פון דעם סינטעטישן מאָניזם.

ווי אין דער גאַנצער וועלט זענען גשמיות און רוחניות נישט צוויי באַזונדערע סובסטאַנצן, וואָס קאָנען זיין איינע אָן דער אַנדערער, אַזוי זענען אויך דער עקאָנאָמישער פּראָצעס און די מענטשלעכע אידעאַלן, דער עיקר די אידעאַלן פון אמת און יושר, קיינמאָל נישט אָפּגעריסן איינער פון די אַנדערע. אין דער געשיכטע ווירקן זיי אַלעמאָל אין-איינעם.

דער סאָציאַלער פּראָגרעס פון דער מענטשלעכער געזעלשאַפט, זאָגט די טעאָרעטישע איינלייטונג צו דער פּראָגראַם פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, „דריקט זיך אויס אין דעם קאַמף פאַר דער פאַרווירקלעכונג פון געזעלשאַפטלעכער סאָלידאַריטעט און פון דער אַלזייטיקער האַרמאָנישער אַנטוויקלונג פון דער מענטשלעכער פּערזענלעכקייט... זיין נויטווענדיקע באַדינגונג איז די פאַרשטאַרקונג פון דעם מענטשנס מאַכט איבער די קרעפטן פון דער נאַטור“ *).

און דער מענטשלעכער פּראָגרעס, — סיי אין דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיווע קרעפטן, סיי אין דעם שטרעבן צו געזעלשאַפטלעכער סאָלידאַריטעט און פּערזענלעכער פולקאָמענהייט, — ווערט דורכגעפירט נישט נאָר דורך דעם סטיכישן קלאַסנקאַמף פון די מאַסן, נאָר אויך „דורך דעם אַריינמישן זיך פון באַוווסטזיניקע קעמפער פאַר אמת און יושר“, ד. ה. אויך דורך דער טעטיקייט פון דער אינטעליגענציע.

לאָמיר דאָ מאַכן די נישט-איבעריקע באַמערקונג, אַז אונטער דעם נאָמען „אינטעליגענציע“ פאַרשטייען די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן נישט אַ באַזונדערע עקאָנאָמיש-קולטורעלע גרופּע פון די אַזויגערופענע געבילדעטע מענטשן, נאָר דעם סכום פון אַלע יענע איינצל-מענטשן, וואָס לעבן צוליב אַ גע-

---

*) זע די פּראָגראַם פון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן.

וויסן אידעאַל, אַלץ איינס צו וועלכן קלאַס זיי זאָלן נישט געהערן און וועלכן גראַד פון בילדונג זיי זאָלן נישט באַזיצן. עס איז אָבער נ ו י ט י ק פאַר יעדן אינטעליגענטן מענטש צו שטיין אויף דער העכסטער שטופע פון בילדונג.

ווייטער גלויבן די מאַרקסיסטן, אַז אַלע פעלקער און לענדער מוזן דורכמאַכן דיזעלביקע שטופן פון אַנטוויקלונג. אין גרויסן און גאַנצן שטעלן זיי זיך פאָר דעם געשיכטלעכן פּראָצעס אַזוי: 1. די ט ע ז ע. די געזעלשאַפט הויבט אָן איר אַנטוויקלונג מיט אַ צושטאַנד פון אַ פּרימיטיוון קאָמוניזם, וו די מיטלען און די געצייג פון דער פּראָדוקציע געהערן צו אַלעמען. 2. אַ נ ט י ט ע ז ע. דער פּרימיטיווער קאָמוניזם פאַלט פאַנאַנדער. די געזעלשאַפט גייט דורך פאַרשיידענע פאָרמען, אין וועלכע דער פּרינציפּ פון פּריוואַטאייגנטום ווערט אַלץ מער און מער פאַרשטאַרקט, די אַרבעטס-באַדינגונ־גען גייען אַריבער פון די הענט פון די אַרבעטער אין די הענט פון די באַזיצנדיקע קלאַסן, און די פּראָדוקציע נעמט אָן די פאָרם פון דעם ק אַ פּ י ט אַ ל י ז ם. אין דעם פּראָצעס פון דער ווייטערדיקער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג קאָנצענטרירן זיך אַלע קאַפּיטאַלן אין די הענט פון אַ לפּי־ערך קליינער צאָל אונטערנעמער: די אומגעהייערע מאַיאָרי־טעט פון דעם פאָלק ווערט פּראָלעטאַריזירט, פאַרוואַנדלט אין פרייע לוין־אַרבעטער; דער אַרבעטס־פּראָצעס ווערט אָנגעפירט אין ריזיקע אונטערנעמונגען אויף אַ גזעזלשאַפטלעכן אופן, אין וועלכן די פרייע לוין-אַרבעטער ווערן פאַרגעזעלשאַפטעט און דיסציפּלינירט. 3. ס י נ ט ע ז ע. די פאַרגעזעלשאַפטעטע און דיסציפּלינירטע אַרבעטער מאַכן אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע, שאַפן אָפּ די קאַפּיטאַליסטישע אייגנטום-פאָרם און פירן איין אַ קאָלעקטיוויסטישע אייגנטום־פאָרם. בכן פאַרבינדן זיי די קאָמוניסטישע אייגנטום-פאָרם פון דעם ערשטן פּעריאָד (דער טעזע) מיט דעם קאָלעקטיוויסטישן פּראָדוקציע־א ו פ ן פון דעם צווייטן פּעריאָד (די אַנטיטעזע) און באַשאַפן די

סינטעזע פֿון אַ קאָלעקטיוויסטישן פּראָדוקציע־אופֿן און אַ קאָלעקטיוויסטישער פּראָדוקציע־פֿאָרם.

די עס־ערן לייקענען, אַז אַלע פֿעלקער און לענדער האָבן זיך ביז אַהער אַנטוויקלט לויט דערדאָזיקער סכעמע און אַז אַלע זענען זיי געצוווּנגען דורכצומאַכן דיזעלביקע אַנטוויקלונגס־סטאַדיעס.

דער עיקר לייקענען זיי, אַז ביי יעדן פֿאָלק מוזן די נאָך פֿאַרבליבענע קהלשע אייגנטומס־פֿאָרמען (ווי צ. ב. די רוסישע „אָבשטשינא") פֿאַרשווינדן אַ דאַנק דעם קאַפּיטאַליזם, און זיי זעען נישט אין די „אייזערנע נויטווענדיקייט", פֿאַרוואָס אַלע פֿעלקער מוזן דורכמאַכן די קאַפּיטאַליסטישע אַנטוויקלונגס־פֿאַזע.

בנוגע צו רוסלאַנד גלויבן זיי, אַז מיט דער הילף פֿון אַ סאָציאַליסטיש־רעוואָלוציאָנערער אַרבעטער־פּאַרטיי, קאָן דער קאַפּיטאַליזם אינגאַנצן פֿאַריאָגט ווערן פֿון דער אַגראַר־ווירטשאַפֿט, און געצוווּנגען ווערן זיך צו אַנטוויקלען אין דער אינדוסטריע אויף אַזאַ אופֿן, אַז זיינע טעכנישע און אָרגאַניזאַטאָרישע מעלות זאָלן אַריבערוועגן זיינע סאָציאַל־עקאָנאָמישע חסרונות, ביז אַן אַלגעמיינע סאָציאַליסטישע רעוואָלוציע וועט אָפּשאַפֿן דעם קאַפּיטאַליזם אומעטום.

אין דער פֿראַגע וועגן דער קלאַסן־טיילונג פֿון דער געזעלשאַפֿט און דעם קלאַסנקאַמף, וואָס ווערט אין איר געפֿירט, בויען די מאַרקסיסטן אַלע זייערע טעאָרעטישע און פּראַקטישע חשבונות אויף דעם קעגנזאַץ פֿון לוין־אַרבעט און אַלע אַנדערע שיכטן, וואָס מאַכן אַ לעבן נישט פֿון לוין־אַרבעט.

די ס. ר.־ן שטעלן אַוועק, אַנשטאָט לוין־אַרבעט, מענטשלעכע אַרבעט און טיילן איין די געזעלשאַפֿט אין צוויי גרויסע קלאַסן: דעם קלאַס, וואָס לעבט פֿון זיין אייגענער אַרבעט, און דעם קלאַס, וואָס לעבט פֿון פֿרעמדער אַרבעט.

בנוגע די קרעפטן, וואָס דאַרפן אַרויסברענגען דעם סאָציאַליסטישן ענד-ציל און אַריינפירן אין לעבן די סאָציאַליסטישע געזעלשאַפטס-אָרדנונג, זענען די רוסישע מאַרקסיסטן איבערצייגט, אַז דאָס אַלץ ווערט באַזאָרגט פון דעם סטיכישן מאַסן-פּראָצעס, וואָס שפּילט זיך אָפּ אין דעם לעבן פון דעם פּראָלעטאַריאַט. דער פּראָלעטאַריאַט און נאָר דער פּראָלעטאַריאַט ברענגט אַרויס דעם סאָציאַליסטישן ענד-ציל און קאָן זיין דער טרעגער פון דעם סאָציאַליסטישן אידעאַל. און אַזוי ווי דער פּראָלעטאַריאַט ווערט געבאָרן און סאָציאַליזירט אין דעם פּראָצעס פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט, איז שוין דורך דעם אַליין דער קאַפּיטאַליזם נישט נאָר אַ נויטווענדיקע פאָרשטופע פון דעם סאָציאַליזם, אַ פאָרשטופע, וואָס קאָן היסטאָריש נישט פאַרמיטן ווערן, נאָר אויך אַ נ ו י ט י ק ע פאָרשטופע, אָן וועלכער דער סאָציאַליזם קאָן זיך סאָציאָלאָגיש נישט באַגיין. אין צונויפקלאַנג מיט אָט דער טעאָריע זאָגן די רוסישע מאַרקסיסטן נביאות, אַז דער קאַפּיטאַליזם וועט באַהערשן די רוסישע אַגראַר-ווירטשאַפט. זיי פאַרבינדן דעריבער זייערע סאָציאַליסטישע האָפענונגען מיט דער פּראָלעטאַריזירונג פון דעם רוסישן פויערטום.

די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן באַהויפּטן, אַז דער סאָציאַליסטישער אידעאַל איז געבאָרן געוואָרן ביי דער אינטעליגענציע און נישט ביי דעם פּראָלעטאַריאַט, און אין זיין באַשאַפן האָבן זיך באַטייליקט דער אַרבעטער פּרודאָן אַזוי גוט ווי דער פאַבריקאַנט ענגעלס, דער געלערנטער מאַרקס אַזוי גוט ווי דער מאַרקיז סען-סימאָן. צושטיין צו דעם אידעאַל, זאָגן די ס. ר., קאָנען אַ ל ע אַ ר ב ע ט נ ד י ק ע שיכטן פון דעם פאָלק: ב ע ס ע ר און לייכטער פאַר אַלע — דער שטאָטישער פּראָלעטאַריאַט. אָבער דאָס הענגט נישט נאָר צונויף מיט דעם כאַראַקטער פון לוין-אַרבעט און פאַבריק-אינדוסטריע, נאָר אויך נאָך מער מיט דעם פאַקט פון אַ קולטורעלערן לעבן אין שטאָט. די דאָרפישע לוין-אַרבעטער (די

באַטראַקטעס) זענען ביז אַהער אומעטום געווען דער ערגסטער מאַטעריאַל פֿאַר דער סאָציאַליסטישער פּראָפּאַגאַנדע, כאָטש זיי זענען כּשרע אמתע פּראָלעטאַריער. צווישן די צוויי עקסטע פּאָלוסן, דעם שטאָטישן פֿאַבריק-אַרבעטער און דעם דאָרפֿישן אַגראַר-פּראָלעטאַריאַט, — ליגן אַלע אַנדערע שיכטן פֿון אַרבעטער, וואָס קאָנען און מוזן דורך דער טעטיקייט פֿון דער סאָציאַליסטישער אינטעליגענציע צוגעצויגן ווערן צו דעם סאָציאַליסטישן אידעאַל, ווײַל אָן זיי וועט נישט קאָנען פֿאָרקומען די סאָציאַלע רעוואָלוציע*). אויך האַלטן די ס. ר.-ן פֿאַר וויסנשאַפֿטלעך נישט באַוויזן, אַז דער קאַפּיטאַליזם איז היסטאָריש אַן אומפֿאַרמײַדלעך-נויטווענדיקע פֿאָרשטופֿע און זיי לייקענען, אַז ער איז סאָציאָלאָגיש אַן אַבסאָלוט-נויטיקער פֿאָרבאַדינג פֿאַר דעם סאָציאַליזם. דעריבער קעמפֿן זיי אַנטקעגן דעם אַרײַנדרינגען פֿון דעם קאַפּיטאַליזם אין דאָרף און האָפֿן דורך דער סאָציאַליזירונג פֿון דעם גרונט און באָדן צו פֿאַרהיטן דאָס פּויערטום פֿון ווערן פּראָלעטאַריזירט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פֿראַגע וועגן די קרעפֿטן, וואָס באַשאַפֿן און פֿאַרווירקלעכן דעם סאָציאַליזם, קאָן אויך קירץ באַרירט ווערן די שטעלונג פֿון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן צו די אַזוי-אָנגערופֿענע אָרטאָדאָקסן און רעוויזיאָניסטן אין דעם מאַרקסיסטישן לאַגער.

די אָרטאָדאָקסע מאַרקסיסטן האָבן געלערנט, אַז אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפֿט ווערט די לאַגע פֿון דעם פּראָלעטאַריאַט אַלץ ערגער און ערגער. דערפֿאַר אָבער וואַקסט ער אַלץ און מער אָן אין זײַן צאָל, ביז ער מוז ווערן די אומגעהײַערע מאַיאָריטעט פֿון דער באַפֿעלקערונג. אין דערזעלביקער צײַט פֿאַרשווינדן די קלענערע און

---

*) אין די לעצטע יאָרן פֿאַר דעם איצטיקן קריג האָט דער סאָציאַליזם בעזאַנט ריזיקע דערפֿאָלגן צווישן די פֿראַנצויזישע פּויערים.

מיטעלערע אונטערנעמונגען און די געזעלשאַפטלעכע פּראָדוקציע נעמט אָן אַ געזעלשאַפטלעכן כאַראַקטער אין אַ אַלץ קלאָרערער און אַבסאָלוטערער פאָרם. אונטער אַזוינע אומשטענדן, האָבן זיי גערעכנט, איז אַ סאָציאַליסטישער איבערקער היסטאָריש אומפאַרמיידלעך. דער פּראָלעטאַריאַט וועט מאַכן אַ דיאַלעקטישן שפּרונג „מעבדות לחירות, מאפילה לאור גדול", „פון קנעכטשאַפט צו פרייהייט, פון פינסטערניש צו גרויסער ליכטיקייט".

די *בערנשטייניאַנער* האָבן אויף דעם סמך פון סטאַטיסטישע אונטערזוכונגען אויסגעפונען, אַז דער נאַטירלעכער אַנטוויקלונגס-גאַנג גייט נישט אין די וועגן, וועלכע מאַרקס האָט פאַר אים אויסגערעכנט. די לאַגע פון די פּראָלעטאַריער פאַרבעסערט זיך, זייער צאָל וואַקסט אָן, אָבער די מיטעלע און קליינע אונטערנעמונגען פאַרשווינדן נישט און עס זענען גאָר דאָ קרעפטן אין דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג גופא, וואָס לאָזן זיי נישט פאַרשווינדן (דערהויפּט אין דער אַגראַר-ווירטשאַפט). דעריבער איז דער סאָציאַליסטישער ענד-ציל נישט אומפאַרמיידלעך. מען ווייס נישט, וווהין די עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג וועט פירן. דעריבער דאַרף דער סאָציאַליזם ווערן נישט מער ווי אַ באַוועגונג, וואָס האָט צום ציל די פאַרווירקלעכונג פון דעם מענטשלעכן פּראָגרעס אין אַלע צווייגן פון לעבן. דער בעסטער וועג דערצו זענען די סאָציאַלע און די פּאָליטישע *רעפאָרמען*. און וועגן דעם סאָציאַליסטישן ענד-ציל זאָל זיך גאָט זאָרגן, אויב ער איז דאָ און אויב ער וויל.

די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן שטייען דרויסן פון די ביידע מאַרקסיסטישע ריכטונגען, וואָס בויען זייערע חשבונות אויף דעם סטיכישן אַנטוויקלונגס-גאַנג פון דעם עקאָנאָמישן פּראָצעס. אין דער באַטאַליע פון סטאַטיסטישע ציפערן, מיט וועלכע די צוויי ריכטונגען האָבן געקעמפט, האָבן זיך די ס. ר.-ן דאָס רוב נישט אַריינגעמישט. זיי זענען לכתחילה מסכים

מיט די בערנשטײניאַנער, אַז דער סטיכיי־שער פּראָצעס מוז נישט פירן צום סאָציאַליזם. זיי זאָגן אָבער, אַז דאָס איז נישט קיין גרונט, פאַרוואָס מען זאָל זיך אָפּזאָגן פון די האָפענונגען אויף אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע און אויף דעם סאָציאַליסטישן ענד־ציל. דער סטיכישער פּראָצעס איז נישט דער גאַנצער היסטאָרישער פּראָצעס, דאָס איז נאָר איין זייט פון אים. אין דער ווירקלעכקייט איז ער סינטעטיש צונויפגעוואַקסן מיט די באַוווּסטזיניקע פּראָצעסן פון דער געשיכטע, וואָס פליסן אַרויס פון געזעלשאַפטלעכע אידעאַלן. יענע אידעאַלן ווערן באַשאַפן פון איינצל־מענטשן, פון יענע מענטשלעכע פּראַכט־עקזעמפּלאַרן, וואָס ווערן אַזוי הויך געשעצט פון דער מענטשהייט, ווייל זי באַוווּנדערט אין זיי דעם שענסטן אויסדרוק פון איר אייגענער נאַטור. אָט די מענטשלעכע אידעאַלן קאָנען אַרייַנדרינגען אין אַלע שיכטן פון דער אַרבעטנדיקער מענטשהייט און צו אַ געוויסער צייט אויך אין אַ גרויסן טייל פון די געבילדעטע קרייזן. די פאַרווירקלעכונג פון דעם סאָציאַליזם, — אויב ער וועט מקוים ווערן, — וועט זיין אַ רעזולטאַט נישט נאָר פון דעם סטיכישן עקאָנאָמישן און קולטורעלן פּראָצעס, נאָר אויך פון דעם „רעוואָלוציאָנערן אידעאַליזם", וועלכן אויך אַ קאַרל קאַוטסקי האָט געפונען איצטער פאַר נויטיק צו פרייַדיקן.

און דערצו — זאָגן די ס. ר.־ן — איז גאָרנישט נויטיק, אַז די לאַגע פון די מאַסן זאָל ווערן אַלץ ערגער און ערגער, אַז דער פּראָלעטאַריאַט זאָל פאַרווילדט ווערן אין עלנט, נויט און אויסצערונג. אדרבה, וואָס גרעסער עס וועט זיין דער חלק רייכטום, וועלכן מען וועט צוריקגעבן דעם אַרבעטער־קלאַס, וואָס מער ער וועט זיך קאָנען באַטייליקן אין דעם קולטורעלן לעבן פון זיין פאָלק און פון זיין צייט, אַלץ מער וועט ביי אים אָנוואַקסן דער דאָרשט נאָך אַ רייכערן און

מענטשלעך-פאַרנינפטיקערן לעבן; אַלץ מער וועלן די פּאָדערונגען פון דעם געזעלשאַפטלעכן יושר ווערן די פּאָדערונגען פון דער אַרבעטערשאַפט און מיט אַן אַלץ גרעסערער ענערגיע וועט זי זיך מוזן נעמען פאַר דעם ראַדיקאַלן איבערבוי פון דער איצטיקער געזעלשאַפט.

די מאַרקסיסטישע אָרטאָדאָקסן זענען גערעכט, ווען זיי ווילן נישט אָפּלאָזן פון דעם סאָציאַליסטישן ענד-ציל און דער אידייע פון אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע. די רעוויזיאָניסטן זענען גערעכט, ווען זיי לייגן אַזוי פיל געוויכט אויף דער „קעגנוואַרטס-אַרבעט" און אויף די רעפאָרמען אין דער איצטיקער געזעלשאַפט. ביידע אמתן קאָנען נישט לעבן אין שלום אויף דעם באָדן פון דעם דיאַלעקטישן מאַטעריאַליזם אין דער פילאָזאָפיע. אָבער ביידע אמתן גיסן זיך נאַטירלעך צונויף אין אַ סיסטעם פון סינטעטישן מאָניזם, ווו גשמיות און רוחניות שליסן נישט אויס איינע די אַנדערע, אַ סיסטעם וועמעס העכסטער פונקט עס איז דער סאָציאַל-רעוואָלוציאָנערער אידעאַליזם.

אָט דער שטאַנדפונקט פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן גיט אויך אַן אָנווייז, ווי אַזוי מען דאַרף פירן די פּראָפּאַגאַנדא-אַרבעט פאַר דעם סאָציאַליסטישן אידעאַל. בשום אופן טאָר מען נישט דערלאָזן, ווי דאָס האָבן אַמאָל געטאָן עקסטרעמע מאַרקסיסטן, אַז דער סאָציאַליזם זאָל פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ ריינער „מעסער- און גאָפּל-פראַגע", אין אַ ריין-עקאָנאָמישער דאָקטרין. נישט ווייניקער וויכטיק, איידער די עקאָנאָמישע אינטערעסן, דאַרפן זיין פאַר דער אַרבעטערשאַפט די אינטערעסן פון דער מענטשלעכער אַנטוויקלונג, די באַשאַפונג פאַר יעדן איינצלנעם די מעגלעכקייט פון אַ פרייען אומגעשטערטן האַרמאָנישן פאַנאַנדערבליי פון זיינע מענטשלעכע פעאיקייטן און די מעגלעכקייט פאַר יעדן איינעם צו לעבן, לויט זיינע אי-

בערצייגונגען, ווייל נאָר דעמאָלט קאָן זיין נשמה זיין גאַנץ און אין האַרמאָניע מיט זיך אַליין, און נאָר דעמאָלט קאָן ביי אים נישט פֿאַרלאָרן גיין דאָס וויכטיקסטע פֿאַר דעם מענטשן, דאָס געפֿיל פֿון דער אייגענער מענטשלעכער חשיבות.

דער קאַמף פֿאַר די מענטשלעכע אינטערעסן פֿון דעם גאַנצן אַרבעטנדיקן פֿאָלק, — אָט דאָס איז דער גרונט-פּרינציפּ פֿון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, וואָס באַשטימט זייער טאַקטיק אין דעם הייַנט און זייער אַרבעט פֿאַר דער צוקונפֿט.

דער סאָציאַליזם איז זייער אידעאַל נישט דערפֿאַר, ווייל דער שטראָם פֿון דעם סטיכישן עקאָנאָמישן לעבן טראָגט צו אים מיט אַ נישט-אויפֿצוהאַלטנדיקער קראַפֿט: ווער קאָן וויסן, וווהין דער שטראָם וועט זיך דערטראָגן?

און אויך נישט דערפֿאַר זענען די ס. ר.־ן סאָציאַליסטן, וואָס זיי געפֿעלט בעסער דער אויסזען פֿון אַ סאָציאַליסטישער פּלאַנמעסיקער געזעלשאַפֿט, איידער די איצטיקע אומגעלומפּערטע, „אין בלוט און שמוץ" געבאָרענע קאַפּיטאַליסטישע וועלט-אָרדנונג. נאָר דערפֿאַר איז דער סאָציאַליזם געוואָרן זייער אידעאַל, ווייל לויט דעם איצטיקן צושטאַנד פֿון דעם מענטשלעכן געדאַנק, קאָן נאָר דער סאָציאַליזם באמת באַפֿרידיקן די וויכטיקסטע לעבנס-ניטן פֿון דעם פֿאָלק, די מענטשלעכע אינטערעסן פֿון דער אַרבעטנדיקער מאַסע.

שוין פֿון אָט די פּאָר פּונקטן, וואָס מיר האָבן דאָ אַרויסגענומען, כּדי צו פֿאַרגלייכן די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן מיט די מאַרקסיסטישע סאָציאַל-דעמאָקראַטן, קאָן מען זען, ווי ווייט פֿאַרצווייגט עס זענען די סכסוכים צווישן די צוויי סיסטעמען פֿון דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק.

עס קאָן דעריבער נישט וווּנדערן, וואָס מען פֿלעגט פֿון די טאָג-טעגלעכע טאַקטישע פּראָבלעמען *מוזן* אַריבער-שפּרינגען צו די טעאָרעטישע ליכט-קוואַלן, וואָס אין זייער באַלייכטונג האָבן די פּראָבלעמען געמוזט ווערן אויסגעפּאָרשט

און פּאַרטעטפּערט. און עס איז אויך קיין חדוש נישט, וואָס מען האָט זיך דערבײַ אַזוי שטאַרק געהיצט, אַזוי נערוועז און פאַרביטערט געקעמפּט איינער אַנטקעגן דעם אַנדערן. סײַ פאַר דעם סאָציאַל-דעמאָקראַט, וואָס האָט טעאָרעטיש געלייקנט די באַדייטונג פון מענטשלעכע אידעאַלן, סײַ פאַר דעם סאָציאַליסט-רעוואָלוציאָנער, וואָס איז אַרויסגעטראָטן, ווי זייער סניגור, האָט זיך אין דעם טעאָרעטישן קאַמף געהאַנדלט וועגן דער טייערסטער זאַך פאַר דעם מענטשן: דעם שיקזאַל פון זיינע **א י ד ע אַ ל ן.**

פון דעם קליינעם צעטל „סכסוכים", וואָס מיר האָבן געבראַכט, וועט דער לייענער אויך לייכט פאַרשטיין, אַז מיר קאָנען זיך דאָ נישט אָוועקשטעלן די אויפגאַבע צו באַטראַכטן יעדן איינצלנעם פונקט באריכות, כּדי אויסצוגעפינען, ווער פון די קעמפנדיקע צדדים און אויף וויפל ער איז גערעכט. דערצו דאַרף מען האָבן גאַנצע בענדער פון פאָרשונגען. איך קאָן נאָר דאָ פאַרזיכערן אויף מיין „הן שלי", אַז דער רעזולטאַט פון יענע בענד פאָרשונגען (מערקט אייך: ווען **א י ך** וואָלט זיי געשריבן...) וואָלט געוויס געווען נאָר איינער: אַז גערעכט זענען די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן און דווקא אין דער פולסטער מאָס.

אין דער איצטיקער קליינער אַרבעט קאָן איך נאָר אַרויסנעמען נישט מער ווי אַ פּאָר פונקטן, וועלכע איך באַטראַכט פאַר די וויכטיקסטע, און זיי פּרוון מער אָדער ווייניקער פּאָפולער צו באַלייכטן, כּדי דער לייענער זאָל האָבן אַ באַגריף פון די וועגן, אין וועלכע עס איז געגאַנגען דער געדאַנק פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן אין זייער פּאָלעמיק אַנטקעגן דעם רוסישן מאַרקסיזם און אויף אַזאַ אופן איבערהויפּט באַקומען אַ באַגריף וועגן יענער ריכטונג אין דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק.

מיר וועלן דערבײַ אויסקלויבן אַזעלכע פּרינציפּיעלע

פונקטן, וואָס האָבן אַ באַדייטונג און ווערט נישט נאָר פאַר רוסלאַנד, נאָר פאַר דער גאַנצער סאָציאַליסטישער וועלט. די פראַגע פון דעם טעראָריזם, צום ביישפּיל, וועלכע האָט אַזוי פּאָפּולער געמאַכט אונזער פּאַרטיי, און די פראַגע וועגן דער „אבשטשינאַ", וואָס פון איר האָט זיך אָנגעצונדן דער גאַנ-צער שטרייט, וועלן מיר איבגאַנצן אַרויסלאָזן פון שפּיל.

נישט באַרירן וועלן מיר דאָ אויך די פּראָבלעם פון דעם סאָציאַליסטישן נאַציאָנאַליזם (אָדער ווי מיר רופן אים דעם ריכטיקן אינטערנאַציאָנאַליזם), וואָס האָט אין דער באַלייכטונג פון דער סאָציאַל-רעוואָלוציאָנערער טע-אָריע אַ גאַנץ אַנדער ווערט און באַדייטונג, איידער אין דער געדאַנקען-סיסטעם פון דעם מאַרקסיזם.

קודם כּל וועלן מיר זיך אָפּשטעלן אויף דער פראַגע וועגן „אַרבעטער און פּראָלעטאַריער", כּדי אַרויסצוגעפינען, צי די ס. ר.-ן זענען געווען גערעכט, וואָס זיי האָבן די פּויערים און די זעלבשטענדיקע, אַליין-אַרבעטנ-דיקע בעל-מלאָכות צוגערעכנט צו דעם אַרבעטער-קלאַס. דערנאָך וועלן מיר אויפנעמען די פראַגע וועגן „דער געשיכט-לעכער ראָלע פון דער אינטעליגענציע", און אונז וועט הויפּטזעכלעך ווערן קלאָר, פאַרוואָס די ס. ר.-ן לייקענען די אויסשליסלעכע באַדייטונג פון דעם סטיכישן עקאָ-נאָמישן פּראָצעס. אין צוזאַמענהאַנג מיט אָט דער פראַגע וועלן מיר צום סוף באַהאַנדלען „דעם עטישן פאַקטאָר אין דער געשיכטע און דעם וויסנשאַפט-לעכן סאָציאַליזם".

דעם רעזולטאַט פון דער גאַנצער אַרבעט האָבן מיר שוין אויסגעזאָגט דעם לייענער אויף פריער. ער איז אָנגעגעבן אין די ווערטער פון דעם מערב-אייראָפּעאישן סאָציאַליסט-רעוואָלו-ציאָנער, זשאַן זשאָרעס, וועלכע מיר האָבן גענומען פאַר אַ מאָטאָ: „עס איז אַ חוב פון יושר פאַר יעדן מענטשן צו זיין אַ סאָציאַליסט".

דר. ח. זשיטלאָווסקי

צווייטעס קאַפּיטל

אַרבעטער און פּראָלעטאַריער

מיר האָבן אויבן געזען, אַז די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן רעכענען צו צו דעם אַרבעטער־קלאַס אויך די זעלבּ־שטענדיקע, אַליין-אַרבעטנדיקע פּויערים און בעל-מלאכות און פאָדערן, אַז זייערע אינטערעסן זאָלן אויפגענומען ווערן אין דער פּראָגראַם פון דעם אַרבעטער-סאָציאַליזם און אַז אויף זיי און די פּראָלעטאַריער זאָל זיך די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי שטיצן אין איר קאַמף: קורץ, אַז די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי זאָל אויפהערן צו זיין בלויז אַ פּאַרטיי פון דעם פּראָלעטאַריאַט, נאָר ווערן די פּאַרטיי פון אַלע אַרבעטנדיקע שיכטן אין שטאָט און לאַנד.

אַנטקעגן אָט דער פאָדערונג ווערן אַרויסגעשטעלט דריי פּרינציפּיעלע טעמים.

קודם ווערט געלייקנט, אַז אָט די צוויי שיכטן פון דער אַרבעטנדיקער באַפעלקערונג זענען ריינע אַרבעטער: דער זעלבּ־שטענדיקער בעל-מלאכה איז אַן אייגנטימער, — אַ באַלעבאָס אויף זיינע פּראָדוקציע-מיטלען און געציג, און דער פּויער איז נאָך אַ חוץ דעם אַ רענטיע, ווייל צו דעם סכום פון זייגע הכנסות מוז צוגערעכנט ווערן יענער טייל, וועלכן ער באַקומט בלויז דערפאַר, וואָס די באַאַרבעטע ערד באַלאַנגט צו אים.

די אינטערעסן זייערע קאָנען נישט זיין קיין ריינע אַרבעטס-אינטערעסן, און לויט זייער עקאָנאָמישן כאַראַקטער זענען זיי קליינבירגער, קליין-בורזשואַס.

אַ צווייטער טעם, פאַרוואָס זייערע אינטערעסן טאָרן נישט אַרויפגענומען ווערן אויף דער פּראָגראַם פון אַ סאָציאַליסטישער פּאַרטיי און פאַרוואָס די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי טאָר זיך נישט שטיצן אויף זיי, איז — ווייל פּאַרטיידיקן

זייערע אינטערעסן וואָלט געווען ר ע א ק צ י אָ נ ע ר. די געשיכטלעכע אַנטוויקלונג פון דער געזעלשאַפט ברענגט מיט זיך, אַז אָט די אַלע מיטלקלאַסן מוזן פאַרשווינדן. אין דעם קאָנקורענץ-קאַמף מיט די גרויסע קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעמונגען פאַרלירן זיי די מעגלעכקייט צו האַלטן זיך, ווי זעלבשטענדיקע באַלעבאַטים, אויפן וואַסער. זיי פאַרלירן זייער אייגנטום-רעכט אויף די מיטלען און די געצייג פון דער פּראָדוקציע און פאַלן אריין אין די רייען פון דעם פּראָלעטאַריאַט. אויפהאַלטן זייער זעלבשטענדיקע עקזיסטענץ וואָלט געהייסן דעריבער ווען דרייען דעם ראָד פון דער געשיכטע אויף צוריק. און דאָס וואָלט געווען אַ לעכערלעכע און שעדלעכע אונטערנעמונג. לעכערלעך, ווייל זי איז לכתחילה פאַראורטיילט אויף אַ דורכפאַל, און שעדלעך אויף אַזוי פיל, אויף וויפל זי האַלט אויף יענע מאַסן די אילוזיע, אַז זייער עקאָנאָמישער מעמד קאָן געבעסערט ווערן אין די גרענעצן פון דער איצטיקער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, אַז זיי קאָנען זיך נאָך ווי עס איז דערהאַלטן, ווי זעלבשטענדיקע באַלעבאַטים.

און דריטנס, וואָלט נאָך שעדלעכער געווען פאַרן סאָציאַליזם, ווען עס וואָלט זיך באמת איינגעגעבן דורך געוויסע סאָציאַלע רעפאָרמען אויפצוהאַלטן אויף אַ ווײַלע זייער פאַרשווינדן ביי דעם פּראָלעטאַריאַט. דאָס וואָלט אָן אַ שום ספק פאַרמינערט די שאַנסן פון אַ סאָציאַליסטישער רעוואָלוציע.

אַ סאָציאַליסטישע רעוואָלוציע קאָן נאָר דעמאָלט זיין זיכער מיטן דערפאָלג, ווען אירע צילן וועלן ווערן די צילן פון אַן אומגעהייערער מאַיאָריטעט פון דער באַפעלקערונג, ד. ה. ווען די אומגעהייערע מאַיאָריטעט פון דער באַפעלקערונג וועט ווערן די טרעגערין פון דעם סאָציאַליסטישן ענדציל.

עס איז אָבער דאָ נאָר א י י ן קלאַס פון דער באַפעלקערונג, וואָס קאָן און מוז לויט זיין טבע ווערן דער

טרעגער פון דעם סאָציאַליסטישן ענדציל. דאָס איז דער פּראָלעטאַריאַט, דער קלאַס פון לוין-אַרבעטער. היטן מיר אָפּ די איבעריקע קלאַסן, זיי זאָלן נישט אַריינפאַלן אין דעם פּראָלעטאַריאַט, פאַרקלענערן מיר דעמאָלט זיין צאָל, שוואַכן אָפּ זיינע כּוחות און רוקן בײַ אים אָוועק די מעגלעכקייט צו ווערן די מאַיאָריטעט פון דעם פאָלק און דורכצופירן די סאָציאַלע רעוואָלוציע.

אָננעמען די פאָדערונג פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן וואָלט, לויט דער טעאָריע פון די רוסישע מאַרקסיסטן, אינדערזאַכן געהייסן: פאַרטיידיקן נישט די אינטערעסן פון די אַרבעטער, נאָר פון די קליינע בורזשויעס; זיין נישט רעוואָלוציאָנער, נאָר פּונקט דער היפּך דערפון: רעאַקציאָנער. און קיין סאָציאַליסטן קאָן מען דערביי אוודאי נישט זיין, כאָטש מען קאָן גלויבן, ווי אַלע אוטאָפּיסטן, אין דער „גערעכטיקייט" און דער „ווינטשבאַרקייט" פון דעם סאָציאַליסטישן „אידעאַל", ווייל – וועלכער סאָציאַליסט וועט דאָס אַריינגעמען אין זיין פּראָגראַם אַזעלכע אַרבעטן און פאָדערונגען, וואָס זאָלן מאַכן אויף אייביק אוממעגלעך די פאַרווירקלעכונג פון דעם סאָציאַליזם?

לאָמיר זיך פאַנאַנדערקלויבן אין די אַלע טענות.

אויף דער צווייטער און דריטער טענה קאָנען מיר זיך נישט אָפּשטעלן לאַנג, ווייל מען וואָלט זיך באַדאַרפט אָפּשטעלן צו לאַנג.

בקיצור קאָנען מיר נאָר זאָגן, אַז פאַרטיידיקן די אינטערעסן פון די זעלבשטענדיקע אַרבעטער הייסט נאָכגישט זען, אַז זיי זאָלן ביז צו דער סאָציאַלער רעוואָלוציע בלייבן אין די אַלטע פּראָדוקציאָנס-באַדינגונגען. דער פּרינציפּ פון קאָאָפּעראַטיווע געווערקשאַפטן פאַר די בעל-מלאכות; די אַנטוויקלונג פון אַלערליי פאָרמען אַגראַר-גענאָסנשאַפטן ביי די פּויערים; ביידע זאַכן געשטיצט דורך שטאָטישע קאָנסום-גענאָסנשאַפטן קאָנען זיכער פאַר-

בעסערן דעם מעמד פון יענע אַרבעטנדיקע שיכטן און אין דערזועלביקער צייט דינען דעם עקאָנאָמישן פּראָגרעס.

דאָרטן אָבער, ווו עס איז אוממעגלעך אַריינצופירן פּראָגרעסיוועע עקאָנאָמישע לעבנס-פאָרמען, וואָס זאָלן זיין די אָן איבערגאַנג צו דעם סאָציאַליזם, — דאָרטן איז פאַר ביידע צדדים, סיי פאַר די פּראָלעטאַריער, סיי פאַר זיי גלייכער, אַז די זעלבשטענדיקע אַרבעטער זאָלן נישט פאַרלירן יענעם עקאָנאָמישן מעמד, וואָס זיי האָבן, ווייל וואָס ווייניקער ניי-צוגעקומענע פּראָלעטאַריער, אַלץ בעסער פאַר די אַלטע, אַלץ ווייניקער נייע קאָנקורענטן אין דעם עקאָנאָמישן קלאַסנקאַמף.

און פאַר דעם סאָציאַליזם וועט דאָס אויך געוויס נישט זיין קיין חסרון. ווי וויכטיק דער פּראָלעטאַריער זאָל נישט זיין פאַר דעם סאָציאַליזם, — און מיר האַלטן אים פאַר זייער וויכטיק, ווייל ער קאָן אינדערראַמתן ווערן דער אַוואַנ-גאַרד פון דער גאַנצער אַרבעטער-אַרמיי, וואָס זאָל זי פירן נאָך זיך, — טאָר מען דאָך אָבער נישט פאַרגעסן, אַז נישט דער הונגעריקער און פאַרעלנטער פּראָלעטאַריער וועט קאָנען מאַכן די סאָציאַלע רעוואָלוציע, נאָר דווקא דער זאַ-טער, וואָס וועט שטרעבן נאָך אַ העכערן מענטשלעכן לעבן פאַר זיך און וואָס וועט זיין פאַראינטערעסירט דורכצו-פירן די פאָדערונגען פון יושר אין דער געזעלשאַפט.

אָבער די פאַרבעסערונג, לפּחות, נישט פאַרערגערונג פון דעם עקאָנאָמישן מעמד ביי די זעלבשטענדיקע אַרבעטער הייסט די פאַרבעסערונג פון דעם עקאָנאָמישן מעמד ביי דעם פּראָלעטאַריאַט.

ווייטער איז גאָרנישט ריכטיק, אַז נאָר דער שטאָטישער לוין-אַרבעטער קאָן צושטיין צו דעם סאָציאַליסטישן אידעאַל.

דער סאָציאַליזם שליסט אין זיך איין דעם פּרינציפּ, אַז די פּראָדוקטן פון דער אַרבעט זאָלן געהערן נאָר צו די אַר-בעטער — דאָס איז אַ פּרינציפּ, וואָס גייט אפשר להיפּך צו דעם „יושר" פון דער בורזשואַזיע, וואָס איז אָבער דורך און

דורך איינגעוואָרצלט אין דער פּסיכאָלאָגיע פון י ע ד ן אַרבע-טער, אַלץ איינס צי אַ פּראָלעטאַריער, צי אַ זעלבשטענדיקן. ממילא קאָן י ע ד ע ר אַרבעטנדיקער מענטש געוווּנען ווערן פאַר דעם סאָציאַליסטישן אידעאַל.

און וואָס איז שייך די טעאָריע, אַז דער פּראָלעטאַריאַט ווערט סאָציאַליזירט אין דעם פּראָצעס פון דער קאַפּיטאַליסטי-שער פּראָדוקציע און נאָר אַ דאַנק דעם קאָן ער ווערן דער טרעגער פון דעם סאָציאַליסטישן אידעאַל, מוז מען דערויף ענטפערן, אַז די טעאָריע איז געבויט אויף דעם גרונט-גע-דאַנק, אַז נאָר די סטיכישע עקאָנאָמישע פּראָצעסן און לעבנס-באַדינגונגען באַשטימען א ו נ ט ע ר אַ ל ע א ו מ ש ט ע נ ד ן די אידעאַלן פון די מאַסן. די טעאָריע איז אָבער נאָך נישט באַוויזן געוואָרן און עס איז דאָ אַ סך טעמים, פאַרוואָס מיר זאָלן זיך אָפּזאָגן פון איר.

מיט אייניקע פון זיי וועלן מיר באַקאַנט ווערן אין די באַנטסטע קאַפּיטלען.

בלייבט אונז איצטער נאָר די פראַגע: צו וועמען זאָל מען צורעכענען יענע אַרבעטנדיקע שיכטן, וואָס האָבן נישט פאַרלאָרן זייער אייגנטום אויף די מיטלען און די געצייג פון זייער פּראָדוקציע: צו דעם אַרבעטער-קלאַס אָדער צו דער קליין-בורזשואַזיע.

מיט דער פאַרענטפערונג פון דער פראַגע וועט אונז קלאָר ווערן די קלאַסן-טעאָריע פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלו-ציאָנערן.

די טעאָריע פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן גייט אַרויס פון דעם גרונט-געדאַנק, אַז די קלאַסן-איינטיילונג פון דער געזעלשאַפט דאַרף באַטראַכט ווערן נאָר פון איין-איינציקן שטאַנדפּונקט: דעם שטאַנדפּונקט פון א י י ג ע נ ע ר אַ ר ב ע ט.

אַלע די, וואָס לעבן פון זייער אייגענער אַרבעט, — אַלץ איינס, צי זיי ווענדן זי אָן אויף אייגענע מיטלען און

געצייג פון דער פּראָדוקציע אָדער אויף פּרעמדע, — געהערן צו דעם איין-איינציקן אַרבעטער-קלאַס און יעדערער פון זיי איז אַן אַרבעטער.

אַלע די אָבער, וואָס לעבן פון פרעמדער אַרבעט, סיי די, וואָס עקספּלואַטירן דירעקט געדונגענע אָדער פאַרשקלאַפטע אַרבעטער, סיי די, וואָס לעבן אומדירעקט פון עקספּלואַטאַציע, געהערן אין דער איצטיקער געזעלשאַפט צו דער בורזשואַזיע.

אַרבעט, — אייגענע אָדער פרעמדע, — דאָס איז דער איינציקער סימן, וואָס שיידט אָפּ דעם אַרבעטער פון דעם בורזשוי, דעם גרויסן אָדער דעם קליינעם.

אַנטקעגן אָט דער טעאָריע טרעט מען אַרויס קודם-כל מיט אַזאַ שאלה: „וואָס פאַרשטייט איר דען אונטער דעם וואָרט אַרבעט? איז דער פּרינציפּ פון אייגענער אַרבעט אַזאַ קלאָרע און איינפאַכע זאַך, וואָס מיט איר הילף זאָל מען קאָנען דורכפירן אַ שטרענגע קלאַסן-שיידונג אין דער געזעלשאַפט? אַרבעט נישט אויך דער אָפיציר, בעת ער מושטרירט די סאָלדאַטן, דער באַנקיר אָדער דער פאַבריקאַנט, בעת זיי פירן זייערע געשעפטן, דער פּריץ, בעת ער גיט אַכטונג אויף זיין גוט?"

דערויף ענטפערן מיר: ס'איז אמת, אַז אין דעם געוויינלעכן טאָג-טעגלעכן שפּראַך-געברויך ווערט דער אויסדרוק אַרבעט אָנגעווענדעט אויף אַלערליי אַרטן פון מענטשלעכער און נישט-מענטשלעכער טעטיקייט. עס אַרבעט אַן אָקס און עס אַרבעט אַ מיל, זאָגט מען אין דער געוויינלעכער שפּראַך, און איינער קאָן אויך אַרבעטן שווער... מיט די באַקן, בעת ער זיצט ביי אַ רייכן און פעטן מאָלצייט.

אָבער אין דער וויסנשאַפט פון דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע האָט דער באַגריף אַרבעט באַקומען אַ גאַנץ קלאָרן און באַגרענעצטן זין. מען מיינט דאָ נאָר יענע מענטשלעכע אַרבעט, וואָס פּראָדוצירט גשמיותדיקע גיטער, וואָס באַשאַפט אין דעם פּראָצעס פון דער מאַטעריעלער פּראָדוקציע אַלץ, וואָס

אין גויטיק, כּדי צו באַפרידיקן די באַדערפענישן פון דער געזעלשאַפט.

איבּ אזאַ באַגריף פון אַרבעט איז נישט קלאָר, איז דעמאָלט די גאַנצע סאָציאַליסטישע טעאָריע אויפגעבויט אויף אַ וואָלקן. דערמאָנט זיך, אַז דער פונדאַמענט פון דעם וויסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם באַשטייט אין דעם געדאַנק, אַז דער ווערט פון אַלע סחורות שטאַמט פון דער מ ע נ ט ש ל ע כ ע ר אַ ר ב ע ט, אַז די אַרבעט איז די מאָס, מיט וועלכער עס ווערט געמאָסטן יענער ווערט, אַז די פּראָפיטן פון דעם קאַפּיטאַליסט און די רענטע פון דעם לענד-לאָרד זענען נישט קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר דער מערווערט, ד. ה. אַ באַשטימטער חלק נישט באַצאָלטע מענטשלעכע אַרבעט.

וועגן וועלכער אַרבעט ווערט דאָ גערעדט? וועגן דער אַרבעט פון דעם אָפיציר, פון דער מיל, פון דעם קאַפּיטאַליסט? ס'איז דאָך קלאָר, אַז דאָ האָט מען נאָר איין-איינציקן טייטש אין זינען. מען מיינט דאָ אַלעמאָל נאָר די אַרבעט, וועלכע דער מ ע נ ט ש ווענדט אָן, כּדי אַרויסצוברענגען מאַטעריעלע גיטער, גשמיותדיקע זאַכן, וואָס זענען דורכגעגאַנגען דורך דעם מענטשנס ה ע נ ט.

און אָט די מענטשלעכע אַרבעט איז אויך דער יסוד פון דער קלאַסן-טיילונג אין דער געזעלשאַפט. אַרבעטער זענען די, וואָס לעבן פון זייער אייגענער ווערט-שאַפנדיקער אַרבעט. בורזשואַ זענען די, וואָס לעבן פון דעם מ ע ר ו ו ע ר ט, ד.ה. פון דעם חלק נישט-באַצאָלטער מענטשלעכער אַרבעט.

גוט, זאָגט מען אונז. דאָס שטימט מיט איין טייל פון דער סאָציאַליסטישער לערע. און מען מוז צוגעבן, אַז אויף ווייפל די בעל-מלאכות און די פויערים אַרבעטן, געהערן זיי צו דעם אַרבעטער-קלאַס. אָבער עס זענען דאָך נאָך דאָ אַנדערע טיילן און פּרינציפּן אין דער סאָציאַליסטישער לערע. צו זיי געהערט אויך יענער פונדאַמענטאַלער פּרינציפּ, אַז די בורזשואַזיע איז די באַזיצערין פון דעם קאַפּיטאַל. וואָס איז

אָבער קאַפּיטאַל? אין דעם סאָציאַליסטישן זין פון דעם וואָרט איז דאָך קאַפּיטאַל נישט קיין אַנדער זאַך, ווי די געצייג און די מיטלען פון דער פּראָדוקציע. ממילא קומט אויס, אַז לויט דער סאָציאַליסטישער טעאָריע געהערן די בעל-מלאכות און די פּויערים, אפילו ווען זיי דינגען נישט קיין פרעמדע אַר-בעט, נישט צו איין קלאַס, נאָר לכּתּחילה צו צוויי קלאַסן: ווי מענטשן, וואָס אַרבעטן, געהערן זיי צו דעם אַרבעטער-קלאַס, אָבער ווי אייגנטימער פון געצייג און פּראָדוקציאָנס-מיטלען גע-הערן זיי צו דעם קלאַס פון די אייגנטימער, צו דעם קלאַס פון די קאַפּיטאַליסטן, מיט אַנדערע ווערטער הייסט דאָס, אַז זיי זענען אַ מ י ט ל-קלאַס, וואָס שטייט צווישן די צוויי קלאַסן און געהערט צו זיי ביידן. זייער צוגעהעריקייט צו דער בור-זשואַזיע שליסט אָבער אינגאַנצן אויס, אַז די אַרבעטערשאַפט זאָל זיי קאָנען באַטראַכטן פאַר קינדער פון איר קלאַס.

אָט די גאַנצע טענה, ענטפערן מיר, איז אויפגעבויט אויף אַ פּשוטן לאָגישן און נאָך אַ טיפערן סאָציאָלאָגישן פע-לער. עס איז ריכטיק, אַז די קאַפּיטאַליסטן זענען די אייגנ-טימער פון די געצייג און די פּראָדוקציאָנס-מיטלען, אָבער עס איז נישט ריכטיק, אַז אַלע אייגנטימער פון געצייג און פּראָדוקציאָנס-מיטלען זענען שוין דורך דעם אַליין קאַפּיטאַליסטן. „יעדער עפּל-בוים איז אַ בוים, אָבער נישט יעדער בוים איז אַן עפּל-בוים”. געצייג און פּראָדוקציאָנס-מיטלען ווערן נאָר דע-מאָלט ק אַ פּ י ט אַ ל, ווען זיי ווערן אָנגעווענדעט, כּדי צו עקס-פּלואַטירן פרעמדע אַרבעט, און אַרויסצוציען מ ע ר וו ע ר ט. קוים אַרבעט מיט זיי נאָר זייער אייגנטימער, קאָן ער בשום אופן נישט געהערן צו דעם קלאַס פון די קאַפּיטאַליסטן, כּל זמן ער געברויכט זיין אייגנטום נאָר פאַר זיין אייגענער אַר-בעט.

קאַרל מאַרקס איז געווען, אויב איך מאַך נישט קיין טעות, טאַקע דער ערשטער, על כּל פּנים, דער גרעסטער פון די סאָציאַליסטישע טעאָרעטיקער, וואָס האָט קלאָר געמאַכט אָט

דעם געדאַנק און וואָס האָט געלייגט אויף אים אַזויפיל וואָג. קאַפּיטאַל, האָט ער נישט אויפגעהערט צו טענהן אין פאַרשיידענע שטעלן פון זיינע ווערק, באַשטייט נישט נאָר אין דעם פאַקט פון אייגנטום אויף געצייג און מיטלען פון פּראָדוקציע. כּדי דאָס זאָל ווערן קאַפּיטאַל, מוז דאָס שאַפן מערוווערט, מוז דאָס אָנגעווענדעט ווערן אויף באַשעפטיקן פּרעמדע אַרבעטער.

אין זיין טיפער אונטערזוכונג וועגן „לוין-אַרבעטער און קאַפּיטאַל" זאָגט, צ. ב., קאַרל מאַרקס:

„אַ נעגער איז אַ נעגער. ער ווערט ערשט אַ שקלאַף אין באַשטימטע פאַרהעלטענישן. אַ באַוול-מאַשין איז אַ מאַשין צו שפּינען באַוול. נאָר אין באַשטימטע פאַרהעלטענישן ווערט זי קאַפּיטאַל. רייסט מען זי אַרויס פון יענע פאַרהעלטענישן, איז זי אַקוראַט אַזוי ווייניק קאַפּיטאַל, ווי ווייניק גאָלד איז אין זיך גופא געלט... קאַפּיטאַל איז אַ געזעלשאַפטלעכע פאַרהעלטעניש פון פּראָדוקציע".

דער געדאַנק איז קלאָר. דאָס אייגנטום אויף די פּראָדוקציאָנס-מיטלען קאָן נישט מאַכן פון דעם אַרבעטער אויס אַרבעטער. נאָר ווען ער דינגט פרעמדע אַרבעטער, זיי זאָלן אַרבעטן פאַר אים, פאַלט ער אַרויס פון די גרענעצן פון זיין קלאַס.

מען קאָן זאָגן, אַז אָט דער געדאַנק איז אַ ליבלינגס-געדאַנק פון קאַרל מאַרקס און איז איינער פון די וויכטיקסטע שטיץ-פּונקטן אין זיין גאַנצער סיסטעם.

אויך אין זיין גרונט-ווערק „דאָס קאַפּיטאַל" ציטירט מאַרקס די אויבן-אָנגעפירטע שטעלע פון זיין פריערדיקער אַרבעט און דערקלערט זי אין דעם טעקסט אַזוי, אַז עס בלייבט קיין ברעקל ספק נישט וועגן זיין ריכטיקן מיין. ער זאָגט:

„מען ווייסט: פּראָדוקציאָנס- און לעבנס-מיטלען, ווי אייגנטום פון דעם אוממיטלבאַרן פּראָדוצענט, פון דעם אַר-

בעטער גופא, זענען נישט קיין קאַפּיטאַל. זיי ווערן קאַפּיטאַל נאָר אונטער יענע באַדינגונגען, וואָס מאַכן, אַז זיי זאָלן דינען ווי מיטלען צו עקספּלואַטירן און צו באַהערשן דעם אַרבעטער" *).

און אַפילו ווען דער אַרבעטער זאָל אָנזאַמלען אוצרות פון זיין אייגענער אַרבעט מיט זיינע אייגענע פּראָדוקציאָנס-מיטלען, ווערט ער, לויט קאַרל מאַרקס, נאָך אַלץ נישט קיין קאַפּיטאַליסט. „אַזוי לאַנג", זאָגט ער, „ווי דער אַרבעטער קאָן פאַר זיך אַליין אָנזאַמלען, — און דאָס קאָן ער אַזוי לאַנג, ווי ער בלייבט אַן אייגנטימער פון זיינע פּראָדוקציאָנס-מיטלען, — איז קאַפּיטאַליסטישע אָנזאַמלונג און דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָנס-אופן אוממעגלעך" (ד. ג.)

מאַרקס' עדות וועגן אַ געוויסן פונקט פון דער נאַציאָנאַל-עקאָנאָמישער וויסנשאַפט איז אַלעמאָל אינטערעסאַנט און באַלערנדיק פאַר זיך גופא. אַ צו טיפער דענקער איז ער געווען, אַ צו גרויסער געלערנטער איז ער געווען און צו ערנסט איז ער געווען אַריינגעטאָן אין אַלע פּראָבלעמען פון זיין נאַציאָנאַל-עקאָנאָמישן פאַך, מען זאָל זיך קאָנען פאַרגינען דעם לוקסוס — איגנאָרירן זיינע געדאַנקען.

ק. מאַרקס האָט אַ רעכט צו פאָדערן פון יעדן זעלבשטענדיקן פאָרשער ער זאָל נישט גיין ווייטער, איידער ער גלייכט נישט אויס זיינע חשבונות מיט אים **).

*) ק. מאַרקס' „קאַפּיטאַל", ערשטער באַנד, ערשטע אויפלאַגע פון 1867, ז. 747.

**) עס פאַרשטייט זיך, אַז איך האָב דאָ אין אויג זיינע נאַציאָנאַל-עקאָנאָמישע און סאָציאַליסטישע טעאָריעס, אויף וועלכע ער האָט אוועקגעלייגט זיין גאַנצן לעבן. אין אַנדערע פראַגן, אין וועלכע ער איז נישט געווען קיין ספּעציאַליסט, ווי צ. ב. אין די נאַטור-וויסנשאַפטן, איז קיינער נישט מחויב זיך צו רעכענען מיט זיינע מיינונגען. דערוויסן מיר זיך, צום ביישפּיל, אַז ער איז געווען אַן אָנהענגער פון פרענאָלאָגיע, און האָט יעדן נאָענטן פריינט גוט אַרומגע-

עס איז דעריבער זייער נויטיק, זיך נאָך אַ ביסל לענ־גער אָפּצושטעלן אויף דעם ענין, כדי אַרויסצוברענגען אים אין זיין גאַנצער קלאָרקייט.

איך וויל דאָ ברענגען אַ פּאָר לענגערע ציטאַטן פון קאַרל מאַרקס' „קאַפּיטאַל", וואָס האָבן נישט צו טאָן דירעקט מיט אונזער פראַגע, וואָס באַווייזן אָבער קלאָר ווי דער טאָג, אַז דער פאָטער פון דעם וויסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם האָט געמאַכט אַ גרויסע נפקא מיניה צווישן דעם אַרבעטער בכלל און דעם פּראָלעטאַריער בפרט און אַז צו די אַרבעטער בכלל האָט ער גאַנץ קלאָר און דייטלעך צוגערעכנט די האַנטווערקער און די פּויערים, וואָס האָבן נאָך נישט פאַרלאָרן זייער אייגנ־טום אויף די געצייג און די מיטלען פון דער פּראָדוקציע.

די ציטאַטן נעמען מיר אַרויס פון יענע קאַפּיטלען אין „קאַפּיטאַל", ווו עס ווערט גערעדט וועגן דער „אורשפּרינגלע־כער אָנזאַמלונג" און וועגן דער „מאָדערנער קאָלאָניזאַציאָנס־טעאָריע".

„געלט און סחורה, זאָגט מאַרקס, זענען נישט לכתחילה

ס

שטעט דעם שטאַרבן, כדי אויסצוגעפינען זיינע גייסטיקע אייגנשאַפטן, — ווי דאָ דערציילט אונז וו. ליבקנעכט אין זיינע דערינערונגען וועגן מאַרקסן, — איז דאָס בעווייס נאָך נישט קיין גרונט, מיר זאָלן אָנהויבן אַנדערש צו קוקן אויף יענער פאַנטאַסטישער שטאַרבן־וויסנשאַפט, איידער דאָס טוט די מאָדערנע געלערנטע וועלט. דאָס איז אויך ריכטיק בנוגע צו זיינע און ענגעלס עס געדאַנקען וועגן דער דיאַלעק־טישער און טריאַדישער אַנטוויקלונג אין דער נאַטור. מיט נאָך מער רעכט מוז מען אוועקשטעלן יענע פאָדערונג צו די טעאָרעטיקער, וואָס דערקלערן זיך לכתחילה פאַר זיינע תלמידים. ווען די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן האָבן דער־קלערט די זעלבשטענדיקע האַנטווערקער און די פּויערים פאַר קליין־בורזשויעס בלויז אויף דעם סמך, וואָס אַט די זעלבשטענדיקע אַרבעטער זענען נישט קיין פּראָלעטאַריער, נישט קיין לוין־אַרבעטער, האָבן זיי זיך לחלוטין נישט גערעכנט מיט די וויכטיקסטע געדאַנקען פון זייער רבין.

קאַפּיטאַל, אַקוראַט אַזוי ווייניק ווי פּראָדוקציאָנס- און לעבנס-מיטלען. זיי דאַרפן ערשט פאַרוואַנדלט ווערן אין קאַפּיטאַל. אָט דער *פאַרוואַנדלונגס-פּראָצעס* גופא קאָן אָבער פאָרקומען נאָר אונטער באַשטימטע אומשטענדן. זיי שפּיצן זיך צונויף אָט צו וואָס. צווייערליי, זייער פאַרשיידענע סאָרטן פון סחורות-באַזיצער, מוזן זיך צונויפקומען און זיך שטעלן אין קאָנטאַקט, פון איין זייט די באַלעבאַטים פון געלט, פּראָדוקציאָנס- און לעבנס-מיטלען, וואָס ווילן *פאַרווערטן* די ווערט-סומע, וואָס איז זייער אייגנס, דורך דעם אָפּקויף פון פרעמדער אַרבעטס-קראַפט; פון דער אַנדער זייט *פרייע אַרבעטער*, פאַרקויפער פון דער אייגענער אַרבעטס-קראַפט און ממילא פאַרקויפער פון אַרבעט. *פרייע אַרבעטער* אין אַ טאָפּלטן זין, וואָס זיי אַליין געהערן נישט אוממיטלבאַר צו די פּראָדוקציאָנס-באַדינגונגען, ווי שקלאַפן, לייב אייגענע א.אַז.וו. און וואָס אויך די פּראָדוקציאָנס-באַדינגונגען געהערן נישט צו זיי, ווי צום ביישפּיל ביי דעם פּויער, וואָס פירט זיין אייגענע באַלעבאַטישקייט א. אַז. וו., נאָר וואָס זענען פריי פון זיי, לויז און ליידיק. מיט אָט דער פּאָלאַריזאַציע פון דעם סחורות-מאַרק זענען געגעבן געוואָרן די גרונט-באַדינגונגען פון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע. דאָס קאַפּיטאַל-שייכות זעצט פאָראויס, אַז *די אַרבעטער זאָלן זיך צעשיידן מיט דעם אייגנטום אויף יענע באַדינגונגען*, וואָס *פאַרווירקלעכן די אַרבעט*. אַזוי גיך, ווי די קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציע האָט זיך איינמאָל געשטעלט אויף אירע אייגענע פיס, אַזוי האַלט זי נישט נאָר אויף יענע צעשיידונג, נאָר זי רעפּראָדוצירט זי אויף אַן אַלץ וואַקסנדיקער שטופן-לייטער. דער פּראָצעס, וואָס באַשאַפט די קאַפּיטאַל-שייכות, קאָן דעריבער נישט זיין קיין אַנדער זאַך, ווי דער פּראָצעס, וואָס צעשיידט *דעם אַרבעטער* מיט זיינע באַדינגונגען, אַ פּראָצעס, וואָס פאַרוואַנדלט פון איין זייט די געזעלשאַפטלעכע לעבנס- און פּראָדוקציאָנס-מיטלען אין קאַפּיטאַל און פון דער

אַנדער זייט — די אוממיטלבאַרע פּראָדוצענטן אין לוין־אַר־בעטער״ *).

„היסטאָריש עפּאָכעמאַכנדיק אין דער געשיכטע פון דעם צעשיידונגס־פּראָצעס זענען די מאָמענטן, אין וועלכע גרויסע מענטשן־מאַסן זענען פּלוצלונג און איבערגעוואַלט צעשיידט געוואָרן מיט זייערע סובסיסטענץ־און פּראָדוקציאָנס־מיטלען און געשליידערט געוואָרן אויף דעם אַרבעט־מאַרק, ווי פויגל־פרייע פּראָלעטאַריער. אין **דער עקספּראָפּריאַציע פון דעם אַרבעטער פון דעם גרונט און באָדן באַשטייט די גרונטלאַגע פון דעם גאַנצן פּראָצעס**״ **).

אין דעם סוף פון דעם קאַפּיטל גיט קאַרל מאַרקס אַ קורצן איבערבליק איבער דעם גאַנצן היסטאָרישן פּראָצעס פון דעם מאָמענט, ווען דער אַרבעטער ווערט אָפּגעריסן פון זיינע אַרבעט־מיטלען ביז צו יענער צייט, ווען עס טרעט אַריין די „נעגאַציע פון דער נעגאַציע״, ווען דער אַרבעטער פאַראייניקט זיך ווידער מיט זיי אין דער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט.

רעדנדיק וועגן דעם „קליין־באַטריב״, זאָגט קאַרל מאַרקס, אַז ער קאָן נאָר דאָרטן אויפבליען, „**ווו דער אַרבעטער איז אַ פרייער פּריוואַט־איינגנטימער פון זיינע אַרבעט־באַדינגונגען, מיט וועלכע ער באַדינט זיך אַליין**, דער פויער — פון דעם אַקער, וועלכן ער באַזאָרגט, דער האַנטווערקער — פון דעם אינסטרומענט, מיט וועלכן ער שפּילט, ווי אַ „ווירטואָז״. דער קליין־באַטריב ווערט צעשטערט. „די עקספּראָפּריאַציע פון דעם אומברחמנותדיקסטן וואַנדאַליזם און אונטער דעם טריב פון די אינפאַמסטע, שמוציקסטע, קליינלעכסט־געהעסיקסטע ליידנשאַפטן. דאָס פּריוואַט־אייגנטום, וואָס איז פאַרדינט געוואָרן

*) קאַרל מאַרקס, ד. ג. ז. 700.

**) דאָרטן גופא, ז. 701.

מיט אייגענער אַרבעט, וואָס רוט אַזויצוזאָגן אויף דער צונויפוואַקסונג פון דעם איזאָלירטן אומאָפּהענגיקן אַרבעט-אינדיווידואום מיט זיינע אַרבעט-באַדינגונגען ווערט אַרויסגעשטופּט דורך דעם קאַפּיטאַליסטישן פּריוואַט-אייגנטום, וואָס רוט אויף דער עקספּלואַטאַציע פון פרעמדער, אָבער פאָרמעל פרייער אַרבעט"...

„די אַרבעטער זענען פאַרוואַנדלט געוואָרן אין פּראָלעטאַריער, זייערע אַרבעט-באַדינגונגען — אין קאַפּיטאַל... וואָס עס בלייבט איצטער צו עקספּראָפּריאירן איז שוין נישט מער דער אַרבעטער, וואָס פירט זיין אייגענע באַלעבאַטישקייט (אונטערגעשטראָכן פון מיר. זש.), נאָר דער קאַפּיטאַליסט, וואָס עקספּלואַטירט אַ פולע אַרבעטער"...

„דער קאַפּיטאַליסטישער אופן פון פּראָדוקציע און אָנאייגענונג, ממילא דאָס קאַפּיטאַליסטישע פּריוואַט-אייגנטום, איז די ערשטע נעגאַציע פון דעם אינדיווידועלן פּריוואַט-אייגנטום, וואָס איז געגרינדעט אויף אייגענער אַרבעט. די נעגאַציע פון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע ווערט פּראָדוצירט דורך איר גופא מיט דער נויטווענדיקייט פון אַ נאַטור-פּראָצעס. דאָס איז די נעגאַציע פון דער נעגאַציע. די לעצטערע בויט ווידער אויף דעם אינדיווידועלן אייגנטום, אָבער אויף דער גרונטלאַגע פון די דעראָבערונגען פון דער קאַפּיטאַליסטישער ערע: קאָאָפּעראַציע פון פרייע אַרבעטער און זייער קהלשן אייגנטום אויף ערד און די פּראָדוקציאָנס-מיטלען, וואָס זענען פּראָדוצירט געוואָרן דורך דער אַרבעט גופא *)".

ווער עס האָט נאָר מיט קאָפּ דורכגעלייענט די נאָר-וואָס

---

*) דאָרטן גופא, ז. 742—745.

ציטירטע שטעלן, פאר יענעם קאָן שוין נישט זיין קיין ספק אין דעם אמת פון די פאָלגנדיקע פונקטן:

ערשטנס: אז נישט נאָר דער פראָלעטאריער, דער לוין-ארבעטער איז אַן ארבעטער.

צווייטנס: אז זיין א פראָלעטאריער, ד.ה. נישט האָבן קיין ברעקל אייגנטום אויף די מיטלען פון דער פראָדוקציע, איז נאָר א געשיכטלעכער איבערגאַנג אין דער אַנטוויקלונג פון דעם ארבעטער־קלאַס.

דריטנס: אז בטבע, איך מיין, לויט דער אינעווייניק־סטער לאָגיק פון דעם סאָציאַל-עקאָנאָמישן געשעען, געהערן ארבעטער און פראָדוקציאָנס־מיטלען איינער צום אנדערן. אייגנ־טום אויף פראָדוקציאָנס־מיטלען, ממילא אויך אויף ערד, מאַכט נישט פון דעם ארבעטער אויס ארבעטער.

פערטנס: אז אַפילו פּריוואט־אייגנטום אויף פראָדוקציאָנס־מיטלען שליידערט דעם ארבעטער נישט ארויס פון דעם גדר ארבעטער און וואַרפט אים נישט אריין אין דעם קלאַס פון די קאַפּיטאַליסטן, פון דער בורזשואַזיע, וואָס לעבט פון מערוועָרט, ווייל.

פינפטנס: קאַפּיטאַליסטישער פּריוואַט־אייגנטום און ארבעטער-פּריוואַט־אייגנטום זענען צוויי היפּוכים, וואָס שליסן איינער דעם אַנדערן אויס. איינער איז די נעגאַציע (די אָפּ־לייקענונג) פון דעם אַנדערן.

דעם לעצטן געדאַנק ברענגט קארל מארקס באַזונדערס שאַרף ארויס אין דעם פּאַראַגראַף וועגן דער מאָדערנער קאָלאָ־ניזאַציאָנס־טעאָריע. אין די קאָלאָניעס, „וווּ די צעשיידונג פון דעם ארבעטער מיט זיינע ארבעטס־באַדינגונגען און זייער וואָרצל — דעם גרונט און באָדן, עקזיסטירט נאָך נישט"*), ווו עס איז נאָך דאָ פרייע ערד, וואָס יעדער איינער קאָן באַאר־בעטן מיט זיינע אייגענע הענט, פילט זיך דער קאַפּיטאַליזם

---

*) ד. ג. ז. 750.

זייער פאַרענגט אין זיין אַנטוויקלונג, דערקלערט מאַרקס.
„דער קאַפּיטאַליסטישער אופן פון פּראָדוקציע און אַנאייגענונג שטויסט זיך דאָ אומעטום אָן אויף אַ שטער: אויף אַן אייגנטום פון דעם פּראָדוצענט, וואָס איז פון אים גופא באַארבעט געוואָרן, פון אַ פּראָדוצענט, אַ פּריוואַט־אייגנטימער פון זיינע אייגענע אַרבעטס־באַדינגונגען, וואָס באַרייכערט דורך זיין אַרבעט זיך אַליין, אָנשטאָט דעם קאַפּיטאַליסט. ד ע ר ו ו י ד ע ר־ ש פּ ר ו ך", זאָגט ווייטער קאַרל מאַרקס און שטרייכט אונטער „פ ו ן ד י צ ו ו י י ד י אַ מ ע ט ר אַ ל ־ אַ נ ט ק ע ג נ ג ע ז ע צ־ ט ע א ו פ נ י ם פ ו ן פּ ר אָ ד ו ק צ י ע א ו ן אַ נ אַ י י ג ע־ נ ו נ ג ע ק ז י ס ט י ר ט ד אָ פּ ר אַ ק ט י ש" *).

איז — לאָמיר איינמאָל פאַר אַלעמאָל געדענקען. צווישן דעם פּריוואַט־אייגנטום פון דעם קאַפּיטאַליסט אָדער דעם בור־ זשוי און דעם פּריוואַט־אייגנטום פון דעם אַרבעטער (דעם האַנטווערקער און דעם פויער) עקזיסטירט אַ ו ו י ד ע ר־ ש פּ ר ו ך. גישט קוקנדיק אויף זייער יורידישער ענלעכקייט, אָדער איינערלייקייט זענען זיי סאָציאַל־עקאָנאָמיש צ ו ו י י ד י אַ מ ע ט ר אַ ל ־ אַ נ ט ק ע ג נ ג ע ז ע צ ט ע ז אַ כ ן.

וואָס מאַכט זיי פאַר אַזעלכע היפּוכים, וואָס שליסן איינער דעם אַנדערן אויס?

מאַרקס גיט אויף דער שאלה דעם קלאָרסטן און פּרינ־ ציפּיעל־ריכטיקסטן ענטפער. דעם אַרבעטערס פּריוואַט־אייגנטום „רוט אויף אייגענער אַרבעט, אָנשטאָט אויף עקספּלואַטאַציע פון פרעמדער אַרבעט"**).

אָט דעם געוואַלטיקסטן ווידערשפּרוך צווישן „לעבן פון אייגענער אַרבעט און לעבן פון פרעמדער אַרבעט" האָבן די סאָ־ ציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן טעאָרעטיש אויסגעמעקט. אין דעם יסוד פון זייער איינטיילן די געזעלשאַפט אין קלאַסן און

---

*) ד. ג. ז. 746.

**) ד. ג. ז. 753.

פראַקטיש אָנגענומען פאַר דעם גרונט-פּרינציפּ פון דעם סאָ-ציאַליסטישן קלאַסנקאַמף.

זיי גייען אַרויס פון דעם גרונט-געדאַנק, אַז די אינטע-רעסן פון אַלע די, וועלכע לעבן פון זייער אייגענער אַרבעט, זענען אַלעמאָל געווען, זענען איצטער און וועלן אויך זיין אין דער צוקונפט איין- און דיזעלבע: דאָס באַשטרעבן, אַז די פּראָדוקטן פון זייער אַרבעט זאָל געהערן צו זיי און אַז קיי-נער זאָל נישט האָבן קיין רעכט און נישט קיין מאַכט אַראָפּצורייסן פון די פּראָדוקטן עפּעס פאַר זיך, סיידן לויט דעם פרייען באַשלוס פון די אַרבעטער גופא, ווי אַן אָפּצאָל פאַר דינסט און נוצלעכע לייסטונגען, אין וועלכע די אַרבעט אַליין נויטיקט זיך.

די אינטערעסן פון דער אַרבעט, וואָס פליסן אַרויס פון דער אינעווייניקסטער לאָגיק פון דער זאַך גופא, קאָנען באַ-פרידיקט ווערן נאָר אין אַ פרייהייטלעכער סאָציאַליסטישער גע-זעלשאַפט און דערפאַר איז דער סאָציאַליזם דער לאָגישסטער ענד-ציל פון יעדן אַרבעטער, סיי דעם פּראָלעטאַריער, סיי דעם זעלבשטענדיקן האַנטווערקער און פּויער, וואָס לעבן נישט פון אויסנוצן פרעמדע אַרבעט.

די אַרבעט איז דער איינציקער מקור-היונה פון די אַר-בעטער. זיי מוזן זיין פאַראינטערעסירט, אַז אָט דער לעבנס-שטראָם זאָל פליסן און שפּייזן נאָר זיי און נישט די, וואָס זויגן זיי אויס. ווי איינפאַך דער געדאַנק איז, אַזוי געוואַל-טיק פרוכטבאַר איז ער ווי אַ פּרינציפּ פאַר דער צוקונפטיקער געזעלשאַפט און ווי אַ ריכט-שנור פאַר דעם טאָג-טעגלעכן פּאָליטישן און עקאָנאָמישן קאַמף פון דעם איינהייטלעכן אַר-בעטער-קלאַס.

על-פּי-פּנים איז די צורעכענונג פון די פּויערים און די האַנטווערקער צו דער קליין-בורזשואַזיע, וואָס קלינגט אויף דעם ערשטן בליק אַזוי כּשר-מאַרקסיסטיש, אין תוך אַריין אַ ן אָ פּ-ל ײ ק ע נ ו נ ג פ ו ן מ א ר ק ס י ז ם. לפּחות, פון יענעם מאַרק-

סיזם, וואָס האָט געפֿונען זיין קלאָרסטן אויסדרוק נישט אַזוי אין דעם „קאָמוניסטישן מאַניפֿעסט" פֿון דעם סוף פֿערציקער יאָרן, ווי אין דעם „קאַפּיטאַל" פֿון דעם סוף זעכציקער יאָרן.

איידער איך פֿאַרלאָז דעם ענין פֿון „אַרבעטער און פּראָלעטאַריער" מוז איך מיך אויף אַ ווײַלע אָפּשטעלן נאָך אויף אַ טענה אַנטקעגנען זייער טעאָריע, אַז די זעלבסט־אַרבעטנדיקע פּויערים מוזן צוגערעכנט ווערן צו דעם אַרבעטער־קלאַס. אויך די טענה איז אַרויסגעשטעלט געוואָרן פֿון אָרטאָדאָקסע מאַרקסיסטן מיט קליינגעדיקע נעמען אין רוסלאַנד און אויך זי „כאַפּט אָן דעם אָנבליק", — ווי שלום־עליכם וואָלט געזאָגט, — פֿון אַ שוידערהאַפֿט מאַרקסיסטישן געדאַנק, אין אמתן אָבער, ווען מען טראַכט זיך נאָר אַביסעלע טיפֿער אַרײַן, כאַפּט זי גאָר דעם מאַרקסיזם פֿאַרן גאָרגל און פֿאַרכאַפּט דערמיט אין בוכשטעבלעכן זין פֿון דעם וואָרט זיין לעבנס־אָטעם.

הנה ידוע, — אַזוי קאָן מען אָנהויבן יענע טענה, — אַז די איצטיקע געזעלשאַפֿט איז אײַנגעטיילט אין דריי גרויסע קלאַסן: אין לאַנד־באַזיצער, וואָס לעבן פֿון רענט, קאַפּיטאַליסטן, וואָס לעבן פֿון ריוח אָדער פּ ר אָ פֿ י ט, און אַרבעטער, וואָס לעבן פֿון ל ו י ן.

די פּעריאָדישע פֿאַנאַנדערטיילונג פֿון דער גאַנצער געזעלשאַפֿטלעכער הכנסה צווישן די דריי קלאַסן ווערט סוף־כּל־סוף דורכגעפֿירט א ו י ף ד ע ם מ אַ ר ק, ווו די סחורות ווערן פֿאַרקויפֿט צו דעם קאָנסומענט. אין יעדן פּרייז פֿאַר יעדן שטיקל סחורה, וואָס דער קאָנסומענט קויפֿט, ווערן אַרײַנגערעכנט: דער חלק, וואָס דער לענדלאָרד באַקומט פֿאַר זיין אייגנטום־רעכט אויפֿן לאַנד, דער חלק, וואָס דער קאַפּיטאַליסט באַקומט פֿאַר זיין אַרײַנגעלייגטן קאַפּיטאַל, און דער חלק, וואָס דער אַרבעטער באַקומט פֿאַר זיין אַרבעט.

איצטער לאָמיר זען, וואָס עס טוט זיך דאָ מיט דעם פּויער. ווען אַ זעקל תּבֿואה ווערט געבראַכט אויפֿן מאַרק, פֿרעגט קיינער נישט, צי די תּבֿואה שטאַמט פֿון דעם פּריצס

הויף, אָדער דעם אַרענדאַרס גוט, אָדער דעם פּויערס קרקע. הייסט עס, אַז אין דעם פּרייז, וואָס דער פּויער באַקומט פאַר זיין תּבואה, ווערט אים אַריינגערעכנט אַ חלק רענט, ווייל דער פּויער איז זיין אייגענער לענדלאָרד, און אַ חלק ריוח, ווייל ער איז זיין אייגענער קאַפּיטאַליסט, און אַ חלק אַרבעטס-לוין, ווייל ער איז זיין אייגענער לוין-אַרבעטער.

דער פּויער איז אויף אַזאַ אופן נישט קיין ריינער אַר-בעטער, נאָר אַ כפול-שלשהדיקע בריאה: אַ לענדלאָרד און אַ קאַפּיטאַליסט און אַן אַרבעטער אין איין און דעמזעלבן נפש. און ווי אַ לענדלאָרד לעבט ער פון רענט, ווי אַ קאַפּיטאַליסט — פון ריוח, און ווי אַן אַרבעטער — פון לוין. על כל פּנים לעבט ער אויך פון מערווערט — ווייל רענט און ריוח זענען דאָך מערווערט — און מוז צוגעציילט ווערן צו דער בורזשואַזיע.

אַנטקעגן אָט דער זייער שאַרפזיניקער, כלומרשט מאַרק-סיסטישער טענה, אַנטפערן געהיינלעך סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָ-נערן, אַז אין דער ווירקלעכקייט ווערט פון דעם פּויער אַזוי-פיל אויסגעצאַפּט אין דער פאָרם פון אַלערליי מלוכה-אָפּצאָ-לונגען און צינזן, אַז נישט נאָר עס ווערט ביי אים פּאַקטיש אַוועקגענומען זיין „לענדלאָרד”-רענט און קאַפּיטאַליסטן-ריוח, נאָר עס ווערט נאָך צוגעכאַפּט אַ טייל פון זיין לוין-אַרבעט, אַזוי אַז אים בלייבט נאָך ווייניקער, ווי אַ פּשוטן אַרבעטער.

די פאַקטן, אויף וועלכע מען פאַררופט זיך דאָ, זענען בדרך כלל ריכטיק. אָבער קיין פּרינציפּיעלער ענטפער איז דאָס נישט. אַ קאַפּיטאַליסט און אַ לענד-לאָרד הערן נישט אויף צו זיין קאַפּיטאַליסט און לענדלאָרד, אפילו ווען זיי דערלייגן דעם קאָפּ צו דעם קאַפּיטאַל אָדער צו דעם אומבאַוועגלעכן גוט. אויב די הכנסה פון דעם פּויער (נישט דאָס, וואָס אים בלייבט) שטאַמט פון רענט און ריוח, קאָן מען זיך נישט העלפן, מוז מען אים צורעכענען לפּחות טיילווייז צו דער בורזשואַזיע.

אין אמתן אָבער באַווייזט אָט די גאַנצע טענה, ווי ווייניק מען האָט דעם מאַרקסיזם פאַרשטאַנען. מען פאַרגעסט, אַז מערווערט איז נאָר דעמאָלט מערווערט, ווען ער ווערט אָוועקגענומען ביי דעם אַרבעטער, ווען ער שטעלט מיט זיך פאָר נישט באַצאָלטע אַרבעט. אַ מערווערט, וואָס בלייבט ביי דעם אַרבעטער, הערט אויף צו זיין מערווערט און איז נישט מער ווי... אַרבעט, וואָס איז באַצאָלט. זאָגן, אַז אַן אַרבעטער, וואָס באַקומט דעם פולן פּראָדוקט פון זיין אַרבעט, לעבט פון מערווערט, הייסט פאַראויסזעצן, אַז ער באַצאָלט נישט איינעם דערביי. וועמען באַצאָלט ער דען נישט? דעם לענדלאָרד און דעם קאַפּיטאַליסט! קומט זיי דען על פי מאַרקס אַ חלק פון דעם געשאַפענעם ווערט? על פי מאַרקס זענען דאָך רענט און ריוח נישט זעלבשטענדיקע קוואַלן פון ווערט, וואָס קומען צו צו דער אַרבעט, ווי דאָס הערן נישט אויף צו טענהן די בורזשואַזע עקאָנאָמיסטן. זיין גאַנצער אויפטו אין דער נאַציאָנאַל-עקאָנאָמיע איז דאָך באַשטאַנען אין דעם, וואָס ער האָט באַוויזן, אַז זיי קומט גאָרנישט: אַז דאָס, וואָס זיי נעמען, נעמען זיי דאָס אַוועק פון דעם אַרבעטער; אַז רענט און ריוח זענען מערווערט און אַז זיי זענען נאָר דעמאָלט מערווערט, ווען די בורזשואַזיע נעמט זיי אַראָפּ פון דעם אַרבעטס-לוין.

כדי אַביסל מער מסביר צו זיין דעם ענין, וואָס שפּילט די ראָלע פון אַ צענטראַל-פונקט אין דעם געדאַנקענגאַנג פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, וועל איך ברענגען אַ ביישפּיל:

לאָז זיין, איך בין אַן אַרבעטער, וואָס אַרבעט אויס סחורות אין דעם ווערט פון צוואַנציק דאָלאַר. איך האָב זיי פאַרקויפט אויפן מאַרק און איך האָב באַקומען זייער ווערט. נאָר פאָרנדיק אַהיים, איז אויף מיר אין וואַלד אָנגעפאַלן אַ גזלן און האָט אַוועקגערויבט ביי מיר צען דאָלאַר. איז געקומען אַן אידעלער מענטש און האָט גענומען זידלען דעם

בזלן: רויבער! ווי קאָנסטו לעבן אויף דאָס געלט, דאָס איז דאָך געגזלט געלט! ווער איך שטאַרק אין מיין דעה און וואַרף זיך אַרויף אויף דעם רויבער און נעם ביי אים אָפּ מיין געלט. ערשט דער איידעלער מענטש פאַלט שוין גאָר איצטער אָן אויף מיר. „רויבער! ווי קאָנסטו לעבן פון דעם געלט, ס'איז דאָך געגזלט געלט". — „ס'טייטש", טענה איך, „דאָס האָט ער דאָך ב"י מ י ר געגזלט. דאָס איז דאָך לכתחילה געווען מ יי נ ס". „וואָס איז די נפקה מיניה", ענטפערט ער מיט אַ מערקווירדיקער פילאָזאָפישער טיפקייט, „געגזלט געלט איז געגזלט געלט, אַלץ איינס, ווי עס זאָל זיך נישט געפינען".

און פון דערזעלבער טיפקייט איז אויך יענער אַרגומענט, וואָס זאָגט, אַז דער פויער איז אין דערזעלביקער צייט זיין אייגענער לענדלאָרד און זיין אייגענער קאַפּיטאַליסט.

עס איז אַקוראַט, ווי ווען איינער וואָלט געזאָגט: יעדער מענטש איז זיין אייגענער שקלאַף און זיין אייגענער שקלאַפן-האַלטער און היות ווי אין דער איצטיקער געזעלשאַפט איז דורכן געזעץ פאַרווערט צו פאַרקויפן זיך אין שקלאַפעריי אָדער קויפן שקלאַפן, מוז יעדער מענטש דאָפּלט באַשטראָפט ווערן פאַר ווערן אַ שקלאַף און פאַר זיין אַ שקלאַפן-האַלטער, און דאַרף נאָך באַקומען אַן עקסטרע שטראָף פאַר מ ע ק ל ע ר יי, ווייל ער האָט צונויפגעפירט דעם שקלאַפן-האַלטער מיט דעם שקלאַף.

אַ שקלאַפנהאַלטער איז מען נאָר דעמאָלט, ווען מען האָט אַ ן אַ נ ד ע ר ן מ ע נ ט ש פאַר אַ שקלאַף. אַ לענדלאָרד נאָר דעמאָלט, ווען מען האָט אַן אַנדערן פאַר אַן אַרענדאַר. אַ קאַפּיטאַליסט נאָר דעמאָלט, ווען מען האָט אַן אַנדערן פאַר אַ לוין-אַרבעטער.

דער פויער, וואָס איז לויט דער פסוידאָ-מאַרקסיסטישער טעאָריע אַ צונויפגוס פון לענדלאָרד, קאַפּיטאַליסט און לוין-אַרבעטער, איז אינדעראמתן נ י ש ט קיין לענדלאָרד, נישט קיין קאַפּיטאַליסט און נישט קיין לוין-אַרבעטער. ער

איז לויט דער אמתער מאַרקסיסטישער טעאָריע, ווי מיר האָבן געזען, פשוט אַן אַרבעטער, וואָס איז נאָך נישט צעשיידט געוואָרן מיט זיינע אַרבעט-באַדינגונגען, און דעריבער געהערט ער צו דעם גרויסן אַרבעטער־קלאַס.

אויף וויפל דער ענין פון אַרבעטער און לוין-אַרבעטער, פון אַרבעטער-קלאַס און פּראָלעטאַריאַט איז נאָך נישט קלאָר פאַר אַ סך מאַרקסיסטישע סאָציאַליסטן אפילו אין דער גאָר לעצטער צייט, קאָן באַווייזן ווערן פון אַ ציטאַט, וואָס איך נעם אַרויס פון חבר א. ש. זאַקס בוך: „די לערע פון דעם סאָציאַליזם".

אויף זייט 141 לייענען מיר:

„אויב דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם לערנט אונז, אַז דער פּראָלעטאַריאַט איז דער פאָרשטייער פון די נייע אַנט-וויקלטע פּראָדוקטיוו-קרעפטן, וועלכע פאָדערן אַ סאָציאַליסטישע אָרדנונג, לערנט אונז די מערווערט-טעאָריע, אַז דער פּראָלע-טאַריאַט איז דער איינציקער שפּייזער און ברויט-געבער פון אונזער געזעלשאַפט, אַז אַלע אַנדערע קלאַסן לעבן פון דער אָנבאַצאָלטער אַרבעטער-פּראַצע, און אַז ווען נישט דער אַרבעטער-קלאַס וואָלטן אַלע מוזן הונגערן".

דער לוין-אַרבעטער, דער איינציקער שפּייזער און ברויט-געבער!

פּרובירט אָנווענדן דעם זאַץ אויף רוסלאַנד, וווּ אויף צענדליקער מיליאָנען אַרבעטער, אַרבעטנדיקע פּויערים, די אמתע שפּייזער און ברויט-געבער פון דער רוסישער געזעלשאַפט, געפינען זיך נישט מער ווי עטלעכע מיליאָן פּראָלעטאַריער, און עס וועט אויסקומען, אַז אָדער די צענדליקער מיליאָנען פּויערים דאַרפן צוגערעכנט ווערן צו דעם פּראָלעטאַריאַט, — וואָס דאָס האָבן אפילו די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן קיינמאָל נישט געפּרוווט טאָן, — אָדער מען וועט מוזן אָננעמען, — ווי דאָס האָבן געטאָן די רוסישע מאַרקסיסטן, — אַז זיי, די צענדליקער מיליאָנען אמתע שפּייזער און ברויט-געבער לעבן

פון דער „אומבאַצאָלטער פּראַצע״, װעלכע זיי האָבן ארויסגעזויגן פון אַ פּאָר מיליאָן פּראָלעטאַריער.

דרייסיק מיליאָן פּויערים — און מיט זייערע פאַמיליעס איבער אַ הונדערט מיליאָן נפשות! — לעבן אויף דעם חשבון פון דריי ביז פינף מיליאָן לוינאַרבעטער, — אָט דאָס איז דער הימל־שרייענדיקער פּידריך, װאָס ליגט באַהאַלטן אין דער באַהויפּטונג, אַז די פּויערים געהערן צו דער בורזשואַזיע.

אָבער — יאָ אַרבעטער, נישט אַרבעטער, די מאַרקסיטישע טעאָריע פאַרמשפּט זיי אויף אַ זיכערן פאַרשװינדן אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט. עס איז אפשר אַ גרויסע עװלה. איז האָט איר אַן עװלה ביי דער געשיכטע! זייער פאַרשװינדן װערט געפאָדערט פון דעם אומברחמנותדיקן עקאָנאָמישן אַנטװיקלונגס־פּראָצעס, און קיין אַנדערע זעלבשטענדיקע געזעלשאַפטלעכע קרעפטן, אַ חוץ עקאָנאָמישע, זענען נישטאָ.

נישט די אידעאָלאָגישע פאַקטאָרן, מיט זייער דאגהנען פאַר „יושר״ און „עװלות״, נישט די איינצלנע גרויסע און איידעלע מענטשן, װאָס ברענגען אַרויס די געזעלשאַפטלעכע אידעאַלן, נישט די רעװאָלוציאָנערע אינטעליגענציע, װאָס נעמט אויף זיך צו פאַרקערפּערן יענע אידעאַלן אין לעבן האָבן נישט קיין ברעקל מאַכט איבערצובייטן דעם „נאַטירלעכן אַנטװיקלונגס־גאַנג״, אַריינצופלעכטן זייער װילן אין די אייזערנע געזעצן פון דעם סטיכישן עקאָנאָמישן פּראָצעס.

מיר װעלן לאָזן אָן אַ זייט די „פאָדערונגען״ פון דעם עקאָנאָמישן פּראָצעס. עס איז אַ סברה, אַז די נייסטע סטאַטיסטיקעס זענען געקומען צו אַ גאַנץ אַנדער בילד װעגן פאַרשװינדן פון די פּויערישע באַלעבאַטישקייטן. די אַליין־אַרבעטנדיקע פּויערים איילן זיך שוין גאָרנישט צו פאַרשװינדן. אָבער דאָס לאָזן מיר איבער צו די סטאַטיסטיקער. אונז אינטערעסירט איצטער די טעאָרעטישע פראַגע, װאָס איז מיט דעם פאַרבונדן. איז דאָס אמת, אַז די גרויסע פערזענלעכקייטן, װאָס באַשאַפן אידעאַלן, די פילע נישט־עקאָנאָמישע פאַקטאָרן

און די רעוואָלוציאָנערע אינטעליגענציע האָבן שוין קיין ברעקל היסטאָרישע קראַפט נישט אין זיך?

דריטעס קאַפּיטל

וועגן דער געשיכטלעכער ראָלע פון דער אינטעליגענציע

אין דעם משך פון כמעט דעם גאַנצן נײַנצנטן יאָרהונדערט איז די פּאָליטישע געשיכטע פון רוסלאַנד באַשטאַנען אין דעם שטענדיקן קאַמף פון דער רוסישער צאַרישער רעגירונג אַנטקעגן אַלע פרייהייטלעכע באַוועגונגען פון דער רוסישער געזעלשאַפט.

אַלע יענע פרייהייטלעכע באַוועגונגען האָבן ביז צו דעם סוף פון די נײַנציקער יאָרן געהאַט איין-איינציקן בשותּפֿותדיקן כאַראַקטער-שטריך. זיי זענען אַלע געווען באַוועגונגען פון דער אינטעליגענציע, פון אַ קליינעם טייל געבילדעטע מענטשן, — דאָס רוב יונגעלייט.

די גרויסע פאָלקס-מאַסן: די פּויערים, בעל-מלאכות, קליינבירגער און אַרבעטער זענען געווען אַזוי עקאָנאָמיש און פּאָליטיש דערשלאָגן, אַזוי הינטערשטעליק אין דער קולטורעלער אַנטוויקלונג, אַז עס האָט גאָר קיין רייד נישט געקאָנט זײַן פון אַ וועלכן עס איז באַוווּסטן אָנטיילנעמען זייערן אין דעם קאַמף.

אָבער אַפילו די אַזוי אָנגערופענע געבילדעטע געזעלשאַפט האָט נישט אַרויסגעוויזן קיין ווילן און קיין מאַכט צו באַשאַפן אַ וועלכע עס איז פּאָליטישע פּאַרטיי, מיט אַ קלאָרער פּראָגראַם און אַ פעסטער אָרגאַניזאַציע. העכסטנס, וואָס די אידעאַליסטיש-קעמפנדיקע אינטעליגענציע האָט געהאַט אין איר, אין סימפּאַטיע און אַ באַדן, אויף וועלכן זי פלעגט אויפציען נייע קעמפער, נייע איינצלנע יחידים.

אין מערב-אייראָפּע איז דאָס געווען אַנדערש. די גרויסע פראַנצויזישע רעוואָלוציע פון דעם יאָר 1789 האָט אין פראַנק-

זיך אויפגעוועקט די פאָלקס-מאַסן צו פּאָליטישער זעלבסטטע-טיקייט, און זיי האָבן זיך באַלד געגומען גרופּירן אין פּאַר-טיידענע פּאַרטייען, לויט זייער קלאַסן-לאַגע און לויט זייערע קלאַסן-אינטערעסן. ביז צו די דרייסיקער יאָרן איז דער פּאָ-ליטישער קאַמף געפירט געוואָרן פון דער ליבעראַלער, אָפּט-מאָל רעוואָלוציאָנערער בורזשואַזיע אַנטקעגן דער קאָנסערוואַטי-ווער, אָפּטמאָל רעאַקציאָנערער אַריסטאָקראַטיע, און פון דעם סוף דרייסיקער יאָרן אָן איז שוין אויף דער אַרענע פון דעם פּאָליטישן קאַמף אַרויסגעטרעטן אַ דריטער קלאַס מיט אַ נייעם סאָציאַל-פּאָליטישן לאָזונג: דער פּראָלעטאַריאַט מיט זיין סאָ-ציאַליזם.

דאָס פּאָליטישע לעבן אין פראַנקרייך איז געוואָרן דאָס מוסטער-בילד פאַר אַלע אַנדערע מערב-אייראָפּעאישע לענדער. אומעטום זענען אין די פאָדער-רייען געשטאַנען די אינטעלי-גענטע פירער און אינטעליגענטע גרופּן. אָבער זיי האָבן גע-האַט הינטער זיך מ אַ ס ן, וואָס זענען געווען פּאַראינטערע-סירט אין דעם קאַמף, — מאַסן, אין וועמענס נאָמען די אינ-טעליגענציע האָט געקאָנט רעדן, אויף וועמען זי האָט זיך אָנגע-שפּאַרט, וועמען זי האָט געקאָנט פירן אין קריג.

אין אַזאַ לאַגע איז געווען נאַטירלעך, וואָס די אינטע-ליגענציע האָט פּסיכאָלאָגיש נישט געקאָנט אַרויסטיילן זיך אַליין, ווי אַ באַזונדער געזעלשאַפטלעכע קראַפט, און אָוועקשטעלן זיך להיפּך צו די מאַסן, פון וועמען זי איז געווען אָפּהענגיק און צו וועמען זי האָט זיך געמוזט ווענדן אויף שריט און טריט.

אין רוסלאַנד איז אָבער די אינטעליגענציע געווען אָנגע-וויזן אויף אירע אייגענע כּוחות. מיט די אייגענע מיטלען האָט זי געמוזט אָנפאַלן אויף אַ טויזנטפאַך שטאַרקערן שונא, און דאָס, וואָס זי האָט נישט געקאָנט באַווייזן אין דעם פּונקט פון ק וואַ נ ט י ט ע ט, פון דעם צאָל אָנהענגער און פּאַראינטע-רעסירטע, האָט זי געמוזט אויסגלייכן מיט דער ק וו אַ ל י ט ע ט,

מיט דעם מאַוימדיקן אימפּעט פון דעם אָנפאַל. קעמפן אַנטקעגן דער רעגירונג אָדער גיין להיפך צו איר, האָט אין רוסלאַנד קודם כּל געהייסן גיין אויף מסירת־נפש.

אונטער אַזעלכע אומשטענדן איז קיין חדוש נישט, וואָס אין רוסלאַנד האָט די אינטעליגענציע געמוזט פרי קומען צו דעם באַוווסטזיין פון איר ז ע ל ב ש ט ע נ ד י ק יי ט, פון איר אָפּגעזונדערטקייט פון יענע מאַסן, וועמענס אינטערעסן זי האָט אין אויג, אָבער וואָס ווייזן נישט אַרויס קיין ברעקל חשק צוצושטיין צו איר אין איר ביטערן קאַמף, פול קרבנות און יסורים.

עס איז אויך קיין חדוש נישט, וואָס זי האָט זיך געמוזט פרי פאַרטראַכטן וועגן דעם זין פון איר אייגענער עקזיסטענץ און טעטיקייט, וועגן איר ראָלע און באַטייט אין דעם געשיכטלעכן לעבן.

זי — די רעוואָלוציאָנערע אינטעליגענציע — באַשטייט פון איינצל־מענטשן, פון אויסדערוויילטע יחידים און העלדן. וואָס קאָן אַ יחיד, אפילו אַ העלד, וואָס קאָן אַ גרופּע פון יחידים, אפילו העלדן, אויפטאָן מיט זייער מסירת־נפש אין דער געשיכטע? וואָס פאַר אַ ממשות האָבן זייערע אידעאַלן, פאַר וועלכע זיי קעמפן, ווען די מאַסן ווילן פון זיי נישט וויסן? זיינען זיי גערעכט אין זייער קאַמף, אפילו ווען זיי זעגען פאַרמשפּט אויף אונטערגאַנג? אָדער איז סוף־כּל־סוף די מאַסע גערעכט, ווען זי הערט זיך נישט צו צו זייער רוף?

אַזעלכע און ענלעכע פראַגן האָבן שוין לאַנג געמוזט עגבערן אין די מוחות פון דער רוסישער אינטעליגענציע, און עס איז זייער נאַטירלעך, אַז אויף זיי האָבן געמוזט אַרויסגעבראַכט ווערן צוויי דיאַמעטראַל פאַרשיידענע ענטפערס. דער רוסישער געדאַנק האָט זיך אַרומגעוואָרפן, ווי אַן אָדלער אין אַן ענגער שטייג, און האָט זיך אַלעמאָל אָנגעשלאָגן באַלד אָן איין אייזערנער וואַנט, באַלד אָן דער אַנדערער, דער אַנטקעגנגעזעצטער.

וזאָט די אינטעליגענציע געטראַכט וועגן דער אייגענער שוואַכקייט, אָפּגעזונדערטקייט און אָפּגעריסנקייט פון פאָלק, איז די געוויען נוטה צו פאַרשילטן די אייגענע ביינער און פאַלן בורעים פאַרן פאָלק, פאַרן מ אַ ס ן - פּ ר י נ צ י פּ. האָט זי ווידער געזוען, אין וואָס פאַר אַ לאַגע די מאַסן געפינען זיך, ווי שטום, טויב און בלינד זיי זענען נאָך, וואָס פאַר אַ חושך עס הערשט נאָך אין זייערע מוחות און ווי קיין זאַך קאָן נישט פאַרבעסערט ווערן, ביז מען וועט זיי נישט באַפרייען פון דעם שטיקנדיקן פאָליטישן רעזשים, פלעגט זי ווידער פאַרגעסן איר אייגענע שוואַכקייט און אין איבערמוט אריינוואַרפן זיך אין דעם נישט-גלייכן קאַמף.

שוין אין דער ערשטער גרויסער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג פון די צענער און צוואַנציקער יאָרן, ד ע ר ד ע ק אַ ב ר י ס ט י ש ע ר, — אַ מיליטערישער פאַרשווערונג, וואָס איז אויסגעבראָכן און צוזויפגעבראָכן אין דעצעמבער פון דעם יאָר 1825, — באַמערקן זיך די צוויי ר י כ ט ו נ ג ע ן, וואָס גייען זיך פאַנאַנדער אין דער אָפּשאַצונג פון דעם מאַסן-פּרינציפּ אין דעם רעוואָלוציאָנערן קאַמף. די דרום-רוסישע אָרגאַניזאַציעס האָבן געפאָדערט, אַז אין דער פאַרשווערונג זאָלן אריינגעצויגן ווערן די סאָלדאַטישע מ אַ ס ן; די צפון-רוסישע אָרגאַניזאַציעס האָבן געבויט אַלע זייערע האָפענונגען אויף דעם אינטעליגענטן אָפיציר.

פון דעמאָלט אָן הערן נישט אויף די צוויי ריכטונגען צו שפּילן איינע פון די הויפּט-ראָלן אין דעם געדאַנקענגאַנג פון די רוסישע רעוואָלוציאָנערן. נאָך דעם צוזויפברוך פון דער דעקאַבריסטישער באַוועגונג גיט זיך די אינטעליגענציע אַ וואָרף אין אַן עקסטרעמען מ אַ ס ן-שטאַנדפּונקט, און עס ווערט באַשאַפן די סלאַוואָפילישע טעאָריע מיט איר אומברחמנותדיקער קריטיק פון דער אינטעליגענציע.

די סלאַוואָפילן זענען טעאָרעטיש געשטאַנען אויף דעם שטאַנדפּונקט פון ה ע ג ע ל ס פילאָזאָפיע. די געשיכטע ווערט

באַשאַפן, אַזוי האָט געלערנט העגעל, נישט פון די איינצל־מענטשן, ווי גענִיאַל זיי זאָלן נישט זיין, נאָר פון דעם וועלט־גייסט, פון דעם אינעווייניקסטן שכל, וואָס ווירקט אין יעדער וועלט־פּאַסירונג. דער וועלט־גייסט קלייבט אַלעמאָל אויס אָן איינצל־פאָלק, וואָס ווערט פאַר אַ באַשטימטער צייט דער טרעגער פון זיין, דעם וועלט־גייסטס, פּראָגרעסיווער אַנטוויקלונג.

אין דעם איינצל־פאָלק ווירקט ער, ווי דער פאָלקס־גייסט אָדער ווי דעם פאָלקס נשמה, און די איינצלנע פּערזענלעכ־קייטן, די אויסדערוויילטע העלדן, זענען נישט מער ווי שלי־חים, וואָס פירן אויס די באַפעלן פון זייער הער, דעם פאָלקס־גייסט.

די סלאַוואָפילן האָבן געגלויבט, אַז אין דער איצטיקער צייט זענען די סלאַוון געוואָרן דער „אתה בחרתנו" פון דעם וועלט־שכל. דער סלאַווישער פאָלקס־גייסט, ווי ער איז פאַר־קערפּערט אין די אָנשויאונגען, גלויבונגען און אינסטיטוציעס פון דעם רוסישן פאָלק, דאַרף זאָגן דער מענטשהייט אַ ניי וואָרט און אַוועקשטעלן דעם מענטשלעכן פּראָגרעס אויף גאַנץ נייע יסודות.

אָבער די רוסישע אינטעליגענציע איז אָפּגעריסן פון איר פאָלק. זי האָט זיך אָנגעלייענט מיט פרעמדע געדאַנקען, האָט זיך אָנגעזאַפּט מיט פרעמדע לעבנס־פאָרמען, מיט געדאַנקען און פאָרמען, וואָס זענען נישט אַרויסגעוואַקסן פון דער רוסישער פאָלקס־נשמה, נאָר וואָס זענען אַריבערגענומען געוואָרן פון דעם אָפּגעלעבטן און צעפוילטן מערב־אייראָפּע. זי איז דער־פאַר פאַרמשפּט אויף אומפּרודוקטיווקייט. נאָר ווען זי וועט זיך אומקערן צו איר פאָלק, זיך אָפּזאָגן פון די פרעמדע אידעאַלן און צונויפגיסן זיך אין גייסט מיט דעם פאָלקס נשמה, וועט זי קאָנען ווערן די טרעגערין פון דעם סלאַווישן, און ממילא דעם אַלמענטשלעכן פּראָגרעס.

דער פועל־יוצא דערפון איז געווען די פאָדערונג, אַז די רוסישע פרייהייטלעכע אינטעליגענציע זאָל פאַרלייקענען אירע

אייגענע אידעאַלן און שטרעבונגען און בויגן איר שטאָלצן קאָפּ פאַר די אָנשויאונגען פון דער רוסישער פאָלקסמאַסע, וואָס איז אין דער איצטיקער צייט דער איינציקער טרעגער פון דעם אמתן וועלט-פּראָגרעס, דער איינציקער פאַרקערפּערער פון דעם וועלט-גייסטס אמתן ווילן.

די סלאַוואָפילן זענען בעיקר געווען אַ רעאַק־ציאָנערע ריכטונג, וואָס האָט באַוווסט אָדער אומבאַוווסט אַרויס־געגעבן אַ הכשר אויף דעם קאַמף פון דער רעגירונג אַנטקעגן יענער אינטעליגענציע, וואָס האָט געוואָלט אַריינפירן די מערבֿ־אייראָפּעאישע פּאָליטישע לעבנס-פאָרמען אין דעם היילקן רוסנ־לאַנד.

אָבער אַ סך פון זייערע טיפע און וויכטיקע געדאַנקען זענען אַריבערגענומען געוואָרן אין אַן איבערגעאַרבעטער פאָרם אין די שפּעטערע רעוואָלוציאָנערע באַוועגונגען.

באַזונדערס נאָענט צו די סלאַוואָפילן זענען געשטאַנען די פאָלקסטימלער („נאַראָדניקי״) פון די זיבעציקער יאָרן, מיט וועלכע עס הויבט זיך אָן דער אייגנטלעכער שטראָם פון דער רוסישער רעוואָלוציע, וואָס טראָגט זיך נאָך אין זיין לויף ביז אויף דעם היינטיקן טאָג. אויך די פאָלקסטימלער, — לפּחות, די מאַיאָריטעט, — האָט ווייניק וואָס געהאַלטן פון דער אינטעליגענציע, און אין אייניקע עקסטרעמע ריכטונגען, ווי צ. בש. ביי איינעם אַ הער יוזאָוו, — איז דער אָנפאַל אויף דער אינטעליגענציע געווען נאָך שאַרפער און די קריטיק פון איר באַדייטונג נאָך פאַרניכטנדיקער, איידער ביי די סלאַוואָ־פילן. מער נישט, העגעלס פילאָזאָפיע איז ביי אים פאַרביטן געוואָרן אויף ספּענסערס סאָציאָלאָגיע און אָנשטאָט דעם „גייסט״ פון דעם רוסישן פאָלק האָט פיגורירט דעם פאָלקס סאָציאַלער אָרגאַניזם, מיט זיין אייגנאַרטיקן כאַראַקטער און טבֿע.

דער פּראַקטישער רעזולטאַט פון אַזוינע טעאָריעס, ווי יוזאָווס, איז אָבער אין תוך געווען דערזעלביקער, ווי ביי די סלאַוואָפילן. דאָס איז געווען „אַ רייב אין זייט״ דער אינטע־

ליגענציע, וואָס וויל זיך נישט רעכענען מיט די סאָציאָלאָגישע געזעצן און וואָס שטעלט אַוועק אירע אייגענע „סוביעקטיווע" אידעאַלן אַנטקעגן די אָביעקטיווע, אייזערנע באַדינגונגען פון דעם פאָלקס לעבן. זי, די אינטעליגענציע, טאָר נישט פארגעסן, גאָר מוז, אַדרבא, שטענדיק געדענקען, אַז זי איז געשיכטלעך אַ גאָרנישט מיט אַ נישט, און נאָר אין דעם באַדינען דאָס פאָלק, לויט די אָנשויאונגען פון דעם פאָלק, וואָס וואקסן אַרויס פון זיין אינעווייניקסטן כאראַקטער, קאָן איר טעטיקייט האָבן אַוועלכע עס איז היסטאָרישע ממשות.

עס האָבן, פארשטייט זיך, אין דער געשיכטע פון דעם רוסישן פראָגרעסיוון און רעוואָלוציאָנערן געדאַנק נישט גע-פעלט קיין טעאָריעס און ריכטונגען, וואָס האָבן איבערגע-שפּאַנט דעם בויגן אויף דער אַנדער זייט, און האָבן געלייגט די הויפּט-וואָג אויף דעם פּרינציפּ פון דער רעוואָלוציאָנערער מינאָריטעט, אויף דער טעטיקייט און דער איניציאַטיווע פון איינצלנע פערזאָנען און גרופּן, און האָבן צו שטארק אַרונטערגעשעצט דעם מאַסן-פּרינציפּ.

באַזונדערס געליטן דערפון האָט צו אַ געוויסער צייט די פּאַרטיי, וואָס האָט זיך גראָד גערופן „דער פאָלקס-ווילן" („נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ", דאָס האָט אָבער אויך דעם טייטש פון „פאָלקס-פרייהייט"), — יענע פּאַרטיי, וואָס האָט אַרויסגע-רופן צו זיך די באַוווּנדערונג פון דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט פאַר איר העלדנהאַפטן טעראָריסטישן קאַמף אַנטקעגן דעם רוסישן צאַריזם. אין דער צייט פון איר העכסטן טריאומף האָט זי דורך איר וואונדערבארער טעטיקייט אַרויפגעזעצט אויף דעם קאָפּ פון דער רעוואָלוציאָנערער אינטעליגענציע נישט נאָר דעם דאָרנדיקן קראַנץ פון דעם מאַרטירער, נאָר אויך די שטאָלצע קרוין פון אַ סוווערענעם געשיכטלעכן פאַקטאָר *).

*) זע צ. ב. די בארימטע געוואָרענע בראָשורן פון טאַרבאָוטסקי און

און ווען יענע רעוואָלוציאָנערע פּאַרטיי איז געפאַלן אין קאַמף און די רעגירונג האָט אַרויפגעשטעלט איר זשאַנדאַרמסקן שטיוול אויף איר נאַקן, איז די קרוין אַראָפּגעפאַלן פון קאָפּ און איז געלעגן אַ צעטראָטענע אין שטויב...

ווי נאָך דעם צונויפברוך פון די דעקאַבריסטן איז אויסגעוואַקסן דער מאַסן-פּרינציפּ פון די סלאַוואָפילן, אַזוי האָט אויך איצטער, נאָך דער מפּלה פון דער „נאַראָדנאַיאַ וואָליא" געמוזט אַרויסטרעטן אַ ריכטונג אין לעבן, וואָס האָט שאַרף קריטיקירט די אינטעליגענציע און האָט זיך קאָנסעקווענט אַוועקגעשטעלט אויף דעם שטאַנדפּונקט פון דעם מאַסן-פּרינציפּ.

דאָס איז געווען די רעוואָלוציאָנערע גרופּע „באַפרייאונג פון דער אַרבעט" („אָסוואָבאַזשדעניע טרודאַ") מיט דעם זייער טאַלאַנטפולן רוסישן פּובליציסט, ג. פּלעכאַנאָוו, בראש. די מיטגלידער פון דער גרופּע האָבן פריער באַלאַנגט צו דער פּאַרטיי: „שוואַרצער איבערטייל" („טשאָרניי פּערעדיעל"), אַ פאָלקסטימלעכע אָרגאַניזאַציע, וואָס האָט זיך נאָך פריער נישט גאַר גענעדיק באַצויגן צו דעם פּרינציפּ פון דער רעוואָלוציאָנערער מינאָריטעט. אין דער מאַרקסיסטישער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע האָבן זיי (ג. פּלעכאַנאָוו און זיינע חברים) געפונען דעם נויטיקן „וויסנשאַפטלעכן" פונדאַמענט, אויף וועלכן זיי האָבן בעסער געקאָנט באַפעסטיקן זייער אַלטן מאַסן-פּרינציפּ.

אויך פון זיי האָט די רעוואָלוציאָנערע אינטעליגענציע געמוזט אויסהערן די אַלטע רייד: ווי אַ היסטאָרישע קראַפט האָט איר נישט קיין ברעקל זעלבשטענדיקע באַדייטונג. איר קאָנט שפּילן אַ ראָלע, און אַ גרויסע ראָלע נאָר דעמאָלט, ווען איר וועט זיך נישט פאַרעקשנען אויף אייערע אייגענע

ג. מאַראַזאָוו, ווו די רעוואָלוציאָנערע אינטעליגענציע ווערט דערהויבן שיר נישט צו דעם הויפּט-פאַקטאָר אין דער געשיכטע.

סובייעקטיווע אידעאַלן, נאָר זיך אַוועקשטעלן אין דעם דינסט פון די אייזערנע געשיכטלעכע אַנטוויקלונגס-געזעצן, וואָס ווערן דורכגעפירט דורך דעם לעבן און דעם קאַמף פון די מאַסן, אויך די אייזערנע אַנטוויקלונגס-געזעצן פון דער געשיכטע האָבן, ווי דער העגעלשער וועלט-גייסט, אין פאַרשיידענע צייטן זייערע אויסדערוויילטע מאַסן, וואָס דאַרפן פאַרווירקלעכן אין לעבן זייערע באַפעלן. אָבער אויב ביי העגעלן און די סלאַוואָפילן זענען דאָס געווען די איינצלנע פעלקער, וואָס טרעטן אַרויס איינס נאָך דעם אַנדערן אויף דער היסטאָרישער בינע, כּדי צו פאַרווירקלעכן די אַנטוויקלונג פון דעם וועלט-שכל, זענען דאָס ביי מאַרקסן און די מאַרקסיסטישע סאָציאַל-דעמאָקראַטן געוואָרן די אויסדערוויילטע ק ל אַ ס ן: אין דער פריערדיקער צייט די בורזשואַזיע, אין דער איצטיקער צייט דער פּראָלעטאַריאַט. און אויב די סלאַוואָפילן און די עקסטרעמע פאָלקסמיטלער האָבן געפאָדערט פון דער אינטעליגענציע, זי זאָל זיך אָפּזאָגן פון זיך אַליין און אַוועקשטעלן זיך אין דינסט פון דעם פאָלק, — מעגן די אָנשויאונגען פון דעם פאָלק גיין ווי להיפּך צו אירע אייגענע אידעאַלן און געדאַנקען, — האָבן די סאָציאַל-דעמאָקראַטן אַרויסגעשטעלט דיזעלבע פאָדערונג צו איר, נאָר אומעטום, וווּ יענע האָבן געזאָגט „פאָלק”, האָבן די מאַרקסיסטן געטייטשט: „פּ ר אָ ל ע ט אַ ר י אַ ט”.

דער פּראָלעטאַריאַט האָט אַן אייגענעם שטאַנדפּונקט אויף אַלץ, וואָס איז אמת און פאַלש, גוט און שלעכט, מיאוס און שיין אין דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן. ער האָט אַן אייגענע וועלטאַנשויאונג, וואָס דריקט אויס זיין שטעלונג צו אַלע פּראָבלעמען פון דעם מענטשנס געדאַנק און צו אַלע פראַגן פון זיין קלאַסן-קאַמף. די וועלטאַנשויאונג איז אויסגעאַרבעט געוואָרן אין מערב-אייראָפּע, וווּ דער פּראָלעטאַריאַט איז די פירנדיקע מאַכט אין דעם פּראָגרעסיוון לעבן. די וועלטאַנשויאונג איז פאָרמולירט אין די לערעס פון קאַרל מאַרקס אין זייער גאַנצן אומפאַנג, פון דער אַלגעמיינער פילאָזאָפיע ביז

צו די טאַקטישע פּראָבלעמען פון דעם טאָג-טעגלעכן קאַמף.

אָט אויף דעם שטאַנדפּונקט פון דעם פּראָלעטאַריאַט דאַרף זיך אָוועקשטעלן די רוסישע רעוואָלוציאָנערע אינטעליגענציע, ווייל אויך רוסלאַנד וועט מוזן טאַנצן דעמזעלבן טאַנץ, וואָס מערב-אייראָפּע. אויך דאָרטן וועט זיך, א דאַנק די אייזערנע געזעצן פון דעם געשיכטלעכן גאַנג, מוזן אַנטוויקלען דער קאַפּיטאַליזם; אויך דאָרטן וועט דער קאַפּיטאַליזם מיט אייזערנער נויטווענדיקייט באַשאַפן א פּראָלעטאַריאַט, וואָס וועט ווערן דער טרעגער פון דעם רעוואָלוציאָנערן סאָציאַליסטישן ענדציל.

ווייל דעריבער די אינטעליגענציע בלייבן טריי אירע סאָציאַליסטישע אידעאַלן, און וויל זי האָבן א ממשותדיקע פּאַקטישע ווירקונג אין דעם געשיכטלעכן לעבן, בלייבט פאַר איר גאָרנישט ניט איבעריק, ווי נאָר זיך אָנצושליסן אָן דער אַלוועלטלעכער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע און איבערבויען אַלע אירע פּרינציפּן, האָפענונגען און שטרעבונגען לויט די גרונט-לערעס פון דעם פּראָלעטאַרישן מאַרקסיזם.

אָט אַזוי איז געווען די גייסטיקע לאַגע אין דער רעוואָלוציאָנערער רוסישער וועלט בנוגע צו דער פּראָבלעם פון דער אינטעליגענציע, ווען די יונגע רוסישע סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן האָבן גענומען זוכן זייער אייגענעם וועג אין דער טעאָריע און דער פּראַקטיק פון דעם רעוואָלוציאָנערן סאָציאַליסטישן קאַמף.

נישט נאָר די רעוואָלוציאָנערע געשיכטע פון זייער אייגענעם לאַנד, אויך די אַנטוויקלונג פון דעם פּראָגרעסיוון געדאַנק אין מערב-אייראָפּע האָט זיי געגעבן גענוג מאַטעריאַל צו דענקען וועגן די צוויי קעגנזעצלעכע פּרינציפּן: דער מאַסן-פּרינציפּ און דער פּרינציפּ פון דער רעוואָלוציאָנערער מינאָריטעט.

ס'איז אמת, אַז אין מערב-אייראָפּע האָט נישט עקזיסטירט קיין באַזונדערע פּראָבלעם: „די אינטעליגענציע-פראַגע", מחמת דעם טעם, וואָס איך האָב אויבן דערמאָנט: דאָרטן האָט

די אינטעליגענציע נישט געמוזט בלייבן אַזוי לאַנג און אַזוי האָפנונגסלאָז איזאָלירט פון די מאַסן און פירן אַ פאַרצווייפלטע קאַמף בלויז אויף דעם אייגענעם חשבון. אָבער די טעאָרעטישן פראַגן, וואָס זענען פאַרבונדן מיט יענער פּראָבלעם האָבן געמוזט באַשעפטיקן די מוחות פון יעדן טעאָרעטישן דענקער און פאָרשער, וועלכער האָט זיך נאָר אָפּגעגעבן מיט דער אויפגאַבע טיפער אַריינצודרינגען אין די קרעפטן, וואָס ברענגען אַרויס דעם מענטשלעכן פּראָגרעס. און אַזוי איז שוין אויך דאָרטן געווען גענוג מאַטעריאַל וועגן דער פּראָבלעם, וואָס האָט זיי פאַראינטערעסירט, — דער עיקר אין דער מאַרקסיסטישער און אַנטי־מאַרקסיסטישער ליטעראַטור.

די צוויי וויכטיקסטע טעאָרעטישע פראַגן, וואָס זענען פאַרבונדן מיט דער „אינטעליגענציע־פּראַגע” אין דעם מאַרקסיזם, זענען, ערשטנס, וועגן דער ראָלע און דער באַדייטונג פון דער פערזענלעכקייט אין דער געשיכטע, און צווייטנס, וועגן דער ראָלע און דער באַדייטונג פון די אַזוי־אָנגערופענע „אידעאָלאָגישע” פאַקטאָרן.

מיט דער ערשטער פראַגע האָט זיך שוין דער אַלטער העגעל זייער שטאַרק באַשעפטיקט, און צווישן זיינע ראַדיקאַלע תּלמידים איז אָנגעגאַנגען אַ גרויסער סכסוך וועגן איר. קאַרל מאַרקס, וואָס האָט אין דער יוגנט אויך געהערט צו יענע ראַדיקאַלע תּלמידים, איז אין אָנהויב געווען אויף דער זייט פון יענע דענקער, וואָס האָבן, ווי ברונא בויער, געזען אין די איינצלנע גרויסע מענטשן אויב נישט די באַשאַפער פון דעם געשיכטלעכן פּראָגרעס, איז, לפּחות, זיינע טרעגער, די, וואָס דריקן אַמקלאָרסטן אויס זיין מהות. שפּעטער אָבער איז מאַרקס אַריבער אין דער פראַגע אויף דער זייט פון בויערס קעגנער, דוד פרידריך שטרויס, וואָס האָט געלערנט, אַז דער פּראָגרעס פאַרווירקלעכט זיך אין דעם לעבן און טראַכטן פון די פאָלקסמאַסן. דאָס האָט געמוזט אַרויסרופן ביי אים דעם ווונש, אויסצופאָרשן די גרונט־קרעפטן, וואָס טרייבן אָן דאָס לעבן פון אַט

די גרויסע פאָלקס-מאַסן. נאָך אַ גאַנצער ריי פון טעאָרעטישע אַנאַליזן איז ער געקומען צו דעם רעזולטאַט, אַז די טרייבנ-דיקע קראַפט אין דעם לעבן פון די מאַסן באַשטייט אין די עקאָנאָמישע אומשטענדן אין וועלכע זיי לעבן, און אין דעם קלאַסנקאַמף, וואָס וואַקסט אַרויס פון יענע אומשטענדן.

די צווייטע פראַגע, וועגן די אידעאָלאָגישע פאַקטאָרן, — איז פון מאַרקסן פאַרענטפערט געוואָרן אין דעמזעלביקן זין: אויב די עקאָנאָמישע אומשטענדן זענען די הערשנדיקע מאַכט אין דער געשיכטע, איז דעמאָלט קלאָר, אַז די אידעאָלאָגישע פאַקטאָרן, — די אַנטוויקלונג פון רעכט, מאָראַל, פילאָזאָפיע, רעליגיע, פּאָליטיק, — זענען נישט מער ווי אונטערגעאָרדנטע קרעפטן, וואָס מוזן נאָכטאַנצן נאָך דעם האַרס באַפעל.

עס איז לייכט צו פאַרשטיין, ווי אַזוי פון די ביידע פראַגן הענגט אָפּ דער ענטפער אויף דער שאלה וועגן דעם מהות און דער היסטאָרישער באַדייטונג פון דער אינטעליגענציע.

די אינטעליגענציע, וועגן וועלכער מיר רעדן דאָ, וואַרפט זיך אַריין אין קאַמף נישט צוליב דער באַפרידיקונג פון אירע אייגענע עקאָנאָמישע אינטערעסן. ווייניקסטנס, פילט זי דאָס נישט. וואָס זי פילט און ווייס איז דער פאַקט, אַז זי האָט אין זין דעם טובת הכלל, און דעם טובת הכלל געפינט זי אין די אידעאַלן, וועלכע זי נעמט אַריבער פון די נישט-עקאָנאָמי-שע, די אידעאָלאָגישע פאַקטאָרן. זי שטרעבט צו אַ העכערן זיין פאַר דעם אייגענעם פאָלק און דער גאַנצער מענטשהייט. זי וויל באַפרייען דעם פאַרקנעכטעטן, פאַרהויקערטן אינדיווידואום. זי וויל אַרויסברענגען אין לעבן אַ ה ע כ ע ר ן מ י ן מ ע נ ט ש, וואָס זאָל שטרעבן צו א מ ת אין זיינע געדאַנקען און גלויבונגען, צו י ו ש ר אין זיינע האַנדלונגען, צו ש יי נ-ק יי ט אין אַלע אויסערונגען פון זיין לעבן. זי וויל, אַז יע-דערער זאָל קאָנען פריי אויסבילדן אַלע זיינע פעאיקייטן, פריי פון אַלע געהייליקטע אויטאָריטעטן אויסאַרבעטן זיין א יי ג ע-נ ע ם בליק אויף אַלץ, וואָס אים אינטערעסירט, און קאָנען

לעבן אומגעשטערט, לויט זיינע אייגענע איבערצייגונגען. און זי וויל, אַז נישט נאָר יעדערער קאָנען ל ע ב ן, ווי אים הייסן זיינע איבערצייגונגען, נאָר ער זאָל שטיין אויף אַזאַ מאָראַלישער הויך, אַז ער זאָל אויך קאָנען ש ט אַ ר ב ן פאַר זיי, ווען דאָס זאָל זיין נויטיק, ווייל אַזוי פאָדערט דער באַוווסטזיין פון דער אייגענער מענטשלעכער ח ש י ב ו ת, וואָס לעבט אין אונזער ברוסט.

אויב אָט די אַלע אידעאַלן, וואָס זענען אויסגעוואַקסן אויף די אידעאָלאָגישע צווייגן פון דעם מענטשלעכן געדאַנק— זענען אין תוך אַריין נישט מער ווי פּשוטע עקאָנאָמישע אינ־טערעסן, אַזויצוזאָגן, פאַרהימלטע „בולקע מיט פּוטער", פאַנאַנדערגעבלאָזענע און באַפאַרבטע עגאָאיסטישע וועלענישן און שטרעבונגען צו מער „קאַשע מיט שמאַלץ", — דעמאָלט נאַרט זיך די אינטעליגענציע אַליין אָפּ און אַלע אירע אידעאַלן האָבן נישט קיין ברעקל פאַרשטענדלעכן זין.

און אויב אַפילו אירע אידעאַלן זאָלן זיין אידעאַלן פון א לויטערן און איידעלן ווילן, אָבער די איינצלנע פערזאָנען זענען שוואַך, מאַכטלאָז און קאָנען גאָרנישט נישט ענדערן אין דעם לויף פון דער געשיכטע, וואָס ווערט אָנגעטריבן דורך די עקאָנאָמישע אינטערעסן פון די מאַסן, — איז דעמאָלט זענען זיי נישט מער ווערט איידער וויסטע קינדערשע פאַנטאַזיעס, ראָמאַנטישע טרוימערייען, וואָס ווערן צעשלאָגן פון די קאַלטע ווינטן, וועלכע וויען אין דעם פּראַקטיקן פּראָזאַאישן לעבן, און דעמאָלט האָט די גאַנצע טעטיקייט פון דער אינטעליגענציע קיין ברעקל האָפּט נישט. קיין ברעקל היסטאָרישע ממשות.

קאָנען די איינצלנע פערזאָנען עפּעס ענדערן אין דעם לויף פון דער געשיכטע? האָבן די אידעאָלאָגישע פאַקטאָרן א זעלבשטענדיקן באַטייט?

דער מאַרקסיזם ענטפערט אויף ביידע פראַגן מיט „ניין". די עקאָנאָמישע קרעפטן, וואָס באַשטימען דעם גאַנג פון דער געזעלשאַפטלעכער אַנטוויקלונג זענען באַשטימט, זייער ריכטונג

לכתחילה אויסגערעכנט, דער ענדציל, צו וועלכן זיי שטרעבן — פאַראויסגעזען. די אידעאָלאָגישע פאָרמען פון דעם מענטשלעכן באַוווסטזיין וועלן זיך מוזן אָדער צופּאַסן צו אָט דעם אייזערנעם גאַנג פון דער געשיכטלעכער אַנטוויקלונג, אָדער די נישט-צוגעפּאַסטע וועלן מוזן פאַרשווינדן. די איינצלנע מענטשן, אָדער גאַנצע גרופּן פון מענטשן, וועלן אָדער מוזן שווימען מיט דעם שטראָם, אָדער אַרויסגעשליידערט ווערן אויפן ברעג.

פאַר דער רעוואָלוציאָנערער אינטעליגענציע בלייבט, לויט דער מאַרקסיסטישער טעאָריע, נאָר איין ברירה: אָדער בויגן זיך פאַר דעם אומפאַרמיידלעכן לויף פון די עקאָנאָמישע פּאַסירונגען, אָדער אָפּזאָגן זיך פון אַ וועלכער עס איז פּראָדוקטיווער היסטאָרישער אַרבעט.

די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן זענען אין דעם נאָמען פון זייערע אַגראַר-סאָציאַליסטישע אידעאַלן, וועמען דער מאַרקסיזם האָט אַרויסגעטראָגן אַ טויט-אורטייל, געצוווּנגען געווען קודם כל קריטיש דורכצומוסטערן יענע צוויי פּראָבלעמען, פון וועלכע עס הענגט אָפּ די פראַגע וועגן דער היסטאָרישער ראָלע פון דער אינטעליגענציע: די ווירקונג פון דער פּערזענלעכקייט און דער באַטייט פון די עקאָנאָמישע פּראָצעסן.

לאָמיר פריער דורכנעמען די ווירקונג פון דער פּערזענלעכקייט.

באַטראַכט מען די געשיכטע, ווי זי באַווייזט זיך פאַר יעדן איינעם, וואָס טרעט צו איר צו און ווערט באַקאַנט מיט אירע פ אַ ק ט ן, קאָן דעמאָלט קיין צווייפל נישט זיין, אַז די איינצלנע פּערזאָנען שפּילן, ווייניקסטנס אויף דער אויבערפלאַך, אַ געוואַלטיקע ראָלע אין איר. אַלע גרויסע פאַרענדערונגען אין דעם פאַרלויף פון דעם מענטשלעכן פּראָגרעס זענען פאַרבונדן מיט די נעמען פון די גייסטיקע העלדן, וואָס האָבן יענע פאַרענדערונגען געפּרעדיקט אָדער אויך דורכגעפירט. געוויס, נישט מיט די אייגענע כוחות, נאָר מיט דער הילף פון אַנדערע פּערזאָנען און גאַנצע מאַסן, וואָס זענען געשטאַנען אונ-

טער דער שליטה פון דעם גאון אָדער די גאונים, וועלכע האָבן געצויגן די געשיכטלעכע אַנטוויקלונג אין דער אָדער יענער ריכטונג.

נעמען מיר צום ביישפּיל אַזאַ גייסטיקע באַוועגונג, ווי דער סאָציאַליזם, וועמענס גרונט-געדאַנקען עס זענען אין דער מאָדערנער צייט אויסגעאַרבעט געוואָרן פון ראָבערט אָוען, סען-סימאָן, פוריע, לואי-בלאַן, פּרודאָן און קאַרל מאַרקס, אויב מען זאָל נאָר אויסרעכענען די וויכטיקסטע נעמען. וואָס מען זאָל נישט דענקען וועגן דער באַדייטונג פון די אַלע איבעריקע גדולים פון דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק, וועט אָבער קיינער נישט לייקענען, אַז לפּחות קאַרל מאַרקס האָט געשפּילט אַן אומגעהייער-גרויסע ראָלע אין דער אַנטוויקלונג פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג. קיינער וועט אויך נישט לייקענען, אַז די סאָציאַליסטישע באַוועגונג האָט — לפּחות ביז צו דעם איצטיקן וועלט-קריג — געהאַט אַ גאַנץ געוואַלטיקע באַדייטונג אין דעם געשיכטלעכן לעבן פון דער מאָדערנער צייט. ממילא מוז מען דאָך צוגעבן, אַז אַן איינצל-מענטש, קאַרל מאַרקס, האָט געהאַט אַ וויכטיקן איינפלוס אויף דעם גאַנג פון די געשיכטלעכע פּאַסירונגען אין אַ געוויסן פּעריאָד.

אויך דאָס פאַרשטייט יעדערער, אַז אָט די היסטאָרישע זכיה, וואָס איז אויסגעפאַלן אויף דעם גורל פון קאַרל מאַרקס, איז נישט געווען אַ רעזולטאַט פון צופעליקע אומשטענדן, וואָס האָבן אַריינגעלייגט אין די הענט פון אַ געוויינלעכן בשר ודם אַן אומגעוויינלעכע מאַכט, ווי דאָס איז צום ביישפּיל דער פאַל מיט ניקאָלאַי דעם צווייטן, דעם בייזן גייסט פון דעם איצטיקן רוסלאַנד, אָדער ווי דאָס איז געווען דער פאַל מיט נאַפּאָלעאָן דעם דריטן, וועמעס טעטיקייט עס קאָן אויך נישט אויסגעמעקט ווערן פון דער געשיכטע.

אין אַזעלכע פאַלן, ווי ניקאָלאַי דער צווייטער און נאַפּאָלעאָן דער דריטער, וואָלט אפשר נישט שווער געווען, דורך אַן אַנאַליז פון די געשיכטלעכע קרעפטן אין זייער צייט

און אין זייער לאַנד, צו באַווייזן, ווי אַזוי די אַלגעמיינע לאַגע האָט אַרויסגערוקט אין פראָנט גראָד דעם אַקטיאָר, אין וועלכן זי האָט זיך געגוויטיקט, און ווי אַזוי יענע פּערזאָנען זענען טאַקע אין תוך אַריין געווען נישט מער ווי אַקטיאָרן, וואָס האָבן נאָכגעזאָגט זייער ראָלע נאָך דעם סופלאָר, נאָך יענער טענדענץ אין לעבן, וואָס האָט געמוזט, לויט די היסטאָרישע אומשטענדן, זיין די הערשנדיקע.

קאַרל מאַרקס אַליין האָט טאַקע אין אַ גרינטלעכער אַר-בעט: „דער אַכטצנטער בריומער פון לואי באָנאַפּאַרט", — אויפגעדעקט אַלע אומשטענדן, וואָס האָבן געפירט דערצו, אַז יענער „קליין מענטשעלע", באַפּאָלעאָן דער דריטער, זאָל קאָנען ווערן אויף אַ צייט דער פירער פון דער וועלט-פּאָליטיק.

נאָר אַז מען רעדט וועגן דער געשיכטלעכער ראָלע פון אַ קאַרל מאַרקס קאָנען מיר נישט אָנווענדן יענע מיטלען, וואָס דערקלערן אונז די פּראָמינענטע ראָלע, וואָס „קליינע מענטשע-לעך" שפּילן אָפט אין דער געשיכטע. זיי זענען געוואָרן גרויס נישט דורך זייער אייגענעם פאַרדינסט, נישט דורך די קרעפטן פון זייער מוח און פון זייער כאַראַקטער, וואָס זענען געווען וואָכעדיק, טאָג-טעגלעך, אומעטום אָנצוטרעפן טוצנווייז, נאָר דורך דער באַשטימטער קאָמבינאַציע פון די אומשטענדן. קאַרל מאַרקס אָבער פאַרדאַנקט זיין גרויס זיינע אייגענע איינשאַפטן, דער וואונדערבאַרער קראַפט פון זיין דענקען, דער איינגעשפּאַרטער ענערגיע פון זיין ווילן, די אינע-וויניקסטע פאָדערונגען פון זיין כאַראַקטער.

און מאַרקס האָט נישט נאָר „געשפּילט" זיין ראָלע. ער איז געווען איר אייגענער מחבר. קיין סופלאָר האָט אים נישט אונטערגעזאָגט. אָדער ריכטיקער: די גאַנצע צייט, אין וועל-כער ער האָט געלעבט, האָט מיט טויזנטער שטימען סופלירט אים טויזנטער ראָלעס און ער האָט פון אַלע שטימען אויסגע-קליבן און צונויפגענומען נאָר די, וואָס זענען געווען צוגעפּאַסט צו זיין אייגענעם מהות. און צו די שטימען, וואָס ער האָט

איבערגענומען פון דער פרעמד, האָט ער נאָך צוגעגעבן זײנע א י י ג ע נ ע געדאַנקען, וואָס זענען ביז צו אים נישט אַרויסגעזאָגט געוואָרן, אָדער נישט אַרויסגעזאָגט געוואָרן, ווי ער האָט זיי אַרויסגעבראַכט. און נאָר דערפאַר איז ער געוואָרן די צענטראַלע פיגור פון דעם סאָציאַליזם, און נאָר דערפאַר האָט ער אַרויפגעלייגט זיין אינדיווידועלן שטעמפּל אויף אַלע דערשיינונגען פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג און ממילא אויף אַלע געשיכטלעכע שיקזאַלן פון אונזער צייט.

די אַלע פ אַ ק ט ן זעט יעדער איינער, ווי נאָר מען וואַרפט אַ בליק אויף דער געשיכטע פון דער מאָדערנער סאָציאַליסטישער באַוועגונג. איז אָבער דאָס, וואָס מען זעט בחוש, דער טיפער־ליגנדיקער היסטאָרישער אמת? וואָלט די געשיכטע פון דעם סאָציאַליזם באמת געווען זיין אַן אַנדערע, ווען נישט קאַרל מאַרקס? וואָס וואָלט געווען, ווען ער וואָלט נישט געווען? דאָס רוב מאַרקסיסטן האָבן נישט ליב, ווען מען שטעלט אַוועק אַזאַ שאלה, ווייל פון איר קלינגט שוין אַרויס דער אַפּיקורסישער געדאַנק, אַז עס וואָלט אפשר געקאָנט זיין אַן אַנדער געשיכטלעכער אַנטוויקלונגס־גאַנג, איידער דער, וועלכן מיר האָבן געהאַט און מיר האָבן אין דער ווירקלעכקייט. די מענטשלעכע געשיכטע, זאָגן זיי, איז איינע, און זי האָט געקאָנט זיין נאָר אַזאַ, ווי זי איז.

גוט. אויב ס'איז אַזוי, איז אַדרבה ואַדרבה! — לאָמיר נעמען די געשיכטע, ווי זי איז געווען און ווי זי שפּילט זיך אָפּ טאָג־טעגלעך פאַר אונזערע אויגן. אין אָט דער געשיכטע זעען מיר, אַז נייע געדאַנקען און סיסטעמען ווערן געבאָרן נאָר ביי איינצלנע, פריער אין אַ נישט קלאָרער, שטאַמלדיקער פאָרם, צעוואָרפן צווישן פאַרשיידענע אינדיווידוען, נאָך צונויפגעוואַקסן מיט אַ סך פאַרשימלטע און אַלטע עלעמענטן. דערנאָך קומט דער געניאַלער איינצל־מענטש, דער חכם מחוכם, — איינער אָדער אַ פּאָר. זיי, די גאָט־געבענטשטע באַשאַפער, זאַמלען צונויף די צעשטרייטע עלעמענטן, מאַכן זיי קלאָרער און קרעפ-

טיקער, פּאַראייגהייטלעכן זיי אין אַ סיסטעם און ברענגען זיי אַריין אין דעם באַוואוסטזיין פון זייער צייט.

אין די ערשטע יאָרן שטייט צו צו די געדאַנקען נאָר אַ קליינע טייל פון דער אינטעליגענציע. וואָס ווייטער אַלץ מער מוחות און הערצער געווינט דער נייער געדאַנק, ביז ער דרינגט אַריין אין יענע מאַסן, וואָס פון זייער שטעלונג און זייער טעטיקייט הענגט אָפּ די פאַרווירקליכונג פון דעם נייעם געדאַנק אָדער זיין הערשאַפט אין דעם געזעלשאַפטליכן באַוואוסטזיין.

אַזוי ווייזט אונז אויף יעדן שריט און טריט דער גאַנג פון דער מענטשליכער געשיכטע, און אויב פאַר די מאַרקסיסטן איז ליב צו נעמען די געשיכטע, ווי זי באַווייזט זיך פאַר יעדן אויג, איז דאָס פאַר אונז ניחא. מיר זענען דעמאָלט מרוצה אָפּצוזאָגן זיך פון דער פראַגע: וואָס וואָלט געווען, ווען קאַרל מאַרקס וואָלט נישט געווען. ווייל דעמאָלט וואָלט דער גאַנצער פּלפּול וועגן דער ראָלע פון דער פּערזענלעכקייט און דער אינטעליגענציע אין דער געשיכטע געווען איבעריק. זייער באַטייט, זייער טעטיקייט און זייער ווירקונג וואָלט דעמאָלט קלאָר געלעגן פאַר אַלעמען. יעדער איינער וואָלט געמוזט צוגעבן, אַז אַ גרויסע טייל פון דעם געשיכטלעכן לעבן שטאַמט פון זיי און מען וואָלט זיך נאָר באַדאַרפט דינגען, ווי גרויס יענע טייל איז, אויף וויפל די יחידים זענען פּרײַ אין זייער קריטיק פון דעם אַלטן און אין דעם אויפבוי פון דעם נייעם, אויף וויפל זייער פרייהייט און ווירקונג איז באַגרענעצט פון די אומשטענדן און וואָס פאַר אַ ראָלע עס שפּילט אין יענע אומשטענדן דער עקאָנאָמישער פאַקטאָר.

די מאַרקסיסטן אָבער קאָנען גאַנץ זיכער נישט איינגיין אויף אַזאַ שטעלונג פון דער פראַגע. זיי מוזן באַהויפּטן, אַז די טעטיקייט פון די אינדיווידועו איז אַלעמאָל דורך און דורך באַשטימט פון די עקאָנאָמישע אומשטענדן און אַז די באַדייטונג פון זייער ראָלע דאַרף צוגעשריבן ווערן נישט אויף זיי-

ער אייגענעם חשבון, נאָר אויף דעם חשבון פון דעם נאַטיר-לעכן אנטוויקלונגס-גאַנג.

ווי קאָנען זיי דאָס אָבער באַווייזן?

זיי קאָנען דאָס נאָר דורכדעם, ווען זיי זאָלן באַווייזן, אַז די גייסטיקע העלדן פון דער מענטשהייט פירן נאָר אויס דעם באַפעל פון זייער צייט און אַז אויב דאָס וואָלט נישט געטאָן אָט דער העלד, וואָלט דאָס געטאָן אַן אַנדערער אָדער אַ גרופּע פון אַנדערע, און דער געשיכטלעכער רעזולטאַט וואָלט געווען פּונקט דערזעלביקער.

מיט אַנדערע ווערטער הייסט עס, אַז די מאַרקסיסטן אַליין זענען אין דעם פאַל געצוווּנגען אָנצוווענדן די, אַגב, זייער פּשרע מעטאָדע: פאַרצושטעלן זיך אין געדאַנק, וואָס וואָלט געווען, ווען עפּעס וואָלט נישט געווען. און פרווּוון אין געדאַנק אויסגעפינען, צי דערפון וואָלט אפשר עפּעס געוואָרן אַנדערש, איידער עס איז געווען, אָדער אַלץ וואָלט געבליבן פּונקט אַזוי, ווי דאָס איז פאַרבליבן אין דער געשיכטע.

ממילא האָבן מיר אַ רעכט אַרויסצושטעלן די זייער ערנסטע טעאָרעטישע פראַגע: וואָס וואָלט געווען, ווען עס וואָלט נישט געווען קיין קאַרל מאַרקס? וואָלט די סאָציאַליסטישע באַוועגונג געמוזט גיין אין דערזעלביקער ריכטונג, אין וועלכער זי איז אַוועקגעגאַנגען אַ דאַנק אים און קומען צו דיזעלביקע רעזולטאַטן, צו וועלכע זי איז געקומען?

טראַכט מען זיך אַריין אין דער לאַגע פון דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק אין דעם סוף פון פערציקער יאָרן, בעת מאַרקס און ענגעלס זענען שוין פאַרטיק געווען מיט זייער סיסטעם און האָבן גענומען פון זייער פּאָזיציע באָמבאַרדירן אַלע פּעס-טונגען פון דעם דעמאָלטיקן סאָציאַליסטישן געדאַנק, מוז מען קומען צו דעם שלוס, אַז אויב נישט זיי מיט זייער סיסטעם, וואָלט אין דער איצטיקער סאָציאַליסטישער וועלט געהערשט דער שאַרפסטער קאָנקורענט פון דעם מאַרקסיזם, דער פּרו-

ד אָ ג מ ע ן, און די באַוועגונג וואָלט אפשר געהאַט אַ גאַנץ אַנדער אויסזען.

וועלכע פעלערן פּרודאָן זאָל נישט האָבן געמאַכט אין זיינע טעאָרעטישע אויסרעכענונגען און פּראַקטישע פאָרשלאַגן, איין געדאַנק זיינער, — דער גרונט־געדאַנק, — האָט געהאַט אין זיך אַן אומגעהייער געזונטן קערן, דער געדאַנק, אַז עס איז נויטווענדיק פאַר דעם פּראָלעטאַריאַט זיך צו נעמען פ אַ ר ע ק אָ נ אָ מ י ש ע ר ז ע ל ב ס ט ה י ל ף. די איינצלנע פּראַקטישע פּלענער, וואָס פּרודאָן האָט אויסגעאַרבעט, האָבן געמעגט זיין אייגנזייטיק, אוטאָפּיסטיש, אומדורכפירבאַר, דער גרונט־פּרינציפּ גופא איז אָבער געווען אַ געזונטער. און וואָלט דער פּראָלעטאַריאַט אים דעמאָלט אָנגענומען, וואָלט ער זיך שוין אַליין מיט דער צייט דערשלאָגן צו יענע פאָרמען פון עקאָנאָמישער זעלבסטהילף, צו וועלכע ער איז נאָך אַזוי פיל מאַטערנישן פאָרט געקומען אין דער לעצטער צייט.

די געווערקשאַפטס־באַוועגונג און די גענאָסנשאַפטלעכע באַוועגונג זענען יענע פאָרמען פון עקאָנאָמישער זעלבסטהילף, וועלכע דער אַרבעטער־קלאַס האָט סוף־כּל־סוף געמוזט אָננעמען, אין אַ באַוווסטן אָדער אומבאַוווסטן קאַמף אַנטקעגן דעם מאַרקסיזם, וואָס איז אין אָנהויב געווען אַ שאַרפער קעגנער פון י ע ד ע ר עקאָנאָמישער זעלבסטהילף, אַפילו פון דער געווערקשאַפטס־באַוועגונג.

אַרויסגייענדיק פון דעם געדאַנק, אַז אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט קאָן די לאַגע פון דעם אַרבעטער בשום אופן נישט פאַרבעסערט ווערן, אַז ער מוז אַריינפאַלן אין אַלץ אַ גרעסערן עלנט, האָבן מאַרקס און ענגעלס אַ לאַנגע צייט נישט געוואָלט וויסן פון דעם געווערקשאַפטלעכן קלאַסנקאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט. אַ קלאַסנקאַמף, דאָס איז אַ פּ אָ ל י ט י ש ע ר קאַמף, האָט עס געהייסן. און נאָר אין דעם פּאָליטישן קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט, אין דעם באַשטרעבן אַריינצובאַקומען אין די הענט די מלוכה־מאַשין, האָבן זיי גע־

זען דעם איינציקן וועג צו דער ישועה, דעם איינציקן וועג, וואָס איז פאָרגעצייכנט פון דער געשיכטלעכער אַנטוויקלונג.

ערשט אין דעם סוף פון די פופציקער און אין דעם אָנהויב פון די זעכציקער יאָרן, האָבן מאַרקס און ענגעלס געמוזט איבערבייטן זייער מיינונג וועגן דער באַדייטונג און דער וויכטיקייט פון דער געווערקשאַפטס-באַוועגונג. אָבער נאָך אין די זיבעציקער יאָרן זענען זיי געווען אַבסאָלוטע קעגנער פון דער גענאָסנשאַפטס-באַוועגונג, וואָס איז אין יענער צייט געפּרעדיקט געוואָרן פון די פּרודאָניאַנער אין בעלגיע.

אין אַ טעאָרעטיש זייער באַדייטנדיקער אַרבעט פון פרידריך ענגעלס „וועגן דער וואוינונגס-פראַגע" (אין דעם סוף 70-ער יאָרן) קריטיקירט ענגעלס זייער שאַרף דעם פּרודאָניזם און די טעטיקייט פון די פּרודאָניאַנער. די גאַנצע באַוועגונג, זאָגט ער, „גייט פאָן ניכטס דורך ניכטס צו ניכטס"...

איצטער ווייסן מיר אַלע, ווי איינזייטיק אַזאַ אָפּשאַצונג איז געווען. אין בעלגיע איז די גענאָסנשאַפט-באַוועגונג אויסגעוואַקסן צו אַ מעכטיקן פאַקטאָר פון דעם פּראָלעטאַריערס קאַמף... אַ דאַנק די פּרודאָניאַנער. אויסגעוואַקסן צו אַזאַ גרויס, אַז אַפילו די דייטשישע סאָציאַל-דעמאָקראַטן האָבן געמוזט בויגן זייערע שטאָלצע קעפּ פאַר יענער באַוועגונג, וואָס גייט, על פּי טעאָריע, „פאָן ניכטס דורך ניכטס צו ניכטס".

ווען קאַרל מאַרקס וואָלט נישט געמוזט, אַ דאַנק זיינע טעאָרעטישע אַנשויאונגען, זיך איינעקשענען אויף דעם ריין-פּאָליטישן קאַמף, — אַ פּרינציפּ, וועלכן ער האָט אַריבערגענומען פון פּרודאָנס קעגנער, לואי-בלאַנען; ווען ער וואָלט נישט געקוקט אַזוי פון אויבן אַראָפּ אויף דער קעגנוואַרטס-אַרבעט, ווען ער וואָלט געקאָנט גלויבן אין דער פאַרבעסערונג פון דעם אַרבעטערס לאַגע נאָך אין די גרענעצן פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, — וואָלט ער אפשר מיט זיין געניאַלן קאָפּ שוין לכתחילה אויסגעאַרבעט דעם נויטיקן סינטעז פון פּרודאָניזם און לואי-בלאַניזם, פון עקאָנאָמי-

ער זעלבסטהילף און פּאָליטישן קלאַסנקאַמף, אַ סינטעז, צו וועלכן עס שטרעבט איצטער דער גאַנצער גאַנג פון דער סאָציאַליסטישער טעאָריע און פּראַקטיק.

און ווען דער פּראָלעטאַריאַט וואָלט זיך לכתחילה געשטעלט אויף אַזאַ סינטעטישן שטאַנדפּונקט און וואָלט לכתחילה אָנגעווענדט אַקוראַט אַזויפיל ענערגיע אויף דער עקאָנאָמישער זעלבסטהילף, וויפל ער האָט אָנגעווענדט אויף דעם פּאָליטישן און צום סוף ריין־פּאַרלאַמענטאַרישן קלאַסנקאַמף, וואָלט זיין עקאָנאָמישע לאַגע און זיין באַדייטונג אין דער געזעלשאַפט אפשר שוין איצטער געווען נישט אַזאַ קלאָגעדיקע, ווי זי איז, און די פּאָליטישע וועלט וואָלט זיך געמוזט אפשר אַ סך מער רעכענען מיט זיינע עקאָנאָמישע גענאָסנשאַפט־אינטערעסן, איידער זי האָט דאָס געקאָנט טאָן איצטער, אין די צייטן פון דעם וועלט־קריג... נאָר — לאָמיר אַוועקוואַרפן די פראַגע, צי עס וואָלט געווען *בעסער* פאַר דעם פּראָלעטאַריאַט אָדער *ערגער*, ווען עס וואָלט געווען אַן אַנדער קאַרל מאַרקס, איידער דער, וועלכן די געשיכטע קען. איינס איז אָבער זיכער: איר מוזט צוגעבן די *מעגלעכקייט*, אַז אויף דעם גורל פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג וואָלט אויסגעפאַלן אַ גאַנץ אַנדער געשיכטלעכער שיקזאַל, איידער דער, אין וועלכן זי האָט געלעבט ביז אַהער. געוויס קאָן מען נישט לייקענען, אַז דער ריינער פּרודאָניזם וואָלט זי אפשר פאַרשלעפּט אין אַ פּאָליטישן זומפּ און דער פּראָלעטאַריאַט וואָלט זיך איבערהויפּט נישט געקאָנט אַרויסרייסן פון דער בורזשואַזער פּאָליטישער אַפּוטרופּסות (ווי ער קאָן זיך נאָך איצטער נישט אַרויסרייסן פון איר אין די פאַראייניקטע שטאַטן). עס איז אָבער אויך זייער וואָרשיינלעך, אַז דער פּרודאָניזם, אָדער אַן אַנדער מין סאָציאַליזם, וואָלט אים געפירט נישט „פון גאָרנישט דורך גאָרנישט צו גאָרנישט”, נאָר פון „גאָרנישט דורך עקאָנאָמישער זעלבסטהילף און פּאָליטישן קאַמף צו דער סאָציאַלער רעוואָלוציע”.

עס איז דעריבער אפשר פּאַרט ג. ייכער פאַר דעם מאַרק-סיסט אָפּצוזאָגן זיך פון דער פּשרער שאלה: „וואָס וואָלט געווען, ווען עס וואָלט נישט געווען דאָס, וואָס איז געווען" און אוועקמאַכן זי כּלאחר יד מיט דעם רוסישן ווערטל, אַז „ווען אין דעם מויל וואָלטן געוואַקסן בעבלעך אָנשטאָט ציין, וואָלט דאָס געווען אַ גאָרטן, נישט קיין מויל". מיר קענען נאָר איין מענטשלעכע געשיכטע, און אין דער איין-איינציקער געשיכטע האָט דער סאָציאַליזם געקעמפּט נישט מיט פּרודאָנישע בעבלעך, נאָר מיט מאַרקסיסטישע ציין!

אויך רעכט! בלייבן מיר ביי די פּאַקטן פון דער געשיכטע, ווי זיי זענען געווען; בלייבן מיר ביי יענעם „נאַטירלעכן אנטוויקלונגס-גאַנג", וואָס טראָגט אויף זיך די דייטלעכע צייכנס פון די מאַרקסיסטישע ציין... ווי ווילט איר זיי דערקלערן? פאַרוואָס האָט קאַרל מאַרקס געהאַט גראָד אַזעלכע „ציין" און נישט קיין אַנדערע?

ווי זאָלן מיר דערקלערן די פּערזענלעכע אייגנשאַפטן פון קאַרל מאַרקס פון אַן „עקאָנאָמישן שטאַנדפּונקט?" ווי זאָלן מיר פון דעמזעלביקן שטאַנדפּונקט אַרויסברענגען, פאַרוואָס ער האָט געמוזט באַשאַפן דווקא אָט די געדאַנקען און נישט קיין אַנדערע?

קאָן דאָס איבערהויפּט דערקלערט ווערן פון יענעם שטאַנדפּונקט?

פאַראַן מענטשן אין דער מאַרקסיסטישער ליטעראַטור, וואָס ווענדן זיך אונטערנעמען צו דערקלערן אַלץ, וואָס איר ווילט דורך דער „עקאָנאָמיק", אפילו דעם גאַנג פון די מזלות אויפן הימל.

קאַרל מאַרקס אַליין האָט געוויס נישט געהערט צו יענעם סיפּ מאַרקסיסטן, און דער וואָס איז גוט באַקאַנט מיט זיין סיסטעם ווייס, אַז ער איז געווען גאַנץ ווייט פון וועלן דער-קלערן די אייגנשאַפטן פון די גרויסע מענטשן אויס דעם עקאָנאָמישן מאָמענט.

יענע אייגנשאַפטן, רעכנט מאַרקס, ד אַ ר פ ן גאָרנישט דערקלערט ווערן עקאָנאָמיש, ווייל ער דענקט אינאיינעם מיט העגעלן, אַז די היסטאָרישעווירקלעכקייט באַשטייט נישט פון אַ ל ע דערשיינונגען, וועלכע מיר זעען אויף דער אויבערפלאַך פון דעם געשיכטלעכן לעבן. נאָר יענע דערשיינונגען זענען היסטאָריש ווירקלעך, וועלכע שטימען מיט דעם גאַנג פון דעם געזעלשאַפטלעכן פּראָגרעס, מיט אַלע אַנטאַגאָניסטישע קרעפטן און אינעווייניקסטע ווידערשפּרוכן, וואָס שפּילן זיך אין אים אָפּ, — און נאָר זיי דאַרפן דערקלערט ווערן עקאָנאָמיש-מאַטעריאַליסטיש.

אין צונויפקלאַנג מיט אָט דעם שטאַנדפּונקט דערקלערט זיך די פּראָבלעם פון דער פּערזענלעכקייט גאַנץ איינפאַך. די געדאַנקען און די אידעאַלן פון די גרויסע מענטשן ווערן געבאָרן ביי די גרויסע מענטשן נישט פון דער עקאָנאָמיק, נאָר פון אַלערליי אַנדערע אידעאָלאָגישע מאָמענטן, אָבער צו אַ געשיכטלעכער מאַכט ווערן זיי נאָר דעמאָלט, ווען זיי ווערן פאַרווירקלעכט פון די מאַסן. הייסט עס, אינטערעסירן דאַרף אונדז נישט די פראַגע, פון וואַנען האָבן זיך גענומען יענע פּערזאָנען מיט יענע געדאַנקען, נאָר די פראַגע, פאַרוואָס האָבן די מאַסן זיך צוגעהערט צו זיי און אַריינגעאַרבעט אין לעבן זייערע אידעאַלן. און אין דעם פּונקט, גלויבט מאַרקס, קאָן באַוויזן ווערן, אַז געשען איז דאָס דערפאַר, ווייל די מאַסן האָבן זיך, לויט זייער עקאָנאָמישער לאַגע, געגנויטיקט אין דעם. ווען די גרויסע פּערזענלעכקייטן ווערן די פאָרשטייער און די וואָרטפירער פון אַ וועלכן עס איז קלאַס, — ווען זיי ווערן זיינע „אידעאָלאָגן", — הייסט דאָס נישט, אַז די „אידעאָלאָגן" שטייען אונטער דעם דרוק פון יענע עקאָנאָמישע אינטערעסן, וואָס הערשן אין זייער קלאַס. זיי האָבן באמת געקאָנט אַרויסברענגען זייערע אידעאַלן גאַנץ פריי פון יעדער עקאָנאָמישער פּניה. די מאַסן פון דעם קלאַס האָבן אָבער אָנגענומען זייער אידעאַל דערפאַר,

ווייל דאָס האָט געפאָדערט זייער קלאַסן-לאַגע און זייער קלאַסן-אינטערעס.

אין דער געשיכטלעכער ווירקלעכקייט גייען דעריבער אַריין נאָר יענע געדאַנקען פון דעם „אידעאָלאָג", וואָס זענען לכתחילה געלעגן אין דער אינעווייניקסטער לאָגיק פון דעם געזעלשאַפטלעכן פּראָצעס. יענע טעטיקייט אָבער פון דעם אינדיווידואום, וואָס איז געבליבן פריי און אינדיווידועל, וואָס ווערט נישט געפאָדערט פון דער באַשטימטער קלאַסן-לאַגע, בלייבט לכתחילה דרויסן פון דער געשיכטלעכער ווירקלעכקייט, און מיר האָבן זיך נישט וואָס צו רעכענען מיט איר.

דער גאַנצער סכום פון געדאַנקען און אידייען, וועלכן אַ אידעאָלאָג ברענגט אַרויס, דאַרף דעריבער, לויט מאַרקס, איינ-געטיילט ווערן אין צוויי טיילן:

ע ר ש ט נ ס: יענע געדאַנקען און אידעאַלן, וואָס שטימען איבעראַל מיט די היסטאָרישע פאָדערונגען פון דעם באַשטימטן קלאַס אין דער באַשטימטער צייט, וואָס זענען אַ נויטווענדיקייט פאַר די מאַסן. זיי דריקן אויס דעם שטאַנדפּונקט פון אַ באַ-שטימטן קלאַס, ווערן איבערגענומען פון אים, און אויף אַזאַ אופן רעכענען זיי זיך אַריין אין דער געשיכטע, ווי אַ טייל פון דער היסטאָרישער ווירקלעכקייט.

צ ו ו י י ט נ ס: יענע געדאַנקען און אידעאַלן, וואָס שטימען נישט מיט דער היסטאָרישער נויטווענדיקייט, זיי דריקן נישט אויס דעם שטאַנדפּונקט פון דעם קלאַס, נאָר דעם אינדיווידועלן שטאַנדפּונקט פון דעם מחבר און בלייבן אָן אַ ברעקל היסטאָרישער האַפט.

אויף אַזאַ אופן ווערט נישט דער גרויסער מענטש, אָבער די היסטאָרישע ווירקונג פון דעם גרויסן מענטש אינגאַנצן צו-ריקגעפירט צו דעם עקאָנאָמישן פאַקטאָר.

לאָמיר זיך פּרוּוון פאַנאַנדערקלייבן אין דעם. נעמען מיר ווידער מאַרקסן פאַר אונזער בייספּיל: אויף זיינע געדאַנקען קאָן מען איינטיילן אין 1) קלאַסן-געדאַנקען פון דעם פּראָלע-טאַריאַט, וועלכע ער האָט אַמבעסטן אַרויסגעבראַכט און פאָר-

מולירט און 2) אינדיווידועלע געדאַנקען פון קאַרל מאַרקס.

צו דער ערשטער קאַטעגאָריע וועלן מיר דאַרפן צורעכענען זיין מאַטעריאַליסטישע דיאַלעקטיק, וואָס פאָרמולירט דעם קלאַסן-שטאַנדפונקט פון דעם פּראָלעטאַריאַט אין דער אַלגעמיינער פילאָזאָפיע; זיין געשיכטס-פילאָזאָפיע, זיין אַנאַליז פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט, זיין ווערט-לערע, זיין ווּיסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם, זיין אינטערנאַציאָנאַליזם, זיין פאָדערונג, אַז דער פּראָלעטאַריאַט זאָל זיך אָרגאַניזירן, ווי אַ פּאָליטישע פּאַרטיי, אַרויסרייסן די מלוכה פון די הענט פון דער בורזשואַזיע און מיט איר הילף דורכפירן די סאָציאַלע רעוואָלוציע, און אַלע אַנדערע וויכטיקע פּונקטן און טעאָריעס פון דעם מאַרקסיזם. אין זיי אין אַלע האָט ער, — לאָמיר אויף אַ ווײַלע אָננעמען, — נאָר אויסגעאַרבעט און פאָרמולירט יענעם שטאַנדפּונקט, וועלכן דער פּראָלעטאַריאַט, ווי אַ באַשטימטער קלאַס פון דער מאָדערנער געזעלשאַפט, מוז אַרויסברענגען בנוגע זיין אייגענער טעטיקייט און בנוגע אַלע וויכטיקסטע פּראָבלעמען פון דעם מענטשלעכן געדאַנק.

דאָס הייסט ניט, אַז יעדער פּראָלעטאַריער וואָלט אויך געקאָנט אַרויסברענגען די־זעלביקע געדאַנקען, וואָס מיר האָבן נאָר-וואָס אויסגערעכנט. דאָס וויל נאָר זאָגן, אַז אויב די מאַיאָריטעט פון דעם פּראָלעטאַריאַט וואָלט געהאַט די מעגלעכקייט צו דענקען קאָנסעקווענט פון איר עקאָנאָמישן קלאַסן-שטאַנדפּונקט, וואָלט זי וועגן אַלע אָט די פראַגן אַליין געקומען צו די־זעלביקע געדאַנקען, וואָס קאַרל מאַרקס האָט אויסגעאַרבעט: אַקוראַט אַזוי, ווי דעם אַדוואָקאַטס קליענט וואָלט אַליין געקאָנט אויסאַרבעטן זיין בעסטע פאַר-ייִדיקונג, ווען ער וואָלט געווען אַ פעאיקער יוריסט, אַזוי וואָלט דער קלאַס אַליין דערגאַנגען אָן דער הילף פון קאַרל מאַרקס צו דער־זעלביקער פּראָלעטאַרישער וועלטאַנשויאונג, ווען אַן אַרבעטער-קלאַס וואָלט געקאָנט דענקען און פאָרשן טעאָרעטיש.

צו דער צווייטער קאַטעגאָריע, צו די ריין-אינדיווידועלע געדאַנקען פון קאַרל מאַרקס, וועלן מיר מוזן צורעכענען צום ביישפּיל זיין פּרענאָלאָגישן גלויבן, אַז מען קאָן לויט דער פאָרם פון אַ מענטשלעכן שאַרבן באַשטימען דעם מענטשנס גייסטיקע פעאיקייטן: דער פּראָלעטאַריאַט איז נישט מחויב צו שטיין אויף אַזאַ שטאַנדפּונקט בנוגע דער פּסיכאָלאָגישער וויסנ- שאַפט.

דער צענטער פון דער פּראָבלעם וועגן דער ווירקונג פון גרויסע פּערזענלעכקייטן אין דער געשיכטע ווערט אויף אַזאַ אופן אַריבערגעטראָגן אויף דער פראַגע: איז אַלץ, וואָס אַ קלאַס נעמט אַריבער פון דעם געניאַלן אידעאָלאָג, אַ נויטווענדיקייט פאַר דעם קלאַס און וואָלט, אונטער די אויבן-אָנגעגעבענע באַ- דינגונגען, אַליין אַרויסגעבראַכט ווערן פון אים? ווו איז דער באַווייז, אַז דאָס האָט דער קלאַסן-שטאַנדפּונקט פון דעם קלאַס דיקטירט אים, ער זאָל אַריבערנעמען אויך אַלע יענע געדאַנקען, וואָס האָבן אייגנטלעך מיט זיין קלאַסן-לאַגע גאָרנישט וואָס צו טאָן?

מיר פאַרשטייען גאַנץ גוט, צום ביישפּיל, פאַרוואָס עס קאָן צו דעם שטאַנדפּונקט פון דעם פּראָלעטאַריאַט געהערן, אַז די „בעסטע" פאָרם פון דער געזעלשאַפט איז אַ סאָציאַליסטי- שע און דעריבער איז ענגעלס גערעכט, ווען ער זאָגט, אַז „דער סאָציאַליזם איז אַ דאָקטרין פון דעם פּראָלעטאַריאַט".

אָבער פאַרוואָס מוז אייגער, וואָס פאַרקויפט זיין אַרבעטס- קראַפט אויף דעם אַרבעטס-מאַרק, דווקא גלויבן, אַז די וועלט באַשטייט פון מאַטעריע און אַז קיין רוחניות איז אין איר נישטאָ? פאַרוואָס מוז ער גלויבן, אַז די וועלט אַנטוויקלט זיך? פאַרוואָס מוז ער פון אַלע אַנטוויקלונגס-טעאָריעס אָננעמען דווקא די, וואָס זאָגט, אַז יעדער נאַטירלעכער פּראָצעס מוז דורכמאַכן די דריי סטאַדיעס פון טעזיס, אַנטיטעזיס און סינטעזיס? פאַר- וואָס מוז ער פון אַלע וועגן, וועלכע פירן צום סאָציאַליזם, דווקא אויסקלייבן דעם וועג פונם פּאָליטישן קאַמף און אינ

גאַנצן אָדער טיילווייז פאַרנאַכלעסיקן די עקאָנאָמישע זעלבסט־
הילף? נאָר מיט וויסטע פלפולים, — א ליא באָגדאַנאָוו, —
קאָן מען צונויפבינדן אָט די אַלע פּראָבלעמען מיט דעם קלאַסן־
שטאַנדפּונקט פון דעם פּראָלעטאַריאַט.

אידעראמתן איז גאָר די מעשה אַזאַ: אין דעם
שטאַנדפּונקט פון דעם פּראָלעטאַריאַט ליגן איינגעשלאָסן איינ־
קע ו ו י כ ט י ק ע פּונקטן, וואָס זענען אינעווייניק צונויפגע־
בונדן מיט זיין לאַגע און זיינע אינטערעסן. אָבער יענע וויכ־
טיקע פּונקטן האָבן זיך ב יי ז יי ן א י ד ע אָ ל אָ ג לאָגיש
צונויפגעבונדן מיט נאָך אַנדערע געדאַנקען, — פילאָזאָפישע,
געשיכטס־פילאָזאָפישע, סאָציאָלאָגישע, — צו איין־איינציקער סיס־
טעם. און דער לאָגישער צונויפבונד איז נישט קיין נ ו י ט־
ו ו ע נ ד י ק ע ר, וואָס איז א „מוז" פאַר יעדן מענטשלעכן
שכל. דיזעלביקע גרונט־געדאַנקען פון דעם קלאַס וואָלטן געקאָנט
צונויפגעבונדן ווערן מיט ג אַ נ ץ אַ נ ד ע ר ע אַלגעמיינע אי־
דייען. נאָר צו אַ באַשטימטער געשיכטלעכער צייט איז גראָד
דער זשעני פון דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק געווען קאַרל מאַרקס
און נישט קיין אַנדערער און אין ז יי ן גאונישן אינדיווידועלן
קאָפּ האָבן זיך ז יי נ ע אינדיווידועלע געדאַנקען לאָגיש צו־
נויפגעגאָסן מיט די וויכטיקסטע עלעמענטן פון דעם פּראָלע־
טאַריאַטס שטאַנדפּונקט צו איין־איינציקער סיסטעם פון ה י ס ט אָ־
ר י ש ע א י ד יי ע ן ־ פ אַ ר ב י נ ד ו נ ג ע ן.

די לוין־אַרבעטער און די אינטעליגענציע, וואָס האָט זיי
אָנגעפירט, האָבן באַקומען יענע סיסטעם אַ פּאַרטיקע, ווי פון
איין גוס, און זענען נישט געווען ביכולת פאַנאַנדערצוקלייבן
זיך, וואָס איז אין איר נויטווענדיק פּראָלעטאַריש און וואָס איז
אין איר אינדיווידועל קאַרל־מאַרקסיש. זיי האָבן זיי אָנגע־
נומען אַלע, און אויף אַזאַ אופן זענען אַ סך א י נ ד י ו י ־
ד ו ע ל ע געדאַנקען, וואָס זענען אַרויסגעבראַכט געוואָרן פון
קאַרל מאַרקס׳ קאָפּ, און וואָס האָבן אייגנטלעך גאָרנישט נישט
צו טאָן מיט דער לאַגע און מיט די אינטערעסן פון דעם פּראָ־

לעטאַריאַט, דערהויבן געוואָרן צו דער מדרגה פון אַ געשיכטלעכן פאַקטאָר.

נאָך אַ ביישפּיל וועט אפשר נאָך קלאָרער מאַכן דעם ענין.

אין בעמען (טשעכיע) איז פאַראַן אַ שאָוויניסטיש-נאַציאָנאַלע באַוועגונג, וואָס וויל באַשאַפן אַן אומאָפּהענגיקע בעמישע מלוכה, אָדער ריכטיקער: ווידער אויפלעבן דאָס בעמישע קעניגרייך. די באַוועגונג האָט אַ סך אָנהענגער צווישן דעם פויערים-קלאַס, פון וועלכן זי ציט אַ שטאַרקע יניקה. האָבן זיך די מאַרקסיסטישע טעאָרעטיקער אין דייטשלאַנד און עסטרייך פאַרטראַכט: אויף וואָסער פייער דאַרף דער בעמישער פויער אַן אייגענעם קעניג? און אַנאַליזירנדיק די פּראָגראַם פון יענער באַוועגונג אין זעם ליכט פון די פויערישע אינטערעסן, האָבן זיי אויסגעפונען, אַז די הויפּט-ראָלע שפּילט דערביי... ד אָ ס וו אָ ל וו ע ל ע ז אַ ל ץ. דער פּייער נויטיקט זיך אין וואָלוועלע זאַלץ, און די נאַציאָנאַלע באַוועגונג זאָגט אים צו, אַז אונטער אַן אייגענעם קעניג וועט ער האָבן אין וואָס ער נויטיקט זיך אַזוי שטאַרק.

איך וויל דאָ נישט אויפהויבן די פראַגע, צי דער מאַרקסיסטישער אַנאַליז איז דאָ געמאַכט געוואָרן ריכטיק. איך רעכן, אַז נישט קוקנדיק אויף זיין פלומרשטדיקער טיף (ביז צום סאַמע עקאָנאָמישן וואָרצל זיך דערגראָבן!) איז ער זייער אויבערפלעכלעך און איינזייטיק. נאָר — לאָז זיין, אַז דער אַנאַליז איז געמאַכט געוואָרן שטרענג-וויסנשאַפטלעך און פּינקטלעך. אָבער דאָס וועט דאָך אויך דער מאַרקסיזם נישט לייקענען: דעם פויער איז ט ײ ע ר געוואָרן דער געדאַנק פון אַן אייגענעם מלך, אין וועלכן ער נויטיקט זיך גאָרנישט. און געשען איז דאָס דערפאַר, ווייל אָט דער אידעאַל האָט זיך ביי זיינע אידעאָלאָגן צונויפגעבונדן מיט דעם „עיקר", דער האָפנונג אויף וואָלוועלע זאַלץ. אויף אַזאַ אופן איז דער ג י ש ט - ק ל אַ ס ן - ג ע ד אַ נ ק פון נאַציאָנאַלער זעלב-

שטענדיקייט געוואָרן אַ טייל פון דער טשעכישער היסטאָרישער חירקלעכקייט, און באַשטימט דעם ווילן פון אַ באַדייטנדיקן געזעלשאַפטלעכן קלאַס.

וואָלט די טשעכיש־נאַציאָנאַלע באַוועגונג טריאומפירט, און דעם קעניג ווענצעלס אַלטע קרוין וואָלט ווידער אָנגעטאָן געוואָרן אויף אַ געזאַלבטן טשעכישן קאָפּ, וואָלטן מיר, אויף דעם גרונט פון יענעם מאַרקסיסטישן אַנאַליז גופא, געוויס געהאַט אַ רעכט צו זאָגן, אַז דער אידעאַל איז מקוים געוואָרן נישט נאָר דערפאַר, וואָס די פויערים האָבן געוואָלט האָבן וואָלוועלע זאַלץ, נאָר אויך דערפאַר, וואָס דער טשעכישער אינטעליגענציע האָט זיך איינגעגעבן צו פאַרבינדן אירע אידעאַלן מיט די אינטערעסן פון אַ באַשטימטן קלאַס. דערפון איז אָבער געדרונגען, אַז אירע אידעאַלן, וואָס האָבן גאָרנישט נישט צו טאָן מיט דער קלאַסן־לאַגע פון די פויערים, האָבן געשפּילט אַ זעלבשטענדיקע ראָלע אין דער געשיכטע.

און דאָס אייגענע איז אויך מיט די טעאָרעטישע אָנשויאונגען פון דעם מאַרקסיזם: זיי זענען געוואָרן פּראָלעטאַריש נישט דערפאַר, וואָס זיי וואַקסן אַרויס פון דער אינעווייניקסטער לאָגיק פון דעם פּראָלעטאַרישן קלאַס, נאָר דערפאַר, וואָס זיי האָבן זיך היסטאָריש פאַרבונדן מיט יענער לאָגיק. אָבער זיי האָבן זיך פאַרבונדן. זיי זענען געוואָרן פּראָלעטאַריש, ד. ה. זיי זענען געוואָרן אַ ה י ס ט אָ ר י ש ע מ אַ כ ט, ווען אפילו זיי שטאַמען נישט פון דער עקאָנאָמיק און פאָרמולירן נישט די אינעווייניקסטע לאָגיק פון אַ וועלכן עס איז קלאַס.

און אַזוי איז די מעשה אויך מיט די אידייען און די אידעאַלן פון אַלע אַנדערע גרויסע מענטשן אין דער געשיכטע, און אויף אַזאַ אופן איז די מענטשלעכע געשיכטע פול מיט דערשיינונגען, וואָס שטאַמען נישט פון דעם עקאָנאָמישן „וואָרצל״, נאָר וואָס וואַקסן אַרויס דירעקט פון דעם גאונס שעפערישער מאַכט.

מיר גייען איצטיגער איבער צו דער צווייטער פראַגע: דער ראָלע פון די ניט-עקאָנאָמישע אָדער אידעאָלאָגישע פאַקטאָרן אין דער געשיכטע.

אויך דאָ באַווייזן אונז די פאַקטן אויף שריט און טריט, אַז אין דער געזעלשאַפט ווירקן אינאיינעם אַ סך פאַקטאָרן: דער עקאָנאָמישער, דער יורידישער, דער וויסנשאַפטלעכער, דער נאַציאָנאַלער, דער מאָראַלישער, דער עסטעטישער, דער רעליגיעזער, דער פילאָזאָפישער און אַזוי ווייטער. יעדער פון די פאַקטאָרן האָט זיין אייגענעם אַנטוויקלונגס-גאַנג, זיין אייגענע אינעווייניקסטע לאָגיק, זיינע אייגענע געזעצן. אָבער זיי זענען צונויפגעפלאָכטן אינאיינעם און אין יעדן געשיכטלעכן מאָמענט ווירקן זיי איינער אויף דעם אַנדערן. די אַסטראָנאָמיע מאַכט אַ וועלכע עס איז אַנטדעקונג, וואָס רופט זיך אָפּ אויף דער רעליגיע, דער פאַרענדערטער צושטאַנד אין דעם רעליגיעזן גלויבן קאָן אַרויסברענגען אַ נייע פילאָזאָפיע, די נייע פילאָזאָפישע אָנשויאונגען קאָנען פירן צו אַנדערע וויסנשאַפטלעכע אונטערזוכונגען, יענע אונטערזוכונגען צו אַ גאַנץ נייער טעכניק, וואָס ווירקט אויף דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטן. און דער נייער צושטאַנד פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטן קאָן אַרויסברענגען אַ גאַנץ נייע גרופּירונג פון געזעלשאַפטלעכע קלאַסן.

לייקנט דער מאַרקסיזם דידאָזיקע אומדערשיטערלעכע פאַקטן? בשום אופן נישט! ער גיט זיי צו אין זייער גאַנצן אומפאַנג. בעלטאָוו, צ. ב., זאָגט אין זיין בוך בפירוש, אַז די נישט-עקאָנאָמישע „פאַקטאָרן" עקזיסטירן, אַז זיי האָבן זייערע אייגענע אינעווייניקסטע אַנטוויקלונגס-געזעצן און אַז זיי ווירקן איינער אויף דעם אַנדערן *).

די שאלה איז אָבער, זאָגט ער, וואָס איז דער מקור, פון וואַנען זיי אַלע האָבן גענומען אַרויספליסן? און אַז מען

*) זע צ. ב. די צווייטע אויפלאַגע פון זיין בוך, ז. 166.

טראַכט זיך אַריין אין גאָר די ערשטע פאַזיסן פון דער מענטשלעכער אַנטוויקלונג, זעט מען, אַז זיי אַלע האָבן זיך געקאָנט נעמען נאָר פון איין מקור: פון דער „עקאָנאָמיק".

איז דאָס אָבער אַן ענטפער אויף אונזער שאלה? דער מאַרקסיזם איז דאָך נישט נאָר פאַראינטערעסירט אין דעם, אויסצוגעפינען, פונוואַנען די געשיכטלעכע קרעפטן האָבן זיך גענומען. ער איז נאָך מער פאַראינטערעסירט אין דער הויפּט־פּראָבלעם זיינער: אויסצופאָרשן די געשיכטלעכע מ א כ ט פון יעדן פאַקטאָר. ער טרעט אַרויס מיט דעם זיכערן גזר־דין, אַז אין י ע ד ן פעריאָד פון דעם געשיכטלעכן לעבן איז דער עקאָנאָמישער פאַקטאָר דער מעכטיקסטער און אַז אַלע אַנדערע געשיכטלעכע קרעפטן טאַנצן נאָך נאָך זיין פייפל. איז — וואָס ווערט דאָ געוווּנען, ווען מען געפינט אויס, אַז אַלע פאַקטאָרן ש ט א מ ע ן אָפּ פון דער עקאָנאָמיק?

אפילו ווען דאָס זאָל זיין ריכטיק, בלייבט דאָך נאָך נישט באַוויזן, אַז די עקאָנאָמיק, די מוטער פון אַלע אַנדערע געשיכטס־קרעפטן, איז נאָך אַלץ די באַלעבאָסטע אויף זיי און מייסטערט זיי לויט א י ר ווילן. יעדער היסטאָריקער, צ. ב., מוז צוגעבן, אַז קאָפּערניקס טעאָריע אין דער אַסטראָנאָמיע האָט אַרויסגערופן אַ גאַנצע רעוואָלוציע אין דעם געשיכטלעכן לעבן. מיר ווילן דערקלערן ע ק אָ נ אָ מ י ש, ווי אַזוי דידאָזיקע רעוואָלוציע איז פאָרגעקומען; מיר פאָדערן דערביי פון דעם מאַרקסיזם, ער זאָל באַווייזן, אַז אויך די קאָפּערניקאַנישע טעאָריע איז אין איר צייט אַרויסגערופן געוואָרן פון עקאָנאָמישע קרעפטן, ער זאָל אונז קלאָר מאַכן ווי אַזוי מען קאָן גלויבן, אַז נישט די אינעווייניקסטע לאָגיק פון דער אַסטראָנאָמישער וויסנשאַפט, נאָר די נויטן פון דעם עקאָנאָמישן פּראָצעס האָבן אַרויסגעבראַכט יענע גרויסע איבערקערעניש אין די מענטשלעכע מוחות.

אָבער אָנשטאָט אָט דעם נויטיקן באַווייז, שיקט מען אונז גאָר אָפּ קיין אַלט־מצרים, און מען דערציילט אונז, אַז

די עקאָנאָמישע גויטן פון אַלט-עגיפּטן האָבן געצחוונגען די דעמאָלטיקע געלערנטע צו שטודירן די פאַרפלייצונגען פון דעם טייך נילוס, די צייטן, אין וועלכע זיי קומען פאָר; אַז דאָס האָט געפירט צו דער באַאָבאַכטונג פון דעם שטערנגאַנג אויפן הימל, און אַז אויף אַזאַ אופן איז געבאָרן געוואָרן די אַסטראָנאָמיע.

מיר פרעגן: וועלכע עקאָנאָמישע גויטן און אינטערעסן האָבן אין דעם זעכצנטן יאָרהונדערט אַרויסגעבראַכט די קאָפּערניקאַנישע טעאָריע, אַז די זון שטייט און די ערד דרייט זיך? און מען ענטפערט אונז: אין אַלט-מצרים איז די אַסטראָנאָמיע געבאָרן געוואָרן פון עקאָנאָמישע גויטן... מיט אַ יאָר אַכט טויזנט, איידער קאָפּערניקס געבוירט...

פונוואַנען די נישט-עקאָנאָמישע פאַקטאָרן זאָלן נישט שטאַמען, איז פאַר אונז וויכטיק צו וויסן נאָר איינס, אַז זיי האָבן זייער אייגענע קראַפט אין זיך, אַז זייער אייגענע אַנטוויקלונג ברענגט אַרויס געדאַנקען, וואָס באַהערשן די מוחות פון די געניאַלע מענטשן און דער אינטעליגענציע און רופן ביי זיי אַרויס געוויסע אידעאַלן, און אַז יענע אידעאַלן ווערן אונטער געוויסע אומשטענדן אַ געשיכטלעכע מאַכט, ווען זיי צינדן אָן מיט זייער פייער די מוחות און די הערצער פון די מאַסן.

היוצא מדברינו איז, אַז סיי די געשיכטלעכע ווירקונג פון די גרויסע פערזענלעכקייטן, סיי די ראָלע פון די אידעאָלאָגישע פאַקטאָרן און ממילא אויך פון דער גאַנצער אינטעלי-גענציע קאָנען נישט דערקלערט ווערן אויף אַ מאַרקסיסטישן אופן.

די געדאַנקען און די אידעאַלן פון דער אינטעליגענציע זענען נישט קיין שאָטנס, וואָס גייען נאָך דער עקאָנאָמי-שער ווירקלעכקייט, זיי זענען זעלבשטענדיקע היסטאָרישע קרעפטן, וואָס קאָנען אומענדערן די היסטאָרישע ווירקלעכקייט, ווי די געדאַנקען פון קאַרל מאַרקס און די מאַרקסיסטן האָבן

פארשטארקט און אומגעענדערט די גאַנצע סאָציאַליסטישע באַוועגונג.

די טעטיקייט פון דער אינטעליגענציע האָט דעריבער אַ זעלבשטענדיקן געשיכטלעכן ווערט. זי טראָגט אַריין איר אייגענע ענערגיע אין דער שפיל פון יענע קרעפטן, וואָס באַשטימען אין דער לעצטער שורה דעם גאַנג פון דער געשיכטלעכער אַנטוויקלונג.

אָט פון דעם ריכטיקן בליק אויף דער באַדייטונג פון דער אינטעליגענציע וואַקסן אַרויס אומגעהייער, וויכטיקע רעזולטאַטן פאַר דער באַטראַכטונג פון דעם געשיכטלעכן פּראָצעס און פאַר דער אויפגאַבע פון דער אינטעליגענציע.

קודם קאָן מען שוין דערפון אַליין לייכט איינזען ווי אוממעגלעך עס איז פּאָראויסצוזאָגן אויף זיכער דעם גאַנג פון די היסטאָרישע פּאַסירונגען. מיר האָבן געזען, אַז די נישט-עקאָנאָמישע געשיכטס-קרעפטן האָבן זייער אייגענע אַנטוויקלונגס-געזעצן אין דעם מענטשלעכן באַוווסטזיין. ווילן מיר פאָראויס-זען וווהין עס שטרעבן יענע קרעפטן, דאַרף אונז די וויסנ-שאַפט קאָנען געבן אַ מיטל אין די הענט, פּאָראויסצורע-כענען, וואָס וועט זיין דער קינפטיקער צושטאַנד פון דער וויסנשאַפט, פון דער פילאָזאָפיע, פון דעם רעכטס-באַוווסטזיין, פון דעם רעליגיעזן גלויבן, פון די מאָראַלישע אַנשויאונגען און אַזוי ווייטער. דאָס קאָן אונז אָבער די וויסנשאַפט בשום אופן נישט געבן, ווייל קיינער קאָן זיך נישט משער זיין, וועלכע געניאַלע פּערזענלעכקייטן עס וועלן אַרויסטרעטן אויף יענע פעלדער פון דעם מענטשלעכן געדאַנק, וועלכע געניאַלע געדאַנקען זיי וועלן אַרויסברענגען, וועלכע פון זיי וועלן איינווירקן אויף דעם באַוווסטזיין פון דער אינטעליגענציע און דורך דעם גופא ווערן אַ געשיכטלעכער פאַקטאָר. אויך קאָן מען נישט וויסן, ווי שטאַרק עס וועט זיין זייער היסטאָרישער אימפּעט.

ווער האָט פאַר מאַרקסן זיך געקאָנט פאָרשטעלן אַ צו-

נויפגוס פון אַזעלכע געדאַנקלעכע היפוכים, ווי די העגעלשע ווידערשפרוך-דיאַלעקטיק און דער מאַטעריאַליזם? ווער האָט פאַר דעם מאַרקסיזם געקאָנט פאָראויסזען, אַז דער סאָציאַליזם, וואָס האָט אַזוי האַרטנעקיק געקעמפט אַנטקעגן פּאָליטיק, וואָס האָט מיט אַזאַ עקל געקוקט אויף די וועגן פון דער ליבעראַלער בורזשואַזיע, זאָל פלוצלונג אַליין אַרויפטרעטן אויף די-זעלביקע וועגן און ווערן אַ לאָזונג פאַר דער פּאָליטישער פּאַרטיי? און ווער האָט געקאָנט זיך משער זיין, אַז אָט די מאַרקסיסטישע געדאַנקען וועלן ווירקן אין דער געשיכטע מיט אַזאַ געוואַלטיקן אימפעט?

ווער האָט פאַר אונזער צייט געקאָנט פאָראויסזען יענע ק ר י ט י ש ע כוואַליע, וואָס האָט זיך אַ גאַס געטאָן אין דער ווייסנשאַפט און אין דער פילאָזאָפיע און האָט צעווייקט און צעגעסן די פעסטסטע פונקטן פון דעם מאַטעריאַליזם, דעם דאַרוויניזם און דעם מאַרקסיזם?

ווער האָט פאַר בערגסאָנען געקאָנט האָבן אַ באַגריף פון יענע נייע פילאָזאָפישע געשטאַלטן, וואָס זענען אין בערגסאָנס זשעני אַרויסגעשווומען פון יענער קריטישער כוואַליע?

דאָס זענען אַלץ פּראָדוקטן פון דער פריי-שאַפנדיקער קראַפט, וועלכע נישט קיין אַנדערער, נאָר מאַרקס אַליין האָט אַ נאָמען געגעבן: „די מענטשלעכע קראַפט, וואָס האָט איר ציל אין זיך גופא“ און וואָס מיט קיינע עקאָנאָמישע חשבונות קאָן מען נישט אויסרעכענען אין פאָראויס איר לויף און אירע רעזולטאַטן.

בלייבן אָבער די פרייע שאַפונגען פון די גאונים און די ריכטונג פון דער אינטעליגענציע אַן אומבאַקאַנט גרויס, מוז דעמאָלט אויך דער פּראָדוקט פון יענע היסטאָרישע ענערגיען בלייבן אומבאַקאַנט, אין וועלכן יענע אומבאַקאַנטע גרויס גייט אריין, ווי אַ צונויפשטעלנדיקע טייל.

דערפון איז אויך ממילא קלאָר דער צווייטער רעזולטאַט, וואָס באַשטייט אין דעם, אַז די אינטעליגענציע קאָן נישט האָבן

די אויפגאַבע צו ווירקן אין דער ריכטונג פון דער געשיכטלעכער טענדענץ, נעמען ־ פאַר דעם ציל פון איר טעטיקייט יענע ענד-סטאַציע, צו וועלכער עס טראָגט זיך כלומרשט דער שטראָם פון דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג.

דער, ליידער, צו יונג פאַרשטאָרבענער סאָציאַליסט-רעוואָלוציאָנער *מיכאַל גאָץ* האָט אָט דעם געדאַנק באַלויכטן אויף אַ גלענצנדיקן אופן.

אין דער געשיכטע, ווי אין דער נאַטור, זאָגט ער, האָבן מיר אַלעמאָל צו טאָן מיט אַ פּאַראַלעלאָגראַם פון קרעפטן, וואָס ציען די געזעלשאַפט אין פאַרשיידענע ריכטונגען. די הערשנדיקע ריכטונג איז אַ דיאַגאָנאַל, דער אלכסון פון די אַלע ריכטונגען. אויב צ. ב. איין קראַפט וועט ציען צו צפון און די אַנדערע קראַפט צו מזרח, וועט די הערשנדיקע ריכטונג גיין אין דער מיט, צו צפונית-מזרחית. איצטער שטעלט זיך פאָר, אַז די קראַפט וואָס ציט צו צפון זאָל פּלוצלונג אַ טראַכט טאָן: די באַוועגונג וועט דאָך סיי ווי סיי גיין נישט קיין צפון, נאָר אין צפונית-מזרחית, היינט צו וואָס זאָל איך מיך רייסן קיין צפון זייט? אַ מער לאָם איך אויך אָנהויבן ציען, וווהין עס טראָגט די אַלגעמיינע טענדענץ.

וואָס וואָלט געווען דערפון דער רעזולטאַט? דער רעזולטאַט וואָלט געווען, אַז די הערשנדיקע טענדענץ וואָלט מוזן אויפהערן צו זיין „צפונית-מזרחית”, ווייל זי וועט זיך נאָך מער דערנענטערן צו דער מזרח-קראַפט, אַ דאַנק דעם, וואָס די צפון-קראַפט האָט זיך איינגעבויגן צו איר.

דער *בערנשטייניאַניזם* און אַלע רעאַקציאָנערע רעזולטאַטן, וואָס זענען אַרויסגעוואַקסן פון אים, זענען די בעסטע אילוסטראַציעס צו אָט דעם געדאַנק. די מאַרקסיסטישע אינטעליגענציע האָט זיך *צוגעבויגן* צו דעם „נאַטירלעכן אַנטוויקלונגס־גאַנג”, וועלכן זי האָט אויסגערעכנט על פּי דער נייעסטער סטאַטיסטיק, און דער סאָציאַליזם איז אַראָפּ פון זיין וועג... קאַוטסקי איז דעריבער געווען גערעכט,

ווען ער האָט זיך אויף די עלטערע יאָרן אַ כאַפּ געטאָן פּרע-דיקן דעם „רעוואָלוציאָנערן אידעאַליזם”.

די אינטעליגענציע שפּילט אַ זעלבשטענדיקע ראָלע אין דעם געשיכטלעכן פּראָצעס. זי איז איינע פון די קרעפטן, וואָס סומירן זיך אין דעם היסטאָרישן אַלכסון. דעריבער קאָן זי נאָר דעמאָלט אַרבעטן אין דער ריכטונג פון דעם „נאַטירלעכן אַנטוויקלונגס-גאַנג”, ווען ער שטימט מיט איר׳ע אידעאַלן. באַם נישט, טאָר זי אים נישט מאַכן קיין איין ברעקל הנחה, ווייל דורך דעם גופא פאַרשטאַרקט זי אומפאַרדינטערהייט זיין מאַכט.

פערטעס קאַפּיטל

וועגן דעם עטישן פאַקטאָר אין דער געשיכטע און דעם וויסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם

פון אַלע נישט-עקאָנאָמישע „אידעאָלאָגישע” פאַקטאָרן איז דער וויכטיקסטער פאַר דעם רעוואָלוציאָנערן סאָציאַליזם דער עטישער, אָדער דער מאָראַלישער פאַקטאָר.

מיר מוזן דעריבער זען קלאָר צו ווערן בנוגע אָט דעם וויכטיקסטן פאַקטאָר. האָט ער געשפּילט און שפּילט נאָך עד היום אַ וועלכע עס איז באַדייטנדיקע זעלבשטענדיקע ראָלע אין דעם מענטשלעכן פּראָגרעס?

לאָמיר ווידער נעמען פאַר אַ ביישפּיל יענע געשיכטלע-כע פּאַסירונג, וואָס שטייט צו אונז אַמנאָנטסטן און וועלכע מיר האָבן שוין אויבן אויסגענוצט: די אַנטוויקלונג און דער פּאַנאַנדערגאַנג פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג. מיר האָבן געזען, אַז דער מאָמענט פון דער פּערזענלעכקייט האָט געשפּילט אין איר אַן אומגעהייער וויכטיקע ראָלע: דאָס איז געווען די באַשאַפערישע טעטיקייט פון אַן איינצלנעם היסטאָרישן טוער, פון אַ גייסטיקן העלד, — אויב איר ווילט, אַ גייסטיקן

ריין, — פון איינעם אַ מענטשן מיטן נאָמען קארל מאַרקס.
די האַנדלונגען פון קאַרל מאַרקס זענען געוויס געווען אַ פועל־יוצא פון זיינע אינעווייניקסטע מאָטיוון, אין וועלכע עס האָט זיך אָפּגעשפּילט זיין גאַנצע פּערזענלעכקייט.
וואָס זענען דאָס געווען פאַר מאָטיוון?
כדי צו פאַראיינפאַכן אונזער אויפגאַבע, לאָמיר זיך אוועקשטעלן אויף דעם ריין־עגאָאיסטישן שטאַנדפּונקט (ווען אפילו איך האַלט, אַז די עגאָאיסטישע היפּאָטעזע וועגן דער מענטשלעכער נאַטור איז אַן איבערפלעכלעכע און אַ פאַלשע). לאָמיר אָננעמען, אַז יעדער מענטש שטרעבט צו דעם, וואָס ער האָט ליב, לאָז זיין עגאָאיסטיש ליב.
פאַרשיידענע מענטשן האָבן אָבער ליב פאַרשיידענע זאַכן: געלט, כבוד, מאַכט, תענוגי־עולם־הזה, גוטע פריינט, אַ רואיק לעבן אָדער אויפרודערנדיקע פאַרגעניגנס. אָבער אויך: אמת, יושר, שיינקייט און אָפּהיטן די אייגענע חשיבות, דעם רעספּעקט צו זיך אַליין, ווי צו אַ מענטשן.
די טאָג־טעגלעכע דערפאַרונגען באַווייזן אונז, אַז אפילו די גאָר שלעכטע מענטשן (פאַרוואָס רופט מען זיי שלעכטע?), ביי וועמען געלט, כבוד, מאַכט און תענוגי־עולם־הזה שפּילן די ערשטע פידל אין זייער נשמה, וואָלטן אויך גריילעך געוואָלט לעבן לויט דעם אמת, יושר, שיינקייט און חשיבות, ווען זיי זאָלן דערביי נישט דאַרפן מקריב זיין עפּעס פון יענע גיטער, וואָס זענען זיי טייערער פאַר אַלץ. זיי וואָלטן געוואָלט זיין „גוטע" און „שיינע" מענטשן, ווען דאָס זאָל גאָרנישט קאָסטן.
הייסט עס, אַז די ליבע צו די „העכערע" גיטער (פאַרוואָס רופט מען זיי „העכערע"?) איז אַן אַלגעמיין־מענטשלעכע דערשיינונג.
לאָמיר די ערשטע אַרט גיטער, וועלכע דער אַלגעמיינער באַוווסטזיין פון דער מענטשהייט האָט אַ נאָמען געגעבן „די נידעריקערע", אָנרופן די אַמאָראַלישע, אָדער נישט־מאָראַלישע, ווייל זיי גייען אפשר נישט „היפּך צו דער מאָראַ", אָבער זיי

האָבן אין זיך נישט קיין ברעקל עטישן ווערט. לאָמיר דעם אַנדערן קלאַס גיטער, די „העכערע", אָנרופן מאָראַלישע גיטער און לאָמיר דעם עטישן פאַקטאָר אין דער געשיכטע אָנרופן דאָס „עגאָאיסטישע" שטרעבן פון די מענטשן צו דערגרייכן די העכערע מאָראַלישע גיטער, וועלכע זיי ליבן אַן אַנדערשמאָל אַקוראַט אַזוי „עגאָאיסטיש" ווי די נידעריקערע.

וואָס האָט ליב געהאַט קאַרל מאַרקס? וואָס האָט געטריבן אים, דעם זון פון אַ רייכן בורזשוי, דעם איידעם פון אַ רייכן דייטשישן אַריסטאָקראַט, מיט אַ זיכערער אויסזיכט אויף אַ גלענצנדיקער קאַריערע, — וואָס האָט אים געטריבן אָפּצוזאָגן זיך פון אַלע „געשמאַקע" זאַכן פון דעם „עולם הזה", פירן אַ לעבן אין אויסערלעכער דחקות און נויט, כּדי אויסצושטודירן דעם פּראָצעס פון דער קאַפּיטאַליסטישער עקספּלואַטאַציע און אויסגעפינען דעם ריכטיקן וועג פאַר דעם סאָציאַליסטישן פּראָלעטאַריאַט?

האָבן אים דערביי געצויגן די לײדנשאַפטן פון געלט, כּבוד און מאַכט? געוויס נישט! די שיפן, וואָס וואָלטן אים געפירט צו יענע גיטער פון „עולם הזה", האָט ער אַליין פאַרברענט הינטער זיך.

אַ דאַנק די מאַטעריאַלן, וואָס זענען פאַרעפנטלעכט געוואָרן אין דער צייט פון נאָך זיין טויט, ליגט זיין פערזענלעך לעבן און זיין פערזענלעכער כאַראַקטער קלאָר און אָפן פאַר אונז. ביי אַלע מענטשלעכע חסרונות, וואָס מען קאָן געפינען אין זיין כאַראַקטער (און זיי זענען געווען ביי אים, ווי ביי יעדן מענטשן) לייכט אונז אַנטקעגן קודם כּל די צענטראַל־לײדנשאַפט פון זיין נשמה: די ליבע צום אמת, די דאָרשט אויסצופאָרשן און צו דערגרונטעווען אַ זאַך, וואָס האָט אים פאַראינטערעסירט, ביז צו איר טיפסטער טיף.

אָבער די ליבע אַליין — אויסצוגעפינען דעם אמת — וואָלט נאָך נישט געקאָנט מאַכן פון קאַרל מאַרקסן אַ קאַרל

מאַרקס. עס זענען געווען אומדערשראָקענע פאָרשער, וואָס האָבן געזוכט דעם אמת, און אַז זיי האָבן אים אויסגעפונען און פאַרשטאַנען, ווי געפערלעך עס איז אַרויסצוטרעטן מיט אים אין דער עפנטלעכקייט, האָבן זיי זיך געשטיקט מיט אים אינדערשטיל, כּדי נישט צו דערצערענען די געגנט, פון וועלכע עס איז אָפּגעהאָנגען זייער עקזיסטענץ. ערשט נאָך זייער טויט האָט מען געפונען זייער „ווידוי", ווו זיי האָבן אַרויסגעזאָגט זייער ראַדיקאַלע אַפּיקורסות; דעם גאַנצן לעבן האָבן זיי געטראָגן אַ מאַסקע אויף זייער פּנים.

קאַרל מאַרקס האָט געהאַט צופיל רעספּעקט צו זיין אייגענער ח ש י ב ו ת, ער זאָל זיך באַהאַלטן און שטיקן מיט דעם אמת, וואָס ער האָט אויסגעפונען. ער האָט געהאַט אין זיך די מדה פון דזשיאָרדאַנאָ ברונאָ, וועלכער האָט זיך געלאָזט פאַרברענען אויף דעם פלאַקער פון דער אינקוויזיציע, ווייל ער האָט נישט געוואָלט עפנטלעך אָפּלייקענען זיין גלויבן אין קאָפּערניקס אַסטראָנאָמישע טעאָריע, — די מדה פון גיין אויף ק ד ו ש ה ש ם.

און קאַרל מאַרקס האָט אויך געהאַט אין זיך די ליידנשאַפט פון דעם געזעלשאַפטלעכן י ו ש ר, נישט קוקנדיק דערויף, וואָס ער האָט גראָד אויסגעלאַכט די, וועלכע פלעגן רעדן וועגן דעם און וועלכע האָבן אין זיין צייט געוואָלט באַגרינדן דעם סאָציאַליזם אויף די פאָדערונגען פון גערעכטיקייט.

לייענט זיינע טיף-וויסנשאַפטלעכע ווערק. אַפילו דאָרטן, ווו ער באַהאַנדלט די מענטשן, ווי מאַטעמאַטישע ציפערן, אָדער ריכטיקער, ווי נאַטור-קרעפטן, ווי ווינט, פייער און עלעקטריציטעט, רייסט זיך דורך דער פלאַם פון זיין צאָרן אַנטקעגן יענע צושטאַנדן, וועלכע ער פאָרשט אויס מיט דער קאַלטקייט, דאַכט זיך, פון אַ אַסטראָנאָם אָדער אַ מאַטעמאַטיקער.

פאַרוואָס זאָגט ער וועגן דער „עקספּראָפּריאַציע פון דעם אוממיטלבאַרן פּראָדוצענט", אַז „זי איז דורכגעפירט גע-

וואָרן מיט דער אומבּרחמנותדיקן וואַנדאַליזם און אונטער דעם טריב פון די אינפאַמסטע, שמוציקסטע, קליינליכסטע-געהעסיקסטע ליידנשאַפטן?״

ווי נעמט ער דעם קריטעריום, לויט וועלכן ער זאָל געוויסע מענטשלעכע ליידנשאַפטן באַטראַכטן ווי „שמוציק״ און „קליינלעך״, געוויסע מענטשלעכע האַנדלונגען — וואָס זענען נאָך דערצו געווען היסטאָריש-נויטווענדיק, לויט זיינע אָנשוי-אונגען — ווי „וואַנדאַליש״? איר פרעגט: ווו? — אין דעם מקור פון זיין אייגענער נשמה, אין דעמזעלביקן מקור, וואָס האָט אים געטריבן צו דעם סאָציאַליזם, וואָס האָט אים גע-צוווּנגען מקריב צו זיין זיין גאַנץ לעבן פאַר דער סאָציאַליס-טישער טעטיקייט — אין דער ליבע צו דעם געזעלשאַפטלעכן יושר.

קאַרל מאַרקס, דער טעאָרעטיקער און דענקער, האָט חוזק געמאַכט פון דער מאָראַל. פאַר קאַרל מאַרקס דעם מענטשן איז זי געווען דער לעבנס-אָטעם, די נשמה פון זיין נשמה, די צענטראַל-קראַפט, וואָס האָט אָנגעטריבן זיין גאַנצע, היסטאָריש-ווירקזאַמע טעטיקייט.

און אויב בנוגע צו מאַרקסן קאָן זיך נאָך ביי איינעם אין האַרצן אפשר פאַרגנבענען אַ שמץ פון ספק וועגן דער ראָלע פון דער מאָראַל, וואָס האָט אַרויסגעבראַכט זיין סאָציאַ-ליזם, מוז יעדער צווייפל פאַרשווינדן בנוגע צו זיינע רביים אין דעם סאָציאַליזם, די, וואָס האָבן אָוועקגעלייגט דעם פונדאַ-מענט פאַר דעם מאָדערנעם סאָציאַליסטישן אידעאַל, — ראָבערט אָוען, סען-סימאָן, פוריע.

„דער מאָדערנער סאָציאַליזם, זאָגט עדות פרידריך ענגעלס, איז לויט זיין אינהאַלט קודם-כל אַ פּראָדוקט פון דעם בליק פון איין זייט אויף די קלאַסן-היפּוכים, וואָס הערשן אין דער מאָדערנער געזעלשאַפט, — פון באַזיצנדיקע און באַזיצלאָזע, לוין-אַרבעטער און בורזשויען, — פון דער אַנדערער זייט אויף

דער אַנאַרכיע, וואָס הערשט אין דער פּראָדוקציע *)".

דערזעלביקער ענגעלס דערציילט אונז אויך וועגן די מאָטיוון, פאַרוואָס די גרויסע אוטאָפּיסטן האָבן זיך פּאַראינטע-רעסירט מיט דעם עקאָנאָמישן לעבן פון זייער צייט און מיט די סאָציאַלע פּראָבלעמען, וואָס וואַקסן פון אים אַרויס.

זיי האָבן איבערגעלעבט די צייט פון דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע. זיי זענען געשטאַנען אונטער דער השפעה פון יענע אידעאַלן, וועלכע די „אויפקלערער" פון דעם 18־טן יאָרהונדערט האָבן אויסגעאַרבעט, — די אידעאַלן פון דעם אַבסאָלוטן „אמת" און דעם אַבסאָלוטן „יושר", אַרויסגע-בראַכט פון דעם „אַבסאָלוטן" מענטשלעכן שכל, וואָס האָבן געפאָדערט די אָפּשאַפונג פון אַלע פעאָדאַלע באַגרענעצונגען און די איינפירונג פון דער בירגערלעכער פרייהייט, גלייכהייט און ברידערלעכקייט. זיי, די „אוטאָפּיסטן", האָבן אין זייער יוגנט אויך געגלויבט, אַז די פּאָליטישע פרייהייט אַליין קאָן ראַטעווען די מענטשהייט פון אַלדאָס בייז. דאָס לעבן האָט זיי אָבער באַוויזן, אַז אָט דער חשבון פון די בעסטע מענטשן אין דער רעוואָלוציע-צייט איז געווען אַ פאַלשער.

און אָט ווי ענגעלס שילדערט, ווי אַזוי די ווירקלעכקייט האָט צעקריפּלט די גרויסע האָפענונגען פון דעם פּאָליטישן ליבעראַליזם.

„דער היפּך פון אָרעם און רייך איז אָנשטאָט צו צע-שמאָלצן ווערן אין אַן אַלגעמיינעם וווילשטאַנד, נאָך מער פאַר-שאַרפט געוואָרן... דער אויפשוונג פון דער אינדוסטריע אויף דעם יסוד פון דעם קאַפּיטאַליזם האָט דערהויבן דעם דלות און דעם עלנט פון די מאַסן צו דער מדרגה פון אַ לעבנס-באַדינגונג פאַר דער געזעלשאַפט. די צאָל פון פאַרברעכנס האָט צוגענומען פון יאָר צו יאָר. די פעאָדאַלע צעלאָזנקייטן, וואָס פלעגן זיך פריער אָן מורא באַווייזן אין מיטן העלן

*) פרידריך ענגעלס, אנטי-דיורינג, ז. 1.

טאָג, זענען נישט פאַרשווונדן, אָבער פאָרט ביז וואַנען וואָס אָוועקגעשטופּט געוואָרן אין דעם הינטערגרונט. דערפאַר אָבער האָבן די בירגערלעכע צעלאָזנקייטן, וואָס האָבן זיך ביז אַהער געהאַלטן אינדערשטיל, גענומען פּרוכפּערן אויף אַ געהויבענעם שטייגער. דער האַנדל האָט זיך אַלץ מער און מער אַנטוויקלט צו רמאות. די „ברידערלעכקייט" פון דעם רעוואָלוציאָנערן דעוויז האָט זיך פאַרווירקלעכט אין די רייסערייען און דער קנאה פון דעם קאָנקורענץ־קאַמף. אַנשטאָט דער שפּאַגע האָט גענומען פירן די גרענדע דאָס געלט. דאָס רעכט אויף דער ערשטער נאַכט איז פון דעם פעאָדאַלן פריץ אַריבערגעגאַנגען צו דעם פאַבריקאַנט. די פּראָסטיטוציע האָט זיך גענומען אויסברייטערן אין אַ ביז אַהער אומגעהערטער מאָס. דער חופּה־זיווג איז, ווי פריער, געבליבן די געזעצלעכע פאָרם, דער אָפיציעלער דעקמאַנטל פאַר דער פּראָסטיטוציע, און האָט זיך גענומען דערגאַנצן דורך רייכלעכער אומטרייַשאַפט. קורץ און גוט, די געזעלשאַפטלעכע און פּאָליטישע אינסטיטוציעס, וואָס „דער נצחון פון דעם שכל" האָט זיי אַריינגעפירט אין לעבן, האָבן זיך אַרויסגעשטעלט, ווען מען האָט זיי פאַרגליכט מיט די צוזאָגן פון די אויפקלערער, ווי קאַריקאַטורן, וואָס רופן אַרויס אַ ביטערן יאוש. עס האָבן נאָר געפעלט די מענטשן, וואָס זאָלן אָט דעם יאוש קאָנסטאַטירן, און אָט די מענטשן זענען געקומען מיט דעם אָנהויב פון דעם נייעם יאָרהונדערט. 1802 זענען אַרויס סען־סימאָנס „זשענעווער בריוו"; 1808 איז אַרויס פוריעס ערשטע ווערק... דעם ערשטן יאַנואַר 1800 האָט ראָבערט אָועו איבערגענומען די לייטונג פון „ניו־לאַנאַרק" *). וואָס שילדערט דאָ ענגעלס אַנדערש, איידער די פאַרברעכן אַנטקעגן דעם געזעלשאַפטלעכן יושר, וואָס זענען אויסגעוואַקסן, אַ דאַנק דעם קאַפּיטאַליזם? און וועלכן בעסערן באַווייז דאַרף מען נאָך, אַז

*) פרידריך ענגעלס, דאָרטן גופא, ז. 275.

דער מאָדערנער סאָציאַליזם איז אַרויסגעוואַקסן קודם כּל ווי א מאָראַלישער פּראָטעסט אַנטקעגן דער אומגערעכטיקייט פון דער קאַפּיטאַליסטישער סיסטעם, אַז ער איז אַרויסגעוואַקסן פון די עטישע קוואַלן פון אונזער נשמה, אַז דער עטישער פאַקטאָר איז דאָ געווען די הויפּט-קראַפט, וואָס האָט אים אַרויסגעבראַכט אין לעבן?

אָדער אפשר האָט די פאַרשפּרייטונג פון דעם סאָציאַליזם זיך געקאָנט באַגיין אָן דער עטיק, בפרט פון יענער צייט אָן, זינט דער פּראָלעטאַריאַט האָט אָנגעהויבן גלויבן דעם מאַרקסיזם, אַז די מאָראַל איז נישט מער ווי א פאַרביקער שוים, אַרויסגעבראַכט פון דעם ברויזנדיקן קלאַסנ-קאַמף?

דער סאָציאַליזם האָט זיך פאַרשפּרייט צווישן די אַרבעטער-מאַסן קודם כּל א דאַנק דער פּראָפּאַגאַנדע און דער אַגיטאַציע פון די סאָציאַליסטן, א דאַנק דער קריטיק פון די איצטיקע צושטאַנדן, וועלכע די פּראָפּאַגאַנדע האָט אַריינגעבראַכט אין זייערע מוחות, און דער יסוד פון יענער קריטיק איז אַלעמאָל געווען און איז איצטער געבליבן אָן עטישע, א פּראָטעסט אַנטקעגן די אַוולעס און אומגערעכטיקייטן, וואָס ווערן באַגאַנגען פון דער קאַפּיטאַליסטישער סיסטעם.

און דאָס איז דער פאַל נישט נאָר מיט דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג. וועלכע פּראָגרעסיווע באַוועגונג איר זאָלט נישט נעמען אין דער מאָדערנער מענטשלעכער געשיכטע, וועט איר געפינען, אַז זי איז געווען געטראָגן פון געוויסע מאָראַלישע אידעאַלן, פון געדאַנקען וועגן אמת און יושר, וואָס האָבן פריער אָנגעצונדן די הערצער פון די יחידי סגולה, פון דער אינטעליגענציע, — אַלץ איינס דער געבילדעטער אָדער דער נישט-געבילדעטער, — און דערנאָך האָט זיך דאָס פייער אַריבערגעשלאָגן אין די הערצער פון די מאַסן, וואָס האָבן יענע באַוועגונג דורכגעפירט אין לעבן.

די פאַקטן פון דער געשיכטע באַווייזן אונז אויף שריט און טריט, אַז די עטיק, — אָדער די מענטשלעכע פאָרשטע־לונגען וועגן יושר און אַוולעס, וועגן דעם, וואָס עס „פּאַסט" פאַר אַ מענטש און וואָס עס איז נישט שיין פאַר אים, — האָט אַלעמאָל מיטגעווירקט ביי אַלע גרויסע איבערקערענישן סיי אין דעם מענטשלעכן דענקען, סיי אין די מענטשלעכע האַנדלונגען.

מען קאָן און מען זאָל געניי פאָרשן און זוכן, פאַרוואָס אין איין צייט האָבן די מענטשן אויפגעפאַסט דעם יושר אין איין זין און אין דער אַנדער צייט אין אַן אַנדערן. מען דאַרף געוויס נישט אַרויסלאָזן פון אויג אויך די עקאָנאָמישע אומשטענדן פון דער צייט, וואָס גיסן אַריין אַ באַשטימטן אינהאַלט אין דער מענטשלעכער איינטיילונג פון „יושר" און „אַוולעס", פון „נידעריק" און „הויך", פון „איידל" און „געמיין".

די איינטיילונג גופא איז אָבער אַ ז ע ל ב ש ט ע נ־ ד י ק ע, וואָס פליסט אַרויס פון דער מענטשלעכער נאַטור, ווי גרויס און שטאַרק עס זאָלן נישט זיין די באַדינגונגען, וואָס ווירקן אויף דערדאָזיקער מענטשלעכער נאַטור. און סוף־כּל־סוף האָבן די מאַרקסיסטן אַליין געמוזט צוגעבן די ריכטי־קייט פון אָט דעם שטאַנדפּונקט.

דעם לייענער מוז זיין באַקאַנט דער פאַקט, אַז אין דעם „קאָמוניסטישן מאַניפעסט" האָבן מאַרקס און ענגעלס נאָך גע־לייקנט, די מ[ו]ראַל זאָל קאָנען האָבן אַ זעלבשטענדיקע באַדיי־טונג, אומאָפּהענגיק פון דעם, וואָס דער אינהאַלט פון אירע אידייען בייט זיך פון דור צו דור און אויך פון קלאַס צו קלאַס. די זעלבשטענדיקייט פון דער מאָראַל, האָט געלערנט דער „מאַניפעסט", איז נאָר אַ צ יי ט ווי יי ל י ק ע, אַ היסטאָ־רישע, וייל אַרויסגעוואַקסן איז זי פון דעם קלאַסנקאַמף און וועט בלייבן אין דעם מענטשלעכן באַוווסטזיין אַזוי לאַנג, ווי עס וועט נאָך הערשן דער קלאַסנקאַמף. מיט דעם פאַרשווינדן פון די קלאַסן און פון זייער קאַמף וועט פ א ר ש וו י נ ד ן

די גאַנצע מאָראַל: נישט נאָר דער אָדער יענער בליק אויף דער פראַגע, וואָס איז גערעכט און וואָס איז אומגערעכט, נאָר בכלל די גאַנצע איינטיילונג פון מענטשלעכע האַנדלונגען, אייגנשאַפטן, כאַראַקטערן און ווילנס־שטרעבונגען אין „מאָראַליש" גוטע און „מאָראַליש" שלעכטע. דער פּראָלעטאַריאַט, האָט דער „מאַניפעסט" געלערנט, האָט גאָרנישט צו טאָן מיט דער מאָראַל.

אָבער שוין אין דעם סוף פון די זיבעציקער יאָרן האָט פרידריך ענגעלס ראַדיקאַל איבערגעביטן זיין שטאַנדפּונקט. אין זיין פּאָלעמיק אַנטקעגן דיורינגען ברענגט ער אַרויס דעם געדאַנק, אַז דער אינהאַלט פון די מאָראַלישע אָנשויאונגען בייט זיך אין דער געשיכטע און איז אַלעמאָל געווען אַ פּראָדוקט פון דעם קלאַסנקאַמף און אַז אויך איצטער ראַנגלען זיך אין דער געזעלשאַפט דריי מאָראַל־סיסטעמען: די „קריסטלעך־פעאָדאַלע", וואָס פאַרטרעט די פאַרגאַנגענהייט, די „מאָדערן בירגערלעכע", וואָס פאַרטרעט די קאַפּיטאַליסטישע קעגנוואַרט און די „פּראָלעטאַרישע צוקונפטס־מאָראַל", וואָס האָט אין זיך די גרעסטע צאָל לאַנג־דויערנדיקע עלעמענטן, ווייל זי פאַרטרעט די צוקונפט.

„אַ מאָראַל", זאָגט ער, „וואָס זאָל שטיין איבער די קעגנזאַצן און איבער דעם זכרון וועגן זיי, אַ ווירקלעך־מענטשלעכע מאָראַל, וועט ערשט מעגלעך ווערן אויף אַ שטופע פון דער געזעלשאַפט, וואָס איז נישט נאָר פאַרטיק געוואָרן מיט דעם קלאַסן־קעגנזאַץ, נאָר וואָס האָט אים שוין פאַרגעסן אין דער פּראַקטיק פון דעם לעבן" *).

נאָך ווייטער פאַר ענגעלסן איז אין דעם פּרט אַוועקגעגאַנגען דער דריטער גרעסטער טעאָרעטיקער פון דעם מאַרקסיזם, קאַרל קאַוטסקי, וועלכער האָט אין דער מאָראַל אויסגעפונען געוויסע עלעמענטן, וואָס זענען לכתּחילה געשטאַנען העכ־

*) זע פר. ענגעלס, אַנטי־דיורינג ז. 83—90.

כער פאַר דעם קלאַסן-קעגנזאַץ, ווייל זיי זענען געבאָרן געוואָרן נאָך איידער דער מענטש האָט געקאָנט באַשאַפן אַ געזעלשאַפט מיט איר איינטיילונג אין קלאַסן, נאָך איידער דער מענטש איז געוואָרן אַ מענטש. דאָס זענען די עלעמענטן, וואָס זענען נויטווענדיק אַרויסגעוואַקסן פון דעם סאָציאַלן צוזאַמענלעבן, פון דער „געזעלשאַפטלעכער סאָלידאַריטעט", ווי מיר וואָלטן זיך אויסגעדריקט.

אָבער פונוואַנען די מאָראַל זאָל זיך נישט האָבן גענומען אין דער ווייטער-ווייטער פאַרגאַנגענהייט, ווען אַ מענטשלעך באַוווסטזיין האָט אויפגעבליצט אין אַ האַלב-מענטשלעכער, האַלב-חיהשער געזעלשאַפט, פון דעמאָלט אָן איז זי אַריין אין אונזער פלייש און בלוט און פון דעמאָלט אָן באַשטימט י אונזערע האַנדלונגען, אַזוי גוט ווי אַלע אַנדערע אייגנשאַפטן, וואָס כאַראַקטעריזירן די טבע פון אַ מענטש.

און אַקוראַט ווי מיר קאָנען נישט לייקענען די היסטאָרישע ווירקזאַמקייט פון דער מענטשלעכער אַרבעט, דער מענטשלעכער טעכניק, וואָס איז אויך אַ פּראָדוקט פון דעם מענטשנס נאַטור („נאָר דער מענטש אַרבעט", זאָגט קאַרל מאַרקס אין „קאַפּיטאַל"), אַזוי קאָנען מיר אויך נישט אָפּלייקענען די היסטאָרישע ווירקזאַמקייט פון דער מענטשלעכער מאָראַלישער טבע, ווייל נאָר דער מענטש שטרעבט באַוווסטערהייט צו פאַרווירקלעכן די אידעאַלן פון יושר און סאָלידאַריטעט אין דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן.

די עטישע זייט פון דעם מענטשלעכן לעבן איז אַ זעלבשטענדיקע, היסטאָריש-ווירקזאַמע קראַפט. מיט איר מוז מען זיך אַלעמאָל רעכענען און זי מוז מען אַלעמאָל אַריינציען אין דעם סאָציאַליסטישן חשבון.

וואָס די נישט-סאָציאַליסטישע וועלט לייקנט אָפּ אונזער סאָציאַליסטישע מאָראַל, איז נישט קיין באַווייז און נישט קיין אַרגומענט אַנטקעגן אונז: זי לייקנט אויך אָפּ אונזער סאָציאַ-

ליסטישן **א מ ת.** מיר װערן אָבער גישט נתפעל דערפון, װײל מיר װערן דאָ אַװעקגעשטעלט פאַר אַ פשוטן ממה נפשך:

אָדער מיר גלױבן אין אַן אַבסאָלוטן אמת, אַז צ. ב. די עקאָנאָמיק איז דער גרונט־פאַקטאָר פון דער גאַנצער מענטשלעכער געשיכטע. איז דעמאָלט װערן מיר דאָך נישט נתפעל פון דעם, װאָס ביז קאַרל מאַרקסן האָט די מענטשהײט שלעכט פאַרשטאַנען דעם אמת. מיר זאָגן, אַז אַלע אַנדערע געדאַנקען, װאָס די מענטשהײט האָט געטראַכט ביז אַהער, זענען געװען פאַלש. קאָנען מיר דאָך דאָס אױך זאָגן בנוגע צו דעם יושר. ביז צו דעם סאָציאַליזם איז די מענטשהײט נאָך געװען בלינד אין הלכות גערעכטיקײט, װי זי איז ביז צו קאָפּערניקן געװען בלינד אין אַסטראָנאָמיע, ביז צו דאַר־װינען בלינד אין דער ביאָלאָגיע.

אָדער — פאַרקערט — מיר נעמען אָן, אַז די מענטש־הײט קאָן נישט אַרױסבריינגען קײן אַבסאָלוטע אמתן נישט אין דער װיסנשאַפט, נישט אין דער פילאָזאָפיע און נישט אין דער מאָראַל. װעלן מיר דעמאָלט זאָגן, אַז בײדע, סײ די סאָציאַליסטישע װיסנשאַפט, סײ דער סאָציאַליסטישער יושר זע־נען **ר ע ל אַ ט י װ ע** אמתן פאַר געװיסע צײטן, אָדער געװי־סע גרופּן פון דער מענטשהײט.

אין בײדע פאַלן האָבן מיר קײן רעכט נישט צו מאַכן אַ חילוק צװישן די צװײ גרונט־אַרטן פון דעם מענטשלעכן באַװוסטזײן, צװישן דעם שטרעבן צו אמת און דעם שטרעבן צו יושר. און אין בײדע פאַלן טאָרן מיר נישט אָפּלײקענען דעם „עטישן פאַקטאָר".

זײער טיף און קלאָר האָט דעם געדאַנק פון דעם עטישן סאָציאַליזם אַרױסגעזאָגט דער נישט־לאַנג פאַרשטאָרבענער זשאַן זשאָרעס, אין זײן אָפּהאַנדלונג: „די מענטשן־רעכט", אין דעם ערשטן אַרטיקל, װאָס טראָגט דעם נאָמען: „דער סאָציאַליזם און דאָס לעבן":

„די הערשאַפט פון אַן אײנצלנעם קלאַס", זאָגט זשאָרעס,

„איז אַן אַטענטאַט אויף דער מענטשהייט. דער סאָציאַליזם, וואָס וועט אָפּשאַפן יעדע קלאַסן-הערשאַפט, ווי איבערהויפט יעדן קלאַסן-אונטערשייד, איז דעריבער גלייכבאַדייטנדיק מיט דער ווידעראויפשטעלונג פון דער מענטשהייט. עס איז ממילא פאַר יעדן אײנעם אַ פליכט פון דער גערעכטיקייט צו זיין אַ סאָציאַליסט״.

„מען דאַרף נאָר נישט גלויבן, ווי דאָס טוען אייניקע סאָציאַליסטן און פּאָזיטיוויסטן, אַז עס איז קינדיש און אָן אַ ברעקל נוצן צו באַרופן זיך אויף דער גערעכטיקייט; אַז זי איז אַ גאַנץ מעטאַפיזישער באַגריף, וואָס לאָזט זיך אומענדלעך פּאַנאַנדערציען און אַז יעדע טיראַניי האָט זיך צוגעשניטן אַ מאַנטל פון יענעם באַנאַלן פורפור. אין דער איצטיקער געזעלשאַפט באַקומט דאָס וואָרט „גערעכטיקייט״ אַן אַלץ מער און מער קלאָרן, מער און מער אַרומנעמענדיקן באַגריף. ער זאָגט, אַז אין יעדן מענטשן, אין יעדן אינדיווידואום דאַרף רעספּעקטירט ווערן די מענטשהייט, אַז אין אים דאַרף אויפן העכסטן גראַד אַנטוויקלט ווערן דאָס מענטשנטום. אָבער אמתע מענטשלעכע חשיבות קאָן נאָר זיין דאָרטן, ווו עס הערשט אומאָפּהענגיקייט, אַ טעטיקער ווילן, אַ פרייע און פריידיקע צופּאַסונג פון דעם אינדיווידואום צו דעם גאַנצן. אומעטום, ווו די מענטשן הענגען אָפּ פון אַ צווייטנס געגאָד, ווו זיי העלפן אויסצופירן אַלגעמיינע אויפגאַבן נישט אויס זייער פרייען ווילן, ווו דער אינדיווידואום איז אונטערגעוואָרפן אונטער די געזעצן פון דעם כלל, דורך אַ צווייטנס מאַכט אָדער אויס געוווינהייט אָבער נישט פון זיין פרייען באַשלוס, דאָרטן מוז מען אומעטום רעדן פון אַ מינדערווערטיקער, פּאַרקריפּלטער מענטשלעכער חשיבות. ממילא וועט די מענטשהייט צו איר רעכט קומען נאָר דעמאָלט, ווען עס וועט אָפּגעשאַפט ווערן דער קאַפּיטאַליזם און עס וועט איינגעפירט ווערן דער סאָציאַליזם״*).

*) זע זידעקומס דייטשישע איבערזעצונג פון זשאָרעס' „סאָציאַליסטישע

עס איז פאַר יעדן איינעם אַ פליכט פון יושר צו זיין אַ סאָציאַליסט. און עס איז פאַר יעדן סאָציאַליסט אַ זעלבסטפאַרשטענדלעכע פליכט — נישט צו גיין אַנטקעגן די פאָדערונגען פון דעם סאָציאַליסטישן יושר.

איינע פון די וויכטיקסטע פאָדערונגען פון דעם סאָציאַליסטישן יושר באַשטייט אין דעם, אַז די מיטלען און די געציי̆ג פון דער פּראָדוקציע זאָל געהערן צו די אַרבעטער, אַז דער סאָציאַליסט, וואָס פּראָטעסטירט אַנטקעגן דער עקספּלואַטאַציע פון דעם קאַפּיטאַליסט, זאָל גישט נאָר בשום אופן נישט העלפן דעם קאַפּיטאַליסט אָפּרייסן דעם אַרבעטער פון זיינע אַרבעטס-באַדינגונגען, נאָר ער זאָל אויך קעמפן אַנטקעגן דעם מיט דער גאַנצער מאַכט. און אָט די פאָדערונג פון דעם סאָציאַליסטישן יושר האָבן די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן געזוכט צו פאַרווירקלעכן אין זייער אַגראַר-פּראָגראַם *).

וואָס טוט מען אָבער, ווען די פאָדערונגען פון דעם סאָציאַליסטישן יושר גייען להיפך צו די מסקנות פון דעם וויסנשאַפטלעכן אמת? וואָס טוט מען, ווען דער „אמת פון האַרצן", ווי איך האָב אין אַ אַנדער פּלאַץ אָנגערופן די מענטשלעכע אידעאַלן, גייט להיפך צו דעם אמת פון שכל? וואָס טוט מען, ווען די וויסנשאַפט באַווייזט, אַז פון דער קאַפּיטאַליסטישער אומגערעכטיקייט אין דער איצטיקער צייט מוז אַרויסוואַקסן די סאָציאַליסטישע גערעכטיקייט פון דער צוקונפט?

עס איז געוויס זייער אַן אינטערעסאַנטע און טיפע

עטיודן": „אויס טעאָריע און פּראַקטיס"' בערלין 1902, פאַרלאַג פון די סאָציאַליסטישע מאָנאַטסהעפטען, ז. 165.

*) דער עטישער עלעמענט אין דעם סאָציאַליזם, וואָס איז געווען אַן אלף-בית-אמת פאַר די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, הויבט ערשט איצטער אָן געשאַצט צו ווערן פון דער מערב-אייראָפּעאישער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע, דער עיקר אדאנק די אַרבעטן פון דע—מאַן.

פּראָבלעם — אויסצופאָרשן, וואָס עס קומט פאָר אין דער געשיכטע פון דעם מענטשלעכן געדאַנק, ווען א מ ת און י ו ש ר שטויסן זיך צונויף מיט זייערע שטערנס. דאָ קאָן איך לײדער נישט אויפנעמען דעם ענין. כּדי אויסצומײדן זייער פאַרפּלאָנטערטע אונטערזוכונגען וועגן דער טבע פון דעם מענטשלעכן וויסן, לאָמיר אָננעמען, אַז אין אַזאַ פאַל מוז דער סאָציאַליסטישער יושר אָפּטרעטן דעם וועג פאַר דעם וויסנשאַפטלעכן א מ ת. אָבער אַלעמאָל, ווען ער איז דאָס געצווונגען צו טאָן, האָט ער נישט נאָר אַ רעכט, נאָר די דרינגנדסטע פליכט, צו פרעגן ביי דעם אמת דעם פּאַס זיינעם און שטרענג נאָכצוקוקן, צי עס שטימען אַלע סימנים.

ווייל אויב עס זאָל זיך אַרויסשטעלן, אַז דאָס איז גאָרנישט געווען דער א מ ת, נאָר אַ שווינדל, אַ פאַנטאַזיע, אַ שיינער דרש אָדער פּלפּול, וואָס פאָרט אַרום אונטער אַ פאַלשן נאָמען, דעמאָלט וואָלט געווען די גרעסטע עוולה אָפּצוזאָגן זיך צוליב אים פון זיך אַליין. דאָס קאָן שוין דער יושר נישט דערלאָזן.

און אין אַזאַ לאַגע האָבן זיך געפונען די סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן, ווען די מאַרקסיסטן האָבן געפאָדערט פון זיי, זיי זאָלן זיך אָפּזאָגן פון זייערע אידעאַלן, וואָס זענען אין דערזעלביקער צײַט די פאָדערונגען פון דעם סאָציאַליסטישן יושר; זיי זאָלן צוגעבן, אַז די מאַיאָריטעט פון דעם רוסישן אַרבעטנדיקן פאָלק זאָל אָפּגעריסן ווערן פון אירע פּראָדוקציאָנס־מיטלען, זאָל אַריינגעוואָרפן ווערן אין דעם קעסל פון דעם קאַפּיטאַליזם, זאָל אויסשטיין אַלע עינויים און יסורים פון דעם פּראָלעטאַריערס לעבן, ווייל אַזוי איז דער גזר־דין פון דעם א מ ת, וואָס טרעט אַרויס אין דער פאָרם פון דעם וויסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם.

די סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן זענען דעריבער געצוווּנגען געוואָרן א י ב ע ר צ ו ק ו ק ן   ד י   ד אָ ק ו מ ע נ ט ן   ביי דעם וויסנשאַפטלעכן סאָציאַליזם, כּדי אויף

קלאָר אויסצוגעפינען, צי ער האָט טאַקע אַ רעכט צו טראָגן דעם שטאָלצן נאָמען: „וויסנשאַפט“.

און זיי האָבן געפונען, אַז אויף וויפֿל ער באַשעפטיקט זיך מיט דער אויספאָרשונג פון דער איצטיקער צייט, דער עיקר מיט דעם אויפדעקן פון יענע עקאָנאָמישע פּראָצעסן, וואָס האַלטן פאַרשקלאַפט דעם אַזוי-אָנגערופענעם „פרייען“ אַרבעטער, האָט דער מאַרקסיסטישער סאָציאַליזם בלי ספק אַ רעכט שטאָלץ צו זיין אויף דעם רייכן אוצר, וואָס ער האָט אַריינגעטראָגן אין דער וויסנשאַפט: די דריי בענדער „קאַפּיטאַל“ אַליין (איצטער שוין פיר) זענען אַן אייביקער מאָנומענט פאַר דער פּראָגרעסיווער און באַפרוכטנדיקער ראָלע, וואָס דער סאָציאַליסטישער געדאַנק האָט געשפּילט אין דער אַנטוויקלונג פון דעם מענטשלעכן וויסן. און דערצו זענען זיי אויך לויט אונזערע אָנשויאונגען דער פעלזנפעסטער וויסנשאַפטלעכער פונדאַמענט, אויף וועלכן עס ווערט געבויט די טעאָריע פון דער סאָציאַליסטישער גערעכטיקייט.

אויף וויפֿל אָבער דער וויסנשאַפטלעכער סאָציאַליזם טרעט אַרויס מיט דער פּרעטענזיע, אַז ער האָט שוין אויסגעפונען דעם הויפּט-פאַקטאָר, וואָס באַהערשט דעם גאַנצן געשיכטלעכן גאַנג פון דער מענטשהייט, און אויף וויפֿל ער געפינט אין זיך דעם קוראַזש אַרויסצוזאָגן אַבסאָלוט-זיכערע נביאות וועגן דעם, צו וועלכן ענד-ציל עס טראָגט זיך דער סטיכישער אַנטוויקלונגס-פּראָצעס און אויף וועלכע וועגן ער וועט אים דערגרייכן, איז ער זייער ווייט פון צו זיין אַ וויסנשאַפטלעך-באַגרינדעטער אמת.

אין דעם ערשטן פאַל, אין דער פראַגע וועגן דעם הויפּט-פאַקטאָר פון דער געשיכטע, וואָלט ער נאָר דעמאָלט געקאָנט אָנגערופן ווערן וויסנשאַפט, ווען ער וואָלט אויסגעשטודירט די גאַנצע מענטשלעכע געשיכטע און וואָלט מיט פאַקטן און אַנאַליזן אין דער האַנט באַוויזן אַזוי קלאָר ווי דער טאָג, אַז אין אַלע געשיכטלעכע פעריאָדן

האָט דער עקאָנאָמישער פאַקטאָר געשפּילט יענע ראָלע, וועל־כע דער מאַרקסיזם שרייבט אים צו.

דאָס האָט ער אָבער נאָך עד היום נישט דורכגעפירט, און ער קאָן עס נאָך נישט דורכפירן, ווייל דערצו געהער א גרונט־באַדינגונג, וואָס איז נאָך נישט אריינגעטראָטן אין לעבן.

כדי צו באַווייזן, אז „אַלץ אין דער געשיכטע קומט פאָר לויט דעם, ווי עס ווערט פּראָדוצירט און ווי די פּראָדוקטן ווערן אויסגעביטן איינע אַנטקעגן די אַנדערע", מוז מען פריער גענוי אויספאָרשן די גאַנצע געשיכטע פון דעם עקאָנאָמישן פּראָצעס. אז נישט, — ווי אזוי וועט איר וויסן, אז די איבעריקע דערשיינונגען פון דער געשיכטע זענען פאָרגעקומען לויט יענעם פּראָצעס?

אזא געשיכטע פון דער „עקאָנאָמיק" איז נאָך אָבער גאָר נישטאָ, און אויך דער מאַטעריאַל דערצו איז נאָך נישט גע־נוג אָנגעזאַמלט געוואָרן. און בכלל ליגט נאָך די גאַנצע גע־שיכטס־פילאָזאָפיע אין אירע ווינדעלעך.

„אויף דעם פעלד פון דער מענטשן־געשיכטע", באַקלאָגט זיך ענגעלס, „זענען מיר מיט אונזער וויסנשאַפט נאָך ווייט מער צוריקגעבליבן, איידער אויף דעם פעלד פון דער ביאָ־לאָגיע" *).

פאַרוואָס מאַרקס און ענגעלס, וועמעס געדאַנקען עס זע־נען אויסגעאַרבעט געוואָרן אין די פערציקער יאָרן פון דעם פאָריקן יאָרהונדערט, האָבן נאָך געמעגט גלויבן, אז זייערע געשיכטס־פילאָזאָפישע טעאָריעס מעגן אָנגערופן ווערן „וויסנ־שאַפט", איז אַן אינטערעסאַנטע פראַגע, וואָס די היסטאָריקער־פון דעם מאַרקסיזם מעגן זיך דערמיט באַשעפטיקן.

אין אונזער צייט אָבער, מיט אונזערע מאָדערנע שטרענגע פאָדערונגען, וועלכע מיר שטעלן דער וויסנשאַפט,

*) אנטי־דיורינג, ז. 83—84.

בדי אַרויסצובריינגען דעם ז י כ ע ר ן אמת, קאָנען מיר זיך נאָר חדושן, ווי אַזוי מען קאָן אויפשטעלן אַלגעמיינע געזעצן אויף אַ וועלכן עס איז פעלד, איידער מען האָט נאָך געקאָנט אַנאַליזירן די וויכטיקסטע פאַקטן, וואָס געהערן צו אים, איידער מען האָט נאָך אין דער האַנט יענעם שליסל (די געשיכטע פון די עקאָנאָמישע פּראָצעסן), וועגן וועלכן מען גלויבט, אַז נאָר ער אַליין קאָן אונז אויפמאַכן אַלע טירן.

העכסטנס, וואָס מען קאָן וועגן אַזעלכע טעאָרעטישע בנינים זאָגן, איז, אַז זיי זענען ווי ס נ ש אַ פ ט ל ע כ ע ס ב ר ו ת, היפּאָטעזן, וואָס קאָנען אפשר ווען-עס-איז דערהויבן ווערן צו דעם ראַנג פון אַ וויסנשאַפטלעכער טעאָריע, ווען דער גאַנצער נויטיקער מאַטעריאַל וועט געזאַמלט ווערן און וועט גליקלעך באַאמתן זייערע הנחות.

די מאַרקסיסטישע געשיכטס-פילאָזאָפיע קאָן דעריבער נישט אָנגערופן ווערן ווי ס נ ש אַ פ ט. זי איז העכסטנס אַזויצוזאָגן אַן אַקציען-אונטערנעמונג, וואָס זאָגט צו, אַז אויב מען וועט פאַנאַנדערגראָבן דעם גאַנצן געשיכטלעכן מאַטעריאַל, וועט מען אַרויסגראָבן דאָס ריינע גאָלד פון דער וויסנשאַפטלעכער דערקענטעניש.

איז — ווער עס האָט דעם גלויבן דערצו, זאָל זיך פאַרשרייבן אויף יענע אַקציעס. פאָדערן פון איינעם, אַז ער מוז זיי האַלטן אין דעם נאָמען פון דער וויסנשאַפט, הייסט כאַפּן פיש פאַר דער נעץ. און אַמווייניקסטן קאָן מען דאָס פאָדערן פון די, וואָס דערקלערן לכתחילה, אַז די וויסנשאַפטלעכע דערקענטעניש, וואָס מען פאַרזיכערט זיי, אַז זי וועט ווען-עס-איז אַרויסגעפונען ווערן, גייט להיפּך צו זייערע אידעאַלן, וואָס וואַקסן אַרויס פון דער סאָציאַליסטישער גערעכטיקייט.

זיי זאָגן: ע ס א י ז א ו נ ז ע ר ס אָ צ י אַ ל י ס ט י ש ע פ ל י כ ט דערווייל זיך גאָרנישט צו רעכענען מיט אַזעלכע אַקציען-אונטערנעמונגען, ביז מען וועט נישט אויסגראָבן „דאָס ריינע גאָלד" פון דער וויסנשאַפטלעכער דערקענטעניש

אויף אַ פּשרן וויסנשאַפטלעכן אינדוקטיוון וועג. און אַז מען וועט אויסגראָבן, וועלן מיר דעמאָלט זען. דערווייל זעען מיר, אַז וואָס מער די מאַרקסיסטן גראָבן זיך אין דער געשיכטע, אַלץ אַן אַנדער פּנים באַקומט זייער אייגענע טעאָריע.

אונטער אַזעלכע אומשטענדן פּ אַ ר ו ו ע ר ט דער סאָציאַליסטישער יושר, מען זאָל דעם גורל פון מיליאָנען אַרבעטער („אָדער דעם גורל פון אַ גאַנץ פאָלק", זאָגן מיר איצטער, טראַכטנדיק וועגן אונזער אייגן יידיש פאָלק) מאַכן אָפּהענגיק פון שיינע טעאָרעטישע פּלפּולים.

און ווען אַפילו מען זאָל אָננעמען, אַז די וויסנשאַפטלעכע אונטערזוכונג וועט ווען־עס־איז באַווייזן פונקט דאָס, וואָס קאַרל מאַרקס האָט געוואָלט פון איר, איז דעמאָלט דער מאַרקסיזם נאָך אויך נישט ביכולת אַרויסצוטרעטן מיט פּאָזיטיוו־זיכערע נביאות וועגן דעם גאַנג פון דער געשיכטלעכער אַנטוויקלונג אין דער צוקונפט.

דעם באַווייז דערצו האָב איך געבראַכט אין אַ באַזונדער אַרבעט, וואָס איז דאָ אויך אין דער יידישער שפּראַך, און איך קאָן דעריבער אָפּשיקן דעם לייענער צו איר *).

דאָ וויל איך נאָר ברענגען איין ציטאַט:

„וואָס טוט זיך מיט דעם הויפּט־פאַקטאָר, מיט דעם עקאָנאָמישן פּראָצעס?... כמעט יעדער מאַרקסיסט גלויבט, אַז וואָס—וואָס, אָבער די באַוועגונגען פון יענער מאַך־ראָד, וואָס טרייבט אָן אַלע אַנדערע רעדער, קאָן מען אַלעמאָל אַוועקשטעלן אונטער דער וויסנשאַפטלעכער קאָנטראָל. דאָס איז אָבער אַ גרויסער און שעדלעכער טעות. גראָד אין דעם פּונקט ליגט פאַרבאָרגן די ערגסטע צרה פאַר דער מאַרקסיסטישער מעטאָדע: די אַנטוויקלונג און דעם גאַנג פון דעם עקאָנאָמישן פּראָצעס

*) זע די „געשיכטס־פילאָזאָפיע און דער ענדציל", באַנד 3 פון מיינע „געזאַמלטע שריפטן", ז. 133—191. די אַרבעט איז פריער געווען געדרוקט אין די דייטשישע „סאָציאַליסטישע מאָנאַטסהעפטע".

איז בעצם נאָך שווערער צו באַשטימען, איידער די אַנטוויק־לונג און דעם גאַנג פון אַ סך נישט־עקאָנאָמישע פּראָצעסן, און קיינער האָט דעם פּונקט נישט איינגעזען אַזוי קלאָר, ווי דווקא ענגעלס אַליין".

„אין זיין שטאַרק „אַפּיקורסישער" הקדמה צו מאַרקס' ווערק וועגן דעם קלאַסנקאַמף אין פראַנקרייך, געפינען מיר אויך אַזעלכע מיני רייד:

„דעם קלאָרן איבערבליק איבער דער עקאָנאָמישער געשיכ־טע פון אַ געגעבענעם פּעריאָד קאָן מען קיינמאָל נישט געווי־נען אין דערזעלבער צייט, נאָר ערשט שפּעטער, ווען דער גאַנ־צער שטאָף איז צונויפגעזאַמלט און דורכגעמוסטערט. די סטאַ־טיסטיק איז אַ נויטווענדיקער הילפס־מיטל דערצו און זי הינקט אַלעמאָל נאָך"... *)

„אַזאַ געדאַנק לאָזט אונז הערן אָן אַ ברעקל ספק, אַז די מאַרקסיסטישע מעטאָדע... קאָן בשום אופן נישט זיין קיין מעטאָדע אויף פּאָראויסזען די צוקונפט: — דער סטאַטיסטישער מאַטעריאַל, וועלכן איר אונטערזוכט היינט, שפּיגלט אין אמתן אָפּ יענע פּראָצעסן, וואָס האָבן זיך אָפּגעשפּילט אַ סך פריער און האָבן זיך שוין אפשר אינגאַנצן איבערגעביטן. און בעת איר בויט אייער נבואה אויף דעם גרונט פון דער לעצטער סטאַטיסטיק, זענען אפשר אין די טיפסטע טיפענישן פון דעם פאַרבאָרגענעם עקאָנאָמישן לעבן אויסגעוואַקסן אַזוינע באַדינ־גונגען, וועמעס ווייטערע אַנטוויקלונג עס וועט לגמרי מאַכן אוממעגלעך, אייער נבואה זאָל ווען־עס־איז מקוים ווערן. איר זעט זיי נאָך נישט, ווייל די סטאַטיסטיק „הינקט" און קאָן קיינמאָל נישט אָניאָגן דעם ווירקלעכן צושטאַנד פון דעם עקאָ־נאָמישן פּראָצעס".

דעריבער מוזן זיך די מאַרקסיסטן „איבערהויפּט אָפּזאָגן פון אַ וועלכער־עס־איז סאָציאַלער נביאות. אַז נישט קאָנען

*) קאַרל מאַרקס, די קלאַסנקעמפּפע (1895), איינלייטונג, ז. 3.

זיי באַקומען גאָר אַ מאוסן פּאַטש אין פּנים פון יענע וויכטיקע עקאָנאָמישע דערשיינונגען, וואָס ווירקן, לויט ענגעלס, „דאָס רוב א לאַנגע צייט פאַרבאָרגענערהייט, איידער זיי באַווייזן זיך פּלוצלונג און געוואַלטזאַם אויף דער אויבערפלעך" *).

ווי אַ נבואה פאַר דער צוקונפט, קאָן דעריבער דער סאָציאַליזם נישט זיין קיין ווי ס נ ש אַ פ ט. אָבער לויט דעם בליק פון די סאָציאַליסטן-רעוואָלוציאָנערן, איז ער עפּעס אַזוינס, וואָס איז אפשר נישט ווייניקער ווערט איידער די ווי סנשאַפט. ער איז אַ ג ל ו י ב ן. אַ גלויבן אין דעם מענטש, אין דער מענטשהייט און אין דעם טריאומף פון מענטשלעכער גערעכטיקייט. ער איז דער בעסטער גלויבן פון דער מענטש-הייט, וואָס קעמפט פאַר איר באַפרייאונג.

און דאָס איז פאַר אים מער, איידער גענוג, כדי צו ווערן אַ ווירקזאַמע היסטאָרישע קראַפט.

ניו-יאָרק 1916.

*) די געשיכטס-פילאָזאָפיע א. אז. וו., ז. 177—179.

סאציאליזם און קאמוניזם

סאָציאַליזם און קאָמוניזם *)

I

געשיכטלעכער איבערבליק

סאָציאַליזם און קאָמוניזם: איז דאָ אַוועלכער עס איז אונטערשייד צווישן זיי? און אויב יאָ, איז וואָס זאָל זיין דער ענדציל פון אונזערע שטרעבונגען: דער סאָציאַליזם? דער קאָמוניזם? אָדער אפשר האַלטן זיי ביידע נישט אויס קיין ערנסטע קריטיק און מוזן פארביטן ווערן אויף אַ דריטע סיסטעם?

דאָס זענען די פראַגן, וועלכע מיר וואָלטן געוואָלט פאַרענטפערן אין דער איצטיקער אַרבעט.

א קליינע געשיכטלעכע איינלייטונג וועט אונז העלפן פאַנאַנדערקלויבן זיך אין דעם ענין.

אין די צייטן פון דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע און באַלד נאָך איר, איז שוין פאַר אַ סך דענקנדיקע מוחות געוואָרן קלאָר, אַז מיט אירע וועגן קאָן מען נישט דערגרייכן יענע צילן אין דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן, וועלכע זי האָט פאַרמעל פראָקלאַמירט: די צילן פון „פרייהייט, גלייכהייט און ברידערלעכקייט". מען האָט גענומען טראַכטן וועגן אַנדערע וועגן, ווי צו דערגרייכן זיי.

---

*) „דאָס נייע לעבן", 1922—1923.

אין די אַגיטאַציאָנס־שריפטן פון אַ באַבעף, אין די טעאָרעטישע אונטערזוכונגען פון די גרויסע „אוטאָפּיסטן" ראָבערט אָועןָ, סען־סימאָן, פוריע און זייערע נאָענטסטע תּלמידים זענען דעמאָלט געבאָרן געוואָרן סאָציאַל־פילאָזאָפישע שטרעמונגען און פּלענער פאַר דעם איבערבוי פון דער געזעלשאַפט, וואָס האָבן געטראָגן אַ פאַרשיידנאַרטיקן כאַראַקטער. אייניקע פון זיי זענען געווען ריין־קאָמוניסטיש, — ווי די שריפטן פון באַבעף און ראָבערט אָועןָ. אַנדערע ווידער זענען באַדייטנדיק אָפּגעטראָטן פון דעם ריין־קאָמוניסטישן פּרינציפּ.

פאַר אָט די אַלע פאַרשיידנאַרטיקע שטרעמונגען איז אין די דרייסיקער יאָרן אַרויסגעבראַכט געוואָרן דער נאָמען „סאָציאַליזם". אויף אַזאַ אופן האָט דער „סאָציאַליזם" גענומען באַצייכענען אויך די ריין־קאָמוניסטישע ריכטונג.

דעם העכסטן פּונקט פון זיין אַנטוויקלונג האָט אָט דער אַלגעמיין־סאָציאַליסטישער געדאַנקען־שטראָם דערגרייכט אין די פערציקער יאָרן פון דעם פאָריקן יאָרהונדערט, אין די אַרבעטן פון אַ פּרודאָן, אַ לואי בלאַן, אַ קאַרל מאַרקס.

די סאָציאַליסטישע געדאַנקען־וועלט האָט שוין דעמאָלט גאַנץ גוט געוווּסט, אַז ס'איז דאָ אַ גרויסער חילוק צווישן קאָמוניזם און סאָציאַליזם. צו די סאָציאַליסטן, האָט מען געוווּסט, געהערן די אָנהענגער פון סען־סימאָן, פוריע און אַ טייל פון די אָועניטן. דער גלענצנדסטער פאַרטרעטער פון דער סאָציאַליסטישער טעאָריע איז פּרודאָן. צו די קאָמוניסטן געהערן דער גרעסטער טייל פון די אָועניטן, אַזעלכע רעוואָלוציאָנערע טוער ווי בלאַנקי, אַזעלכע שריפטשטעלער ווי קאַבע, דעזאַמי, א. אַ. זייער גלענצנדסטער און טיפסטער טעאָרעטיקער איז לואי בלאַן, וועמעס ווערק „די אָרגאַניזאַציע פון דער אַרבעט" גייט אַרויס נאָך אין דעם יאָר 1839.

דער סאָציאַליזם איז פאַרשפּרייט מער צווישן דער שטודירנדיקער יוגנט און דער אינטעליגענציע. זיין געדאַנקענגאַנג דרייט זיך אַרום דעם צענטראַל־פּונקט פון פרייע „אַסאָ-

ציאַציעס" (קאָאָפּעראַטיוון). דער קאָמוניזם האָט מער אָנהענגער צווישן די פּראָגרעסיווסטע רעוואָלוציאָנערע קרייזלעך פון דעם פּראָלעטאַריאַט און די האַנטווערקער (דער עיקר: פּ ו ע ל י ם). דער צענטראַל-פּונקט פאַר זיין געדאַנקענגאַנג איז די אַלגעמיינע, פּלאַנמעסיק-אָרגאַניזירטע איינאייניקע געזעלשאַפטלעכע באַלעבאַטישקייט, וואָס ווערט געפירט און רעגולירט פון אַן איינהייטלעכן צענטר.

די דרויסנלאַכע, נישט-סאָציאַליסטישע וועלט האָט גראָד אין אָט די פּערציקער יאָרן זיך גענומען טיף אינטערעסירן מיט די סאָציאַליסטיש-קאָמוניסטישע טעאָריעס, וואָס האָבן גענומען ווערן אַן ערנסטע סכּנה פאַר דער עקזיסטירנדיקער אָרדענונג. גראָד די נישט-סאָציאַליסטישע פאָרשער האָבן זיך באַזונדערס פאַראינטערעסירט מיט דער נבקה מיניה צווישן סאָציאַליזם און קאָמוניזם. אייגנטלעך, האָט די קאַפּיטאַליסטישע וועלט געמעגט נישט אַזוי מקפּיד זיין אויף דעם אונטערשייד, ווייל ביידע סיסטעמען זענען געווען גלייך פיינטלעך צו איר און האָבן נישט געוואָלט איבערלאָזן פון איר קיין סימן פון אַ זכר. אָבער זי האָט באַלד באַמערקט, אַז די צוויי, אירע פיינטלעכע צווילינג-ברידער, האָבן דאָך אינדיווידועלע אונטערשיידן אין זייערע פּנימער, און זי האָט באַלד דערשפּירט, אַז דער פּרצוף פון דעם קאָמוניזם איז איר אַ סך מער פאַרהאַסט, איידער די געזיכטס-שטריכן פון דעם סאָציאַליזם.

דער קאָמוניזם טרעט אַרויס אַ סך רעוואָלוציאָנערער, איידער דער סאָציאַליזם. ער גרייפט אָן נישט נאָר די ק אַ פּ י ט אַ ל י ס ט י ש ע אייגנטומס-פאָרמען, נאָר דעם אייגנטומס-פּרינציפּ בכלל. און ער באַנוגנט זיך נישט מיט דעם ריין-עקאָנאָמישן איבערקער פון דער געזעלשאַפט. קאָנסעקווענטער און אויסגעהאַלטענער פאַר די סאָציאַליסטן, פאַלט ער אָן אויף אַלע אַנדערע יסודות פון דעם איצטיקן לעבן: אויף דער קירכע, דער פאַמיליע, דער הערשנדיקער מאָראַל, דעם „פאָטערלאַנד". און ווען אַפילו דער פּרינציפּ פון „מלוכה" האָט ביי די קאָמו-

ניסטן אַ סך מער אָנהענגער איידער בײַ די סאָציאַליסטן, איז
ער פֿאָרט אַ סך „מלוכה-געפֿערלעכער”, איידער דער סאָציאַ-
ליזם, ווייל ער ווירקט מאַגנעטיש אויף די אָרעמע אונטערדריק-
טע פֿאָלקס-מאַסן. נישט קוקנדיק אָבער דערויף, וואָס דער אונ-
טערשייד צווישן קאָמוניזם און סאָציאַליזם איז פֿאַר קיינעם
נישט געווען פֿאַרבאָרגן, האָט מען נישט שטאַרק מקפּיד געווען
אויף דעם נאָמען, און אויך קאָמוניסטן האָבן זיך באַנוצט מיט
דעם נאָמען סאָציאַליסטן. אַזוי האָבן די אָנהענגער פֿון לואי-
בלאַנען זיך גערופֿן „סאָציאַל-דעמאָקראַטן”.

אַזוי איז געווען די לאַגע אין פֿראַנקרייך אין דעם אָנ-
הויב פֿון די פֿערציקער יאָרן, ווען די סאָציאַליסטישע וועלט
איז באַרייכערט געוואָרן מיט אַ נײַעם געדאַנקען-שטראָם, וואָס
האָט זיך גענומען טראָגן פֿון דייטשלאַנד.

דייטשלאַנד האָט אין יענער צײַט שוין פֿאַרמאָגט איינצל-
נע אַנטי-קאַפּיטאַליסטישע דענקער, ווי צ. ב. דעם גרויסן פֿי-
לאָזאָף פֿיכטע, דעם עלטערן, וואָס איז געווען שטאַרק גענייגט
צום קאָמוניזם. די דייטש-רעדנדיקע וועלט האָט אויך געהאַט
איינצלנע רעוואָלוציאָנערע אַרבעטער- און האַנטווערקער-גרופּן,—
דער עיקר אין שווייצאַריע און פּאַריז, — וואָס האָבן געטראָגן
אַ קלאָר-אויסגעשפּראָכענעם ריין-קאָמוניסטישן כאַראַקטער; זייער
וואָרט-פֿירער און טעאָרעטיקער איז געווען „דער גענייאַלער
שנײַדער-יונג”, ווײַטלינג. אָבער אָט די איינצלנע, צעוואָר-
פֿענע אויסבילדונגען פֿון דעם גערמאַנישן קאָמוניזם זענען גע-
ווען אָפּגעריסן פֿון דעם פּראָגרעסיוון געדאַנקענגאַנג, וואָס איז
געשטאַנען אונטער דער השפּעה פֿון די יונג-העגעליאַנער און
פֿון פֿייערבאַכס פֿילאָזאָפֿיע; אויך מיט דער אַלגעמיינער סאָ-
ציאַליסטישער געדאַנקען-וועלט זענען זיי געווען שוואַך פֿאַרבונדן.

עס איז דער היסטאָרישער פֿאַרדינסט פֿון משה העס,
„דעם אַלטפֿאָטער פֿון דעם דייטשישן קאָמוניזם”, וואָס ער האָט
ענג-צונויפֿגעבונדן דעם גערמאַנישן סאָציאַליסטישן געדאַנק מיט
דעם פֿראַנצויזישן סאָציאַליזם פֿון איין זײַט, מיט דער ראַדיקאַ-

לער פילאָזאָפיע פון א פ י ע ר ב א ך פון דער אנדערער. אויף אָט דעם וועג זענען אַרויסגעטרעטן זיינע ערשטע נאָענטסטע תלמידים און פריינט: קאַרל גרין, קאַרל מאַרקס, פרידריך ענגעלס און נאָך אַ גאַנצע מחנה געבילדעטע יונגעלייט. זיי אַלע ווערן ק אָ מ ו נ י ס ט ן און באַגרינדן זייער קאָמוניזם אויף די יסודות פון דער פייערבאַכשער פילאָזאָפיע.

אין דער ערשטער צייט איז פאַר זיי אַליין נישט גאַנץ קלאָר געווען די שאַרפע נפקא מינה צווישן דעם סאָציאַליזם און דעם קאָמוניזם. אין דעם צענטער פון דעם אינטערעס איז אין אָנהויב געשטאַנען די קריטיק פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, און אין דעם פּרט איז די סאָציאַליסטישע ליטעראַטור געווען אַ סך רייכער איידער די קאָמוניסטישע, וואָס האָט געקוקט פאַרצויבערט אין דעם גלענצנדיקן מאָרגן און זיך שוין כמעט ווי גאָרנישט גערעכנט מיט דעם צום טייט-פאַרמשפּטן היינט.

אויף די יונגע דייטשישע קאָמוניסטן האָבן אַ סך מאַגנעטישער געווירקט די קריטישע אַרבעטן פון אַ פוריע און אַ פּרודאָן, איידער די קאָמוניסטישע צוקונפטס-פּלענער פון אַ קאַבע אָדער אַ לואי-בלאַן. אין פּרודאָנס שריפטן האָבן זיי באַמערקט אויך אַ שטאַרקן אָדער פון דער מאָדערנער ראַדיקאַלער פילאָזאָפיע, אַ שטרעבן צו אַ ריין-טעאָרעטישן באַגרינדן פון דעם צוקונפטס-אידעאַל, און פּרודאָן ווערט זייער אָפּגאָט.

דאָס דויערט אָבער נישט לאַנג. ביי קאַרל מאַרקסן הויבן אָן אויסוואַקסן זיינע אייגענע אָדלער-פליגלען. ער ווערט דער טעאָרעטישער פירער פון דער דייטשישער באַוועגונג, און וואָס מער ער טראַכט זיך אַריין אין די סאָציאַלע פּראָבלעמען, אַלץ קלאָרער ווערט פאַר אים דער אונטערשייד צווישן פּרודאָנס סאָציאַליזם און לואי בלאַנס קאָמוניזם. אים ציט מער צו לואי בלאַנען, איידער צו פּרודאָנען, נישט נאָר דערפאַר, ווייל יענער איז אַ קאָמוניסט, נאָר אויך דערפאַר, וואָס לואי בלאַן שטרעבט צו פאַרווירקלעכן זיין קאָמוניזם מיט די מיטלען פון א ד ע-

מאָקראַטישער מלוכה, בעת פּרודאָן לאָזט איבער אַלץ צו דער פרייער זעלבסטטעטיקייט פון דער ארבעטערשאַפט. און זיינע סימפּאַטיעס צו דעם לואי-בלאַניזם זענען זייער פאַרשטענדלעך. דייטשלאַנד האָט זיך דעמאָלט אַזוי שטאַרק געגוויטיקט אין דעמאָקראַטיע; אַ קאַרל מאַרקס האָט מער ווי יעדער אַנדערער געשפּירט יענע פּאָליטישע לעבנס-נויט, און עס איז פּסיכאָלאָגיש פאַר אים געווען זייער נאַטירלעך, צו דענקען אינאיינעם מיט לואי בלאַנען, אַז דער קאַמף פאַר דעמאָקראַטיע איז אין דערזעלבער צייט אַ קאַמף פאַר יענע נויטווענדיקע פאָרבאַדינגונגען, אָן וועלכע דער קאָמוניסטישער אידעאַל קאָן נישט מקוים ווערן.

די דערווייטערונג פון פּרודאָנען האָט באַלד געפירט צו אַ העפטיקער קעגנערשאַפט אַנטקעגן אים און זיין סאָציאַליזם, וואָס האָט אָנגעהאַלטן ביי מאַרקסן און ענגעלסן זייער לעבן לאַנג.

אין 1846 איז דערשינען פּרודאָנס הויפּט-ווערק: „די פילאָזאָפיע פון אָרעמקייט. אַ סיסטעם פון עקאָנאָמישע ווידערשפּרוכן". אָט די אַרבעט איז באמת געווען אַ מיילן-שטיין אין דער אַנטוויקלונג פון דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק. פּרודאָנס סיסטעם איז אינגאַנצן מבטל די אוטאָפּיסטישע טעאָריעס, וואָס האָבן געהערשט ביז צו אים, דער עיקר, די קאָמוניסטישע. ער באַגרינדעט אַ ריינעם, נישט-קאָמוניסטישן סאָציאַליזם אויף דעם פונדאַמענט פון אַ העגעליאַניש-מעטאַפיזישער פילאָזאָפיע. פּרודאָן לערנט, אַז די געזעלשאַפט ווערט באַהערשט פון אייביקע געזעצן און אַז מען קאָן זי נישט איבערבויען לויט די סוביעקטיווע אידעאַלן פון דעם אָדער יענעם בעל-טובה. פּרודאָן איז דער ערשטער, וואָס טראָגט אריין דעם ריין-אָביעקטיוון מעטאָד אין דעם סאָציאַליזם. זיינע אָביעקטיווע געזעצן פון דעם סאָציאַלן געשעען זענען אָבער פון אַ גאַנץ אַנדער נאַטור, איידער די, וועלכע מאַרקס האָט שפּעטער אַרויסגעבראַכט.

די געזעלשאַפטלעכע אַנטוויקלונג ווערט באַהערשט, לויט פּרודאָנען, פון איר *אינעווייניקסטער לאָגיק*, פּונקט אַזוי, ווי דאָס קומט אויס לויט דער העגעלשער פילאָזאָפיע אין דעם גאַנצן אַלוועלטלעכן זיין. די אינעווייניקסטע לאָגיק באַשטייט פון אייביקע עקאָנאָמישע און סאָציאַלע אידייען אָדער קאַטעגאָריעס: ווי די „אידייען“ פון „אַרבעטסטיילונג“, „אוסביט“, „ווערט“, „אייגנטום“, „קאָנקורענץ“ א. אַז. וו. אַלע אָט די אידייען זענען פול מיט ווידערשפּרוכן, און דער גאַנצער פּראָצעס פון דער געזעלשאַפטלעכער אַנטוויקלונג ווערט אָנגעטריבן פון זייערע אינעווייניקסטע סתירות. פאַרענדיקט וועט דער פּראָצעס ווערן, ווען די אינעווייניקסטע ווידערשפּרוכן וועלן זיך אויסגלייכן אין אַ העכערן סינטעז, וואָס וועט זיי אַלע אַרומנעמען אין אַן אייביקער האַרמאָניע. דאָס וועט געשען דעמאָלט, ווען די סאָציאַלע ווירקלעכקייט וועט קאָנען ריכטיק אָפּשפּיגלען די גרונט-אידייע פון דעם סאָציאַלן לעבן: די אידייע פון „ווערט“, וואָס פאַרקערפּערט אין זיך די אידייע פון „גערעכטיקייט“ אין די מענטשלעכע באַציאונגען און אין דעם פאַרטיילן די פּראָדוקטן פון דער מענטשלעכער געזעלשאַפטלעכער אַרבעט. ערשט ווען דער ווערט פון דער מענטשלעכער אַרבעט וועט ווערן „קאָנסטיטואירט“, איינמאָל פאַר אַלעמאָל פעסטגעשטעלט, אַזוי אַז אַ שעה פון איין מענטשנס אַרבעט וועט אַלעמאָל גלייך זיין אין איר „ווערט“ צו אַ שעה פון דעם געניאַלסטן אינזשעניער, — ערשט דעמאָלט וועלן זיך אויסגלייכן אַלע אינעווייניקסטע ווידערשפּרוכן פון דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן, און עס וועלן פאַרשווינדן די איצטיקע אומגערעכטיקייטן, אינאיינעם מיט דעם עלנט און דעם דלות פון די מאַסן. דאָס קאָן אָבער נישט געשען מיטאַמאָל. דער „ווערט“ קאָנסטיטואירט זיך ביסלעכווייז, און ביז דעם פולן האַרמאָנישן אָפּשלוס קאָנען פאַרגיין נאָך הונדערטער יאָרן.

די דערשיינונג פון פּרודאָנס ווערק האָט געגעבן מאַרקסן די מעגלעכקייט, אינגאַנצן פאַנאַנדערצוטרייסן יענע פעדים, מיט

וועלכע דער קאָמוניזם איז געווען צונויפגעבונדן מיט דעם סאָציאַליזם.

אין זיין ענטפער פּרודאָנען, אין דער היסטאָריש באַרימט-געוואָרענער „די אָרעמקייט פון פילאָזאָפיע, אַן ענטפער אויף פּרודאָנס פילאָזאָפיע פון אָרעמקייט״, — פון דעם יאָר 1847 — פאַלט ער העפטיק אָן סיי אויף די פילאָזאָפישע, סיי אויף די עקאָנאָמישע לערעס פון זיין פריערדיקן רבין און חבר. ער מאַכט פון זיי ביידן אַ תּל. מיט אָט דער פּאָלעמיק וויל קאַרל מאַרקס באַגרינדן אַ ריין-קאָמוניסטישן סאָציאַליזם אויף אַ מאַטעריאַליסטיש-פילאָזאָפישן פונדאַמענט, אַנשטאָט פּרודאָנס אַנטי-קאָמוניסטישן סאָציאַליזם, וואָס איז אויפגעבויט אויף אַן אידעאַליסטישער פילאָזאָפיע. די טעאָריע פון דעם קאָנסטיטואירטן ווערט האַלט נישט אויס קיין ברעקל קריטיק, לויט מאַרקס' אַנאַליז. עס זענען נישטאָ קיין אייביקע קאַטעגאָריעס און אידייען, אויך דער „ווערט״ איז נישט קיין אייביקע סאָציאַלע אידייע, נאָר אַ צייטווייליקע היסטאָרישע דערשיינונג אין דער בורזשואַזער געזעלשאַפט, וואָס וועט פאַרשווינדן אינאיינעם מיט איר. אין דעם ווירקלעכן סאָציאַלן לעבן גייט עס נישט אין דעם לאָגישן קאַמף פון אייביקע אידייען, נאָר אין דעם היסטאָרישן קאַמף פון געזעלשאַפטלעכע קלאַסן. דער העגעלשער אידעאַליזם, וועלכן פּרודאָן האָט נאָך דערצו שלעכט פאַרשטאַנען, איז נישט מער ווי אַ ליידיקע אַבסטראַקציע פון דער מאַטעריעלער ווירקלעכקייט. און שטודירט מען דידאָזיקע ווירקלעכקייט מיט דעם קלאָרן בליק פון אַ ניכטערן מאַטעריאַליסט, זעט מען, אַז זי איז, אמת, פול פון ווידערשפּרוכן, אַז די ווידערשפּרוכן פירן צו דעם אונטערגאַנג פון דער איצטיקער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפטס-פאָרם, אָבער אַז אין דערזעלבער צייט פירן זיי צו אַ קאָמוניסטישער געזעלשאַפט, אין וועלכער עס מוזן פאַרשווינדן אַ סך פון יענע „אייביקע אידייען״, וואָס זענען אַזוי טייער פּרודאָנען.

דאָס איז געווען דער אינצווייניקסטער, אָפט נישט אינ-

גאַנצן קלאָר אַרויסגעבראַכטער תּוך פון מאַרקס׳ ענטפער אויף פּרודאָנס גרונט-ווערק.

קלאָרער און שאַרפער איז אָט דער תּוך אַרויסגעטרעטן אין דעם „מאַניפעסט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי״, פון דעם יאָר 1848. דער קאָמוניזם מוז פאַרווירקלעכט ווערן, ווי אַן אומפאַרמיידלעכער פּראָדוקט פון דער איצטיקער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, וואָס באַשאַפט אַ נייעם קלאַס, דעם פּראָלעטאַריאַט און זיין קאַמף אַנטקעגן דער בורזשואַזיע. דער קאָמוניזם ווערט אָביעקטיוו אויפגעבויט אין די פּראָצעסן פון דער עקאָנאָמישער פּראָדוקציע גופא, וואָס באַקומען אַלץ מער און מער אַן איינהייטלעכן און צענטראַליסטישן כאַראַקטער. ער ווערט סוביעקטיוו פאַרגעגרייט אין די מוחות און די הערצער פון דעם פּראָלעטאַריאַט, וואָס ווערט „די אומגעהייער גרויסע מאַיאָריטעט״ פון דער געזעלשאַפט, די גאַנצע „נאַציע״, און וואָס האָט גאָרנישט צו פאַרלירן, אַ חוץ זיינע קייטן, און אַ גאַנצע וועלט צו געווינען.

די סאָציאַליסטישע טעאָריעס, לערנט דער „קאָמוניסטישער מאַניפעסט״, שפּיגלען נישט אָפּ נישט די אינטערעסן, נישט די געדאַנקען און האָפענונגען פון דעם פּראָלעטאַריאַט. עס איז דאָ אַ ריין-בורזשואַזער סאָציאַליזם, און צו אים געהערן אויך די טעאָריעס פון אַ פּרודאָן; ס׳איז דאָ אַ קליינבירגערלעכער סאָציאַליזם און אַ פלומרשט „פילאָזאָפישער״ אָדער „אמתער״ סאָציאַליזם. זיי אַלע זענען טעאָרעטיש פאַלש און האָבן גאָרנישט צו טאָן מיט דער באַוועגונג און די צילן פון דעם אַרבעטער-קלאַס. ריין-פּראָלעטאַריש איז נאָר די קאָמוניסטישע באַוועגונג, און נאָר דעם קאָמוניזם געהער די צוקונפט אין דער געזעלשאַפט.

אויף אַזאַ אופן איז קאַרל מאַרקס געווען דער ערשטער, וואָס האָט שאַרף פאַנאַנדערגעשיידט צווישן דעם סאָציאַליזם און דעם קאָמוניזם, און וואָס האָט זיי געוואָלט פאַרוואַנדלען אין צוויי פיינטלעכע לאַגערן. מען מוז דאָ באַמערקן, אַז ספּעציעל צו פּרודאָנען איז מאַרקס

געווען באַזונדערס אומגערעכט. ער האָט אים צוגערעכנט צו די ריין-בורזשואַזע סאָציאַליסטן, וועמעס הויפּט-זאַך אין לעבן עס איז דער קאַפּיטאַליסטישער „פּראָפיט". שפּעטער, אין די זעכציקער יאָרן, נאָך פּרודאָנס טויט, איז מאַרקס געוואָרן אַ ביסל גנעדיקער צו אים: ער האָט אים אַריבערגעפירט פון דעם ריין-בורזשואַזן סאָציאַליזם אין דעם „קליינבירגערלעכן".

אָבער גראָד די העפטיקייט (און אָפטמאָל אומגערעכטיקייט) פון דער פּאָלעמיק אַנטקעגן פּרודאָנען באַווייזט אונז, ווי שטאַרק מאַרקס איז געווען פאַראינטערעסירט, פּאָלעמיש טויט צו מאַכן דעם טאַלענטפולן קעגנער פון דער קאָמוניסטישער ריכטונג.

באַלד נאָך דער פאַרעפנטלעכונג פון דעם „קאָמוניסטישן מאַניפעסט" איז אין אייראָפּע אויסגעבראָכן „די רעוואָלוציע פון אַכט און פערציק", און האָט אָפּגעשטופּט אָן אַ זייט דעם טעאָרעטישן וויכּוח צווישן סאָציאַליזם און קאָמוניזם, וועלכן פּרודאָן און מאַרקס האָבן אָנגעהויבן. ווי יעדע רעוואָלוציע, האָט אויך זי ביז צו אַ געוויסן גראַד צעמישט די קאָרטן פון די פריערדיקע שפּילער. דער אַנאַרכיסטישער סאָציאַליסט פּרודאָן איז אַריין אין פּאַרלאַמענט אינאיינעם מיט דעם „עטאַטיסטישן קאָמוניסט", לואי בלאַן. די קאָמוניסטישע עקספּערימענטן, וועלכע לואי בלאַן האָט געוואָלט דורכפירן מיט דער הילף פון דער בורזשואַזער מלוכה (די „נאַציאָנאַלע ווארשטאַטן"), האָט די בורזשואַזע מלוכה פאַרוואַנדלט אין אַ שענדלעכער קאַריקאַטור. און ווען לואי-נאַפּאָלעאָן באָנאַפּאַרט איז פון דעם פאָלק אויסגעקליבן געוואָרן פאַר דעם פּרעזידענט פון דער רעפּובליק און האָט גענומען קאָקעטירן מיט דעם פּראָלעטאַריאַט, לאָזן אים דורכבליקן די מעגלעכקייט פון אַ „סאָציאַלן קייזערטום", האָט ער געפונען אַ שטיצע מצד פּרודאָנען, — אמת, נאָר פאַר אַ גאַנץ קליינער צייט, — בעת דער קאָמוניסט לואי בלאַן האָט זיך נאָך פריער געדאַרפט אָפּטראָגן קיין ענגלאַנד.

די טעאָרעטישע פירער פון דעם קאָמוניזם ווערן איצטער קאַרל מאַרקס און פרידריך ענגעלס, אָבער זיין באַטייט אין

דער באַוועגונג ווערט אַלץ קלענער און קלענער. אין דער אַרבעטערשאַפט וואַקסט אויס אַ געווערקשאַפטס-באַוועגונג, מיט טאָג-טעגלעכע קאַמפן פאַר קליינלעכע טאָג-טעגלעכע אינטערעסן, וועלכע מאַרקס און ענגעלס באַגעגענען אויף גאָרנישט קיין פריינטלעכן אופן. די סאָציאַליסטישע *טעטיקייט* פאַרנעמט זיך דווקא אין ריין-פּרודאָניסטישע וועגן. עס מערן זיך אין פראַנקרייך און בעלגיע די פּרוּוון אויפצובויען אַרבעטער-„אַסאָציאַציעס", וואָס זאָלן דעם פּראָלעטאַריאַט מאַכן עקאָנאָמיש-אומאָפּהענגיק פון דעם קאַפּיטאַליסט. דער קאָמוניזם ווערט אָפּגעשטופּט אָן אַ זייט. אַזוי גייט דאָס אָן ביז צו דעם אָנהויב פון די זעכציקער יאָרן.

אין דעם אָנהויב פון די זעכציקער יאָרן לויכט אויף אין דייטשלאַנד די אַגיטאַציע פון פערדינאַנד לאַסאַל, וואָס הויבט אָן מיט זיך אַ נייעם פּעריאָד אין דער סאָציאַליסטישער *באַוועגונג*. פערדינאַנד לאַסאַל, אַליין אַ קאָמוניסט, אַ אינטימער חבר און פריינט פון מאַרקסן און ענגעלסן, אַרבעט אויס, צוליב אַגיטאַטאָרישע צוועקן, אַ פּראָגראַם, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר אַ מין סינטעז פון פּרודאָניזם און לואי בלאַניזם. ער וויל פרייע אַרבעטער-קאָאָפּעראַטיוון, ווי פּרודאָן. אָבער געבויט דאַרפן זיי ווערן אויף דעם *קרעדיט*, וואָס זיי וועט געבן די *מלוכה*. די אַרבעטער דאַרפן זיך אָרגאַניזירן אין אַ באַזונדערע פּאָליטישע פּאַרטיי, אויסקעמפן דאָס אַלגעמיינע וואַל-רעכט אין אַ דעמאָקראַטישער מלוכה. זיי מוזן ווערן אַ פּאָליטישע קראַפט, — און זייער קראַפט וועט מוזן וואַקסן אַלץ מער און מער, וואָס מער עס וועט זיך אַנטוויקלען דער קאַפּיטאַליזם, און וואָס צאָלרייכער עס וועט דערפון ווערן דער פּראָלעטאַרישער קלאַס. עס וועט מוזן קומען אַ מאָמענט, ווען זיי, די אַרבעטער, וועלן קאָנען באַהערשן די געזעצגעבונג און דורכפירן יענע געזעצן, וואָס זענען נויטיק פאַר דער פאַרווירקלעכונג פון דער פּראָגראַם. די נייע „לאַסאַליאַנישע" ריכטונג האָט באַלד באַקומען דעם נאָמען: „די סאָציאַל-דעמאָקראַטישע".

מאַרקס און ענגעלס און זייערע אָנהענגער אין דייטש־לאַנד האָבן זיך נישט אַריינגעמישט אין אָט דער אַגיטאַציע. עס קאָן זיין, זיי האָבן זי נישט געוואָלט שטערן. זיי האָבן געוווּסט, אַז לאַסאַל שטייט אייגנטלעך מיט ביידע פיס אויף דעם באָדן פון דעם „קאָמוניסטישן מאַניפעסט" און פון יענע טעאָרעטיש־קאָמוניסטישע אונטערזוכונגען, וועלכע מאַרקס האָט אין דער צווישנצייט פאַרעפנטלעכט אין זיין „צור קריטיק דער פּאָליטישען עקאָנאָמיע". און צו טייער איז זיי געווען דער געדאַנק פון אַ זעלבשטענדיקער פּראָלעטאַרישער קלאַסן־פּאַרטיי, וואָס פירט אין ערשטער ליניע אַ פּ אָ ל י ט י ש ן קלאַסנקאַמף, זיי זאָלן שטערן אַ פּראָלעטאַרישע באַוועגונג בלויז דערפאַר, וואָס זי איז נישט קיין קלאָר אויסגעשפּראָכן קאָמוניסטישע. אָבער צושטיין צו איר האָבן זיי אויך נישט געוואָלט. צו וויכטיק איז פאַר זיי געווען דער קאָמוניסטישער ענדציל, זיי זאָלן זיך אידענטיפיצירן מיט אַ באַוועגונג, וואָס וויקלט נישט פאַנאַנדער פאַר דער גאַנצער וועלט די קאָמוניסטישע פאָן. דער נאָמען „סאָציאַל־דעמאָקראַטיע" האָט זיי מיאוס געגרילצט אין די אויערן. פון די אַלטע באַרימטע קאָמוניסטן איז נאָר משה העס, אויף לאַסאַלס איינלאַדונג, צוגעשטאַנען צו אים.

על כל פנים האָט דעמאָלט אויסגעזען, אַזוי ווי דער ריין־קאָמוניסטישער געדאַנקען־שטראָם וואָלט אינגאַנצן געוואָרן אויסגעדעמפּט אין דער סאָציאַליסטישער וועלט, דער עיקר, אין דער פּראַקטישער סאָציאַליסטישער באַוועגונג.

די לאַגע ענדערט זיך נישט פיל, ווען באַלד נאָך לאַסאַלס טויט ווערט צונויפגערופן דער ערשטער קאָנגרעס פון דער „אינטערנאַציאָנאַלער אַרבעטער־אַסאָציאַציע", פאַר וועלכן קאַרל מאַרקס שרייבט אָן דעם דערעפענונגס־אַדרעס. צוליב דעם „איינהייטלעכן פּראָלעטאַרישן פראָנט", ווי מען וואָלט דאָס איצטער געזאָגט, רעדט דאָרטן קאַרל מאַרקס זייער פאָרזיכטיק וועגן דער צוקונפטיקער פאָרם פון דער געזעלשאַפט. דעם ריין־

קאָמוניסטישן שטאַנדפּונקט פאַרטרעט אויף דעם ערשטן קאָנגרעס משה העס. אָבער קיין גאָר גרויסן איינדרוק מאַכט ער נישט.

דער קאַמף צווישן פּרודאָניזם און מאַרקסיזם ברענט זיך ערשט שפּעטער פונאַנדער אין דעם אינטערנאַציאָנאַל, אויף דעם דריטן און פערטן קאָנגרעס. די פּרודאָניסטן, וואָס זענען פריער געווען אין דער מאַיאָריטעט, ווערן אַריבערגעוויגן דורך די קאָמוניסטן, צו וועלכע עס איז, אין דער פראַגע וועגן דעם עקאָנאָמישן ענדציל, צוגעשטאַנען אויך באַקונין. פון דעמאָלט אָן קעמפט מען שוין נישט מער וועגן דעם עקאָנאָמישן ענדציל, נאָר וועגן דער פּאָליטישער זייט פון דער סאָציאַלער רעוואָלוציע: מען אַמפּערט זיך וועגן דער פראַגע פון אַנאַרכיזם און פּאָליטישן קאַמף. דער פירער פון דעם פּרודאָנישן אַנאַרכיזם ווערט באַקונין. דער פּרודאָניזם פאַרוואַנדלט זיך דאָס רוב אין אַ באַקוניזם, און די הויפּט-פראַגע באַשטייט שוין איצטער נישט וועגן דער עקאָנאָמישער פאָרם פון דער געזעלשאַפט, נאָר וועגן די פּאָליטישע מיטלען, ווי אַזוי זי צו דערגרייכן. רעוואָלוציאָנער אָפּשאַפן די מלוכה, אָדער דעמאָקראַטיש זי אויסנוצן? — דאָס ווערט די הויפּט-פּראָבלעם, וואָס שפּאַלט פונאַנדער דעם אינטערנאַציאָנאַל אין אַ אַנאַרכיסט״שן פליגל און — אייגנטלעך — אַ סאָציאַל-דעמאָקראַטישן, הגם ער האָט זיך נאָך נישט אָנגערופן מיט אָט דעם נאָמען.

וואָס איז אַזוינס געשען, וואָס האָט פּלוצלונג געגעבן די קאָמוניסטן די איבערוואָג איבער די פּרודאָניסטן אינם אינטערנאַציאָנאַל?

אין דער סאָציאַליסטישער געדאַנקען-וועלט איז פאָרגעקומען איינע פון יענע שטילע פאַסירונגען, וואָס ווירקן שטאַרקער און דויערהאַפטער, איידער די לאַרעמדיקסטע רעוואָלוציעס. אין 1867 פאַרעפנטלעכט מאַרקס דעם ערשטן באַנד פון זיין קאַפּיטאַלן ווערק „דאָס קאַפּיטאַל", וואָס מאַכט אַ געוואַלטיקן רושם סיי אויף דער סאָציאַליסטישער, סיי אויף דער נישט-

סאָציאַליסטישער וועלט. דאָס גאַנצע ווערק איז אָבער נישט קיין אַנדער זאַך, ווי אַן עקאָנאָמישע און געשיכטס־פילאָזאָפישע באַגרינדונג פון דעם קאָמוניסטישן ענדציל, וועלכן מאַרקס מאָדיפיצירט אין אַ געוויסן פּרט און פאַרוואַנדלט אים דורך דעם אין אַ קאָלעקטיוויזם.

ווי באַקאַנט, ווערט אין דעם „קאַפּיטאַל" כמעט גאָרנישט גערעדט וועגן דער צוקונפטיקער פאָרם פון דער געזעלשאַפט. מאַרקס זאָגט זיך אָפּ פון „שרייבן רעצעפּטן פאַר דער גאָרקיך פון דער צוקונפט", אָבער דאָס הייסט נישט, אַז ער האָט נישט קיין באַשטימטן בליק אויף דעם גרונט־פּרינציפּ, וואָס וועט הערשן אין דער צוקונפט, אָנשטאָט דעם איצטיקן קאַפּיטאַליזם. דער גרונט־פּרינציפּ איז דער קאָמוניסטישער. אין דעם פונדאַמענט פון דעם ווערק גופא, אין דער ווערטלערע, ווערן אויסגעאַרבעט אַלע אַרגומענטן אַנטקעגן דער טעאָריע פון דעם „קאָנסטיטואירטן" ווערט, אויף וועלכער פּרודאָן האָט אויפגעבויט זיין נישט־קאָמוניסטישן סאָציאַליזם. אין דעם טעקסט גופא פּאָלעמיזירט נישט מאַרקס אַנטקעגן פּרודאָנען; ער קאָן זיך אָבער נישט איינהאַלטן צו רייצן זיך מיט אים אין די פוס־נאָטן.

מאַרקס׳ „קאַפּיטאַל" איז גלייך געוואָרן די „ביבל פון דעם פּראָלעטאַריאַט" פאַר ביידע ריכטונגען פון דעם אינטערנאַציאָנאַל: דעם אַנאַרכיסטישן אַזוי גוט, ווי דעם „מאַרקסיסטישן". אַ דאַנק דעם „קאַפּיטאַל" פאַרלירט אויך דער אַנאַרכיזם ביי דער גרעסטער צאָל אָנהענגער זיין פּרודאָניסטיש־סאָציאַליסטישן כאַראַקטער און ווערט קאָמוניסטיש. און פון דעם מאָמענט הויבט דער קאָמוניזם אָן צו ווערן דער הערשנדיקער געדאַנק אין דער סאָציאַליסטישער וועלט. פּרודאָניסטישע צוקונפטס־טעאָריעס לעבן נאָך, אמת, אַ געוויסע צייט אין בעלגיע און ביי די דייטשישע לאַסאַליאַנער, — אויף חילוק זיי זענען געווען אַריינגעאַרבעט אין לאַסאַלס פּראָגראַם. נאָך אין דעם יאָר 1875, ווען די לאַסאַליאַנער און די „איי־

זענאַכער" (די מאַרקסיסטן) האָבן זיך פּאַראייניקט אויף דעם קאָנגרעס אין ג אָ ט ה אַ, זענען אין זייער געמיינשאַפטלעכער קאָמפּראָמיס-פּראָגראַם אַריינגעאַרבעט געוואָרן אייניקע ריין-פּרודאָניסטישע פּרינציפּן, ווי צ. ב., די גרונט-פאָדערונג, אַז דער גאַנצער סכום פון די אַרבעטס-פּראָדוקטן זאָלן געהערן צו די, וואָס האָבן זיי אויסגעאַרבעט (דאָס „רעכט אויף דעם פולן פּראָדוקט פון דער אַרבעט"). אומזיסט האָט מאַרקס פּראָטעסטירט אַנטקעגן דעם אין אַ בריוו צו די פירער פון די „אייזענאַכער", זיינע תּלמידים בעבעל און ליבקנעכט. די תּלמידים האָבן נישט געוואָלט פאָלגן דעם רבין נישט ווייל זיי זענען נישט געווען איינס מיט אים אין פּרינציפּ, נאָר ווייל זיי האָבן איינגעזען, אַז דער פּרודאָניזם איז סיי-ווי-סיי פאַרמשפּט צום טויט, און אַז צוליב דער איינהייטלעכקייט פון דעם אַרבעטער-קאַמף לוינט זיך נישט צו פאַרעקשענען אויף דער ריכטיקער פאָרמולירונג פון דעם צוקונפטס-פּרינציפּ.

אַ דאַנק אָט די אַלע דערשיינונגען האָט צום סוף פון די זיבעציקער יאָרן דער נישט-קאָמוניסטישער סאָציאַליזם אינגאַנצן פאַרלאָרן זיין מאַכט איבער דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק. די פאָרשטעלונגען וועגן דער צוקונפט ווערן ריין-ק אָ מ ו נ י ס ט י ש ע. אָבער בעת דער א י נ ה אַ ל ט פון דעם סאָציאַליזם גיסט זיך צונויף מיט דעם קאָמוניסטישן ענדציל, פאַרשווינדט דער נ אָ מ ע ן „קאָמוניזם" כמעט אינגאַנצן פון דער סאָציאַליסטישער ליטעראַטור, דער עיקר, ביי דעם סאָציאַל-דעמאָקראַטישן פליגל. קאַרל מאַרקס און פרידריך ענגעלס הערן זיך אויף צו שעמען מיט דעם נאָמען סאָציאַל-דעמאָקראַטיע. ז יי ע ר לערע ווערט די הערשנדיקע אין אַלע לענדער, ווו עס דערוואַכט אַ פּראָלעטאַריש-פּאָליטישע באַוועגונג. זי ווערט אָנגערופן „וויסנשאַפטלעכער סאָציאַליזם". און ווען אין „קאָמוניסטישן מאַניפעסט" איז נאָר דער קאָמוניזם דערקלערט געוואָרן פאַר אַ פּראָלעטאַרישע באַוועגונג, בעת אַלע אַרטן סאָציאַליזם זענען פאַרבראַקירט געוואָרן, אַלס נישט-פּראָלעטאַריש, הייסט עס שוין

איצטער ביי ענגעלסן, אז „דער סאָציאַליזם איז די דאָק-טרין פון דעם פּראָלעטאַריאַט״, ווייל קיין אַנדער סאָציאַליזם, אַ חוץ דעם קאָמוניסטישן, האָט שוין נישט געשפּילט קיין באַ-דייטנדיקע ראָלע אין דער סאָציאַליסטישער וועלט.

די אַכציקער יאָרן און ניינציקער יאָרן פון דעם פאָריקן יאָרהונדערט זענען די צייט פון דעם פּאַנאַנדערבלי פון דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע און פון דעם וויסנ-שאַפטלעכן סאָציאַליזם. אין דער סאָציאַליסטישער ליטעראַטור אַמפּערט מען זיך נישט מער וועגן די גרונט-פּרינציפּן פון דער צוקונפטיקער געזעלשאַפט: עס איז שוין „בדוק ומנוסה״, אַז קיין אַנדער צוקונפט אויסער די קאָמוניסטישע, ווערט פאַר דער מענטשהייט אין דער געשיכטע נישט געקאָכט. ספקות קומען גאָר פאַר וועגן דעם וועג צו דער צוקונפט: צי דאָס זאָל זיין אַ ריין-פּאַרלאַמענטארישער אָדער אַ רעוואָלו-ציאָנערער. אָבער אָט דער ספק ברענגט ווידער אַרויף אויף דער אַרענע די פראַגע פון דעם ענדציל אין אַ גאַנץ נייער אַרט און פאָרם.

אין דעם סוף פון די ניינציקער יאָרן האָט זיך אין דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע אַריינגעריסן דער „רעוויזיאָניזם״ אָדער דער „בערנשטייניאַניזם״. בערנשטיין און זיינע חברים האָבן פאַרלאַנגט, אַז דער פּראָלעטאַריאַט זאָל זיך אָפּזאָגן פון דער „רעוואָלוציאָנערער פראַזע״ און דעם געדאַנק פון אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע.

קריטיקירנדיק דעם מאַרקסיזם, האָבן זיי אויפגעוויזן, אַז דער עקאָנאָמישער פּראָצעס גייט אין גאַנץ אַנדערע וועגן, איידער די, וועלכע מאַרקס האָט אויסגערעכנט. עס זענען איצטער נישטאָ אין דער ווירקלעכקייט אַזעלכע פּראָצעסן, וואָס זאָלן טרייבן די געזעלשאַפט צו אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע. דערהויפּט איז פאַלש די האָפענונג, אַז די מיטעלערע און קלענערע פּריוואַט-אייגנטימער וועלן פאַרשווינדן און אַז דער קאָמוניסטישער פּראָלעטאַריאַט וועט ווערן דער גרעסטער רוב

פון דער באַפעלקערונג. עס איז נישט באַוויזן, אַז פון דער איצטיקער געזעלשאַפט מוז דוקא אַרויסוואַקסן אַ קאָמוניזם. די לאַגע פון דער אַרבעטערשאַפט פאַרבעסערט זיך אַלץ מער און מער אויף אַ ריין־עוואָלוציאָנערן אופן, און זיין וואָג אין דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן פאַרגרעסערט זיך. דער קאַפּיטאַליזם מוז זיך אַלץ מער און מער רעכענען מיט איר. וואָס פאַר אַ פאָרמען די צוקונפטיקע געזעלשאַפט וועט אָננעמען, קאָן קיינער נישט וויסן. עס קאָן געמאָלט זיין, אַז דער קאַפּיטאַליזם זאָל קיינמאָל אינגאַנצן נישט פאַרשווינדן, עס קאָן זיין, אַז זיין פלאַץ וועלן פאַרנעמען מלוכה־קאַפּיטאַליסטישע באַלעבאַטישקייטן, ווי אויך פרייע אַרבעטער־קאָאָפּעראַציון. עס קאָן זיין, זיי אַלע וועלן פּראָדוצירן סחורות פאַרן מאַרק, ווי איצטער, נאָר אונטער אַ סך בעסערע באַדינגונגען פאַר דעם אַרבעטער, וואָס וועט קאָנען דערביי פירן אַ חשובן מענטשלעכן לעבן. מחמת אָט די טעמים דאַרף די אַרבעטער־באַוועגונג האָבן נאָר איין אויפגאַבע: זען צו פאַרבעסערן דעם אַרבעטערס לאַגע אין דער איצטיקער געזעלשאַפט, אויף וויפל עס איז נאָר מעגלעך: דורך סאָציאַל־רעפאָרמען אין די פּאַרלאַמענטן, דורך דעם עקאָנאָמישן קלאַסנקאַמף אַנטקעגן די פאַבריקאַנטן, דורך דער עקאָנאָמישער זעלבסטהילף אין אַלערליי פרייוויליקע קאָאָפּעראַציון.

דעם גרונט־געדאַנק פון דעם „רעוויזיאָניזם“ האָט בערנשטיין אַליין פאָרמולירט אין די ווערטער: „*דער ענדציל איז גאָרנישט*; די באַוועגונג איז אַלץ“.

דער בערנשטייניאַניזם האָט אַרויסגערופן אַ העפטיקע פּאָלעמיק אַנטקעגן זיך מצד די, וואָס האָבן זיך גענומען רופן „אָרטאָדאָקסן“, אָדער אַלט־גלויביקע מאַרקסיסטן. די פּאָלעמיק האָט געוויס אין אַ גרויסער מאָס אָפּגעשוואַכט בערנשטיינס אָפּטימיסטישן גלויבן אין דער פרידלעכער אַנטוויקלונג פון דער געזעלשאַפט; האָט אפשר באַדייטנדיק פאַרשטאַרקט דעם גלויבן אין דער אומפאַרמיידלעכקייט פון אַ סאָציאַל־רעוואָלו־

ציאָנערן איבערקער. אָבער זי האָט בשום אופן נישט געקאָנט פאַרשטאַרקן די פּאָזיציעס פון אַ גלויבן אין אַ קאָמוניסטישן איבערקער.

זינט דעם פּאַנאַנדערבלי פון דעם „רעוויזיאָניזם" האָט מען איבערהויפּט אַראָפּגעוואָרפן פון דער טאָג-אָרדנונג די פּראָבלעם פון אַ צוקונפטיקן איבערבוי: נישט נאָר וועגן זיינע פּרטים, — דאָס האָט שוין דער מאַרקסיזם פריער אויסגעקאַסירט, — נאָר אויך וועגן די הויפּט-פּרינציפּן, וואָס זאָלן אָדער וועלן אַוועקגעלייגט ווערן אין זיין יסוד, האָט מען קיינמאָל נישט דעבאַטירט.

אַפילו פאַר אַ סך פון די אָנגעזעענע „אָרטאָדאָקסן" זענען אָט די אַלע פּראָבלעמען געוואָרן אַ „תּיקו", וואָס נאָר „אליהו הנביא" וועט קאָנען פאַרענטפערן אין די „משיחס-צייטן". און ווען אין דעם יאָר 1907 האָט דער פירער פון דעם האָלענדישן פּראָלעטאַריאַט טרולסטראַ אויפגעהויבן אויף אַ סאָציאַליסטישער אינטערפּאַרלאַמענטאַרישער קאָנפערענץ די פראַגע וועגן אויסאַרבעטן גרונט-פּרינציפּן פאַר אַ ריין-סאָציאַליסטישער געזעצגעבונג, האָט דער פאָרשלאַג אַרויסגערופן אַ גאַנץ שאַרפע קריטיק מצד אַזאַ ליידנשאַפטלעכן קעגנער פון דעם „רעוויזיאָניזם", ווי וויקטאָר אַדלער. און אַפילו אַזאַ „אוטאָפּיסט", ווי זשאָרעס, וואָס האָט פאַרטיידיקט דעם פאָרשלאַג, האָט אויך נישט געקאָנט רעדן אַנדערש וועגן דעם ענין, ווי מיט אַ לייכטן שמייכל אויף די ליפּן. אַדלערס טענה איז געווען: עס איז נאָך צו פרי צו טראַכטן וועגן אַזעלכע זאַכן. מיט די פּראָבלעמען פון דעם סאָציאַלן איבערבוי וועלן זיך דאַרפן פאַרנעמען אונזערע קינדער, אפשר אונזערע קינדס-קינדער. לאָמיר דאָס איבערלאָזן פאַר זיי. מיר קאָנען סיי-ווי-סיי נישט וויסן, מיט וואָס עס וועט זיך ענדיקן דער קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט אַנטקעגן דער בורזשואַזיע*).

*) זע די אינטערעסאַנטע איינצלהייטן וועגן דעם אין דעם אַרטיקל „דער שטוטגאַרטער קאָנגרעס", מיינע געז. שר. זיבעטער באַנד, ז. 171—174.

איר זעט: מיט נישט מער ווי אַ פופצן יאָר צוריק, האָבן די בעסטע פאַרטרעטער פון דעם אַלוועלטלעכן פּראָלעטאַריאַט נאָך גאַר קיין ברעקל אָנונג נישט געהאַט, אַז די פּראָבלעמען פון אַ סאָציאַליסטישן אויפבוי קאָנען אָנהויבן האַסטיק און אומגעדולדיק קלאַפּן אין טיר. טרולסטראַ שטעלט אַוועק זיין פראַגע, ווי אַ „הילכתא למשיחא". זשאָרעס, וואָס אינטערעסירט זיך מיט איר, וואָס האָט שוין אַזויפיל געטראַכט וועגן איר, קאָן נישט רעדן וועגן איר אָן אַ גוטמוטיקן הומאָר: „צום גליק פאַר דער אַנטוויקלונג פון דעם סאָציאַליזם", זאָגט ער, „האָט ער נישט געקאָנט אויסאַרבעטן די פּראָיעקטן פאַר אַ סאָציאַליסטישן איבערבוי פון דער איצטיקער סיסטעם"; און אַ טיף־טרויעריקער ערנסט קלינגט אַרויס פון אַדלערס רייד, וואָס זעט פאַר זיך נישט אַפילו דעם אָנהויב פון יענעם סאָציאַליסטישן וועג, אויף וועלכן די מענטשהייט וועט דאַרפן אַרויפטרעטן נאָך דעם נצחון פון דעם פּראָלעטאַריאַט, און אָט דער טיף־טרויעריקער ערנסט איז געווען די גרונט־שטימונג, וואָס האָט באַהערשט די אינטערפּאַרלאַמענטאַרישע קאָנפערענץ.

און קיינעם פון אירע אָנטיילנעמער האָט זיך אין יענער צייט אַפילו נישט געחלומט, אַז עס וועלן נישט אַריבער קיין צען יאָר, און דער טאָג־טעגלעכער פאַמעלעכער גאַנג פון דער סאָציאַלער עוואָלוציע וועט פּלוצים און קאַטאַסטראָפאַל איבערגעריסן ווערן; אַז עס וועט אויסברעכן אַ וועלט־קריג, וואָס וועט פאַנאַנדערשאָקלען אַלע יסודות פון דעם איצטיקן געזעלשאַפטלעכן זיין; אַז אין אַ פולע מעכטיקע מלוכות, — אין רוסלאַנד, דייטשלאַנד און אונגאַרן, — וועלן אויסברעכן רעוואָלוציעס, וואָס וועלן איבערגעבן די מלוכהשע מאַכט אין די הענט פון די אַרבעטנדיקע שיכטן און פון די סאָציאַליסטישע פּאַרטייען; אַז אין רוסלאַנד, — דעם לאַנד מיט הונדערט מיליאָן איינוווינער, וועט אַ סאָציאַליסטישע פּאַרטיי קאָנען אָנהאַלטן איר הערשאַפט אַ לענגערע צייט; אַז זי וועט *געצוווּנגען* זיין צו טאָן דאָס, וואָס אַ סאָציאַליסטישע פּאַרטיי *מוז* טאָן,

ווי נאָר זי ווערט אָוועקגעשטעלט ביים רודער; אַז זי וועט מוזן זיך נעמען איבערבויען דעם אָקרענט אין דעם רעכטן מיטן פון אַ ברויזנדיקן ציקלאָנישן שטורעם; אַז זי וועט דאָס מוזן טאָן אָן אַ וועלכן עס איז פון פריער אויסגעאַרבעטן פּלאַן, אָן וועלכע עס איז פון פריער צוגעגרייטע מאַטעריאַלן.

עס גייט נישט אַריין אין די ראַמען פון מיין היסטאָרי־שער איינלייטונג, אָפּצושאַצן די קאָמוניסטישע עקספּערימענטן פון די רוסישע באָלשעוויקעס. פאַר דער איצטיקער צייט האָבן זיי זיך פאַרענדיקט מיט אַ דורכפאַל. אָבער מיר האָבן ליידער נישט קיין גענוג זיכערן, אומפּאַרטייאיש־אויסגעשטודירטן מאַ־טעריאַל, כּדי אויסצוגעפינען, וואָס זענען געווען די אמתע אור־זאַכן פון דעם דורכפאַל: די קאָמוניסטישע צילן, וועלכע זיי האָבן זיך געשטעלט? דער מענטשן־מאַטעריאַל, מיט וועלכן זיי האָבן געדאַרפט בויען דעם קאָמוניזם? די אפשר נישט ריכטיקע וועגן און מעטאָדן, ווי אַזוי זיי זענען צוגעטרעטן צו דער אויפגאַבע און האָבן געפּרוווט דורכפירן זי? אָדער גאָר די אויסערע אומשטענדן פון דעם אויפגעברויזטן ציקלאָ־נישן וועלט־שטורעם, אין וועלכן די איבערבוי־אַרבעט האָט גע־מוזט פאָרקומען, — די אויסערע אומשטענדן, וואָס האָבן גע־מוזט פירן דערצו, אַז דער ריכטיקסטער ענדציל האָט ביי דעם בעסטן מענטשן־מאַטעריאַל און די קליגסטע וועגן און מעטאָדן בשום אופן נישט געקאָנט פאַרווירקלעכט ווערן?

דער באָלשעוויסטישער עקספּערימענט אין רוסלאַנד וועט דאַרפן אויסגעפאָרשט ווערן אין אַלע זיינע פאַזן און דעטאַלן. ערשט דעמאָלט וועט מען קאָנען אַרויסטראָגן דעם לעצטן שלוס וועגן איט. אָבער איין זאַך איז זיכער: מיט וואָס ער זאָל זיך נישט האָבן געענדיקט (אָדער ענדיקן, ווייל אפשר שטייט ער נאָך גאָרנישט ביי זיין סוף); וואָס זיינע רעזולטאַטן זאָלן נישט זיין פאַר דעם אוממיטלבאַרן פאַרווירק־לעכן פון דעם סאָציאַליזם אין רוסלאַנד, — איין זאַך, זאָג

אין, איז זיכער: דער באָלשעוויזם האָט אַוועקגעשטעלט די פּראָבלעם פון דער פּראַקטישער סאָציאַליסטישער בוי-אַרבעט אויף דעם סדר היום פון דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק, און דערמיט גופא האָט ער ווידער געמאַכט ברענענדיק און א ק ט ו ע ל די אַלטע פּראָבלעמען וועגן סאָציאַליזם און קאָמוניזם, וואָס האָבן באַשעפטיקט דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק אין די פריִערדיקע יאָרן, ווען מאַרקס האָט אַריבערגעצויגן די וואָג צום גונסטן פון קאָמוניזם אַנטקעגן דעם פּרודאָניסטישן סאָציאַליזם.

שוין איצטער מערקט זיך ווידער אַ פּאַנאַנדערשיידונג פונם סאָציאַליסטישן פּראָלעטאַריאַט אין צוויי פליגלען: דרויסן פון דער אָפיציעלער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער באַוועגונג האָבן זיך אויסגעבילדעט ריכטונגען, אין וועלכע עס זענען ווידער אויפגעלעבט געוואָרן אַ סך ריין-פּרודאָניסטישע גרונט-פּרינציפּן. מיר האָבן דאָ אין זין דעם פראַנצויזישן „סינדיקאַליזם" און דעם ענגלישן „גילד-סאָציאַליזם", וואָס זענען פיינטלעך צו אַ צענטראַליסטיש-געפירטער, אַלגעמיינער און איינהייטלעכער באַלעבאַטישקייט, ווי דאָס פאַרלאַנגט דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער קאָמוניזם.

פון דער אַנדער זייט האַלט די אינטערנאַציאָנאַלע סאָציאַל-דעמאָקראַטיע גופא ביים פאַנאַנדערשפּאַלטן זיך אין אַ קאָמוניסטישער און סאָציאַליסטישער ריכטונג.

אמת: דער פאַנאַנדערשפּאַלט קומט נאָך נישט פאָר אויף יענער ליניע, אויף וועלכער עס איז געלעגן דער קעגנזאַץ צווישן די פּרודאָנישע סאָציאַליסטן פון איין זייט, די קאָמוניסטן מיט מאַרקסן בראש פון דער אַנדערער. מען אַמפּערט זיך נאָך אַלץ, ווי אין די צייטן פון דער בערנשטיין-דעבאַטע: וועגן דעם ו ו ע ג צו דעם ענדציל, וועגן דער טאַקטיק פון אַ סאָציאַליסטישער פּאַרטיי אין דער איצטיקער צייט, וועגן די בעסטע מעטאָדן, ווי אָנצופאַלן אויף דעם קאַפּיטאַליזם און ווי צו פאַרניכטן אים. מען רעדט אָבער נאָך נישט וועגן ד ע ם

ע נ ד צ י ל ג ו פ א, ד. ה. וועגן יענעם גרונט-פּרינציפּ, וואָס דאַרף פאַרבייטן דעם קאַפּיטאַליזם.

דאָס וועט אָבער באַלד מוזן ווערן אַנדערש. דער באָלשעוויזם האָט אַוועקגעשטעלט פּראָבלעמען און זיי וועלן מוזן פאַרענטפערט ווערן.

קלאָר און דייטלעך האָט ער אַרויסגעזאָגט אין דער וועלט זיין שטאַנדפּונקט: א) אונזער ענדציל דאַרף זיין דער קאָמוניזם; ב) פאַרווירקלעכט דאַרף ער ווערן דורך דער רעוואָלוציאָנערער דיקטאַטור פון דעם פּראָלעטאַריאַט, — ווי נאָר די מלוכהשע מאַכט פאַלט אריין אין זיינע הענט, אַלץ איינס, צי ער בילדעט א מאַיאָריטעט אָדער א מינאָריטעט פון דער באַפעלקערונג; ג) די פּאָליטישע פאָרם פון יענער דיקטאַטור דאַרף זיין דעם ס אָ וו י ע ט י ז ם.

דאָס זענען די דריי פונדאַמענטאַלע באַהויפּטונגען פון דעם באָלשעוויזם, און יעדער איינער, וואָס וויל באַשטימען, צי ער איז א באָלשעוויק, א קאָמוניסט, אַן אָנהענגער פון דעם דריטן קאָמוניסטישן אינטערנאַציאָנאַל, אָדער נישט, וועט מוזן קודם כל באַשטימען, צי ער קאָן מסכים זיין מיט די דריי פונדאַמענטאַלע פּונקטן, אָדער נישט.

מען קאָן זיך שוין מער נישט אַרויסדרייען פון דעם ענין מיט אַדלערס טענות: נישט מ י ר וועלן דאַרפן פאַרענטפערן אַט די פּראָבלעמען; לאָזט דאָס איבער פאַר אונזערע קינדער און קינדס-קינדער.

קיינער ווייס נישט, ו ע ר עס וועט דאַרפן פאַרענטפערן זיי און ווען דאָס וועט דאַרפן געטאָן ווערן. עס קאָן זיין — מ י ר; עס קאָן זיין — מ אָ ר ג ן.

דער מאָדערנעם סאָציאַליזם גוויטיקט זיך נאָך מער, ווי אין בערנשטיינס צייטן, אין א גרינטלעכער רעוויזיע. אָבער קודם כל וועט ער דאַרפן רעווידירן יענעם פעלער זיינעם, וואָס ער האָט אויף דער סאָציאַלער רעוואָלוציע געקוקט ווי אויף א „הלכתא למשיחא", ווי אויף א ווייטער צוקונפטס-אויפ-

גאַבע, וועלכע דאַרף פּראַקטיש באַשעפטיקן אונזער׳ע אייניקלעך אָדער אור-אייניקלעך.

דער נייער סאָציאַליזם וועט מוזן איינזען, אַז דאָס, וואָס מען האָט אין דעם לעצטן פערטל פון דעם ניינצנטן יאָרהונדערט אפשר געמעגט באַטראַכטן פאַר אַ ווייטער צוקונפט, האָט זיך שטאַרק צוגערוקט צו אונז אין דעם ערשטן פערטל פון דעם צוואַנציקסטן, אויב דאָס קלאַפּט שוין נישט העפטיק אין אונזערע טירן.

ער וועט נישט קאָנען פאַרמאַכן די אויגן אויף דעם פאַקט, אַז אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע קאָן דאָ אָדער דאָרטן זיך אַרויסרייסן אומגעריכטערהייט; אַז די גאַנצע מלוכהשע מאַכט קאָן אַריינפאַלן אין דעם שויס פון דעם פּראָלעטאַריאַט, אפשר ווי נישט גאָר קיין אויסגעצייטיקטע פרוכט פון אַ בוים, וואָס ווערט געטרייסלט אין אַ שטורעם-ווינט; אַז פאַר דעם פּראָלעטאַריאַט וועט אויסוואַקסן די אויפגאַבע אַליין אָנצופירן דעם גאַנצן פּראָצעס פון דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן; אַז ער וועט אוועקגעשטעלט ווערן פאַר דער ברירה, אָדער אָנצופירן דעם פּראָצעס אין אַ סאָציאַליסטישן גייסט צוליב דער פאַרווירקלעכונג פון זיינע סאָציאַליסטישע ענדצילן, אָדער אַליין, מיט די אייגענע הענט, ווידער איבערגעבן אַלע פּאָזיציעס אין די הענט פון דער בורזשואַזיע; אַליין מיט די אייגענע הענט צוריק אַרויפצווועצן אויף זיינע אַקסלען יענע שונאים זיינע, וועלכע דער שטורעם-ווינט האָט אָט ערשט אַראָפּגעשליידערט, און אַז עס לייגט זיך גיכער אויפן שכל, דער פּראָלעטאַריאַט זאָל נ י ש ט מרוצה זיין ווידער אָנצוטאָן אויף זיך דעם יאָך, פון וועלכן ער האָט זיך אָט ערשט באַפרייט.

פאַר דעם גאַנצן סאָציאַליזם וועלן ווערן ברענענדיק און אַקטועל אַלע יענע פּראָבלעמען פון אַ ריין-קאָנסטרוקטיוון סאָציאַליזם, וואָס זענען פריער אויסגעלאַכט געוואָרן, ווי אוטאָפּיסטישע צוקונפט-מוזיק, און וואָס זענען שוין איצטער געוואָרן ברענענדיק און אַקטועל ביי אַ גרויסער טייל פון דעם רעוואָלו-

ניאָנער-בעשטימטן אַרבעטער-קלאַס. ער וועט דאַרפן פאַרענט-פערן די דריי פראַגן, וועלכע דער באָלשעוויזם האָט אויפגע-שטעלט פאַר דער סאָציאַליסטישער וועלט.

אין דער ערשטער ליניע וועט אָבער דאַרפן פאַרענט-פערט ווערן די הויפּט-פראַגע פון די דריי, די פראַגע וועגן דעם ענדציל, ווי מיר האָבן זי פאָרמולירט אין דעם אָנהויב פון אונזער איצטיקער אַרבעט: וואָס זאָל זיין אונזער ענד-ציל? דער סאָציאַליזם? דער קאָמוניזם? אין וואָס גייען זיי זיך פאַנאַנדער? ווער פון זיי איז גערעכט? און אויב אפשר ביידע, חלילה, אומגערעכט, אָדער נישט אינגאַנצן גערעכט: וועלכער אַנדערער פּרינציפּ זאָל ווערן אונזער ענדציל?

ווי געזאָגט: פון די פראַגן קאָן מען זיך שוין איצטער נישט אויסדרייען. זיי מוזן פאַרענטפערט ווערן, כּדי דעם זיג-רייכן סאָציאַליזם, — דאַרטן, וווּ ער וועט זיין זיגרייך, — זאָל נישט אויסקומען צו אַרבעטן אונטער דיזעלביקע באַדינגונגען, וואָס די באָלשעוויקעס: געמען איבערבויען דעם אָקרענט אין רעכטן מיטן ציקלאָנישן שטורעם, אָן אַ וועלכן עס איז פּירגדיקן פּלאַן, אָן אַ וועלכער עס איז פאָרבאַרייטונג.

געוויס קאָן עס דערביי נישט גיין אין אויסאַרבעטן דע-טאַלן און פּראַקטישע איינצלנע בוי-פּלענער, אין וועלכע די פאַר-פּרודאָן-מאַרקסיסטישע ליטעראַטור איז געווען אַזוי רייך, ווי נוצפול עס וואָלט נישט געווען גרינטלעך נאָכאַמאָל דורכ-צואַרבעטן יענע ליטעראַטור; ווי וואַרשיינלעך עס זאָל נישט זיין, אַז איינציקע פון יענע בוי-פּלענער האָבן נאָך עד-היום נישט פאַרלאָרן זייער פּראַקטישן ווערט, איז די הויפּטזאַך איצטער — נישט די דעטאַלן און איינצלהייטן, נאָר די אַלגע-מיינע בוי-פּרינציפּן, וואָס דאַרפן געבן די הויפּט-ריכטונג פאַר דער אַרבעט פון דעם איבערבוי.

אויב עס זאָל זיך אַרויסשטעלן, אַז דער סאָציאַליזם און דער קאָמוניזם גייען זיך פאַנאַנדער אין זייערע פונדאַמענטאַלע

בוי-פּרינציפּן, דעמאָלט ערשט קאָן אַרויסגעבראַכט ווערן דער טעאָרעטישער גרונט פאַר יענער פּראַקטישער פאַנאַנדערשיידונג, וואָס קומט פאָר פאַר אונזערע אויגן: די פאַנאַנדערשיידונג פון דער אַרבעטער-באַוועגונג אין אַ קאָמוניסטישן און אַ סאָציאַליסטישן לאַגער.

און אויב די קריטישע דורכאַרבעטונג פון די בוי-פּרינציפּן זאָל אַרויסברענגען, אַז זיי ביידע זענען איינזייטיק און האַלטן נישט אויס קיין קריטיק אין זייער איינזייטיקייט, איז דעמאָלט קאָן אפשר געמאָלט זיין, אַז זיי לאָזן זיך ביידע פאַראייניקן אין אַ העכערן פּרינציפּ, וואָס פאַרבינדט האַרמאָניש אַלע זייערע מעלות, און פאַרענטפערט אויף אַזאַ אופן אַלע יענע פּראַקטישע לעבנס-נויטן, פון וועלכע ביידע פּרינציפּן שטאַמען אָפּ.

אָט דער העכערער בוי-פּרינציפּ קאָן דעמאָלט ווערן דער געמיינשאַפטלעכער ציל סיי פאַר די סאָציאַליסטן, סיי פאַר די קאָמוניסטן. אָט דאָס זענען די נייע פּראָבלעמען, וועלכע די נייע צייט שטעלט אַוועק פאַר דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק.

אונזער איצטיקע אַרבעט וויל בשום אופן נישט פּרעטענדירן אויסצושעפּן זיי ביז צום גרונט. מיר האָפן אָבער, אַז עס וועט זיך אונז איינגעבן אָנצומערקן זייערע הויפּט-פּונקטן און אָנווייזן אויף דעם וועג, אויף וועלכן זיי קאָנען פאַרענטפערט ווערן.

II

קאָאָפּעראַטיווער סאָציאַליזם

פון דעם געשיכטלעכן איבערבליק האָבן מיר געזען, אַז ס'איז דאָ אַ גרויסע נפקה מיניה צווישן דעם סאָציאַליזם און דעם קאָמוניזם און אַז אָט די נפקה מיניה איז שוין קלאָר

אַרויסגעבראַכט געוואָרן אין די פּערציקער יאָרן פון דעם פאַ־ריקן יאָרהונדערט אין די ווערק פון פּרודאָנען און לואי בלאַנען.

אין פּרודאָנס אַרבעטן האָט זיך אויפן קלאָרסטן אופן אויסגעדריקט דער ריין־סאָציאַליסטישער געדאַנקען־גאַנג. לואי בלאַן איז געווען דורך און באַהערשט פון דעם קאָמוניסטישן בוי־פּרינציפּ, וועלכן ער האָט געטיילט מיט אַ סך אויסגעשפּראָכענע קאָמוניסטן פון זיין צייט און פון די פריערדיקע יאָרן.

געדאַנקלעך צווישן דער קאָמוניסטישער ריכטונג און פּרו־דאָנען זענען געשטאַנען די איבעריקע מיטצייטלער און פאָר־גענגער זייערע, וואָס האָבן זיך גענויגט אָדער צו דעם סאָציאַ־ליסטישן בוי־פּרינציפּ אָדער מער צו דעם קאָמוניסטישן, אריינ־אַרבעטנדיק אין זייערע סיסטעמען אין אַ פאַרשיידענער פּראָ־פּאָרציע די גרונט־אידייען פון ביידע ריכטונגען.

אין וואָס איז באַשטאַנען דער טיפסטער חילוק צווישן דעם ריין־סאָציאַליסטישן בוי־פּרינציפּ, ווי ער טרעט אַרויס ביי פּרודאָנען, און דעם ריין־קאָמוניסטישן בוי־פּרינציפּ, ווי ער ווערט דורכגעפירט ביי לואי בלאַנען און די אַנדערע קאָ־מוניסטן?

ביידע סיסטעמען האָבן געשטרעבט צו דער פולער באַ־פרייאונג פון דעם אַרבעטער־קלאַס, צו דער אַבסאָלוטער אָפּ־שאַפונג פון דעם קאַפּיטאַליזם און דער לוין־אַרבעט, צו דעם אויפבוי פון אַ געזעלשאַפט־אָרדענונג, אין וועלכער די אייגענע אַרבעט זאָל געבן דאָס רעכט אויף דעם גענוס פון די געשאַפענע רייכטימער.

זיי זענען זיך אָבער פאַנאַנדערגעגאַנגען אין דעם הויפּט־ציל, צוליב וועלכן אַזאַ געזעלשאַפט דאַרף זיין אויפגעבויט.

פאַר דעם סאָציאַליזם איז געווען די הויפּט־זאַך: אָפּשאַפן עקספּלואַטאַציע. די געזעלשאַפט דאַרף זיין אַזוי אָרגאַניזירט, אַז קיינער זאָל נישט קאָנען לעבן אויף דעם אַנדערנס חשבון, יעדער איינער זאָל קאָנען

געניסן אַ ל ע פּרוכטן פון זיין אַרבעט און אין דערזעלביקער צייט זאָל קיינער נישט קאָנען אַרויפלייגן קיין וועלכע עס איז קייטן אויף דעם אַרבעטנדיקן מענטשן. די אַבסאָלוטע פרייהייט און די אַבסאָלוטע עקאָנאָמישע זעלבשטענדיקייט פון דעם אַרבעטער, — דאָס איז געווען פּרודאָנס הויפּט-ציל. די אַרבעט דאַרף זיין פריי, פון קיינעם נישט געצוווּנגען. יעדער מענטש אַרבעט ווען און וויפל ער וויל. זיין גאַנצע אַרבעטס-צייט געהער אים אליין. עס געהערן אים אַליין, אין פּריוואַט-אייגנטום, אי די געצייג, מיט וועלכע ער אַרבעט, אי די פּראָדוקטן, וועלכע ער ברענגט אַרויס. דעם לוין פאַר זיין אַרבעט באַקומט ער אויף דעם פרייען מאַרק, ווו ער פאַרקויפט זיינע פּראָדוקטן, לויט זייער אמתן ווירקלעכן ווערט ד. ה. לויט דעם סכום אַרבעט, וואָס איז אַריינגעטאָן געוואָרן אין זיי. און פאַר דעם מקח, וואָס ער וועט באַקומען אויפן מאַרק פאַר זיינע פּראָדוקטן, וועט ער קאָנען באַקומען אַנדערע פּראָדוקטן, פון ד ע מ ז ע ל ב י ק ן ווערט, ווי זיינע, ווייל אין זיי וועט אויך נישט שטעקן קיין אַנדער סכום מענטשלעכע אַרבעט, איידער אין זיינע.

ס'איז אמת, אַז אונטער די באַדינגונגען פון דעם איצטיקן מאַרק קאָן אַזאַ אַבסאָלוטע גערעכטיקייט אין דעם אויסבייט פון פּראָדוקטן לויט זייער אינעווייניקסטן אַרבעטס-ווערט גאָר נישט פּאָרקומען. כל זמן עס דאַרף פון איר אָראָפּגעצויגן ווערן אַ חלק פאַר די קאַפּיטאַליסטן, די לענדלאָרדס און די סוחרים; כל זמן די מענטשן גופא זענען נאָך אַזוי פאַרשיידן אין זייער גייסטיקער אויסבילדונג, אַז דער מענטשלעכער ווערט פון דעם אַרבעטנדיקן המון שטייט אַ סך נידעריקער, איידער דער מענטשלעכער ווערט פון די געבילדעטע קלאַסן, קאָנען די סחורות, וואָס ווערן באַשאַפן פון זיי, נישט רעאַליזירן דעמזעלביקן אַרבעטס-ווערט. אַ שעה אַרבעט פון אַן אינזשיניער ווערט באַצאָלט אַנדערש, איידער אַ שעה אַרבעט פון אַ פּשוטן בעל-מלאכה.

דאָס שטאַמט דערפון, מיינט פּרודאָן, וואָס דער אַרבעטס-ווערט פון די מענטשלעכע פּראָדוקטן האָט זיך נאָך נישט לגמרי „ק אָ נ ס ט י ט ו א י ר ט". אין דער צוקונפטיקער געזעלשאַפט, וואָס וועט באַשטיין נ אָ ר פון אַרבעטער און ווו אַלע וועלן שטיין אויף דערזעלביקער הויך פון גייסטיקער אויסבילדונג, וועט אַ שעה פון איין אַרט מענטשלעכער אַרבעט נישט קאָנען זיין מער ווערט, אָדער ווייניקער ווערט, איידער אַ שעה פון אַן אַנדער אַרבעט. עס וועט אַריינטרעטן דער פּעריאָד פון אַ „קאָנסטיטואירטן" אַרבעטס-ווערט. די איצטי-קע געלט-סיסטעם, פון וועלכער עס שטאַמען אַזוי פיל צרות, וועט פאַרביטן ווערן אויף אַן אַנדער געלט-סיסטעם, דער סיס-טעם פון אַ ר ב ע ט ס - געלט: פּשוטע קוויטלעך, וואָס ווייזן אָן, אַז זיי זענען אָנווייזונגען אויף אַזאַ אָדער אַן אַנדער סכום פון מענטשלעכער אַרבעטס-צייט.

מיט דעם אַריינטריט פון דעם „קאָנסטיטואירטן ווערט" און פון דעם אַרבעטס-געלט וועט אויך מוזן אַריינטרעטן אַ פּעריאָד פון אַבסאָלוטער ג ע ר ע כ ט י ק ײ ט אין דעם אויס-בייט פון סחורות און ממילא אויך אין דער פאַרטיילונג פון אַלע אויסגעאַרבעטע גיטער. יעדער איינער וועט באַקומען פון דעם מאַרק פּונקט אַזויפיל, וויפל עס איז ווערט דער פּראָדוקט פון זיין אייגענער אַרבעט. עס וועט אָפּהענגען פון אים אַליין, פון דעם פרייען אַרבעטער, צי ער וויל אַרבעטן מער אָדער אַרבעטן ווייניקער און ממילא באַקומען מער אָדער באַקומען ווייניקער.

דאָס הייסט נאָך נישט, פאַרשטייט זיך, אַז פּרודאָן וויל, יעדער אַרבעטער זאָל זיך אַרבעטן פ אַ ר ז י ך, אונטער זיין פייגנבוים און אין זיין ווייגאָרטן. פּרודאָן ווייס גאַנץ גוט, ווי אָפּצושאַצן די „אידייע" פון קאָאָפּעראַציע. א ן אין דער צו-קונפט וועט דאָס אויך יעדער אַרבעטער פאַרשטיין. דער ק אָ אָ פּ ע ר אַ ט י ו ו וועט זיין דער הערשנדיקער טיפּ אין דעם צוקונפטיקן עקאָנאָמישן לעבן. אָבער עס וועט נישט זיין

קיין צוואַנג צו אַרבעטן דווקא אין אַ קאָאָפּעראַטיוו. די איינצל־ווירטשאַפט ווערט נישט פאַרווערט. דער אַרבעטער בלייבט אַ פרייער אַרבעטער. ער בלייבט דער אַבסאָלוטער אייגנטימער פון זיין אַרבעטס־צייט און ממילא פון אַלץ, וואָס ער קאָן אַרויסברענגען מיט איר הילף. לויגט אים, בלייבט ער אין דעם קאָאָפּעראַטיוו, לויגט אים נישט, טיילט ער זיך אויס, באַקומט וואָס אים קומט, לויט דער אַרבעטס־צייט, וואָס ער האָט אין אים אַריינגעלייגט, ווי זיין חלק, און קאָן אָנהויבן אַרבעטן פאַר זיך אַליין.

ווי מען זעט פון אָט דער סקיצע, שאַפט דער פּרודאָני־שער סאָציאַליזם גישט אָפּ: נישט די איינצל־ווירט־שאַפט, נישט דעם פּריוואַט־אייגנטום אויף די מיטלען, געצייג און די פּראָדוקטן פון דער אַרבעט, נישט די פּראָדוקציע פון סחורות, נישט דעם קויף־און־פאַרקויף אויפן מאַרק, נישט דעם פּרינציפּ פון געלט, ווי אַן אויסבייט־מיטל, נישט די קאָנקורענץ צווישן די איינצלנע אַרבעטער, און ממילא אויך נישט די אומגלייכ־קייט אין דער פאַרטיילונג פון דעם געזעלשאַפטלעכן רייכ־טום. אין אַ פּרודאָניסטיש־סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט קאָנען געמאָלט זיין שאַרפע אונטערשיידן אין דער עקאָנאָמישער לאַגע פון די איינצלנע אַרבעטער: דער, וואָס אַרבעט פיל און שפּאָרט אָפּ אַ סך, קאָן אָנזאַמלען אַ געוויסן רייכטום, און קאָן זיך באָדן אין כל טוב. דער, וואָס אַרבעט ווייניק, וועט זיך מוזן באַנוגענען מיט אַ לעבן אין דחקות.

מען קאָן פרעגן: מיט וואָס איז דאָס סאָציאַליזם?

דער ענטפער דערויף איז, אַז סאָציאַליזם איז דאָס דער־מיט, וואָס פּרודאָן לייגט די גאַנצע געוויכט פון זיין בוי־פּרינציפּ אויף דעם עיקר פון סאָציאַליזם: אויף דער אָפּ־שאַפונג פון קאַפּיטאַליזם, אויף דער אָפּשאַפונג פון לוין־אַרבעט, אויף דער אָפּשאַפונג פון עקספּלואַטאַציע, פון לעבן אויף דעם חשבון פון „מערווערט"

(ווי מאַרקס האָט דאָס שפּעטער אָנגערופן), ד. ה. אויף דעם חשבון פון פרעמדער אַרבעט. ער בויט-אויף די אַבסאָלוטע אומאָפּהענגיקייט פון דער מענטשלעכער אַרבעט און אַ לעבן, געשטיצט נאָר אויף איר. עס קאָן דערביי אַרויסקומען אַן אומגלייכקייט אין די עשירות. אָבער דאָס איז נישט קיין מוז: זאָלן אַלע אַרבעטן גלייך, וועלן זיי אַלע געניסן פון דעם רייכטום אין אַ גלייכער מאָס. די מעגלעכע אומ-גלייכקייט איז דאָ דער פּרייז, וואָס ווערט געצאָלט פאַר דער אַבסאָלוטער פרייהייט און זעלבשטענדיקייט.

גאַנץ אַנדערש פּאַסט אויף דעם באַטייט און דעם לעצטן צוועק פון דעם סאָציאַלן איבערקער דער קאָמוניזם.

אויך אין דעם קאָמוניזם ווערט, פאַרשטייט זיך, נישט אָנגעגריפן דער עיקר פון סאָציאַליזם, די אָפּשאַפונג פון עקספּלואַטאַציע, פון אַ לעבן אויף דעם חשבון פון דעם אַנ-דערנס אַרבעט. אָבער בעת פאַר פּרודאָנען איז די הויפּט-זאַך — די עקאָנאָמישע זעלבשטענדיקייט און פרייהייט פון דעם איינצלנעם אַרבעטער, איז פאַר דעם קאָמוניזם די הויפּט-זאַך: די אַבסאָלוטע עקאָנאָמישע גלייכקייט פון אַלע אַרבעטער אין דער געזעלשאַפט, אָדער, ווי קאַבע האָט ליב דאָס אָנצורופן: „די ברידערלעכקייט".

דער קאָמוניזם שטרעבט קודם-כל דערצו, אַז אין דער געזעלשאַפט זאָלן פאַרשווינדן אַלע אונטערשיידן פון אָרים און רייך. קיין מענטש טאָר נישט האָבן קיין שום עקאָנאָמישע פּריווילעגיע איבער אַן אַנדער מענטשן. אָבער אַזאַ אידעאַל פון אַבסאָלוטער גלייכקייט קאָן דורכגעפירט ווערן נאָר דעמאָלט, ווען עס זאָל אָפּגעשאַפט ווערן יעדע אַרט פּריוואַט-אייגנטום אין דער פּראָדוקציע און אין דעם פאַרטיילן פון די פּראָדוצירטע גיטער.

לאָמיר דאָ באַמערקן, אַז דער אמתער ריינער קאָ-מוניזם באַגנוגנט זיך נישט מיט די ספערעס פון פּראָדוקציע און פאַרטיילונג. ער שאַפט אָפּ פּריוואַט-אייגנטום אַפילו אויף

יענע גיטער, וואָס די געזעלשאַפט האָט שוין פאַרטיילט צווישן אירע מיטגלידער צום פאַרברויך. די אַלט-קריסטלעכע קאָמוניסטן האָבן געלערנט, אַז אַ שטיקל אכילה, וואָס אַ מענטש האָט שוין אַריינגענומען אין מויל אַריין, קאָן נישט באַטראַכט ווערן ווי זיין פּריוואַט-אייגנטום. דאָס וויל זאָגן, אַז ווען איינער זאָל אַרויסרייסן יענעץ שטיקל אכילה פון מויל און עס אַליין אויפעסן, וועט ער דערמיט באַגיין אַ קרימינעלן פאַרברעך פון פּ אַ ר ג וו אַ ל ט י ק ו נ ג, אָבער נישט קיין פּריוואַט-רעכטלעכן פאַרברעך פון אָנרירן איינעמס אייגנטום-רעכט: נ י ש ט אַ אַזאַ זאַך, ווי אייגנטום און אייגנטום-רעכט.

דער קאָנסעקווענטער קאָמוניזם פון די עלטערע קריסטן האָט געלייקנט, איינער זאָל האָבן אַ ר ע כ ט אויף וועלכע עס איז מאַטעריעלע גיטער, אויף עפּעס אַזוינס, וואָס ליגט מחוץ פון מענטשלעכן קערפּער. אַלע גיטער, וואָס געפינען זיך אין אַ געזעלשאַפט, געהערן צו דער גאַנצער געזעלשאַפט, און קיין איין גוט קאָן נישט געהערן צו קיינעם נישט באַזונדער, אונטער קיין שום אומשטענדן און באַדינגונגען.

דער מאָדערנער קאָמוניזם האָט זיך שוין פון לאַנג אָן אָפּגעזאָגט פון אַזאַ שטרענגער קאָנסעקווענץ-מאַכעריי. ער שיידט פאַנאַנדער אַלע גיטער אין צוויי קלאַסן. צו דעם ערשטן קלאַס געהערן אַלע יענע גיטער, וואָס ווערן באַשטימט: א) פאַר דער ווייטערדיקער פּראָדוקציע, ווי די פּראָדוקציאָנס-מיטלען און די געצייג; ב) פאַר דעם עפנטלעכן נוצן, ווי די עפנטלעכע פּלעצער, וועגן, מוזייען, ביבליאָטעקן, א. א. וו.; ג) פאַר דעם שפּעטערדיקן פאַרטייל צווישן די איינצלנע מיטגלידער (זאַכן אין די מאַגאַזינען, שפּייכלערס, א. א. וו.). אָט-די אַלע גיטער געהערן צו דעם גאַנצן כּלל און קיין יחיד קאָן נישט זיין קיין באַלעבאָס אויף זיי.

צו דעם צווייטן קלאַס אָבער געהערן אַלע יענע גיטער, וועלכע די געזעלשאַפט האָט שוין פאַנאַנדערגעטיילט פאַר דעם פּריוואַטן פאַרברויך. די אַלע גיטער געפינען זיך אין א י נ־

ריווידואלן-אייגנטום, און דער איינציקער באַלעבאָס איבער זיי (אין די גרענעצן פון דעם אַלגעמיינעם רעכט) איז דער איינצלנער פּריוואַט-אייגנטימער.

אין אונטערשייד צו דעם אייגנטלעכן קאָנסעקווענטן קאָ-מוניזם, ווערט אַזאַ געזעלשאַפט-פאָרם אָפט אויך אָנגערופן: קאָלעקטיוויזם. קאַרל מאַרקס איז מיט דער צייט צוגעשטאַנען צו אים, און אין דעם סוף פון זיין ערשטן באַנד „קאַפּיטאַל" ברענגט ער אַרויס, אַז די קאָלעקטיוויסטישע פאָרם איז אַ העכערער סינטעז פון פריערדיקע געזעלשאַפט-פאָרמען. אין אָט דעם סינטעז ווערט דער אינדיווידואַל-אייגנטום נישט אָפּגעשאַפט, נאָר ווידער אויפגעבויט אין אַ העכערער פאָרם, ווייל ער ווערט אַוועקגעשטעלט אויף אַ קאָ-מוניסטישן יסוד.

און מען מוז אינדעראמתן צוגעבן, אַז אַזאַ אינדיווי-דואַל-אייגנטום, וועלכן דער מאָדערנער קאָמוניזם שטרעבט אויפצובויען, — אַן אייגנטום נאָר אויף זאַכן, וואָס זענען באַ-שטימט צום פאַרברויך, איז אַ סך אַ זיכערערע באַזיץ-פאָרם, ווי דער פּריוואַט-אייגנטום אין אַ וועלכער עס איז אַנדערער פאָרם פון דעם עקאָנאָמישן לעבן. זיכערער איז ער דערפאַר, וואָס היגטער אים שטייט דער גאַנצער רייכטום פון דער געזעלשאַפט. ער ווערט גאַראַנטירט דורך דעם רעכט פון דעם יחיד אויף יענעם טייל פון דעם געזעלשאַפט-לעכן רייכטום, וואָס אים קומט, ווי יעדן אַנדערן.

ווען דער פּריוואַט-פאַרמעגן פון אַ יחיד אין אַ פּרודאָ-ניסטישער געזעלשאַפט זאָל פאַרשווינדן מחמת דער אָדער יענער סיבה (פאַרברויך אָדער צעשטערונג דורך אַ שרפה) איז קיינער נישט מחויב אים צו באַנייען. ווען עס פאַרשווינדט אָבער דער אינדיווידואַל-באַזיץ אין אַ קאָלעקטיוויסטישער גע-זעלשאַפט, ווערט ער ווידער באַנייט פון דעם אַלגעמיינעם געזעלשאַפטלעכן פאָנד.

דעריבער קאָנען מיר זאָגן, אַז דער מאָדערנער קאָמוניזם

אָדער קאָלעקטיוויזם שאַפט נישט נאָר אָפּ דעם קאַפּיטאַליזם, די עקספּלואַטאַציע פון דעם פרעמדנס אַרבעט און די לוינ־אַרבעט און ער בויט נישט נאָר אויף די עקאָנאָמישע גלייכקייט פון באַזיץ, נאָר אויך די זיכערקייט און די פּאַר־וואָרנטקייט פון דעם אינדיווידואַל־אייגנטום אויף אַלע יענע גיטער, אין וועלכע אַ מענטש נויטיקט זיך פאַר זיין לעבן און פאַר זיין מענטשלעכער אַנטוויקלונג.

עס פאַרשטייט זיך, אַז צוליב אָט דעם הויפּטצוועק זיינעם איז דער קאָמוניזם געצוווּנגען אָפּצושאַפן כמעט אַלע יסודות פון דעם איצטיקן עקאָנאָמישן לעבן, וואָס קאָנען נאָר פאַר־בלייבן אין אַ ריין־סאָציאַליסטישער סיסטעם: עס מוז אָפּגע־שאַפט ווערן די איינצל־ווירטשאַפט מיט איר פּריוואַט־אייגנטום אויף די מיטלען, געצייג און פּראָדוקטן פון דער אַרבעט; עס מוז אָפּגעשאַפט ווערן דער גאַנצער האַנדל, מיט זיין געלט־ווירטשאַפט, זיין קויף און פאַרקויף, זיין קאָנ־קורענץ. אָנשטאָט זיי ווערט איינגעפירט די איין־איינציקע פּלאַנמעסיקע צענטראַל־ווירטשאַפט, וואָס נעמט אַרום אַלע צווייגן פון דער געזעלשאַפטלעכער פּראָדוקציע, און ווו די גיטער ווערן אַרויסגעבראַכט נישט צוליב דעם פאַרקויף אויפן מאַרק, נאָר צוליב דעם אוממיטלבאַרן פאַרנוץ. שאַפט מען אָבער אָפּ די איינצלווירטשאַפט און פירט מען איין די פּלאַנמעסיקע צענטראַליזירטע ווירטשאַפט, אַזוי מוז דערביי אויך אָפּגעשאַפט ווערן די אַבסאָלוטע זעלבשטענ־דיקייט און אומאָפּהענגיקייט פון דעם איינצל־נעם אַרבעטער, זיין רעכט אויף זיין אַרבעטס־צייט. די גאַנצע אַרבעטס־צייט פון יעדן איינצלנעם, וואָס דאַרף אָנגעווענדעט ווערן אויף דער עקאָנאָמישער טעטיקייט (ווי גרויס דידאָזיקע אַרבעטס־צייט זאָל נישט זיין: איין שעה אַ טאָג אָדער אַכט שעה אַ טאָג), געהער נישט אים, נאָר דער גאַנצער געזעל־שאַפט און שטייט אונטער יענע קאָנטראָל־אָרגאַנען, וועלכע זי באַשאַפט. די בינדונג און דיסציפּלינירונג פון דער מענטשלע־

בער אַרבעט, איר אונטעריאָכונג אונטער אַן אַלגעמיינעם פּלאַן און אַן אַלגעמיינער אָרגאַניזאַציע, די אָפּשאַפונג פון דעם אַרבעטערס זעלבשטענדיקייט, פון זיין רעכט אויף זיין אייגע־נער אַרבעטס־קראַפט און אַרבעטס־צייט איז דער פּרייז, וועלכן דער קאָמוניזם צאָלט פאַר דער אַבסאָלוטער אויסגלייכונג און אַבסאָלוטער זיכערונג פון דעם באַזיץ.

אויף אַזאַ אופן האָבן מיר אין דער סאָציאַליסטישער געדאַנקען־וועלט צוויי פאַרשיידענע פונדאַמענטאַלע בוי־פּרינציפּן: איינער איז אַ סאָציאַליסטישער. ער קאָנצענטרירט זיין גאַנצע אויפמערקזאַמקייט אויף דער אָפּשאַפונג פון עקספּלואַטאַציע. דערביי זוכט ער צו פאַרהיטן יענע פרייהייט, זעלבשטענדיקייט און דאָס רעכט אויף זיין אַרבעטס־קראַפט, וועלכע די בירגער־לעכע פראַנצויזישע רעוואָלוציע האָט אויסגעקעמפט פאַר דעם אַרבעטער און וועלכע ער האָט נישט געקאָנט פאַרווירקלעכן אין לעבן, אַ דאַנק דער קאַפּיטאַליסטישער עקספּלואַטאַציע. די געזעלשאַפט־פאָרם, צו וועלכער אָט דער בוי־פּרינציפּ שטרעבט, איז ד ע ר פ ר יי ע ר ק אָ אָ פּ ע ר אַ ט י וו, אין וועלכן עס זאָל זיך נישט געפינען קיין שמץ פון געדונגענער לוין־אַרבעט.

דער אַנדערער בוי־פּרינציפּ איז אַ ריין־קאָמוניסטישער: ער קאָנצענטרירט זיין גאַנצע אויפמערקזאַמקייט אויף דער ג ל יי כ ק יי ט פון דעם באַזיץ און דער ז י כ ע ר ק יי ט פון דעם באַזיץ. זיין געזעלשאַפטלעכע פאָרם איז דער פּלאַנ־מעסיקער, גוט־אָרגאַניזירטער געזעלשאַפטלעכער אַרבעטס־פּראָ־צעס, ווו די גאַנצע עקאָנאָמישע אַרבעט פון דעם איינצלנעם דאַרף געהערן דער געזעלשאַפט און אין וועלכן עס איז נישטאָ קיין פּלאַץ פאַר קיינע איינצל־ווירטשאַפטן, און ממילא אויך נישט פאַר קאַפּיטאַליסטישע איינצל־ווירטשאַפטן און פאַר דער עקספּלואַטאַציע פון מענטשלעכער אַרבעט.

אַלע אַנדערע סאָציאַליסטישע סיסטעמען זענען אַ געמיש פון אָט די צוויי גרונט־פּרינציפּן, און אָפטמאָל ווערט אין זיי

נאָך אַריינגעטראָגן עפּעס אַזוינס, וואָס ליגט שוין מחוץ פון דעם סאָציאַליסטישן אידייענקרייז. אַזוי האָט דער פּוריע-ריזם אין זיין פונדאַמענט די ריין-קאָמוניסטישע אַרבעט פון איינצלנע קלענערע געזעלשאַפטן, פון אַן ערך אַ צוויי טויזנט מענטשן יעדערע, וואָס באַשטייען פון דריי קלאַסן: אַרבעטער, „טאַלענטן" אָדער דערפינדער און קאַפּיטאַליסטן. אַלע דריי קלאַסן קאָנען, אויב זיי ווילן, לעבן קאָמוניסטיש אינאיינעם, אין איין ריזן-פּאַלאַץ. אַרבעטן אָבער מוזן זיי קאָמוניסטיש. זיי האָבן אַלץ, וואָס איז נויטיק, פאַר אַ באַקוועם לעבן. דאָס איז זייער אַלעמענס מינימאַלער אַרבעטס-לוין. ער ווערט פאַררעכנט אויף דעם חשבון פון די אונטערנעמונגס-קאָסטן, און יעדער איינער, — סיי אַרבעטער, סיי „טאַלענט", סיי קאַפּיטאַליסט, — באַקומט אַ גלייכן אַרבעטס-לוין. ערשט דאָס, וואָס בלייבט איבער דעם מינימאַלן אַרבעטס-לוין, דער „ריינער ריוח", ווערט פאַנאַנדערגעטיילט צווישן די דריי קלאַסן לויט אַ געוויסער פּראָפּאָרציע, און דעם גרעסטן חלק באַקומט דער קאַפּיטאַליסט. אַזוי אַרום געפינען זיך אין פּוריעס סיסטעם געוויסע רעשטלעך פון אַ קלאַסן-איינטיילונג אין דער געזעלשאַפט (מיטאַרבעטנדיקע קאַ-פּיטאַליסטן און „טאַלענטן") און פון קאַפּיטאַליסטישן מער-ווערט.

אַזוי לאָזט אויך דער אַמעריקאַנער סאָציאַל-דעמאָקראַט, אַלאַן בענסאָן, צו, אַז די צוקונפט-מלוכה זאָל זיין געבויט אויף לוין-אַרבעט; אַלע וויכטיקסטע פּראָדוק-ציאָנס-צווייגן וועלן געהערן דער מלוכה און די אַרבעטער וועלן פאַרקויפן איר זייער אַרבעטסקראַפט פּונקט ווי איצטער. דער, וואָס וועט נישט וועלן אַרבעטן פאַר דער מלוכה, וועט זיך זיין פריי צו זוכן זיין חיונה, ווי ער פאַרשטייט. אויסגעשלאָסן וועלן זיין נאָר פּריוואַט-קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעמונגען. ער גיט אויך צו פאַרשטיין, אמת, אין אַ האַלב-סאַטירישן טאָן, — אַז אויב אין דער צוקונפט זאָלן געוויסע פרויען וועלן לעבן

פון פּראָסטיטוציע, ווען די מלוכה זיך נישט אַריינמישן אין זייערע פּריוואַט-אַנגעלעגנהייטן.

דער ווערט פון אַט די אַלע געמישטע סיסטעמען הענגט אָפּ פון דעם ווערט פון יענע פונדאַמענטאַלע בוי-פּרינציפּן, לויט וועלכע זיי ווערן אויסגעאַרבעט, און די אַקטועלסטע אויפגאַבע פון דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק דאַרף איצטער באַשטיין אין דעם, אָפּצוגעבן זיך אַ קלאָרן דין וחשבון וועגן זיי; קריטיש אויסצופאָרשן זייער ווערט, באַטייט אין דורכפירבאַרקייט אין אַ מענטשלעכער געזעלשאַפט, כּדי אַרויסצוגעפינען און זיכערצושטעלן יענעם בוי-פּרינציפּ, אָדער יענע בוי-פּרינציפּן, וואָס זאָלן אַוועקגעלייגט ווערן אין דעם יסוד פון דעם צוקונפטס-בנין און אויך אויסצואַרבעטן די פּראַקטישע מעטאָדן, ווי אַמצוועקמעסיקסטן צוצוטרעטן צו זייער פאַרווירקלעכונג אין לעבן.

אָט די אויפגאַבע וועלן מיר איצטער אָנהויבן מיט דעם אַנאַליז פון דעם פּרודאָניסטישן קאָאָפּעראַטיוון סאָציאַליזם.

דער הויפּט-ווערט זיינער באַשטייט געוויס אין דעם, וואָס ער וויל איינגאַנצן אָפּשאַפן יעדע קאַפּיטאַליסטישע עקספּלואַטאַציע פון פרעמדער אַרבעט און ממילא אויך אַלע יענע צרות, וואָס שטאַמען פון איר אין דער איצטיקער געזעלשאַפט.

אַ צווייטער באַצויבערנדיקער מאָמענט אין פּרודאָנס קאָנצעפּציע באַשטייט אין דעם, וואָס זי פאַרשאַפט דעם אַרבעטנדיקן מענטשן פולע פרייהייט און אומאָפּהענגיקייט; וואָס זי שליסט אויס יעדן צוואַנג און יעדע קאָנטראָל מצד פון וועמען עס איז איבער דעם ווילן פון דעם אַרבעטנדיקן מענטשן און איבער זיינע באַשלוסן, וואָס צו טאָן אָדער נישט צו טאָן מיט זיין אייגענער אַרבעטס-קראַפט.

דער פּרודאָניזם האָט אָבער נאָך אַ דריטן מאַגנעטישן שטריך. ער באַפרייט דעם סאָציאַליסטישן געדאַנק פון אַלע פּראָבלעמען פון דער אַזוי אָנגערופענער „אָרגאַניזאַציע פון דער געזעלשאַפטלעכער אַרבעט".

אין דעם פּרט פון אָרגאַניזירן דעם פּראָצעס פון צ א •

ש אַ פ ן גיטער איז נישטאָ קיין נפקא מיניה אין פּראָדוקציע ‎פּראָדאַנס סיסטעם צווישן דער איצטיקער געזעלשאַפט און דער צוקונפטיקער. די אַרבעט איז דאָך פריי, און די אַרבעטער אָרגאַניזירן זי, ווי זיי פאַרשטייען, ווי דאָס ווערט דיקטירט פון זייערע ריין-טעכנישע נויטן. די בעסטע מעטאָדן, ווי אַזוי צו פירן און צו פאַרוואַלטן אַן אַרבעטער-קאָאָפּעראַטיוו זענען אויך נישט קיין האַרבע מהרש״אס: זיי ווערן שוין איצטער טאָג-טעגלעך אויסגעאַרבעט אין דער פּראַקטיק פון די עקזיסטירנדיקע צאָלרייכע קאָאָפּעראַטיווע אונטערנעמונגען.

איבערגעבויט און גרונטלעך איבערגעבויט דאַרף ווערן נאָר די ק אָ מ ע ר צ י ע ל ע זייט פון דעם עקאָנאָמישן פּראָצעס: דער אויסבייט פון די אויסגעאַרבעטע סחורות. מיט דעם אָפּשאַצן פון יעדן פאַרמיטלערטום, הענדלערטום און קרעמערטום, אַזוי אַז דער פּ ר אָ ד ו צ ע נ ט זאָל האָבן צו טאָן נאָר מיט דעם פּ ר אָ ד ו צ ע נ ט, מוזן אויסגעבויט ווערן אַנשטאַלטן, וווּ אָט דער דירעקטער אויסבייט פון סחורות זאָל קאָנען פאָרקומען אויף דעם עקאָנאָמישסטן אופן. און אָט דאָס, — באַווייזט פּרודאָן, — קאָן איינגעאָרדנט ווערן אי איינפאַך, אי צוועקמעסיק, אי וואָלוול. עס דאַרפן נאָר אויסגעבויט ווערן סחורה-שפּייכלערס, אָרגאַניזירט ווערן אַן אַלגעמיינע אַרבעטס-באַנק (מיט פיליעס) און עס דאַרף אַרויסגעלאָזט ווערן אַרבעטס-געלט.

איר אַרבעט אויס אַ סכום פּראָדוקטן, וואָס זענען ווערט, זאָגן מיר, אַ 1000 אַרבעטס-טעג צו אַכט שעה אַ טאָג. ברענגט איר זיי אַריין אין די סחורה-שפּייכלערס, וואָס ווערן פאַרוואַלטעט פון דער אַרבעטס-באַנק, און איר באַקומט פאַר זיי אַרבעטס-געלט, וואָס צייגן אָן דעם ווערט פון 8000 שעה. פאַר דעם געלט קויפט איר אין דיזעלביקע שפּייכלערס אַלע אַרטן סחורות, אין וועלכע איר נויטיקט זיך, וואָס זייער פּרייז איז אויך באַרעכנט געוואָרן, לויט דעמזעלביקן „קאָנסטיטואירטן ווערט״, ד.ה. לויט דער אַרבעטס-צייט, וואָס איז אין זיי אַריינ-

געטאָן. אויב אין סחורות נויטיקט איר זיך איצטער נישט, לייגט איר אייער געלט אריין אין באנק אויף אייער חשבון.

אָט דאָס איז די גאַנצע אָרגאַניזאַציע.

אַלץ וואָס די אַרבעטנדיקע מענטשן דאַרפן דעמאָלט טאָן, איז אַרבעטן, וואָס מער אַרבעטן, יעדער איינער וואָס ער וויל און וויפל ער וויל.

דער וווּנדער פון אַזאַ איינפאַכער און האַרמאָנישער געזעלשאַפטלעכער פאָרם, וואָס שליסט אויס יעדע עקספּלואַטאַציע פון פרעמדע אַרבעט און פאַרזיכערט יעדן אַרבעטער זיין פרייהייט און זעלבשטענדיקייט, דערקלערט זיך ביי פּרודאָנען דורך זיין זייער אינטערעסאַנטער און אָריגינעלער טעאָריע וועגן דעם „קאָנסטיטואירטן ווערט", וועלכן מיר האָבן נאָר־וואָס דערמאָנט. אַ „קאָנסטיטואירטער" ווערט פון אַ וועלכער עס איז סחורה איז אַזאַ, וואָס קאָן זיך קיינמאָל נישט בייטן, אָדער וואָס קאָן זיך שאָקלען אַהין און אַהער נאָר אין זייער ענגע גרענעצן. אַ ביישפּיל פון אַזאַ קאָנסטיטואירטן ווערט איז דער ווערט פון דער סחורה גאָלד. גאָלד קאָן קיינמאָל נישט פאַרלירן זיין ווערט. עס קאָן אויך נישט שטייגן צו הויך און פאַלן צו נידעריק. אַלע מאָל שטעלט עס מיט זיך פאָר דעם סכום פון מענטשלעכער אַרבעט, וואָס איז פאַרווענדט געוואָרן אויף אויסצוגראָבן אים און צוצוגעבן אים די נויטיקע פאָרם. און דערפאַר, זאָגט פּרודאָן, איז גאָלד געוואָרן די ווערט־מאָס פון אַלע אַנדערע סחורות.

פּרודאָן גלויבט אָבער, אַז דאָס, וואָס איז געשען מיט דער סחורה „גאָלד" איז נאָר אַן אָנהייב פון אַ פּראָצעס, וואָס דאַרף אַריינגעמען אין זיך יעדן פּראָדוקט פון מענטשלעכער אַרבעט. דער ווערט פון יעדן אַרבעטס־פּראָדוקט וועט פאַרשטעלן מיט זיך דעם באַשטימטן סכום פון מענטשלעכער אַרבעט, וואָס איז אַריינגעטאָן געוואָרן אין אים, און אָט דער ווערט וועט קיינמאָל נישט קאָנען גיין פאַרלאָרן. ווען אַפילו

ער זאָל זיך אַמאָל שאָקלען אַרויף און אַראָפּ אין זייער ענגע גרענעצן.

עס איז קלאָר, אַז אויב דאָס איז אַזוי, ווי „די פילאָזאָפיע פון דלות" לערנט אונז, איז דעמאָלט אַ סוף־אָן־עק צו דעם דלות פון דעם אַרבעטנדיקן מענטש. ווען איך אַרבעט אויס אַ שטיקל סחורה אין דעם ווערט פון אַ גילדערנעם רענדל, איז דאָס פונקט ווי איך וואָלט אויסגעגראָבן דעם גילדערנעם רענדל פון דער ערד. און פונקט ווי איך קאָן מיין גאָלד־שטיק אַריינלייגן אין אַ געלט־באַנק, אַזוי וועל איך קאָנען מיין שטיקל סחורה אַריינלייגן אין די שפּייכלערס פון דער אַרבעטס־באַנק. די אַרבעטס־געלט, וואָס זי וועט מיר דערפאַר געבן, וועט אויך האָבן דעמזעלביקן געלט־ווערט, וואָס עס האָט איצטער יעדער באַנקנאָט, געדעקט מיט אַ גאָלד־רעזערוו.

דעמאָלט בלייבט פאַר יעדן פון אונז נאָר איין זאַך: אַרויספּאָמפּען פון אונזער אייגענעם אַרבעטס־אוצר אַזוי פיל גאָלדענע רענדלעך, וויפל מיר קאָנען און וויפל מיר ווילן. און כדי דאָס זאָל אָנגיין זייער דערפאָלגרייך, איז די בעסטע זאַך זיך צו פאַראייניקן אין קאָאָפּעראַטיוון, ווו די פּאָמפּ־אַרבעט קאָן געטאָן ווערן אין אַ שנעלערן גאַנג און אויף אַ ברייטערן מאַסשטאַב.

אויף אַזויפיל איז דאָס אַלץ זייער שיין, און די סאָציאַלע פראַגע ווערט דאָ פאַרענטפערט אָן רעוואָלוציעס און אָן איבעריקער קאָפּ־מאַטערניש. ביי אַ קאָנסטיטואירטן ווערט קאָן די אַרבעט קיינמאָל נישט זיין קיין קוואַל פון אָרעמקייט, עקספּלואַטאַציע און אומגערעכטיקייט, ווי זי איז דאָס איצטער, נאָר אַלעמאָל אַ קוואַל פון רייכטום און גערעכטיקייט.

דאָס איז אַלץ, ווי געזאָגט, זייער שיין און פיין. די צרה מיט דעם פּרודאָניזם איז נאָר, וואָס אין זיין סיסטעם איז אַלץ אויפגעבויט אויף דער טעאָריע פון דעם „קאָנסטיטואירטן

ווערט". זי איז אַ קינסטלעך אויפגעבויטע אויפֿצוי־האַלטן, ווייס פּרודאָן אַליין נישט. נאָך מער: ער האַלט, אַז דאָס איז איבער די איינצלנע מענטשלעכע פּוחות. די קאָנ־סטיטואירונג פון דעם ווערט קומט פאַר אין אַ לאַנגזאַמען פּראָ־צעס פון דער אַלגעמיינער קולטור־אַנטוויקלונג, וואָס קאָן נאָך פאַרנעמען דורות און דורות.

און נאָך אַ גרעסערע צרה מיט דעם פּרודאָניזם איז, וואָס עס איז נאָך אַ גרויסע שאלה, צי די גאַנצע טעאָריע איז ריכטיק און צי די גאַנצע אַנטוויקלונג פון דער געזעלשאַפט שטרעבט דערצו, אַז דער ווערט פון אַלע מענטשלעכע אַרבעטס־פּראָדוקטן זאָל זיך ווען־עס־איז קאָנען קאָנסטיטואירן אין אַ פּרודאָנישן זין.

אָט די ספיקות ווערן אַלץ שטאַרקער און באַרעכטיקטער, וואָס מער מען טראַכט זיך אַריין אין קאַרל מאַרקס׳ קריטיק פון פּרודאָנס טעאָריע.

ס׳איז אמת, אַז די מאַרקסישע פּאָלעמיק אַנטקעגן פּרו־דאָנען איז פול מיט אומגערעכטיקייטן און איינזייטיקייטן. אַ סך איינצל־געדאַנקען פּרודאָנס האָט מאַרקס פאַרדרייט און נישט ריכטיק איבערגעגעבן. אייניקע איינצל־געדאַנקען, פאַר וועלכע ער איז מיט גאַל און שוים אויף די ליפּן אָנגעפאַלן אויף פּרודאָנען, האָט ער שפּעטער אַליין אַריבערגענומען און אַריינ־געאַרבעט אין זיין ווערט־טעאָריע (ווי, צ. ב., דעם וויכטיקסטן געדאַנק, אַז די אַרבעט, וואָס באַשאַפט ווערט, קאָן אַליין קיין ברעקל ווערט נישט האָבן).

פון דער אַנדערער זייט מוז אָבער יעדער אומפּאַרטייאי־שער לייענער צוגעבן, אַז קאַרל מאַרקס האָט אויפגעדעקט די פונדאַמענטאַלע טעותן אין פּרודאָנס טעאָרעטישן חשבון. ער האָט אויפגעוויזן אויף די ריין־היסטאָרישע צייטווייליקע אור־זאַכן, וואָס האָבן אַרויסגעבראַכט דעם שיין, אַז דער ווערט פון גאָלד איז שוין איצטער „קאָנסטיטואירט" געוואָרן. ער האָט מיט אַ מערקווירדיקן אַנאַליז אַרויסגעבראַכט, אַז יעדע גע־

זעלשאַפטס-פאָרם, **וואָס איז** געבויט צוליב דער פּראָדוקציע **פאַרן מאַרק**, **וואָס לאָזט דעריבער** צו „סחורות”, **„ווערטן” און באַלוינונגען פאַר אַרבעט**, מוז פירן צו דער אַנטוויקלונג **פון קאַפּיטאַליזם** און ממילא **צו** עקספּלואַטאַציע, און אַז די **אַרבעט**, **ווי אַ מאָס** פון **ווערט**, קאָן נישט זיין קיין **יסוד פאַר דער צוקונפט**, **ווייל דאָס** איז אַ פּאַקטישער געזעץ **פאַר דער איצטיקער** בירגערלעכער געזעלשאַפט און מוז פאַרשווינדן **אינאיינעם** מיט איר.

מיר קאָנען דאָ אָבער לאָזן אָן אַ זייט **די** פראַגע, **ווער פון די** צוויי גרויסע סאָציאַליסטישע **טעאָרעטיקער איז** גערעכט **אין זיין** טעאָריע פון **דער געזעלשאַפטלעכער** אַנטוויקלונג: פּרודאָן, **וואָס האָט** געלערנט, אַז דידאָזיקע אַנטוויקלונג שטרעבט **צו** אַ פרייער קאָאָפּעראַטיווער אַרבעטס-פאָרם **אויף דעם** יסוד **פון** אַ „**קאָנסטיטואירטן” ווערט**, **אָדער** קאַרל מאַרקס, וואָס האָט זיך געמיט צו **באַווייזן**, **אַז זי** שטרעבט **צו** אַ **צענטראַליזירטער**, **פּלאַנמעסיק-אָרגאַניזירטער** קאָמוניסטישער **אַרבעטס-פאָרם**, **ווו עס ווערן** לגמרי **אָפּגעשאַפט** **אַלע „ווערט-שאַצונגען”** פון **מענטשלעכע** אַרבעטן **און** ממילא **אויך** אַלע „באַלוינונגען”.

פאַר אונזער צוועק איז דאָ וויכטיק צו האָבן אין זין, **אַז פאַר** א ו נ ז ע ר צייט, ווען דער אַרבעטער-קלאַס קאָן גע**בענטשט אָדער** געפּלוכט ווערן **גאָר אומגעריכטערהייט** צו מוזן **איבערנעמען אויף זיך** די אָרגאַניזאַציע **פון דער** געזעלשאַפט**לעכער אַרבעט**, קאָן קיין רייד נישט זיין פון אַ „קאָנסטיטו**אירטן” ווערט**, און ממילא קאָנען די פרייע אומאָפּהענגיקע פּרו**דאָניסטישע קאָאָפּעראַציון**, וואָס אַרבעטן אויס סחורות **אויף צו** פאַרקויפן אויפן מאַרק, מיט זייער אַבסאָלוטן אייגנטומס-רעכט **אויף די** אויסגעאַרבעטע **פּראָדוקטן**, מיט זייער קאָנקורענץ איי**נע** אַנטקעגן די אַנדערע, **אָן אַ** פרייער אויסגעאַרבעטן אַלגעמיינעם **פּלאַן פאַר** דער **גאַנצער** געזעלשאַפט, **וואָס** און וויפל עס זאָל **פּראָדוצירט** ווערן, — **אַז** אָט דער פּרודאָנישער סאָציאַליזם קאָן בשום אופן נישט פאַרענטפערן די סאָציאַלע פּראָ-

גע און ממילא קאָן ער נישט אָנגענומען ווערן ווי אַ פונדאַמענטאַלער בוי-פּרינציפּ.

ביי אַ „קאָנסטיטואירטן" ווערט, האָבן מיר געזען, קאָנען די פּראָדוקטן פון דער מענטשלעכער אַרבעט באַטראַכט ווערן ווי „גאָלדענע רענדלעך". וואָס מער איר באַשאַפט זיי, אַלץ מער גאָלד האָט איר, אַלץ מער רייכטום האָט יענער איינער און די גאַנצע געזעלשאַפט. ביי אַ נישט-קאָנסטיטואירטן ווערט אָבער קאָן אויסקומען דאָס אייגענע, וואָס עס קומט פאָר אין דער איצטיקער געזעלשאַפט, אַ דאַנק אירע אינעווייניקסטע ווידערשפּרוכן: וואָס מער פּראָדוקטן איר באַשאַפט, אַלץ קלענער ווערן זייער ווערט, און אונטער געוויסע באַדינגונגען, וואָס שטעלן זיך איין אויף דעם מאַרק, קאָנען זיי פאַרלירן יעדן ווערט איבערהויפּט.

דאָס איז נישט די שולד פון דעם קאַפּיטאַליסטישן מאַרק. דאָס איז די שולד פון יעדן סחורה-מאַרק בכלל. יעדער מאַרק, וואָס איז געבויט אויף דעם פרייען קויף-און-פאַרקויף און אויף דער פרייער קאָנקורענץ צווישן די פּראָדוצענטן, איז אַן אומקאָנטראָלירבאַרע סטיכישע קראַפט. דאָס באַווייזט די עקאָנאָמישע ווירקלעכקייט אויף שריט און טריט, און קאַרל מאַרקס האָט אַרויסגעבראַכט די טעאָרעטישע טעמים, וואָס מאַכן איינעם קלאָר, פאַרוואָס דאָס מוז זיין אַזוי און עס קאָן נישט זיין אַנדערש. די קאָאָפּעראַטיוון, אַפילו ווען פון זיי זאָלן זיין אויסגעשלאָסן די בלאָסעסטע שאָטנס פון עקספּלואַטאַציע, קאָנען נישט ענדערן די אינעווייניקסטע טבע פון יעדן מאַרק בכלל, קאָנען נישט אָפּשטעלן זיינע שעדלעכע אומפאָראויסגעזעענע ווירקונגען.

די הויפּט-שעדלעכקייט פון דער סחורה-ווירטשאַפט און פון דעם מקח וממכר בכלל איז די — אַנאַרכיע אין דער פּראָדוקציע. יעדער איינער פּראָדוצירט וויפל ער וויל, ד. ה., האָבנדיק זיינע ריכטיקע אָדער פאַלשע אויסרעכענונגען, וואָס דער מאַרק איז בכח איינצושלינגען, און דער

פּועל-יוצא דערפון איז אָפּט, אַז אַלע אינאיינעם האָבן זיי פּראָדוצירט צופיל פאַר דעם מאַרק. די איינצלנע פירמעס מוזן אָנהויבן קאָנקורירן איינע מיט דער אַנדערער, וואַרפן די פּרייזן אין דער אַדמה אַריין, פאַרקויפן זיי אונטער זייער ווערט, און אַן אַנדערש מאָל געצוווּנגען זיין צו האַלטן זיך מיט דער סחורה, וואָס קאָן אפילו ביי דעם וואָלוולסטן פּרייז נישט אָפּגעזעצט ווערן. וואָס קאָן דאָ העלפן די קאָאָפּעראַטיווע פאָרם פון דער איינצל-אונטערנעמונג? אָן אַ „קאָנסטיטויִרטן" ווערט וועט קיין באַנק אַפילו נישט לייען אויף זיי געלט, דערהויפּט אין די צייטן פון אַ פּאַניק.

און ווי קאָנט איר פאַרמיידן, אַז אַ וועלכע עס איז „בראַנזשע" זאָל נישט איבערגעפילט ווערן מיט סחורות? אויב אייער קאָאָפּעראַטיוו האָט גענומען פּראָדוצירן שיך, קאָנט איר נישט אַרויסלאָזן קיין מודעה, אַז אַלע „פּריוואַטלעכע אָרגאַניזאַציעס" זאָלן זיך אָפּהאַלטן פון פּראָדוצירן שיך, ווייל עס האָט זיך אייך „פאַליוביעט" אויסצוקלייבן אָט דעם געשעפטס-צווייג. אַלע אַנדערע, וואָס האָפן, אַז זיי וועלן דורך שוסטעריי „קומען אויף אַ גרינגעם צווייג", האָבן דאָסזעלביקע רעכט, וואָס איר, און איר אַלע אינאיינעם קאָנט איבערפילן דעם מאַרק אַזוי געדיכט מיט שיך, אַז אויך אין דער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט וועט קיין שוסטער, אמת, נישט דאַרפן אומגיין באָרוועס, אָבער אַ סך שוסטער וועלן נישט קאָנען אויסבייטן זייער סחורה אויף די אַלע אַנדערע נויטיקע לעבנס-מיטלען.

אָדער נעמט די קאָנקורענץ דורך בעסערע און וועלוועלערע אַרטיקלען. קיין קאָאָפּעראַטיוו קאָן נישט פאַרווערן דעם אַנדער קאָאָפּעראַטיוו איינצופירן בעסערע מאַשינען, וואָס זאָלן אַרויסברענגען אַ גרעסערע צאָל פון דיזעלביקע פּראָדוקטן, וועלכע אייער קאָאָפּעראַטיוו באַשאַפט. און דעריבער שלאָגן אייך אויף דעם מאַרק מיט זייער ביליקן פּרייז. אייער קאָאָפּעראַטיוו קאָן אויך נישט פאַרווערן דעם קאָנקורענט אַריינצו-

פירן אַ נייע, שענערע מאָדע, וואָס וועט אייערע אַרטיקלען איינגאַנצן אַרויסוואַרפן פון געברויך.

קורץ: די קאָאָפּעראַציוואָן, אויב זיי אַרבעטן אומאָפּהענגיק איינע פון די אַנדערע, אויב זיי מוזן אויסשטיין דעם קאָנקורענץ־קאַמף אויפן וועלט־מאַרק, מוזן אונטערפאַלן אונטער דעם געזעץ פון יעדן קאַמף: דער שוואַכערער וועט פאַרשפּילן, דער שטאַרקערער וועט געווינען, און ווי צו די, וואָס האָבן פאַרשפּילט! פאַר דעם דלות, וואָס זיי וועלן ברענגען אַהיים פון דעם וועלט־מאַרק, וועט זיי קנאַפּ־וואָס העלפן די טרייסט, אַז קיינער האָט זיי דערביי נישט עקספּלואַטירט, און אַז קיינער איז נישט שולדיק אין זייער אומגליק; אַז דעם פאַרקויף אויפן מאַרק קאָן מען אַקוראַט אַזוי ווייניק פאָראויסזען, ווי די געוויטעניש אויפן פעלד; אַז עס קאָנען מיט יעדערן טרעפן אומגליקן אויפן מאַרק, ווי קיינער איז נישט באַוואָרנט פון שריפות, האָגל און ערד־ציטערנישן.

דאָס זענען אַלץ חלשות־טרייסטן פאַר דעם שוואַכן, וואָס מוז שטיין אויג־אַנטקעגן אויג מיט דעם פאַקט, אַז די בעסטע און גערעכטסטע פּראָדוקציאָנס־פאָרם — דער אַרבעטאָרישער קאָאָפּעראַטיוו — האָט נישט געקאָנט פאַרזיכערן די עקאָנאָמישע עקזיסטענץ און האָט נישט געקאָנט פאַרווערן דעם דלות, ער זאָל פייפן פון אַלע ווינקלען אין די סאָציאַליסטישע שטיבער.

די סיסטעם פון איינצל־ווירטשאַפטן און פּריוואַטיקאָאָפּעראַציוואָן איז נישט קיין שמירה אַנטקעגן אָרעמקייט. דאָס איז איינס אַוועק. עס קומט אָבער צו נאָך אַ וויכטיקערער פונקט. ער איז אין דער לעצטער ליניע אויך נישט קיין שמירה אַנטקעגן עקספּלואַטאַציע פון פרעמדער אַרבעט. וועגן דעם וועלן מיר רעדן אין דעם קומענדיקן קאַפּיטל. איך רעד דאָ נישט וועגן יענע פאַלן, וואָס קומען אַזוי אָפט פאָר אין די איצטיקע קאָאָפּעראַציוואָן, ווו מען איז געצוווּנגען צוצודינגען אויף אַ ווייליע —

דער עיקר פאַר ס ע ז אָ ן־אַרבעט, — דרויסנדיקע לוין־אַרבע־
טער, לויט דעם פרייז אויף דעם אַרבעטס־מאַרק, און אויף
אַזאַ אופן אויסצוזוכן פון זיי אַ היפּשן פּראָצענט מערוווערט.

מיר קאָנען זיך גאַנץ גוט פאָרשטעלן, אַז די צוקונפ־
טיקע סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט וועט אויסגעפינען מיטלען
און וועגן, ווי אַזוי נישט צו דערלאָזן, מענטשן זאָלן קאָנען
ד י נ ג ע ן מענטשן פאַר לוין־אַרבעט, פונקט ווי מען קאָן איצ־
טער נישט ק ו י פ ן קיין מענטשן פאַר שקלאַפן־דינסט: צי
דאָס וועט זיין דורך אַן אַלגעמיינעם געזעץ, וואָס וועט פ אַ ר־
וו ע ר ן און באַשטראָפן לוין־אַרבעט, ווי איצטער ווערט פאַר־
ווערט און באַשטראָפט דער מקח וממכר מיט שקלאַפן; אָדער
דאָס וועט זיין אַ פריוויליקער אָפּמאַך אין אַנאַרכיסטישע
קהלות, אויפגעהאַלטן דורך אַן איינגעוואָרצלטער און פעסטער
עפנטלעכער מיינונג, אַנטקעגן וועלכער קיין יחיד וועט נישט
קאָנען אויפקומען: כל זמן די סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט
וועט וועלן בלייבן אַ סאָציאַליסטישע, וועט זי מוזן זען אויף
דעם אָדער יענעם אופן, אַז עס זאָל נישט קאָנען פאָרקומען
קיין עקספּלואַטאַציע פון פרעמדער אַרבעט. און דאָרטן, וו
לוין־אַרבעט אָדער געדונגענע אַרבעט זאָל אפשר ווערן אומ־
פאַרמיידלעך אין סאָציאַליסטישע קאָאָפּעראַטיוון אונטער געוויסע
עקאָנאָמישע באַדינגונגען, — ווי צ. ב., צוליב שנעל־איינזאַמ־
לען גערעטעניש, זיי זאָלן נישט פאַרדאָרבן ווערן אויפן פעלד
אָדער אויפן בוים, — וועט אַ סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט
שוין מוזן זאָרגן דערפאַר, אַז דער געדונגענער אַרבעטער זאָל
באַקומען דעם פ ו ל ן ע ק וו י וו אַ ל ע נ ט פאַר זיין אַרבעט,
ז יי ן חלק פון דעם גאַנצן אונטערנעמען, לויט דעם טייל
רייכטום, וואָס ער האָט געהאָלפן באַשאַפן.

דאָס אַלץ גיבן מיר צו. אָבער די צרה מיט דער מאַרק־
פּראָדוקציע איז, וואָס זי קאָן באַשאַפן די מעגלעכקייט פון עקס־
פּלואַטאַציע, פון „מערוווערט״, נישט אין דער אָפענער פאָרם
פון שקלאַפעריי אָדער לוין־אַרבעט, ווי דאָס איז געווען ביז

אַהער, נאָר אין דער פאַרבאָרגענער פאָרם פון מ אָ נ אָ פּ אָ ל ן און ט ר ע ס ט ן.

קיינער קאָן נישט פאַרווערן קיין איין קאָאָפּעראַטיוו, ער זאָל זיין ע ר פ אָ ל ג ר ײ ך אויפן מאַרק. אדרבה, עס איז די א ו י פ ג א ב ע פון יעדער עקאָנאָמישער אונטערנעמונג, וואָס האָט צו טאָן מיטן מאַרק, זי זאָל ווערן קרעפטיק און אַרויס דער זיגער אין דעם קאָנקורענץ-קאַמף. אַן ערפאָלגרייכער קאָאָ־פּעראַטיוו קאָן זיך אָבער פאַנאַנדערוואַקסן צו אַ ריזיקער אונ־טערנעמונג, וואָס זאָל קאָנען שלאָגן אַלע זיינע קאָנקורענטן, אָדער צ ו ו י נ ג ע ן זיי, זיי זאָלן מאַכן יד־אחת מיט אים. און נישט נאָר ק אָ ן דאָס געשען. קאַרל מאַרקס באַווייזט, אַז דאָס מ ו ז אַזוי געשען. די אינעווייניקסטע אַנטוויקלונג פון יע־דער קאָנקורענץ פירט צו איר ה י פ ך, צו דעם אויפהער פון קאָנקורענץ, צו מאָנאָפּאָלן און טרעסטן, וואָס שאַפן זי אָפּ, ווייל זיי באַהערשן דעם מאַרק און דיקטירן אים זייערע באַ־דינגונגען, אין דער פאָרם פון זייער אייגענער פּרייז-באַשטי־מונג.

III

די קריטיק פון קאָאָפּעראַטיוון סאָציאַליזם

דער קאָאָפּעראַטיווער סאָציאַליזם, ווי אַ סיסטעם פון ריין-אַרבעטאָרישע איינצל-ווירטשאַפטן און פּריוואַטע קאָאָפּעראַ־טיוון, וואָס מוזן אויסשטיין אַ העפטיקן קאָנקורענץ-קאַמף אויף דעם סחורה-מאַרק, קאָן בשום אופן נישט פאַרהיטן די געזעל־שאַפט פון אָרעמקייט און נויט. וועגן דעם האָבן מיר גערעדט באריכות אין דעם פאָריקן קאַפּיטל.

דער הויפּט-פעלער זיינער, — פון אַ סאָציאַליסטישן שטאַנדפּונקט, — באַשטייט אָבער אין דעם, וואָס ער קאָן — אין דער לעצטער ליניע — נישט זיין אויך קיין שמירה אַנטקעגן

דער עקספּלואַטאַציע פון פרעמדער אַרבעט, וואָס מוז פריער אָדער שפּעטער זיך אַריינגנבענען אין דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן דורך דער אָפן־געלאָזענער ברייטער טיר פון מאָנאָפּאָל־און־טרעסט־קאָאָפּעראַטיוון.

די קאָנקורענץ פירט על פּי נויטווענדיקייט צו דער אויסבילדונג פון „טרעסטן" און „קאַרטעלן", וואָס פאַרכאַפּן אין זייער האַנט אַ גאַנצן צווייג פון דער פּראָדוקציע אָדער זיין גרעסטן און וויכטיקסטן טייל. דורכדעם גופא שאַפן זיי אָפּ די קאָנקורענץ, ווייל זיי באַהערשן דעם מאַרק און דיקטירן אים זייערע באַדינגונגען, אין דער פאָרם פון זייער אייגענער פּריין־באַשטימונג.

גראָד ביי אונז, אין אַמעריקע, שפּילט זיך אָפּ אַמשאַרפּסטן אָט־די פּאַרוואַנדלונג פון קאָנקורענץ־אונטערנעמונגען אין מאָנאָפּאָלן און טרעסטן; און גראָד דאָ, ווו מיר האָבן די „שערמאַן־געזעצן" און אַלע אַנדערע אַנטי־טרעסט־דריידלעך, פאַר וועלכע די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי שטעלט זיך אַזוי איין, זעען מיר, ווי אומבאַהאָלפן די גאַנצע געזעצגעבונג איז, ווי אומבאַהאָלפן אַלע גוטע און פרומע געזעלשאַפטלעכע טוערס זענען (פון הער אונטערמייערס טיפּ), וואָס ווילן ראַטעווען די הייליקע קאָנקורענץ, ווען זיי נעמען זיך אונטער צו גיין אַנטקעגן די אינעווייניקסטע טענדענצן פון דעם קאָנקורענץ־קאַמף, וואָס ווערן געבאָרן און דורכגעפירט אויף דעם וועלט־מאַרק.

פאַר דעם וועלט־מאַרק איז אָבער קיין נפקא מיניה נישט, צי דער קאָנקורענץ־קאַמף ווערט געפירט פון אַ קאַפּיטאַליסטישער פירמע אַנטקעגן אַ קאַפּיטאַליסטישער פירמע, אָדער פון אַ סאָציאַליסטישן קאָאָפּעראַטיוו אַנטקעגן אַ סאָציאַליסטישן קאָאָפּעראַטיוו. אויפן מאַרק קעמפט איין מחנה פּראָדוקטן אַנטקעגן אַן אַנדער מחנה, און עס איז דערביי אַלץ איינס, אונטער וואָס פאַר אַ געזעלשאַפטלעכער פאָרם די פּראָדוקטן זענען אַרויסגעבראַכט געוואָרן. די שטאַרקערע מחנה איז גובר דורך אַ וועלוועלערן פּריין ביי דערזעלביקער קוואַליטעט אָדער דורך

א בעסערער קוואַליטעט בײַ דעמזעלביקן פּרײַז. סוף־כּל־סוף מוזן די שטאַרקערע ווערן די אײנציקע האַרן פון דער סיטואַציע. די שוואַכערע קאָנקורענטן מוזן „אַראָפּ פון מאַרק", און דעמאָלט ווערן די שטאַרקערע די מ אָ נ אָ פּ אָ ל י ס ט ן. זײ דיקטירן י ע נ ע פּרײַזן, וועלכע זײ ווילן, וועלכע זײ קאָנען אַרויספּרעסן פון דעם מאַרק. אין א גוט־פּאָל רעגולירן זײ אַלײן די צאָל פון זײערע פּראָדוקטן, די צופעליקײט זײערע זאָל חלילה נישט פאַרדאַרבן דעם פּרײַז. און אין אט דער אײַגעווײניקסטער באַלעבאַטישקײט פון א סאָציאַליסטישן מ אָ נ אָ פּ אָ ל־קאָאָפּעראַטיוו קאָן זיך קײן סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט נישט אַרײַנמישן. פּונקט ווי זי קאָן קײנעם נישט פאַרווערן, ער זאָל אַרויסוואַרפן וואָס מ ע ר פּראָדוקטן אויפן מאַרק און פאַרקויפן זײ וואָס וועלוועלער, אַזוי קאָן זי קײנעם נישט שטײן אין וועג, ער זאָל אַרויסלאָזן אויפן מאַרק וואָס ווײניקער פּראָדוקטן און פאַרקויפן זײ וואָס טײַערער. דאָס געזעץ פון קאָנקורענץ מוז דאָ בלײַבן דער אײנציקער רעגולאַטאָר פון דעם פּרײַז און פון דעם סכום סחורות אויפן מאַרק. אויב אײנער וועט אויפהויבן זײַנע פּרײַזן צו הויך, וועט דאָך בײַ אים קײנער נישט קויפן, וועט ער מוזן אַראָפּלאָזן פון מקח. אויב ער וועט אַרויסלאָזן צו ווײניק סחורות און וועט אַרויסרופן אַ הונגער נאָך זײ, וועט ער דערמיט ווידער עפענען די טויערן פון דער קאָנקורענץ, ווײַל אַנדערע קאָאָפּעראַטיוון וועלן זיך אַ וואָרף טאָן אויף דער פּראָדוקציע פון דעמזעלביקן אַרטיקל, כּדי צו באַפרידיקן דעם געשטײגערטן באַדאַרף. דאָס אַלץ איז אמת. אָבער אַן ערפאָלגרײַכער, גוט־אויסגערעכנטער קאָאָפּעראַטיוו, וואָס האָט דעם פּאַקטישן מאָנאָפּאָל איבער א געוויסן אַרטיקל, קאָן אין געוויסע ז ײ ע ר ב ר ײ ט ע ג ר ע נ ע צ ן אַלעמאָל באַשטימען אַ העכסט־מעגלעכן פּרײַז פאַר זײַנע אַרטיקלען און פאַרקויפן זײ ו ײ ט איבער זײער רײנעם אַרבעטס־ווערט. וואָס באַטײַט דאָס סאָציאַל? דאָס באַטײַט סאָציאַל, אַז זײ באַקומען אויפן מאַרק א מ ע ר ו ע ר ט; אַז די אַר-

בעסער פֿון די אַנדערע קאָאָפּעראַטיוון מוזן מ ע ר אַרבעטן, כדי צו באַקומען די פּראָדוקטן פֿון דעם גליקלעכן מאָנאָפּאָליסט, בעת דער מאָנאָפּאָליסטישער אַרבעטער דאַרף ווייניקער אַרבעטן, כדי צו באַקומען די פּראָדוקטן פֿון די נישט־מאָנאָפּאָליזירטע אונטערנעמונגען.

עס וועט געוויס נישט שאַטן, ווען מיר וועלן פּרוּוון נאָך קלאָרער מאַכן אָט דעם זייער וויכטיקן פּונקט דורך אַ פּשוטן ביישפּיל.

זאָל זיין, אַז כדי צו פּראָדוצירן אַ געוויינלעכע פּאָר שיך, — ביי די בעסטע מעטאָדן, מיט דער בעסטער מאַשינעריע, מיט דער צוועקמעסיקסטער אַרבעטס־טיילונג, — דאַרף געדויערן נישט מער ווי דריי שעה. זאָל זיין, אַז אַ שעה אַרבעט ווערט אויף דעם סאָציאַליסטישן מאַרק, אונטער דעם איינפלוס פֿון קאָנקורענץ, באַרעכנט מיט 4 טאָלער. דער מקח פֿון די שיך וועט זיין 12 טאָלער. זאָל זיין, אַז דאָס איז אויך דער מאַרק־ווערט פֿון אַ געוויינלעכן דראַפּענעם גאַרניטער, ווייל אויך ער קאָן, אונטער דיזעלביקע אויסגעצייכנטע טעכנישע באַדינגונגען, נאַ־טיק געמאַכט ווערן אין דריי שעה. אָבער די שוסטער־קאָאָפּעראַטיוון זענען שוין מאָנאָפּאָליזירט, — נישטאָ שוין מער קיין קאָנקורענץ צווישן זיי, — בעת די קליידער־קאָאָפּעראַטיוון מוזן נאָך דורכמאַכן אַ שאַרפֿן אינעווייניקסטן עקאָנאָמישן קאַמף. זיי זענען געצוווּנגען צו פֿאַרקויפֿן דעם גאַרניטער, זאָגן מיר, פֿאַר אַכט טאָלער. דער פּרייז פֿון די שיך קאָן אָבער פֿון דעם מאָנאָפּאָל־קאָאָפּעראַטיוו אויפֿגעהויבן ווערן, זאָגן מיר, ביז צו זעכצן טאָלער. ווען שיך זאָלן איצטער אויסגעביטן ווערן (דורך דעם קויף און פֿאַרקויף אויפֿן מאַרק) אויף קליידער, וועט אַ פּאָר שיך קאָסטן צ וו יי גאַרניטערס, ד. ה. אַז די זעקס שעה פֿון דעם שניידער ווערן אויסגעביטן אויף דריי שעה פֿון דעם שוסטער, ד. ה. אַז דער שניידער וועט דאַרפֿן אַרבעטן אויף דעם שוסטער גאַנצע דריי שעה אומזיסט און אומנישט. דאָס איז אַלץ איינס, ווי דער

שוסטער וואָלט אים לכתחילה אָנגעשטעלט מיט דעם באַדינג, אַז פון יעדע זעקס שעה וואָס דער שניידער אַרבעט, זאָל ער דריי שעה אַרבעטן אָן אַ געצאָלט אויף אים, דעם מאָנאָפּאָליסט.

דערויף קאָן מען ענטפערן, אַז אויב אין דער שוסטעריי האָט זיך, אַ דאַנק דער קאָנקורענץ, געמוזט אויסבילדן אַ מאָנאָפּאָל, וועט דאָך דאָס אויך געשען אין דער שניידעריי. וועלן דעמאָלט אויך די שניידער קאָנען אויפהויבן דעם פּרייז פון זייערע פּראָדוקטן, אַזוי אַז ביידנס ווערטן וועלן זיך אויסגלייכן. און דאָס, וואָס איז מעגלעך אין אַ פּאָר צווייגן פון דער פּראָדוקציע, דאַרף זיין מעגלעך אין אַ ל ע אירע צווייגן. ממילא וועט סוף-כל-סוף אויסקומען אַזוי, אַז די גאַנצע געזעלשאַפטלעכע באַלעבאַטישקייט וועט באַשטיין פון מאָנאָפּאָליזירטע קאָאָפּעראַטיוון, ווו די סחורות וועלן זיך ממילא מוזן אויסבייטן, לויט דעם סכום אַרבעט, וואָס אין זיי, און פּרודאָנס חלום וועגן אַ קאָנסטיטואירטן ווערט וועט דערביי ממילא מקוים ווערן.

איז אָבער די מעשה מיט די קאָאָפּעראַטיוון, וואָס אַרבעטן פאַרן מאַרק און נישט פאַרן אוממיטלבאַרן פאַרברויך, אַזאַ:

ע ר ש ט נ ס, זענען נישט אַלע צווייגן פון דער מענטשלעכער אַרבעט מסוגל אַריבערגענומען צו ווערן אין אַ קאָאָפּעראַטיוו. אומעטום ווו פּ ע ר ז ע נ ל ע כ ע ר געשמאַק, טאַלענט און באַשטימטע אינדיווידועלע פעאיקייטן קאָנען שפּילן אַ וועלכע עס איז ראָלע אין דער פּראָדוקציע, ווערט אַלץ שווערער אָנצווענדן דעם קאָאָפּעראַטיוון פּרינציפּ; און אָט-די שוועריקייטן וואַקסן אַלץ מער, וואָס גרעסער עס איז די ראָלע וועלכע די אינדיווידועלע אייגנשאַפטן פון דעם פּראָדוצירער שפּילן אין זיי. פון קאָנקורענץ זענען אַזעלכע פּראָדוקציאָנסצווייגן נישט געשיצט, אָבער אין אַ מאָנאָפּאָל קאָנען זיי זיך קיינמאָל נישט פאַרוואַנדלען. דעריבער וועלן זיי זיין די ערשטע, וואָס וועלן עקספּלואַטירט ווערן ביי דעם אויסבייט פון

זייערע פּראָדוקטן אַנטקעגן די סחורות פון מאָנאָפּאָליזירטע קאָאָפּעראַטיוון. וואָס אינדיווידועלער, וואָס קינסטלערישער און עסטעטישער עס וועלן זיין די פּראָדוקטן, אַלץ וויניקער וועלן זייערע באַשאַפער זיין געשיצט פון עקספּלואַטאַציע אויף דעם סאָציאַליסטישן וועלט-מאַרק.

צ ו ו י י ט נ ס, נעמען מיר נאָר יענע בראַנזשעס, וואָס קאָנען יאָ אָרגאַניזירט ווערן אויף אַ קאָאָפּעראַטיוון אופן, געפינען מיר אויך צווישן זיי אַ סך צווייגן, וואָס קאָנען זיך נישט פאַרוואַנדלען אין אַ מ אָ נ אָ פּ אָ ל. צו אָט דעם קלאַס געהערן אַלע אונטערנעמונגען, וואָס קאָנען געפירט ווערן מיט אַ קליינעם אויסגעב פון געלט, מיט ווייניק מאַשינעריע און ווו די אַרבעטס-טיילונג קאָן זיך נישט פאַרצווייגן צו שטאַרק. צו אָט דעם קלאַס געהערן אויך כמעט אַלע אַ ג ר אַ ר י ש ע אונטערנעמונגען. פאַר אַ פעלד- אָדער גאָרטן-ווירטשאַפט קאָן זיך נעמען יעדערער, בפרט ווען עס זאָל אָפּגעשאַפט ווערן פּריוואַט-אייגנטום אויף ערד. דער קאָאָפּעראַטיוו-פּרינציפּ לאָזט זיך ביי אַזעלכע ווירטשאַפטן אָנווענדן ביז צו גאָר אַ הויכן גראַד. אָבער זיי קאָנען קיינמאָל נישט אָפּשטעלן די קאָנקורענץ, ווייל עס איז אַזוי גרינג פאַר יעדער אַנדער גרופּע אַרבעטער צו נעמען זיך פאַר דערזעלביקער באַשעפטיקונג.

דערפון זעט מען, אַז די אַגראַרישע אונטערנעמונגען וועלן אין אַ קאָאָפּעראַטיוו-סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט מוזן זיין ווייניקער געשיצט פון דער פאַרדעקטער עקספּלואַטאַציע אויפן מאַרק, איידער אַ סך אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען, און אין דעם סוף פּסוק וועט אין די אַגראַר-פּראָדוקטן פאַר דער אינדוסטריעלער באַפעלקערונג שטעקן אַ סך מער מענטשלעכע אַרבעט, איידער אין יענע אינדוסטריעלע פּראָדוקטן, וואָס דאָס דאָרף וועט באַקומען אין אויסבייט פאַר זיי. דאָס הייסט, אַז אויך אין אַ קאָאָפּעראַטיוו-סאָציאַליסטישער סיסטעם מיט פרייער קאָנקורענץ און פרייער פּרייז-באַשטימונג וועט די שטאָט עקספּלואַטירן דעם דאָרף, ווי דאָס ווערט געטאָן איצטער; אויך

רעמאָלט וועט דאָס דאַרף זיין עקאָנאָמיש געצוווּנגען איִעקצוּ־נעוּבן דער שטאָט אַ געוויסן סכום פון זיין ארבעטס־צייט ריין אַ מ ז י ס ט און אומנישט.

ד ר י ט נ ס אָבער — און דאָס איז די גרעסטע צרה פון דעם ריין־קאָאָפּעראַטיוון סאָציאַליזם — זענען אפילו די זיכערסטע, די איינגעפונדעוועטסטע מאָנאָפּאָל־קאָאָפּעראַטיוון קיינמאָל נישט געזיכערט פון אַ וועלכן עס איז אומדערוואַר־טעטן, אומגעריכטן עקאָנאָמישן קריזיס.

כל־זמן מענטשן וועלן פּראָדוצירן סחורות פאַר דעם וועלט־מאַרק, ד. ה. גלאַט אין דער וועלט אַריין, פּראָדוצירן נאָר דערפאַר, ווייל זיי האָבן רוי־מאַטעריאַל, געצייג און אַר־בעטס־הענט; כל זמן זיי וועלן נישט האָבן קיין איבערבליק איבער די באַדערפעניש, וואָס דאַרפן באַפרידיקט ווערן דורך דער פּראָדוקציע און וועלן זיך נישט רעכענען מיט דעם, וואָס אַנדערע גרופּן פּראָדוצירן; כל זמן די פאַנאַנדערטיילונג פון די געשאַפענע פּראָדוקטן וועט געשען, ווי איצטער, דורך דעם קויף און פאַרקויף אויף דעם מאַרק, וועט דער וועלט־מאַרק בלייבן אַ בלינדע סטיכישע קראַפט, וועלכע קיין מאַכט אין דער וועלט קאָן נישט קאָנטראָלירן אינגאַנצן — פונקט אַזוי בלינדע סטיכישע קראַפט, ווי דער ים; עס קאָנען זיך אויפ־הויבן אויף אים אַזעלכע אומדערוואַרטעטע שטורעמס, אַז אפילו די שטאַרק־געבויטע שיפן זאָלן מוזן גיין צום גרונט.

דער קאָאָפּעראַטיווער סאָציאַליזם קאָן קיינעם נישט גאַ־ראַנטירן קיין ז י כ ע ר ע עקאָנאָמישע עקזיסטענץ; די נישט־זיכערקייט אין דער עקאָנאָמישער עקזיסטענץ, וואָס לויערט אויף יעדן איינעם אין דער איצטיקער געזעלשאַפט, וועט אויך אויף יעדן איינעם לויערן אין דער צוקונפטיקער.

אָט־די נישט־זיכערקייט איז אָבער איינע פון די וויכטיק־סטע אורזאַכן, פאַרוואָס מענטשן ווערן געטריבן צו זאַמלען וואָס מער און מער רייכטימער אין דעם אייגענעם פּריוואַט־באַזיץ. עס ווילט זיך האָבן אַ ר ע ז ע ר ו, וואָס זאָל איינעם אויס־

העלפן זיין אין עת-צרה. עס ווילט זיך שטאַרקער מאַכן די ווענט פון דעם אָקרענט, זיי זאָלן קאָנען וואָס מער אויסהאַלטן די געפאַרן פון אַ שטורעם. און אַזוי ווי עס זענען נישטאָ קיין גרענעצן צו יענעם שאָדן, וועלכע אומגעריכטע קריזיסן און פּאַניקן קאָנען ברענגען אויף איינעם; אַזוי ווי מיליאָנען קאָנען דעמאָלט פאַרשלונגען און ווערטלאָז געמאַכט ווערן אין אַ הרף-עין, קאָן אויך נישט זיין קיין מאָס פאַר יענעם סכום רייכטום, וועלכן איינער וואָלט געוואָלט אָנזאַמלען ווי אַ שוץ-וואַנט ארום זיך. און ווייל מען טראַכט דאָך נישט נאָר וועגן זיך, נאָר אויך וועגן די אייגענע קינדער, וועלכע מען וויל זען געשיצט און געוואָרנט פון אַלע עקאָנאָמישע שטורעמס, קאָן נישט זיין קיין שיעור צו דעם שטרעבן אָנצוזאַמלען וואָס מער רייכטימער, ד. ה. וואָס מער געלט און שוה-כסף אפילו ווען מען זאָל מיט דעם נישט קאָנען עקספּלואַטירן קיין אַנדערע.

אַזאַ סאָציאַליסטישע פאָרם, וואָס איז נישט געבויט אויף דעם קאָמוניסטישן פּרינציפּ: „אַלע פאַר יעדן איינעם און יעדער פאַר אַלעמען"; וואָס נעמט זיך נישט אונטער צו גאַראַנטירן יעדן איינעם אַ מענטשלעכע עקאָנאָמישע עקזיסטענץ; וואָס וואַרפט אַרויף די זאָרג און די אַחריות פאַר דער חיונה אויף יעדן יחיד באַזונדער, קאָן אויך נישט אָפּשאַפן דעם איצטיקן פאַמיליען-פּרינציפּ (און דאָס טוט טאַקע נישט פּרודאָן) און קאָן אויך נישט אָפּשאַפן דעם ירושה-רעכט, — דעם פאַמיליען-פּרינציפּ און דאָס ירושה-רעכט, וואָס זענען עקאָנאָמיש נישט קיין אַנדער זאַך, ווי די זאָרג פאַר דעם צוקונפטיקן דור. אויב דער סאָציאַליזם זאָל אָפּשאַפן ירושה-רעכט, וועט דאָס זיין נאָר לויט דער אויסערלעכער פאָרם. ווייל די פאַראינטערעסירטע פאַמיליען-פאַטערס וועלן שוין געפינען אַ וועג, ווי אַזוי איבערצולאָזן זייערע פּריוואַט-פאַרמעגנס פאַר יענע אייגענע, וואָס זענען זיי טייער. דאָרטן אָבער, וווּ באַדייטנדיקע רייכטימער קאָנען זיך

אָנקלייבן אין ווייניקע הענט און איבערגיין בירושה פון דור צו דור, איז שוין די גאַנצע עקזיסטענץ פון דעם סאָציאַליסטישן פּרינציפּ גופא אַוועקגעשטעלט אין געפאַר.

קיינער קאָן נישט צווינגען די קינדער פון די רייכע, זיי זאָלן אויך זיין אַרבעטער, וויבאַלד זיי האָבן גענוג געלט, פאַרוואָס צו קויפן אויפן מאַרק אַלץ וואָס זיי דאַרפן. קוים אָבער ווערט צוגעלאָזן די עקזיסטענץ פון אַ נישט-אַרבעטנדיקן רייכן קלאַס, — אפילו ווען ער לעבט נאָר אויף די כשר-אָנגעהאָרעוועטע געלט פון זיינע עלטערן, — אַזוי מוז זיך אָנהויבן אַ גאַנצע סדרה פון צעפּוילטער קאָרופּציע. ווי אַזוי קאָן מען, צום ביישפּיל, פאַרהיטן, אַז די רייכע זאָלן נישט אויסלייען זייער געלט אויף פּראָצענט יענע אַרבעטער, וואָס נויטיקן זיך אין דעם? איר קאָנט מאַכן אוממעגלעך, זיי זאָלן דינגען עפנטלעך לוין-אַרבעטער און לאָזן זיי אַרבעטן אויף זיך. אָבער פאַרן קאַפּיטאַליזם — אין דער פאָרם פון געלט-קאַפּיטאַל — קאָן מען נישט פאַרמאַכן די טיר. און אויב דאָס פּראָצענט-נעמען וועט פריער געטאָן ווערן בסתר, וועט דאָס נאָכדעם מוזן געטאָן ווערן בגלוי און לעגאַליזירט ווערן אויף דעם אָדער יענעם אופן, ווייל דאָס וועט ווערן אַ לעבנס-נויט פאַר די אָרעמערע קאָאָפּעראַטיוון. גיט איר אָבער דעם קאַפּיטאַליזם אַ פינגער אין דער פאָרם פון מעגן נעמען פּראָצענט, איז שוין דאָ די געפאַר, ער זאָל אַריינשלעפּן די גאַנצע האַנט; ווייל עס האָט קיין זין נישט צו פאָדערן, דער פּראָצענט זאָל געצאָלט ווערן נאָר אין געלט און נישט אין אַרבעט, וואָס איז דער אייגנטלעכער באַזיס פון דעם געלט. און אַזוי מוזט איר צולאָזן די עקזיסטענץ פון אַ קלאַס, וואָס וועט לעבן אויף דעם חשבון פון פרעמדער אַרבעט, פּונקט ווי אין דער איצטיקער געזעלשאַפט.

צו וואָס פאַר אַ רעפאָרמען וועט דער קאָאָפּעראַציאָנער סאָציאַליזם דעמאָלט געטריבן ווערן?

אויב דער ריינער סאָציאַליזם וויל נישט דערלאָזן, אַז זיין גרונט־פּרינציפּ און עיקר, די אָפּשאַפונג פון עקספּלואַטאַציע, — זאָל דורכגעריסן ווערן אויף אַ העכסט־פּאַטאַלן אופן, מוז ער זיך נעמען פאַר דער *קאָנטראָל פון דעם וועלט־מאַרק*. ער וועט דאַרפן האַלטן אַן אויג אויף דעם גאַנצן גאַנג פון דער געזעלשאַפטלעכער פּראָדוקציע. די איינצלנע קאָאָפּעראַטיוון און איינצל־באַלעבאַטישקייטן וועלן נישט קאָנען אָנגיין מיט זייער אַרבעט גאַנץ אומאָפּהענגיק איינע פון די אַנדערע. זיי וועלן מוזן שטיין אין אַן ענגן באַריר איינע מיט דער אַנדערער. *אַ צענטראַל־פאַרוואַלטונג* וועט מוזן באַשאַפן ווערן, וואָס זאָל אַכטונג געבן, וואָס און וויפל יעדע אונטערנעמונג לאָזט אַרויס אויפן מאַרק. דער צענטער וועט דאַרפן האָבן דאָס רעכט צו פאָדערן, געוויסע אונטערנעמונגען זאָלן איינהאַלטן זייער פּראָדוקטיוון חשק, ווייל די צאָל פון זייערע פּראָדוקטן קאָן איבערפילן דעם מאַרק און ברענגען צו אַ קראַך; געוויסע אַנדערע אונטערנעמונגען זאָלן אַרויסוואַרפן אויפן מאַרק די איינגעשפּייכלערטע פּראָדוקטן, ווייל אַז נישט, קאָן אַריינטרעטן אַ יקרות, וואָס וועט שטערן דעם נאָרמאַלן געשעפטסגאַנג. קורץ, די צענטראַלע קערפּערשאַפט וועט שוין מוזן נעמען אויף זיך די ראָלע צו *רעגולירן* דעם גאַנצן פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס; מיט דעם גופא וועט זי אָבער דאַרפן איבערנעמען אויף זיך די *אחריות* פאַר די עקאָנאָמישע רעזולטאַטן פון דער קאָנטראָל.

לאָז זיין, אַז די צענטראַלע קאָנטראָלירנדיקע מאַכט וועט פאַרשרייבן געוויסע קאָאָפּעראַטיוון, זיי זאָלן פּראָדוצירן לאַנגזאַמער, אָדער געוויסע אַנדערע, נאָר־וואָס געגרינדעטע אונטערנעמונגען, זיי זאָלן נאָך גאָרנישט אָנהויבן צו פּראָדוצירן, ווייל דער מאַרק איז שוין איבערפילט מיט יענע אַרטיקלען, — ווער זאָל צאָלן פאַר דער צעריבענער צייט? ווער זאָל אויסהאַלטן די אַרבעטער, וואָס מוזן דערבייַ אומגיין ליידיק?

אויב דאָס זאָל געטאָן ווערן אויף דעם חשבון פון דעם גאַנצן כּלל, וועט דעמאָלט דער „צענטער" האָבן אַ רעכט צו פאַרלאַנגען, אַז די אַרבעטסצייט, וואָס גייט אום לײדיק אויף זיין חשבון, זאָל אָנגעווענדט ווערן אויף דער פּראָדוקציע פון יענע גיטער, אין וועלכע דער מאַרק נויטיקט זיך נאָך, אָדער אויף געזעלשאַפטלעכע אַרבעטן, וואָס דינען דעם גאַנצן כּלל. ד. ה.: דער צענטער וועט דאַרפן דורכרייסן די פולע פרייהייט און אומאָפּהענגיקייט פון אַ געוויסער צאָל אַרבעטער און אַרויפצווינגען אויף זיי געוויסע, פאַר אַלעמען נויטיקע, אַרבעטן.

אַזוי אָבער ווי קיין מיוחסים אין אַ סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט זענען נישטאָ, וועלן אָט־די אַלע אַרבעטער, אין וועמעס טעטיקייט די צענטראַל־מאַכט מוז זיך אַריינרייסן, אָנהויבן פּראָטעסטירן. זיי וועלן נישט דערלאָזן, אַז נאָר זיי אַליין זאָלן מעגן באַרויבט ווערן פון זייער אַבסאָלוטער פרייהייט צו פּראָדוצירן אָדער נישט צו פּראָדוצירן אויף זייער אייגענעם חשבון, ווי זיי אַליין פאַרשטייען. אויב עס מוז זיין אַ קאָנטראָל און אַ פּלאַן אין דער פּראָדוקציע, כּדי אַלעמענס טעטיקייטן זאָלן שטיין אין פולער האַרמאָניע מיט די באַדערפעניִשן פון דער געזעלשאַפט, דאַרף דער פּלאַן לכתחילה אויסגעאַרבעט ווערן, דאַרף די קאָנטראָל אָנגעווענדט ווערן אויף אַלעמען גלייך.

איך זעט שוין וווהין אָט דער דורכרייס פון דעם פריי־קאָאָפּעראַטיוון פּרינציפּ מוז פירן.

די צענטראַלע קאָנטראָלירנדיקע מאַכט וועט מוזן סוף־כּל־סוף איבערנעמען די אחריות פאַר דער גאַנצער פּראָדוקציע, כּדי נישט צו דערלאָזן, אַז אין איר זאָל זיך ווידער אַריינרייסן אַוועלכער עס איז כאַאָטישער עלעמענט. און וואָס מער די גאַנצע עקאָנאָמישע טעטיקייט וועט מוזן אוועקגעשטעלט ווערן אונטער אַ קאָנטראָלירנדיקער איבערמאַכט, אַלץ מער וועט זי זיך מוזן פאַרוואַנדלען אין אַ צענטראַליסטישער פּלאַנמעסיק־געפירטער אַלגעמיין־געזעלשאַפטלעכער באַלעבאַטישקייט. די

קאָנקורענץ וועט מוזן אָפּגעשאַפט ווערן, ווייל גראָד פון איר שטאַמט דער גרעסטער טייל כאַאָס, וואָס באַווייזט זיך אויף דעם מאַרק. מיט דער אָפּשאַפונג פון דער קאָנקורענץ פאַלט אָבער אַוועק יעדער גרונט פאַר אַן אומגלייכער פאַרטיילונג פון די פּראָדוקטן. דאָס איז זייער אַ וויכטיקער ענין, אין וועלכן מען מוז זיך אַריינטראַכטן.

די אומגלייכקייט האָט געהאַט אַ זין, ווען זי האָט זיך געקאָנט באַהאַלטן הינטער דעם מאַנטל פון „גערעכטיקייט“. קאָאָפּעראַציון, וואָס האָבן געקאָנט בעסער אויסנוצן די מאַרק־קאָניוקטור, האָבן געקאָנט באַטראַכטן זייער גרעסערן חלק פּראָדוקטן, ווי אַ באַלוינונג פאַר זייערע גרעסערע עקאָנאָמישע פעאיקייטן. די פאַראָרעמטע קאָאָפּעראַציון האָבן נישט געהאַט אויף וועמען זיך צו באַקלאָגן. זייער אָרעמקייט האָט געקאָנט שטאַמען פון אייגענע פעלערן: נישט געיאָגט זיך נאָך דער אויסבעסערונג פון זייער טעכניק, געפירט אַ שלעכטע באַלע־באַטישקייט, צופיל אויסגעגעבן אויף דעם לעבנס־באַדאַרף פון זיי איינצלנע מיטגלידער.

קוים אָבער האָבן די פאַראָרעמטע קאָאָפּעראַציון די גערעכטע טענה, אַז מען האָט זיי דורך קאָנטראָלירנדיקע פאַראָרדענונגען נישט געלאָזט אויסנוצן אַלע זייערע פעאיקייטן; אַז ווען מען וואָלט זיי נישט געשטערט, וואָלטן זיי פאַרנומען אויף דעם מאַרק דעם פּלאַץ פון די פיל גליקלעכערע קאָאָפּעראַציון, וואָס האָבן אונטער די געגעבענע אומשטענדן געמוזט שטיין אונטער דעם שוץ פון דעם קאָנטראָלירנדיקן צענטער, קורץ, אַז אין זייער פאַראָרעמונג זענען שולדיק די אינטערעסן פון דער געזעלשאַפט, — איז שוין דעמאָלט אַ יושר, אַז די געזעלשאַפט זאָל נעמען אויף זיך אַלע שאָדנס און צעוואַרצן זיי אויף אַלעמען גלייך. און ווי מיט די שאָדנס, אַזוי אויך מיט די פאַרטייען. די מערגליקלעכע קאָאָפּעראַציון האָבן דעמאָלט קיין רעכט נישט אַוועקצונעמען אַלע

זייערע רייכע פאַרדינסטן נאָר פ א ר ז י ך. זיי, די פאַרדינסטן, שטאַמען דאָך אין דעם פאַל נישט פון דעם קאָאָפּעראַטיווס אייגענעם איינפאַל און פעאיקייטן, נאָר פון די אינטערעסן און די פאַראָרדענונגען פון דעם כּלל, וואָס האָבן נישט דערלאָזן די געפערלעכע קאָנקורענץ. ממילא מוזן אַלע יענע פאָרטיילן ווידער פאַנאַנדערגעטיילט ווערן צווישן אַלעמען גלייך. דערביי מוז דאָך אָבער אַרויסוואַקסן אַן אינעווייניקסטער ווידערשפּרוך. נישט אַלע קאָנען נעמען אַ גלייכן אָנטייל אין דער פּראָדוקציע: איין גרופּע אַרבעטער ווערט אויפגעפאָדערט צו אַרבעטן וואָס מער, די אַנדער גרופּע — צו אַרבעטן וואָס ווייניקער אָדער אינגאַנצן אָפּצושטעלן די אַרבעט, און פונדעסטוועגן מוזן אַלע אַרבעטער באַקומען זייער לעצטן חשבון אַ גלייכן חלק. אָט דער אינעווייניקסטער ווידערשפּרוך וועט מוזן אָפּגעשאַפט ווערן אויף אַזאַ אופן, אַז אויך די אַ ר ב ע ט זאָל פאַרטיילט ווערן אַזוי, אַז קיינער זאָל נישט האָבן קיין ברעקל פּריווילעגיע לגבי דער אַנדערן. אַזוי אָבער ווי דאָס איז אַבסאָלוט אוממעגלעך דורכצופירן אין אומאָפּהענגיקע איינצל-ווירטשאַפטן און אומאָפּהענגיקע קאָאָפּעראַטיוון, וועלן זיי אַלע מוזן צונויפגעגאָסן ווערן אין איין-איינציקן, אַלץ-אַרומנעמענדיקן קאָאָפּעראַטיוו.

אָבער איין-איינציקער, אַלץ-אַרומנעמענדיקער געזעלשאַפטלעכער קאָאָפּעראַטיוו איז דאָך שוין נישט קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר אַן אַנדער נאָמען פאַר דער איין-איינציקער ק אָ מ ו נ י ס ט י ש ע ר געזעלשאַפט.

היוצא מדברינו:

דער בוי-פּרינציפּ, וועלכן דער ריינער פּרודאָנישער אָדער קאָאָפּעראַטיוויסטישער סאָציאַליזם שלאָגט אונז פאָר, און וואָס באַשטייט אין אָפּשאַפן נאָר דעם קאַפּיטאַליזם, די לוינאַרבעט און די מעגלעכקייט פון עקספּלואַטאַציע און וואָס וויל אין אַלע אַנדערע וויכטיקע פּרטים איבערלאָזן די סאָציאַלע באַלעבאַטישקייט אַזוי ווי איצטער, מיט איר אַבסאָלוטן פּריוואַט-

אייגנטום, קאָנקורענץ, איינצל־באַלעבאַטישקייט און מקח־וממכר, — אָט־דער פּרודאָנישער, ריין־סאָציאַליסטישער בוי־פּרינציפּ קאָן אונדז נישט פירן צו דער פאַרווירקלעכונג פון אונדזערע אידעאַלן. ס'איז נישט קיין שטאַנדהאַפטיקער פּרינציפּ. ווען איר איבערלאָזן די פולע עקאָנאָמישע אומאָפּהענגיקייט צו די איינצלנע באַלעבאַטישקייטן, עפנט איר אויף טיר און טויער פאַר דעם כאַאָס אויף דעם וועלט־מאַרק, און דערדאָזיקער כאַאָס, אויב נישט פאַרוואָרנט דורך אַ קאָנטראָלירנדיקער מאַכט, מוז פירן צו דעם ווידעראויפבוי פון עקספּלואַטאַציע און קאַפּיטאַליזם אין דער יענער פאָרם. אויב אָבער איר הויבט אָן איינצוהאַלטן און פאַרוואָרענען דעם כאַאָס דורך אַ קאָנטראָלירנדיקער מאַכט, וואָס טראָגט אַריין פּלאַנמעסיקייט אין דער גאַנצער פּראָדוקציע, פאַרלאָזט איר שוין דעם ריין־סאָציאַליסטישן בוי־פּרינציפּ, און איר טרעט אַרויף אויפן וועג וואָס פירט על פּי נויטווענדיקייט צו דעם קאָמוניזם.

מיר האָבן זיך אַזוי לאַנג אָפּגעשטעלט בײַ אַזוי פיל אַלף־בית־אמתן בנוגע דעם קאָאָפּעראַטיוויזם, — הגם ער שפּילט איצטער נישט קיין גרויסע ראָלע אין דער אָפּיציעלער סאָציאַליסטישער וועלט, — מחמת דעם פאָלגנדיקן טעם.

אַ חוץ דער אָפּיציעלער סאָציאַליסטישער וועלט — וואָס איז אין איר מערהייט דורכגעדרונגען מיט דעם מאַרקסיסטישן קאָלעקטיוויזם, — איז נאָך דאָ אַ נישט־אָפּיציעלע סאָציאַליסטישע וועלט, וואָס איז געשטאַנען מחוץ פון דער אַלוועלטלעכער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע. אין די לעצטע יאָרן פאַר דעם קריג און אין דער איצטיקער צייט באַמערקן מיר גראָד אַן אויפבלי פון אָט די נישט־אָפּיציעלע סאָציאַליסטישע שטרעמונגען. דער סינדיקאַליזם אין פראַנקרייך און דער נייער „צעך־סאָציאַליזם” אין ענגלאַנד, וואָס שפּילן שוין אַ גאַנץ אָנגעזעענע ראָלע אין די באַשטרעבונגען פון דעם פראַנצויזישן און ענגלישן פּראָלעטאַריאַט, באַזירן אין תוך אַריין אויף דעמזעלביקן פּרודאָניש־סאָציאַליסטישן בוי־פּרינציפּ: די אָפּשאַפונג פון עקס-

פלוקטואַציע דורך פרייע אומאָפּהענגיקע קאָאָפּעראַטיוון. דער אומגליקלעכער אויסגאַנג פון דעם באָלשעוויסטישן קאָמוניזם, — אפשר נאָר אַ דערווייליקער, — קאָן נאָך גרעסער מאַכן אָט דעם אומצוטרוי צו דעם קאָמוניסטישן בוי-פּרינציפּ און פאַרשטאַרקן די מאַגנעטישע קראַפט, וואָס ליגט אין דעם אידעאַל פון אַ פרייען קאָאָפּעראַטיוויזם.

האָבנדיק דעם אומשטאַנד אין זינען, האָבן מיר געהאַלטן פאַר אונזער חוב אויפצודעקן די גרונט-טעותן, וואָס ליגן אין זיין חשבון.

דאָס הייסט אָבער נישט, אַז מיר פאַרוואַרפן אינגאַנצן דעם קאָאָפּעראַטיוויזם. מיר זענען גאַנץ ווייט פון דעם מסכּים צו זיין מיט ענגעלסן, וואָס האָט אין די זיבעציקער יאָרן פון דעם פאָריקן יאָרהונדערט געזאָגט אויף דעם פּרודאָניזם פון די בעלגישע סאָציאַליסטן, אַז ער „פירט פאָן ניכטס דורך ניכטס צו ניכטס".

גראָד יענע בעלגישע סאָציאַליסטן האָבן מיט זייערע סאָציאַליסטיש-קאָאָפּעראַטיווע אונטערנעמונגען שפּעטער באַוויזן, וואָס פאַר אַ געוואַלטיק-געבענטשטע ראָלע דער קאָאָפּעראַטיוו קאָן שפּילן אין דער אַרבעטער-באַוועגונג. עס איז גאָר קיין ספק נישט, אַז דער קאָאָפּעראַטיוו קאָן העלפן דעם אַרבעטער אין זיין סאָציאַל-עקאָנאָמישער אויסבילדונג; קאָן אים דערציען און פאָרגרייטן צו אַ זעלבשטענדיקער ראָלע אין דער צוקונפטיקער געזעלשאַפט.

קיין אַרבעטער-באַוועגונג, ווען זי ווערט נאָר שטאַרק און שטעלט זיך אויף אירע אייגענע פיס, קאָן זיך נישט אָפּזאָגן פון דעם קאָאָפּעראַטיוויזם, ווי אַ צווייג פון איר, אַזוי צו זאָגן, „גלות-אַרבעט" אונטער דעם קאַפּיטאַליסטישן יאָך.

אָבער אויך ווי אַ **בוי-פּרינציפּ פאַר דער צוקונפט** קאָן דער קאָאָפּעראַטיוויזם שפּילן אַ געוואַלטיק וויכטיקע ראָלע, אויב ער זאָל אַוועקגעשטעלט ווערן אויף אַ

גאַנץ אַנדער פונדאַמענט, איידער דער, אויף וועלכן פּרודאָן האָט אים אַוועקגעשטעלט.

דאָס וועט אונז קלאָר ווערן, ווען מיר וועלן קריטיש דורכנעמען דעם צווייטן סאָציאַליסטישן בוי-פּרינציפּ, דעם קאָלעקטיוויסטישן, אָדער — ווי ער ווערט נאָך אַליין אָנגערופן, — דעם קאָמוניסטישן.

IV. דער קאָמוניזם

יעדע קאָמוניסטישע געזעלשאַפטלעכע אָרדענונג רוט אויף די פאָלגנדיקע יסודות:

א) די גאַנצע עקאָנאָמישע טעטיקייט פון אירע מיטגלי־דער דאַרף געהערן צו דער גאַנצער געזעלשאַפט;

ב) די פאַרטיילונג פון די אויסגעאַרבעטע גיטער און רייכטימער, — מאַטעריעלע און גייסטיקע, — ווערט איינגע־אָרדנט אַזוי, אַז אַלע זאָלן קאָנען געניסן פון זיי אין אַן אַבסאָלוט גלייכן גראַד; אַז קיינער זאָל נישט קאָנען האָבן קיין איין ברעקל עקאָנאָמישן איבערוואָג, קיין איין שאָטן פון אַ פּריווילעגיע איבער דעם אַנדערן.

כדי דאָס צו דערגרייכן מוז ג) אָפּגעשאַפט ווערן יעדער פּריוואַט-אייגנטום אויף אַלע מיטלען און געצייג פון דער פּראָדוקציע און זיי מוזן איבערגיין אין דער אַלגעמיינער פאַר־וואַלטונג פון דער גאַנצער געזעלשאַפט;

ד) עס ווערט אויך אינגאַנצן אָפּגעשאַפט דער האַנדל, די קאָנקורענץ און די געלט-סיסטעם, און פּראָדוצירט ווערן נישט קיין סחורות פאַרן מאַרק, נאָר געברויכס-אַרטיקלען פאַר דעם דירעקטן פאַרברויך פון די מיטגלידער.

דער מאָדערנער מאַרקסיסטישער קאָלעקטיוויזם, אין אונטערשייד פון דעם פאַרצייטיקן פאַרברויכס-קאָמוניזם, איז נאָך מוסיף דעם באַדינג, אַז די גיטער, וואָס יעדער איינער באַקומט פון דעם אַלגעמיינעם פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, זאָלן

אַריינטרעטן אין זיין אינדיווידואַל-באַזיץ, מיט דעם פולן פריי-וואַט-רעכט צו פאַרברויכן זיי אָדער צו נוצן זיי אַזוי לאַנג, ווי ער וויל, און אַזוי לאַנג, ווי די גאַנצע געזעלשאַפט נוי-טיקט זיך נישט אין זיי. אין אַ פאַל פון אַן אַלגעמיין-געזעל-שאַפטלעכער נויט, — וואָס דאָס קאָן פאַסירן זייער זעלטן, — הערט אויף אויך דער אינדיווידועלער באַזיץ-רעכט אויף די פאַרטיילטע פאַרברויכס-אַרטיקלען.

מיט דער הילף פון אַט די יסודות האָפט דער קאָמוניזם נישט נאָר אָפּצושאַפן אויף אייביק די עקספּלואַטאַציע פון דער מענטשלעכער אַרבעט, נאָר אויך צו פאַרזיכערן יעדן איינעם זיין אינדיווידואַל-באַזיץ אין נאָרמאַלע צייטן און דורכצופירן אין דעם געזעלשאַפטלעכן לעבן דעם אידעאַל פון פולער סאָציאַלער גלייכקייט.

עס פרעגט זיך איצטער די שאלה, צי זאָל נישט אַ זיגרייכע סאָציאַליסטישע רעוואָלוציע מאַכן אַט די קאָמוניסטישע יסודות פאַר דעם בוי-פּרינציפּ פון דער נייער געזעלשאַפטלעכער אָרדענונג. עס פאַרשטייט זיך, אַז קיינער דערוואַרט נישט, אַז אַזאַ געזעלשאַפטס-פאָרם זאָל קאָנען אַריינ-געפירט ווערן אין לעבן מיטאַמאָל. דער איבערבוי וועט אפשר דאַרפן געדויערן אַ לענגערע צייט און וועט פאַרלאַנגען מערערע איבערגאַנגס-שטופן. דער ווערט פון דעם בוי-פּרינציפּ וועט אָבער באַשטיין אין דעם, וואָס ער וועט זיין דער קאָמפּאַס, נאָך וועלכן מען וועט באַשטימען די ריכטונג און דעם אַלגע-מיינעם פּלאַן פון דעם איבערבוי אַזוי, אַז אין יעדער געגע-בענער צייט זאָלן פאַרווירקלעכט ווערן אַזויפיל פון די קאָמו-ניסטישע יסודות און אין אַזאַ פולער מאָס, וויפל און ווי פול דאָס קאָן דורכגעפירט ווערן אונטער די עקזיסטירנדיקע אומשטענדן.

ביי דער פאַרענטפערונג פון אַט דער שאלה וועלן מיר קודם כל אויסנעמען דעמזעלביקן תנאי, וועלכן מיר האָבן אָוועקגעשטעלט פאַר דעם אַנאַליז פון דעם ריין-סאָציאַליסטישן

בוי־פּרינציפּ. מיר אונטערזוכן נישט די פראַגע, צי דער אָדער יענער בוי־פּרינציפּ קאָן אָנגעווענדט ווערן אָדער איז ווערט אָנגעווענדט צו ווערן דעמאָלט, ווען אין לעבן זענען שוין אַריינגעטראָטן אַלע יענע פּ אָ ר ב אַ ד י נ ג ו נ ג ע ן, וועלכע די טעאָריע האָט אויסגעאַרבעט פאַר אים. אַזוי האָבן מיר אינ־גאַנצן געלאָזן אָן אַ זייט די פראַגע, צי וואָלט דער ריין־קאָאָפּעראַטיווער סאָציאַליזם, געבויט אויף די יסודות פון אַבּ־סאָלוט־פרייער אַרבעט, פּריוואַט־אייגנטום, קאָנקורענץ און האַנדל, געקאָנט זיין דער ענדציל פון אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע, ווען זיין טעאָרעטישער פּאָרבאַדינג — דער „קאָנסטיטואירטער ווערט" — וואָלט שוין גענומען באַהערשן דעם גאַנצן אויסבייט פון סחורות. מיר האָבן גענומען די איצטיקע וועלט און דעם איצטיקן מענטשן, ווי זיי זענען, און האָבן זיך געפרעגט, צי קאָן דער ריינער סאָציאַליסטישער קאָאָפּעראַטיוויזם זיין דער וועג־ווייזער פאַר אַ סאָציאַלן איבערבוי אין דער איצטיקער צייט. פונקט אַזוי וועלן מיר זיך באַגיין ביי דעם אַנאַליז פון דעם קאָמוניזם.

מיר וועלן לאָזן אָן אַ זייט די פראַגע, צי וואָלט דער קאָמוניזם געדאַרפט זיין דער ענדציל פון אונזער רעוואָלוציע, ווען אין לעבן וואָלטן שוין זיין אַריינגעטראָטן יענע פּאָרבאַ־דינגונגען, וועלכע קאַרל מאַרקס האָט דערוואַרט אויף דעם סמך פון זיין אַנאַליז פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט: ווען די וויכטיקסטע צווייגן פון דער מענטשלעכער אַרבעט וואָלטן שוין צענטראַליזירט געוואָרן אין גיגאַנטישע אונטער־נעמונגען און דער אַרבעטס־פּראָצעס פאַרגעזעלשאַפטלעכט ביז צום העכסטן גראַד; ווען אין אַלע אָט די צווייגן — די אַגראַר־ווירטשאַפט אַריינגערעכנט — וואָלטן געאַרבעט צו טויזנטער מענטשן אינאיינעם, קיינער זאָל נישט קאָנען אויפווייזן, וועלכער טייל פון וועמענס אַרבעט עס שטעקט אין וועלכן טייל פון אַלעמענס פּראָדוקט; ווען מען וואָלט זיך טעכניש געקאָנט באַגיין אָן דער דיריגירנדיקער ראָלע פון דעם קאַפּיטאַליסט;

ווען אין אָט די וויכטיקסטע צענטראַליזירטע ווירטשאַפטס־צווייגן וואָלט געווען באַשעפטיקט דאָס גרעסטע רוב פון דער אַרבעטנדיקער באַפעלקערונג אין דער פאָרם פון לוין־אַרבעטער, וואָס האָבן זיך שוין לאַנג אָפּגעוווינט פון צו אַרבעטן אויף זיך אַליין און צו באַטראַכטן די פּראָדוקטן פון זייער אַרבעט פאַר זייער אינדיווידועלן אייגנטום; ווען ביי אָט די לוין־אַרבעטער, וואָס וואָלטן מיט זיך פאָרגעשטעלט די „אומגעהייערע מאַיאָריטעט פון דער באַפעלקערונג" וואָלט שוין אַריין אין פלייש און בלוט דער קאָמוניסטישער געפיל און באַוווסטזיין, אַז די פּראָדוקטן, וואָס ווערן באַשאַפן פון אַלעמען אינאיינעם, דאַרפן געהערן צו אַלעמען אינאיינעם און פאַרטיילט ווערן לויט אַ פּרינציפּ, וואָס זאָל קאַווירן אַלעמען אַ גלייכן רעכט אויף זיי.

ס'איז אָבער אונז קיין דאגה נישט אין דער איצטיקער אַרבעט, צי מ ו ז דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס אַרויסברענגען אַלע יענע אָביעקטיווע און סוביעקטיווע פאַרבאַדינגען פאַר דעם קאָמוניזם, וועלכע מאַרקס זעט דאָ פאָראויס. מיר רעדן וועגן אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע אין דער א י צ ט י ק ע ר צייט, ווען קיין איינער פון די אויבן־אָנגעמערקטע פאָרבאַדינגען איז נאָך ערגעץ נישט אויסגעוואַקסן צו אַ באַדייטנדיקער מאָס. דער אַנאַליז פון דעם קאָמוניזם, ווי אַ גרונט־פּרינציפּ פאַר דעם איבערבוי פון דער איצטיקער געזעלשאַפט, דאַרף נעמען די געזעלשאַפט און די מענטשן אַזוינע, ווי זיי זענען איצטער; און נאָר רעכענענדיק זיך מיט די פ אַ ק ט י ש ע צושטאַנדן פון דעם היינט קאָן ערנסט גערעדט ווערן וועגן דער פּראָבלעם, צי זאָל דער קאָמוניזם ווערן דער בוי־פּרינציפּ פון אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע אין אונזערע איצטיקע צייטן.

איבערגייענדיק צו אָט דער פראַגע, מוז מען פריער פאַר זיך קלאָר מאַכן, ווי אַזוי דער קאָמוניזם שטעלט זיך פאָר דעם פּרינציפּ פון ג ל ײ כ ק ײ ט אין דער פאַרטיילונג פון אַרבעט און פּראָדוקטן צווישן די מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט. די פראַגע איז די וויכטיקסטע, ווייל אין דעם ענטפער

אויף איר ליגט שוין איינגעשלאָסן דער אָרגאַניזאַציאָנס-פּלאַן פון דעם קאָמוניסטישן לעבן און ווירקן.

ווערט מען באַקאַנט מיט דער קאָמוניסטישער ליטעראַטור וועגן אָט דעם ענין, געפינט מען, אַז אַלע ענטפערס וואָס זענען ביז אַהער געגעבן געוואָרן אויף אונזער פּראָבלעם, קאָנען צוריקגעפירט ווערן צו *דריי* גרונט-טיפּן, וואָס שטעלן מיט זיך פאָר דריי פאַרשיידענע אַרטן, ווי אַזוי צו פאַרטיילן די אַרבעט און די אַרבעטס-פּראָדוקטן אין אַ קאָמוניסטישער געזעלשאַפט.

די ערשטע אַרט קאָן פאָרמולירט ווערן מיט דעם כלל: *„יעדער אַרבעט וואָס, ווען און וויפל ער וויל און נעמט אויך פון די פּראָדוקטן וואָס, ווען און וויפל ער וויל"*. אַ קאָנסעקווענטער קאָמוניסטישער *אַנאַרכיזם* וואָלט געדאַרפט געפירט ווערן פון אַזאַ כלל, און ווי אוטאָפּיסטיש ער זאָל נישט אויסזען אויף דעם ערשטן בליק, איז אין דער אמתן נישטאָ קיין ברעקל גרונט צו צווייפלען, אַז אַזאַ צושטאַנד זאָל ווען עס איז קאָנען אַריינטרעטן אין לעבן. סיי זיינע אָביעקטיווע, סיי זיינע סוביעקטיווע באַדינגונגען ליגן זיכער אין די גרענעצן פון אַ מענטשלעכער מעגלעכקייט. אָביעקטיוו מוז די פּראָדוקטיוויטעט פון דער מענטשלעכער אַרבעט שטייגן אויף אַזאַ הויך, אַז אַלע אַרטיקלען פון דער מאַטעריעלער פּראָדוקציע זאָלן קאָנען אַרויסגעבראַכט ווערן כמעט אין אַ גרענעצלאָזער שפע — און דאָס ליגט אין דער טענדענץ פון דער איצטיקער טעכנישער וויסנשאַפט. סוביעקטיוו ווערט דערביי געפאָדערט, אַז מענטשן זאָלן אין דורכשניט אויפהערן צו זיין אַזוי להוט נאָך אַ ריין-מאַטעריעלן גענוס; אַז די גייסטיקע אַרבעטן און פאַרגעניגנס, וואָס נויטיקן זיך נישט אין מאַטעריעלער פּראָדוקציע און עקאָנאָמישער טעטיקייט, זאָלן ביי זיי אָנהויבן שפּילן אַ גרעסערע ראָלע, איידער דאָס קומט

איצטער פאַר. ס'איז אויך נויטיק דערצו, דער מענטש זאָל ווערן אַ ביסעלע לייטישער בנוגע צו די מיטמענטשן און האָבן אין זינען אויך ז יי ע ר ע נויטן און פאַרלאַנגען, — אַ גראַד פון אַ ל ט ר ו א י ז ם, וואָס איז נישט, גאָט ווייס, ווי הויך. אַ האָרעלע זעלבסט-קאָנטראָל, קאָנען האַלטן זיך אין צוים אין יענע צייטן, ווען דאָס ווערט געפאָדערט פון טובת הכלל, געהער אויך נישט צו אַזעלכע מעלות, וואָס דאַרפן באַטראַכט ווערן פאַר איבערמענטשלעך. נעמט איר נאָך צו צו דעם די מעגלעכקייט צו קאָנטראָלירן די גרויס פון דער באַפעלקערונג מיט אַזעלכע מיטלען, וואָס גייען נישט להיפך נישט צו דער מענטשלעכער נאַטור, נישט צו די אידעאַלן פון מענטשלעכער חשיבות, זעט מען בשום אופן נישט איין, פאַר וואָס דער קאָמוניסטישער אַנאַרכיזם, — אין וועלכן די פולע פאַרזיכערונג פון איינעמס אינדיווידואַל-באַזיץ איז אין דערזעלביקער צייט צונויפגעגאָסן מיט דער פולסטער פערזענלעכער פרייקייט און אומאָפּהענגיקייט, — זאָל נישט דערקלערט ווערן פאַר יענעם סאָציאַלן אידעאַל, צו וועלכן די פּראָגרעסיווסטע מענטשהייט מוז שטרעבן אין איר אַנטוויקלונג און וועלכער קאָן ווען עס איז מקוים ווערן.

אויך די ריין-טעכנישע אָרגאַניזאַציע פון אַזאַ קאָמוניסטיש-אַנאַרכיסטישער געזעלשאַפט דאַרף זיך נישט אָנשטויסן אויף איבערמאָסיקע שוועריקייטן. אויסבויען אַלע נויטיקע פאַבריקן, וואַרשטאַט-הייזער, אַלערליי פּראָדוקציאָנס-געצייג און טעכנישע אַנשטאַלטן, אַלערליי שפּייכלערס און מעכאַנישע דיסטריביוטיוו-קראָמען; אויסאַרבעטן מעטאָדן, ווי אַזוי כ מ ע ט א ו י ט אָ מ אַ ט י ש אָפּצוליווערן די אויסגעאַרבעטע אַרטיקלען און כמעט אויטאָמאַטיש צו באַקומען זיי צוריק לויטן באַדאַרף; אָרגאַניזירן די דערציאונג קודם כל אויף די יסודות פון טעכנישער אויסבילדונג אין אַלע גרונט-אַרטן פון דער מענטשלעכער אַרבעט, — דאָס איז אַלץ, וואָס איז נויטיק פאַר דעם באַזיס פון אַ קאָמוניסטיש-אַנאַרכיסטישער געזעלשאַפט, און

דאָס אַלץ וואָלט מען געקאָנט דורכפירן אַפילו מיט אונזערע איצטיקע טעכנישע מיטלען.

און פונדעסטוועגן איז ז'ער אַנאַרכיסטישער קאָמוניזם פאַר דער איצטיקער צייט אַ ריינע אוטאָפּיע. אַ געזעלשאַפט, ווען אַפילו זי וואָלט געקאָנט אויסבויען דעם נויטיקן טעכנישן אָרגאַניזאַציאָנס-באַזיס, און וואָס וואָלט אָפּגעשאַפט יעדע קאָנטראָל און יעדן צוואַנג, דערקלערנדיק, אַז יעדערער מעג פון איצטער אָן אַרבעטן וואָס, ווען און וויפל ער וויל און אויך נעמען וואָס, ווען און וויפל ער וויל, וואָלט אין אַ קורצער צייט צוזאַמענגעבראָכן אין זיך גופא.

קודם איז די פּראָדוקטיוויטעט פון דער אַרבעט, — דער עיקר אין דער אַגראַר-ווירטשאַפט, — נאָך בשום אופן נישט געשטיגן צו אַזאַ הויך, זי זאָל קאָנען אַרויסברענגען אַלע מעגלעכע אַרטיקלען אין דעם גרעסטן איבערפלוס. די פּראָדוקציע פון אַ סך גאָר וויכטיקע מאַטעריעלע גיטער, סיי אין דער דאָרף-ווירטשאַפט, סיי אין דער אינדוסטריע, — ווי צ. ב. די אויסגראָבונג און ערשטע באַאַרבעטונג פון רוי-מאַטעריאַלן, — פאָדערט נאָך עד היום אַ סך אַרבעט און אַ סך שווערע אַרבעט. ביי אַזעלכע באַדינגונגען וואָלט אַ פרייע קאָמוניסטישע געזעלשאַפט זיך געקאָנט האַלטן נאָר אויף מענטשן פון אַ גאַנץ אַנדער מאָראַלישן כאַראַקטער, איידער דער געוויינטלעכער.

מיר געהערן נישט צו די מקטרגים פון דעם מענטשן, מיר האַלטן זייער פיל פון אים אַפילו אין זיין איצטיקן מהות. אָבער אויך מיר מוזן מודה זיין, אַז די גרעסטע מאַיאָריטעט פון דער איצטיקער מענטשהייט — זאָל דאָס איר צו קיין גנאי נישט זיין — איז נאָך זייער ווייט פון יענעם מינימום קאָמוניסטישע און מאָראַלישע געפילן, וואָס וואָלטן איבעריק געמאַכט יעדע קאָנטראָל און יעדן צוואַנג. די פויערים, באַל-מעלאָכעס, „קליגערע" אַרבעטער און אַנגעשטעלטע, — ווער רעדט שוין פון די ריין-בורזשואַזע שיכטן, — זענען אין זייער מאַיאָריטעט נישט קאָמוניסטיש, נאָר ריין-אינדיווידואַליס-

טיש געשטימט, מיט אַ שטאַרקער נייגונג אָוועקצושטעלן דעם מאַטעריעלן רייכטום און גענוס אַ סך העכער אין זייער אָפּשאַצונג און פּראַקטישן פאַרלאַנג, איידער דעם גייסטיקן. און צו זייער גנאַי מוז געבעך געזאָגט ווערן, אַז זיי, — איך מיין דאָס גרעסטע רוב זייערס, — קאָן צו אַלע צייטן פּועלן ביי זיך, — צו געבן וואָס ווייניקער און צו נעמען וואָס מער.

ווער רעדט שוין וועגן דער זעלבסט־קאָנטראָל און דער באַצווינגונג פון דעם אייגענעם ווילן צוליב דעם טובת הכּלל! צו אָט דער מדרגה דערגרייכן נישט אַ סך און אַ סך אַפילו פון די בעסטע און די איידלסטע. די גרעסטע צאָל פון די קאָמוניסטישע עקספּערימענטן האָט זיך ביז אַהער נישט איינגעגעבן גראָד מחמת דעם, וואָס ביי די מענטשן האָט אין זייער כאַראַקטער אויסגעפעלט אָט דער גאָרנישט אַזוי איבעריקס העלדישער שטריך. און אויסגעפעלט האָט ער אַפילו ביי די איידלסטע און בעסטע. זיי אַלע האָבן אין דער פּראַקטיק פאַרלאַנגט, דער כּלל זאָל מבטל זיין זיין ווילן צוליב זייערן און נישט פאַרקערט. די קאָמוניסטישע עקספּערימענטן, וואָס האָבן זיך ביז צו אַ געוויסן גראַד יאָ איינגעגעבן ביז אַהער, — ווי צ. ב. די קאָמונעס פון די אסיים אין אַלט־ארץ־ישראל און די נאָך איצט בליענדיקע קאָמוניסטישע געזעלשאַפטן דאָ אין לאַנד, — זענען געווען — און זענען עד היום — אויפגעבויט אויף דעם יסוד פון אַ טיפן טעאָלאָגישן גלויבן און האָבן אין דער רעליגיעזער ליידנשאַפט געפונען די בייטש אויף דעם ווידערשפּעניקן אינדיווידועלן ווילן.

אונטער אַזעלכע אומשטענדן קאָן מען בשום אופן נישט קאַווירן, אַז ווי נאָר אין פּראָדוקציע און קאָנסום וועט פּראָקלאַמירט ווערן דער כּלל פון „וואָס איינער וויל", זאָל די מאַיאָריטעט זיך נישט תיכף אַ וואָרף טאָן אויף די לייכטסטע באַשעפטיקונגען, אַז די אָנגעזאַמלטע רייכטימער פון די שווערע אַרבעטס־אַרטן זאָלן נישט צעכאַפּט ווערן און צערויבט

ווערן אין אַ הרף עין. יעדער איינער וועט ווע̇לן אַרבעטן וואָס ווייניקער און נאָר דאָס, וואָס אים געפעלט, נישט דאָס, אין וואָס די געזעלשאַפט נויטיקט זיך; נעמען וועט יעדער איינער ווע̇לן דווקא וואָס מער און די גאַנצע געזעלשאַפט וועט מחמת דעם אַריין אין אַ צושטאַנד פון כאַאָס און פון אינעווייניקסטן קאַמף, נאָך אַן ערגערן איידער איצטער.

ביז די מענטשלעכע פּראָדוקטיוו־קרעפטן ווע̇לן זיך נישט דערהויבן צו אַ העכערער הויך און ביז ביי דעם מענטשן וועט זיך נישט איינשטעלן אַ געוויסער מער אַלטרואיסטיש־סאָציאַלער כאַראַקטער, מיט אַ שטאַרקערן איבערוואָג פון אידעאַליסטישע און מאָראַלישע בייגונגען, איז דער קאָמוניזם געצוווּנגען צו בויען זיינע האָפענונגען אויף אַ פּרינציפּ, וואָס זאָל כולל זיין אין זיך אַ געוויסע שטרענגע רעגולירונג סיי פון די אַרבעטן, סיי פון דעם פּראָדוקטן־פאַרטייל. דער באַקאַנטסטער פון אַזעלכע רעגולירונגס־פּרינציפּן איז דער, וועלכן לואי בלאַן האָט פאַרטיידיקט אין זיין שריפט „די אָרגאַניזאַציע פון דער אַרבעט“ און וועלכן מיר באַטראַכטן פאַר דער צווייטער טיפּישער אַרט, ווי אַזוי צו בויען אַ קאָמוניסטישע געזעלשאַפט.

לואי בלאַנס כלל פאָדערט: „פון יעדן, לויט זיינע פעאיקייטן, צו יעדן לויט זיינע באַדערפענישן“. מערקט אייך גוט: דאָ הייסט עס: „פעאיקייטן“ און נישט: „בייגונגען“ „באַדערפענישן“ און נישט „גלוסטונגען“. נישט „וואָס און וויפל; איינער וויל געבן“ ווערט פאַרלאַנגט פון יעדן, נאָר „וואָס און וויפל איינער קאָן געבן“, און נישט „וואָס און וויפל איינער גלוסט“ ווערט יעדן געגעבן, נאָר „וואָס און וויפל איינער דאַרף“.

אויך קאַרל מאַרקס און ענגעלס זענען פול און גאַנץ צוגעשטאַנען צו אָט דעם לואי בלאַנישן כלל, ווען אפילו ער איז ביי זיי נישט אַלע מאָל פאָרמולירט געוואָרן אין דיזעלביקע ווערטער. דאָס קאָן מען שליסן פון יענע קאַרגע, צופעליי

קע באַמערקונגען, וועלכע זיי פלעגן לאָזן פאַלן אין דעם לויף
פון שטרענגערע, ריין־טעאָרעטישע אונטערזוכונגען און דורך
וועלכע מיר קאָנען געווינען אַן איינבליק אין זייערע פאָר־
שטעלונגען וועגן דער צוקונפט.

אַזאַ צופעליק־צוגעוואָרפענע באַמערקונג געפינען מיר
צום ביישפיל ביי פרידריך ענגעלסן אין זיין פּאָלעמיק אַנטקעגן
דיורינגען. קעמפענדיק אַנטקעגן דיורינגס ווערט־טעאָריע, וואָס
פירט צו אַ צוקונפטס־געזעלשאַפט מיט אַרבעטס־טיילונג און
אַרבעטס לוין, און פאַרוואַרפנדיק ביידע זאַכן, אי דעם
פּרינציפּ פון אַרבעטס־טיילונג אי דעם פּרינציפּ פון אַרבעטס־
לוין, לאָזט ענגעלס פאַלן עטלעכע שורות, וואָס עפענען פאַר
אונז אַן איינבליק אין די טיפערע שיכטן פון דער מאַרקסיס־
טישער סיסטעם.

ער שרייבט: „פאַר דעם סאָציאַליזם, וואָס וויל באַפרייען
די מענטשלעכע אַרבעטס־קראַפט פון איר שטעלונג, ווי אַ
סחורה־אַרטיקל, איז פון הויכער וויכטיקייט איינצוזען,
אַז די אַרבעט האָט נישט קיין ווערט און קאָן קיין ווערט
נישט האָבן. מיט דעם איינזען פאַלן אַראָפּ אַלע פּרוּוון, וועל־
כע הער דיורינג האָט געירשנט פון דעם נאַטור־וויקסיקן אַר־
בעטער־סאָציאַליזם, צו רעגולירן אין דער צוקונפט די פאַרטיי־
לונג פון עקזיסטענץ־מיטלען, ווי אַ מין העכערן אַרבעטס־לוין.
פון דעם גופא שפּריצט אַרויס דער ווייטערער איינזען, אַז
אויף וויפל די פאַרטיילונג ווערט באַהערשט פון ריין־עקאָנאָמי־
שע מאָטיוון, וועט זי גערעגלט ווערן דורך די
אינטערעסן פון דער פּראָדוקציע און די
פּראָדוקציע ווערט געהאָלפן דורך אַזאַ פאַרטיילונגס־אופן, וואָס
דערלויבט אַלע מיטגלידער פון דער געזעל־
שאַפט, זיי זאָלן אויף וויפל מעגלעך אַל־
זייטיק אויסבילדן, דערהאַלטן און
אויסנוצן אַלע זייערע פעאיקייטן. פאַר הער
דיורינגס אַרט דענקען, דעם איבערגענומענעם פון דעם לומדים

קלאַס, מוז בלי ספק אויסקומען מאָוימדיק, עס זאָלן אַמאָל נישט זיין מער נישט קיין טאַטשקע-שטופּערס, נישט קיין אַרכיטעקטן פון פּראָפעסיע, און אַז אַ מאַן, וואָס האָט אַ האַלבע שעה לאַנג געגעבן דירעקטיוון, ווי אַן אַרכיטעקט, זאָל אַ לאַנגע צייט שטופּן די טאַטשקע, ביז מען וועט ווידער דאַרפן זיין טעטיקייט ווי אַן אַרכיטעקט. („ביז זיינע טעטיקייט אַלס אַרכי-טעקט ווידער אין אַנשפּרוך גענאָממען ווירד"). אַ שיינער סאָ-ציאַליזם וואָס וויל פאַראייביקן דעם טאַטשקע-שטופּער פון פּראָ-פעסיע!" *)

פון אָט דער שטעלע איז קלאָר, אַז פון אַ ריין-עק באָ-מישן שטאַנדפּונקט ווערן אַרבעט און פאַרברויך רעגולירט לויט איין-איינציקן פּרינציפּ: די באַדערפעניש פון דער פּראָדוקציע. אָבער אין די גרענעצן פון אָט דעם פּרינציפּ ווערט זי פּאַקטיש דורכגעפירט לויט דער לואי בלאַנישער פאָרמול. פון יעדן אייגעם ווערט פאַר-לאַנגט וואָס ער קאָן. אַ טאַטשקע-שטופּער קאָן יעדער זיין, אָבער אויב ער קאָן נאָך דערצו זיין אַן אַרכיטעקט, ווערט דאָס אויסגענוצט. און געבן גיט מען יעדן איינעם וויפל ער דאַרף, כדי צו קאָנען אַנטוויקלען און אויסנוצן אַלע זיינע מענטשלעכע פעאיקייטן.

אויך די רוסישע קאָמוניסטן, ווייזט אויס, האָבן געוואָלט אָנהויבן בויען דאָס קאָמוניסטישע רוסלאַנד, רעכענענדיק זיך מיט אָט דעם לואי-בלאַניש-מאַרקסיסטישן בוי-פּרינציפּ. פון די „ספּעצן" (ספּעציאַליסטן) האָבן זיי פאַרלאַנגט „וואָס איינער קאָן" און דורך דער באַשטימונג פון פאַרשיידענע „ראַציאָנען" (פּאַיאָק, חלק) פאַר פאַרשיידענע גרופּן האָבן זיי געוואָלט — אויף וויפל מעגלעך — זיין טריי דעם כלל פון „וואָס איינער דאַרף".

ס'איז אויך קלאָר, אַז באַשטימען וואָס איינער „קאָן" און

*) זע פר. ענגעלס, אנטי-דיורינג, דייטשישע אויסגאַבע פון 1894 ז. 212—213.

וואָס איינער „דאַרף", — דאָס קאָן נישט איבערגעלאָזן ווערן צו יעדן איינצלנעם באַזונדער. אויב מען זאָל (האָבנדיק דעם איצטיקן דורכשניט-מענטשן אין אויג) לאָזן יעדן איינעם באַשטימען, צו וואָס ער טויג, וויפל שעה אַרבעט ער קאָן פאַרטראָגן, און וואָס ער דאַרף אויף אויסצובילדן און אויסצונוצן אַלע זיינע פעאיקייטן, וועלן מיר זיך ווידער אומקערן צו דער ממשלה פון דעם ערשטן כלל: „יעדער גיט און נעמט וואָס און וויפל ער וויל". די זייער וויכטיקע באַשטימונג פון דער אַרבעט-מאָס און דער פאַרברויך-מאָס מוז דורכגעפירט ווערן פון דער צענטראַלער פאַרוואַלטונג. אָבער גראָד אין אָט דער נויטווענדיקייט ליגן די הויפּט־פעלערן פון אַזאַ בוי-פּרינציפּ פאַר דער איצטיקער צייט.

לאָמיר קודם-כל נישט פאַרגעסן, אַז ביי דעם אַריינפיר פון אַ קאָמוניסטישער אָרדענונג אין דער איצטיקער צייט וועט מען זיך בשום אופן נישט קאָנען אָפּזאָגן פון דער אַרבעטס-טיילונג אין דער געזעלשאַפט. דער „טאַטשקע-שטופער" וועט מוזן בלייבן אַ „טאַטשקע-שטופער" און דער אַרכיטעקט אַן אַרכיטעקט פאַר אַ לאַנגער צייט. די אָפּשאַפונג פון דער אַרבעטס-טיילונג וועט קאָנען דורכגעפירט ווערן ערשט אין אַ פּאָר דורות אַרום, אויב זי וועט בכלל קאָנען דורכגעפירט ווערן אין אַ באַדייטנדיקער מאָס. די צענטראַלע פאַרוואַלטונג וועט דעריבער דאַרפן באַשטימען, אין וועלכן צווייג פון דער פּראָדוקציע עס זאָלן אויסגענוצט ווערן איינעמס פעאיקייטן און וואָס פאַר אַ ראָלע ער זאָל שפּילן אין יענעם צווייג.

כדי די צענטראַלע פאַרוואַלטונג זאָל קאָנען באַשטימען, צו וואָס אַ מענטש איז פעאיק, דאַרף זי אָבער באַזיצן אַן אומגעהייערן גראַד פון וויסן, וועלכע די איצטיקע מענטשהייט פאַרמאָגט נאָך גאָרנישט. אין דער געשיכטע פון דער מענטשלעכער קולטור זענען פאַרצייכנט געוואָרן פאַלן, וואָס גיבן איינעם אַ באַגריף, אויף וויפל מען קאָן זיך פאַרלאָזן אויף

דער געניטקייט אין דעם שאַרפבליק פון אַזעלכע אָפּשאַצנדיקע פאַרוואַלטנדיקע אינסטאַנצן. מיר וועלן דאָ ברענגען נאָר די צוויי באַרימטסטע און קאָמישסטע פון זיי, ווייל זיי פאַרדינען באמת פאַרצייכנט צו ווערן לדורות.

ווען דער גרויסער דייטשישער פילאָזאָף העגעל האָט געענדיקט גימנאַזיע, האָט מען אים אַרויסגעגעבן אַן אַטעסטאַט, ווו עס זענען, לויט דעם מנהג פון יענע צייטן, אויסגערעכנט און כאַראַקטעריזירט געוועזן זיינע השלמות און פעאיקייטן. אין יענעם אַטעסטאַט האָט עס געהייסן, אַז אין דער פילאָזאָפיע איז העגעל — — — „אַן אייזל". דער צווייטער, נאָך אינטערעסאַנטערער פאַל, איז פאַרגעקומען שוין אין אונזערע יאָרן מיט דעם באַרימטן געלערנטן און דענקער, פּראָפ. אַלבערט איינשטיין. ווען ער האָט געענדיקט דאָס פּאָליטעכניקום אין ציריך, האָט ער אַריינגעשיקט אין דער ציריכער אוניווערזיטעט אַ מאַטעמאַטיש־פיזיקאַלישע דיסערטאַציע, כדי צו באַקומען אויף איר סמך דעם דאָקטאָר־טיטל, וואָס זאָל אים עפענען אַן אַקאַדעמישע קאַריערע. אין יענער דיסערטאַציע האָט ער שוין אָנגעמערקט די גרונטשטריכן פון זיין באַרימטער רעלאַטיוויטעט־טעאָריע. די געלערנטע האָבן אים צוריקגעשיקט די אַרבעט מיט דער באַמערקונג: „אומזין!" איינשטיין איז געצוווּנגען געוואָרן אָנצונעמען אין בערן די שטעלע פון אַ סטאַטיסטיקער. זיין פאָרשונג האָט ער אָבער פאַרעפנטלעכט אין אַ וויסנשאַפטלעכן זשורנאַל און אויף איר סמך איז ער איינגעלאַדן געוואָרן ווי אַ פּראָפעסאָר (אָן אַ דאָקטאָר־טיטל) אין דער גראַצער אוניווערזיטעט *).

איצטער לאָמיר זיך פאָרשטעלן, אַז אָט די צוויי עפּיזאָדן

---

*) אין איינשטיינס לעבנס־באַשרייבונגען האָב איך אין ערגעץ נישט אָנגעטראָפן קיין באַריכט וועגן אָט דעם עפּיזאָד. איך האָב אים אָבער פון זייער אַ פאַרטרויענס־ווערטער קוועלע אין שווייצאַריע.

קומען פאַר אין אַ קאָמוניסטישער געזעלשאַפט, וואָס אַרבעט און לעבט לויט דעם פּרינציפּ: „פ ו ן יעדן לויט זיינע פעאיקייטן, צ ו יעדן לויט זיינע באַדערפעניש ן", און ווו ביידע, אי די פעאיקייטן, אי די באַדערפענישן דאַרפן באַשטימט ווערן דורך אַ צענטראַלער פאַרוואַלטונג. העגעל און איינשטיין וועגדן זיך צו דעם „צענטראַוויס" („צענטראַלע פאַרוואַלטונג פאַר ווייסנשאַפטלעכע אַרבעטן") מיט דעם פאַרלאַנג, מען זאָל זיי באַפרייען פון אַלע אַנדערע אַרבעטן און געבן זיי די מעגלעכקייט, איינעם, צו אַנטוויקלען זיינע פילאָזאָפישע פעאיקייטן, דעם אַנדערן — צו ווידמען זיך איינגאַנצן דער אויסאַרבעטונג פון זיינע ווייסנשאַפטלעכע טעאָריעס. דער „צענטראַוויס" גיט איבער די אַנגעלעגנהייט צו זיינע ספּעציאַליסטן. העגעלס בקשה ווערט גלייך אָפּגעוואָרפן אויף דעם סמך פון זיין אַטעסטאַט: „אין פילאָזאָפיע — אַן אייזל". איינשטיינס אַרבעט ווערט דורכגעמוסטערט פון די בעסטע געלערנטע אין דער מאַטעמאַטישער פיזיק, מיר האָבן אָבער קיין רעכט נישט אָנצונעמען, אַז זיי וועלן זיך אַרויסווייזן פאַר אַ סך שאַרפזיניקער איידער די געלערנטע פון דעם ציריכער פאַקולטעט. זיי וועלן זיין נאָך אַ סך ש ט ר ע נ ג ע ר אין זייער באַטראַכטונג פון דעם ענין, ווייל דאָ וועט עס גיין אין אויסהאַלטן אויף דעם חשבון פון קהלשער אַרבעט אַ מענש, וואָס טראָגט זיך אַרום מיט „אומזיניקע" טעאָריעס. על פּי העכסטער וואַרשיינלעכקייט וועלן זיי אים באַשטימען פאַר אַ סטאַטיסטיקער. און אין אַ קאָמוניסטישער געזעלשאַפט, ווו אַלע אַרבעטן, אויך די גייסטיקע, ווערן רעגולירט „מטעם הממשלה", וואָלט איינשטיין נישט געהאַט קיין שאַנס אפילו צו פאַרעפנטלעכן ערגעץ־ווו זיין פאַרשונג, ווייל די „ממשלה" וואָלט אויף דערויף נישט געוואָלט און אפשר אויך נישט געטאָרט אויסגעבן קיין איבעריקע קהלשע אַרבעטס־קראַפט.

עס מוז דאָ נאָך באַמערקט ווערן, אַז די איצטיקע פרוון וואָס ווערן דאָ אין אַמעריקע געמאַכט, צו באַשטימען

די פּעאיקייטן פון א מענטשן אויף דעם סמך פון א „פּסיכאָ־לאָגישן עקזאַמען" האָבן זיך דערוויילע אַרויסגעוויזן פאַר א פולשטענדיקן דורכפאַל. און אפילו ווען מען זאָל אָננעמען, אז די פּסיכאָלאָגישע וויסנשאַפט זאָל שפּעטער אויסאַרבעטן בעסערע און צופערלעסיקערע מעטאָדן, ווי צו באַשטימען איי־נעמס פּעאיקייטן, טאָר מען אויך נישט אויף זייער סמך פאַרמשפּטן א מענטשן אויף א באַשטימטער קאַריערע פאַר דער לענג פון זיין לעבן. די פּעאיקייטן פון א מענטשן בייטן זיך אין דעם לויף פון זיינע יאָרן. פיל פון זיי שלומערן אין דער יוגנט און באַווייזן זיך אָפּט ערשט אין א שפּעטערן פּעריאָד.

און דיזעלביקע צרה, וואָס מיט די פּעאיקייטן, איז אויך מיט די באַדערפעגישן. א צענטראַלע פאַרוואַלטונג קאָן נישט זיין די לעצטע אינסטאַנץ נישט אין דער פראַגע, „וואָס איי־נער קאָן", נישט אין דער פראַגע „וואָס איינער דאַרף".

אמת, אין דעם פּרט פון באַדערפענישן מוזן מיר דער צענטראַלער פאַרוואַלטונג צושרייבן א סך א גרעסערע קאָמפּע־טענץ, איידער אין דעם פּרט פון פּעאיקייטן, ווייל געוויסע מענטשלעכע באַדערפענישן קאָנען באַשטימט און פעסט־געשטעלט ווערן אויף א ריין־וויסנשאַפטלעכן ראַציאָנעלן אופן. די מעדיצין און די פּעדאַגאָגיק קאָנען דאָ ברענגען א העכסט־נוצפולע הילף. אין די פינף פונדאַמענטאַלע באַדערפענישן פון דעם איצטיגן מענטשן: שפּייז, קליידונג, וווינונג, געזונט און בילדונג, קאָן די וויסנשאַפט זיין דער בעסטער וועג־פירער און אירע געבאָטן קאָנען לייכט צוגעפּאַסט ווערן צו די אינדיווידועלע אייגנשאַפטן און געשמאַקן פון יעדן איינעם. אָבער אָט די פינף פונדאַמענטאַלע באַדערפענישן האָבן דאָך נאָר צו טאָן מיט די געוויינלעכסטע און עלעמענ־טאַרסטע לעבנס־נויטן. גייט מען אַריבער פון זיי צו לוקסוס־זאַכן און צו העכערע, ריין,פּסיכישע באַדערפענישן אין וויסנ־שאַפט, פילאָזאָפיע קונסט און רעליגיע, ווו די פרייע באַשאַ־

פונג־כוחות פונם מענטשן זענען אַזוי פאַרשיינדאַרטיק, ווו די אינדיווידועלע גוסטן און נויגונגען קאָנען נישט אָנערקענען איבער זיך קיין איין אויבערהאַר, אַזוי פאַרלירט מען יעדן מאָסשטאַב, וואָס זאָל קאָנען פון דרויסן באַשטימען „וואָס איי־נער דאַרף", כדי פול און גאַנץ צו באַפרידיקן זיינע אינטע־לעקטועלע, מאָראַלישע און עסטעטישע פאַרלאַנגען: ממילא קאָן מען אויך נישט באַשטימען, וועלכע העכערע לוקסוס־אַר־טיקלען און קולטור־גיטער עס דאַרפן צו דעם צוועק פראָדו־צירט ווערן. אין אָט די העכערע עולמות פון דער מענטשלע־כער קולטור מוז מען זיך אינגאַנצן פאַרלאָזן אויף יעדן איי־גענעם אינדיווידועלן באַשלוס און פאַרלאַנג. אָבער ד אָ ס ווידער איז, ווי מיר האָבן אויך געזאָגט, נאָך אַן אוממעגלעכקייט מיט דעם איצטיקן מענטשן און ביי דעם איצטיקן צושטאַנד פון די פראָדוקטיוו־כוחות. די געזעלשאַפט קאָן זיך נאָך בשום־אופן נישט אונטערנעמען צו באַפרידיקן מיט דער אַרבעט פון דעם כלל אַלע געלוסטן און אָפּטמאַל קאַפּריזן פון דעם פרט.

אַזוי האָבן אין קאָמוניסטישן רוסלאַנד די רעגירונגס־פאַרלאַנגן זיך אָפּגעזאָגט צו דרוקן אויף קהלשן חשבון געווי־סע פראָדוקטן פון דער היפער־מאָדערנער פּאָעזיע. ס'קאָן זיין, אַז די צענזאָרן זענען געווען גערעכט פון אַ ליטעראַריש־עס־טעטישן שטאַנדפונקט. ס'קאָן אָבער אויך זיין, אַז זיי האָבן דורך דעם געשאַדט דער אַנטוויקלונג פון דער פּאָעטישער קונסט: אין אַ שטרענג־קאָמוניסטישער געזעלשאַפט האָבן דאָך די דיכטער קיין אַנדער וועג נישט צו פאַרעפנטלעכן זייי־ערע ווערק, ווי נאָר אויף דעם חשבון פון קהלשער אַרבעט. און על־כל־פנים זענען זייערע באַדערפעניש געבליבן אומבאַ־פרידיקט.

און נאָך אַ פּונקט

איבערלאָזן די באַשטימונג פון פעאיקייטן און באַדערפע־נישן צו אַ צענטראַלער פאַרוואַלטונג, וואָלט אין אונזער איצ־טיקן געשיכטלעכן פּעריאָד געווען נישט נאָר אַן אוממעגלעכ־

קייט און אומגערעכטיקייט. נאָר אויך אַ דירעקטע געזעלשאַפטלעכע געפאַר, ווייל דער גורל פון דעם מענטשן, פון זיין אַרבעט און פון זיין גענוס, ד. ה. פון זיין גאַנצן לעבן, וואָלט דאָ איבערגעגעבן געוואָרן אין די הענט פון מענטשן, וואָס וועלן אפשר נישט זיין פריי פון קאָרופּציע און מוטוויליקייט. אין דער באַשטימונג, וואָס איינער זאָל אַרבעטן לויט זיינע פעאיקייטן, און וואָס איינער זאָל באַקומען, לויט זיינע באַדערפענישן, קאָנען די צענטראַלע פאַרוואַלטונגען געפירט ווערן פון אייגענע פניות, פריינטשאַפטן און אפילו פשוטן כאַבאַר. אַלע דערפאַרונגען, וואָס זענען ביז אַהער געמאַכט געוואָרן בנוגע דעם ענין, באַרעכטיקן און פאַרשטאַרקן אַזאַ מין חשד, און גאַנץ זיכער איז דער פּונקט געווען איינער פון די פיל, וואָס האָבן אַרויסגערופן דעם באַנקראָט פון דעם קאָמוניסטישן עקספּערימענט אין רוסלאַנד.

דער רוסישער קאָמוניזם — ווי שוין באַמערקט — האָט גאַנץ קאָנסעקווענט גענומען בויען זיין בנין לויט דעם לואַיבלאַנש־מאַרקסיסטישן פּרינציפּ. די גאַנצע מענטשלעכע אַרבעט איז דערקלערט געוואָרן פאַר אַן אייגנטום פון דער געזעלשאַפט, אָדער — דערווייל — פון דער מלוכה. די מלוכה האָט אויך גענומען אויף זיך צו באַפרידיקן אַלע באַדערפענישן פון דער געזעלשאַפט, אָנגעהויבן פון שפּייז און געענדיקט מיט באַלעט און ליטעראַטור. די געזעלשאַפטלעכע אַרבעט האָט געדאַרפט אויסהאַלטן דעם ברויט־בעקער אַזוי גוט ווי דעם אָפּערע־זינגער, דעם שוסטער אַזוי גוט ווי דעם באַלעט־טענצער, דעם שמיד אַזוי גוט ווי דעם פּאָעט. דורך די אָרגאַנען פון דער צענטראַלער פאַרוואַלטונג האָט זי אויך געדאַרפט באַשטימען, וואָס איינער קאָן און וואָס איינער דאַרף. און גראָד דאָ האָט זיך באַוויזן, ווי אומפעאיק די איצטיקע מענטשהייט איז נאָך צו פירן אַ געזעלשאַפטלעכע באַלעבאַטישקייט אויף אַזאַ יסוד.

עס זענען געווען גענוג פאַלן, ווו ספּעציאַליסטן אין

איין פּאַך זענען, אַנטקעגן זייער אייגענעם ווילן, צוגעשטעלט געוואָרן צו אַרבעטן, וועגן וועלכע זיי האָבן נישט געהאַט קיין ברעקל באַגריף. אַנדערע ווידער האָבן דורך רעקאָמענדאַציעס און פּריינטשאַפט באַקומען וויכטיקע, בעסער־באַלוינטע פּאָסטנס, פאַר וועלכע זיי האָבן נישט געטויגט. אין דער באַפרידיקונג פון די באַדערפענישן האָט דער פּערסאָנאַל פון די פאַרוואַלטונגס־אָרגאַנען קודם כל געטראַכט וועגן זיך און וועגן די נאָענטע. נישט זעלטן פלעגן אויך פּאָרקומען גנבות. גאַנצע לאַגערן פון באַדאַרפס־אַרטיקלען פלעגן פאַנאַנדערגעשלעפּט און פאַרקויפט ווערן בשתיקה. דאָס האָט געפירט צו דער אויסבילדונג פון אַ גאַנצער נעץ קאָנטראָל־אָרגאַנען מיט קאָנטראָלערן און איבער־קאָנטראָלערן, מיט אַ מעגלעכקייט פאַר נייער קאָרופּציע, מוטווילן, כאַבאַר און פאַרשלעפּענישן. דער רעזולטאַט דערפון איז געווען, אַז יעדע „באַדערפעניש" האָט פריער געדאַרפט דורכגיין אַ דריי־פיר קאַנצעלאַריעס, באַשטעטיקט ווערן דורך אַ דריי־פיר „פּאַפּירן", איידער זי האָט געקאָנט באַפרידיקט ווערן פון דעם אַלגעמיינעם גיטער־אוצר. אַזוי האָט מען, צום ביישפּיל (איין ביישפּיל פון הונדערטער), אין אַ משך פון דריי טעג אַרומלויפענישן נישט געקאָנט קריגן פאַר אַ קראַנקן קיין אַנטי־טאָקסין־סערום פון די מלוכה־לאַבאָראַטאָריעס, ווייל עס איז שווער געווען צו באַקומען אַלע נויטיקע „פּאַפּירן". דעם נויטיקן שטאָף האָט מען געמוזט קויפן אויף דעם פאַרבאָטענעם מאַרק. סוף־כל־סוף איז יעדער חלל אין דער מאַשין פון אַלגעמיינער פּראָדוקציע און דיסטריבוציע „פאַרשטאָפּט געוואָרן מיט פּאַפּיר", און די מאַשין האָט זיך געמוזט אָפּשטעלן

דער קאָמוניסטישער עקספּערימענט האָט געמוזט צוזאַמענברעכן שוין דערפאַר אַליין, וואָס ער האָט ביי דעם איצטיקן מצב פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן און די איצטיקע בורזשואַזעגאָאיסטישע נייגונגען פון דעם מענטשלעכן כאַראַקטער, אָנגעהויבן בויען די געזעלשאַפטלעכע אָרדענונג לויט דעם פּרינציפּ

פון „וואָס איינער קאָן און וואָס איינער דאַרף". די דורכפירונג פון אַזאַ פּרינציפּ פאַרלאַנגט אַן איבערמאַסיק־פאַרצווייגטע, איבערמאַסיק־אַנטוויקלטע ביוראָקראַטיע, און ס'איז אַ כּלל אין דער פּאָליטיק, וואָס איז פאַראַמתּט געוואָרן אין אַלע דערפאַרונגען, אַז ווו איבערמאַסיקע ביוראָקראַטיע, דאָרטן איז פוילעניש, קאָרופּציע, כּאַבאַר, און — אין בעסטן פאַל — פאַרשלעפעניש, און עקאָנאָמישע אָפּגעלאָזנקייט און אומפּעאיקייט.

די רוסישע קאָמוניסטן, וואָס האָבן זיך געגרויסט מיט זייער טרייקייט צו דער לערע פון דעם מאַרקסיזם, האָבן, ווייזט אויס, פאַרגעסן יענע שטעלע פון מאַרקס' בריוו וועגן דער גאָטאַשער פּראָגראַם, וווּ עס ווערט בפירוש געזאָגט, אַז דער פּרינציפּ פון „וואָס איינער קאָן און וואָס איינער דאַרף" קאָן אַריינגעפירט ווערן אין לעבן נאָר אויף דער העכסטער שטופע פון דער קאָמוניסטישער אַנטוויקלונג. ד. ה., אַז די געזעלשאַפט מוז פריער נישט נאָר זיך אינגאַנצן באַפרייען פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדענונג, נאָר דורכמאַכען אַ סך פאַזן פון ריין־אַרבעטאַרישער באַלעבאַטישקייט, איידער עס קאָן געמאָלט זיין די אָנווענדונג פון יענעם פּרינציפּ.

אַזוי שרייבט קאַרל מאַרקס: „אויף דער העכסטער פאַזע פון דער קאָמוניסטישער געזעלשאַפט, ערשט דערנאָך, ווי עס וועט פאַרשווינדן די אַרבעטס־טיילונג, וואָס פאַרשקלאַפט דעם מענטשן; ווען מיט דעם גופא וועט פאַרשווינדן דער היפּך פון גייסטיקער און פיזישער אַרבעט; ווען די אַרבעט וועט אויפהערן צו זיין נאָר אַ מיטל צום לעבן, און וועט אַליין ווערן די ערשטע באַדערפעניש אין לעבן; ווען מיט דער אַל־זייטיקער אַנטוויקלונג פון די יחידים וועלן אויסוואַקסן אויך די פּראָדוקטיווע קרעפטן, און אַלע קוואַלן פון דעם געזעל־שאַפטלעכן רייכטום וועלן זיך אַ גאָס טאָן אין אַ פולן שטראָם, — נאָר דעמאָלט וועט מען קאָנען גובר זיין דעם ענגן האָרי־זאָנט פון דעם בורזשואזן רעכט, און די געזעלשאַפט וועט קאָ־

נען אָנשרייבן אויף איר פאָן: „פון יעדן לויט זיינע פעאיקייטן, צו יעדן לויט זיינע באַדערפעגישן" *).

טראַכט מען זיך אריין אין אָט דעם ציטאַט פון קאַרל מאַרקס, זעט מען קלאָר, אַז ער האָט אין זין אַזאַ צושטאַנד פון דער מענטשלעכער און דער סאָציאַלער אַנטוויקלונג ווו די מאָס פון ארבעט און די מאָס פון די באַדערפעגישן וועט שוין נישט דאַרפן באַשטימט ווערן פון וועלכע עס איז דרויסנלעכע אויטאָריטעטן, נאָר וועט קאָנען איבערגעלאָזט ווערן צו די אַרבעטנדיקע מענטשן גופא, ביי וועמען „די אַרבעט אַליין וועט ווערן די ערשטע באַדערפעניש אין לעבן". אָבער אין אַזאַ צושטאַנד פאַלט דער לואי־בלאַנשער פּרינציפּ אינגאַנצן צונויף מיט דעם אַנאַרכיסטישן פּרינציפּ פון „וואָס, ווען און וויפל איינער וויל".

על־כל־פּנים איז פון אונזער אַנאַליז קלאָר, אַז אָט די צוויי קאָמוניסטישע כללים קאָנען אונז נישט דינען ווי בוי־פּרינציפּן. זיי שטעלן מיט זיך פאָר נישט דאָס בויענדיקע, נאָר דאָס אויסגעבויטע; נישט דעם וועג־ווייזער פאַר די ערשטע טריט, נאָר די פאָן, וואָס פלאַטערט אויף דעם שפּיץ דאַך פון דעם שוין בשלימות פאַרטיקן בנין.

---

*) ציטירט ביי לענינען אין זיין אַרבעט: „די מלוכה און די רעוואָלוציע. מאַרקס' לערע וועגן דער מלוכה און די אויפגאַבן פון דעם פּראָלעטאַריאַט אין דער רעוואָלוציע". פּעטראָגראַד, 1918, ז. 89-90. ווי אַזוי לענין האָט געקאָנט דערלאָזן, מען זאָל גלייך אָנהייבן מיט די העכסטע פאָרמען פון קאָמוניזם, מיט אויסהאַלטן זינגער און טענצער אויף קהלשן חשבון און אין דערזעלביקער צייט שיקן פּראָפעסאָרן פון דער אוניווערזיטעט, זיי זאָלן שלעפּן קלעצער פון די באַרזשעס, — דער־זעלביקער לענין, וואָס האָט אין דער ציטירטער אַרבעט אַרויסגעוויזן אַ היפּשע פאַרשטענדעניש פאַר דער מאַרקסיסטישער סיסטעם — געהער צו יענע שאלות, וואָס וועלן קאָנען פאַרענטפערט ווערן ערשט דעמאָלט, ווען די גאַנצע געשיכטע פון דעם קאָמוניסטישן עקספּערימענט וועט פאַרעפנט־לעכט ווערן אין אַלע אירע וויכטיקסטע עטאַפּן און דעטאַלן.

און יעדע פּראָלעטאַרישע רעוואָלוציע וואָס וואָלט גלייך פון אָנהויב אָן געוואָלט ביסלעכווייז אַריינפירן אין לעבן די הער־שאַפט פון אָט די פּרינציפּן, וואָלט באַגאַנגען דעמזעלביקן פאַטאַלן פעלער, אין וועלכן עס וואָלט אַריינגעפאַלן אַ פּעדאַ־גאָג, ווען ער וואָלט שוין אין דעם קינדער־גאָרטן גענומען „ביסלעכווייז" אַריינפויקן אין די מחות פון די עופּהלעך קאַנטס „קריטיק פון דעם ריינעם שכל" און איינשטיינס „טעאָריע פון רעלאַטיוויטעט". ביידע וואָלטן דערביי דערגרייכט פּונקט דעם היפּך פון יענע רעזולטאַטן, וועלכע זיי דערוואַרטן.

פאַר דעם קאָמוניזם בלייבט דעריבער נישט קיין אַנדער אויסוועג, ווי נאָר אָנצופּאַרטרויען זיך דעם ד ר י ט ן קאָמו־ניסטישן רעגולירונגס־פּרינציפּ, וואָס איז פאַרגעשלאָגן געוואָרן אין דער לעצטער צייט פון דעם אַמעריקאַנער קאָמוניסט, ב ע ל א מ י.

אין בעלאַמיס סיסטעם ווערט נישט געפרעגט, וואָס איי־נער וויל, קאָן אָדער דאַרף. אָדער ריכטיקער: דאָס ווערט געפרעגט נאָר אין די גרעניצן פון אַן אַנדער פונדאַמענטאַלן פּרינציפּ, וועלכער באַשטימט די נויטיקע אַרבעטס־צייט, וואָס יעדער איינער מוז געבן דער געזעלשאַפט, און דעם מעגלעכן חלק, וואָס יעדער איינער באַקומט פון די פּראָדוצירטע גיטער. דער פּרינציפּ באַשטייט אין דעם, וואָס סיי די אַרבעט, סיי די גיטער ווערן פאַרטיילט צווישן אַלעמען אין ג ל יי כ ע חלקים. אַ ל ע ז ע נ ע ן מ ח ו י ב צ ו ג ע ב ן ד ע ר ג ע־ז ע ל ש אַ פ ט אַ ג ל יי כ ן ס כ ו ם אַ ר ב ע ט ס־ק ר אַ פ ט א ו ן אַ ל ע ב אַ ק ו מ ע ן פ ו ן ד ע ר ג ע ז ע ל ש אַ פ ט אַ ג ל יי כ ן ח ל ק פ ו ן ד י פּ ר אָ־ד ו ק ט ן.

V

בעלאמים קאמוניסטישער בוי-פרינציפ

מיר מוזן דא תיכף באמערקן, אז אויך בעלאמי פארשטייט זיין גלייכקייטס־פרינציפ נישט אין א פרימיטיוון מאטעמאטישן זין. עס קאן, צ. ב. נישט פארלאנגט ווערן אז דער קוילנגרעבער זאל ארבעטן פונקט אזוי פיל שעה, ווי, זאגן מיר, דער סטאטיסטיקער, אדער דער אויפזעער פון א קינדער־גארטן. א גליכער ס כ ו ם א ר ב ע ט הייסט נאך נישט א גלייכע צאל שעה. א פאר שעה שווערע אדער עקלהאפטע ארבעט קאן געזעלשאפטלעך פארשטעלן מיט זיך דעמזעלביקן סכום, וואס דריי מאל אזוי פיל שעה פארבראכט אין א לייכטער אדער אן אנגענעמער באשעפטיקונג. די גלייכקייט אין דעם פארלאנגטן סכום ארבעט ווערט דא דורכגעפירט דורך איר ג ל יי כ וו ע ר ט י ק יי ט, און ווי שווער און אפשר אוממעגלעך עס זאל נישט זיין מאטעמאטיש אויסצורעכענען וויפל שעה פון קוילן־גראבעריי איז גלייכווערטיק פאר א קאמוניסטישער געזעלשאפט צו וויפל שעה פון קינדער־גארטן־אויפזעעריי, קאן גאנץ זיכער אין דעם פראקטישן לעבן זיך אויסארבעטן דער נויטיקער פארגלייך־מעסטער, וואס זאל אויסגלייכן די רעלאטיווע ארבעטס־סכומען אין אלע באשעפטיקונגען, און באפרידיקן דערביי דעם אלגעמיין־מענטשלעכן יושר און דעם זין פאר גלייכקייט. ס'איז, אמת, נישט אזא איינפאכע זאך, ווי אייניקע קאנען זיך דאס אפשר פארשטעלן אויף דעם ערשטן בליק, אבער ס'איז אויך נישט אזא אוממעגלעכקייט, — ווי דאס קאן זיך אפשר אויסדוכטן אנדערע — אז אן דעם אליין זאל זיך צעשלאגן בעלאמים קאמוניסטישער פלאן.

אויך אין דער פארטיילונג פון די פראדוקטן רעדט זיך נישט וועגן פינקטליכער מאטעמאטישער גלייכקייט. עס קומט קיינעם נישט ארויף אויפן זינען צו פאדערן, אז יעדער איי-

נער זאָל באַקומען זיין האַלבן גלעזל שאַמפּאַניער פון דעם קאָמוניסטישן וויין־קעלער, אָדער זיין פערטל שעה שפּאַציר־ רייט אויף די קאָמוניסטישע רייט־פערד. אויך דאָ מיינט גלייכ־ קייט — ג ל יי כ וו ע ר ט י ק יי ט, און דעם גלייכן ווערט פון די פּראָדוקטן איז אַ סך גרינגער אויסצורעכענען, איידער דעם גלייכן סכום אַרבעט פון פאַרשיידענע באַשעפטיקונגען.

אויב די אַרבעטס־אויסגלייכונג איז דורכגעפירט געוואָרן, קאָן מען גרינג אויסגעפינען, וויפל שעה געזעלשאַפטלעך־ ג ל יי כ וו ע ר ט י ק ע אַרבעט עס שטעקט אין יעדן פּראָדוקט. דער סכום פון אַלע פּראָדוצירטע גיטער אין אַ יאָר צייט איז ביי אַ געזעלשאַפט פון, זאָגן מיר. אַ מיליאָן מענטשן גלייך, זאָגן מיר, צו צען ביליאָן געזעלשאַפטלעך - גלייכווערטיקע צייט־איינהייטן וואָס קאָנען אויך אָנגערופן ווערן מיט דעם איצטיקן געלט־נאָמען „טאַלערס". דעמאָלט באַקומט יעדער איינער פאַר דעם יאָר אַן אָנווייזונג אויף צען טויזנט טאַלער, וואָס שטעלט מיט זיך פאַר זיין גלייכן חלק אין דעם פּראָדוקט, און פאַר אָט־דעם סכום קאָן ער אין די געזעלשאַפטלעכע מאַ־ גאַזינען באַקומען נאָך זיין אייגענעם אויסקלייב אַלע אַרטן גיטער, וואָס זאָלן בסך הכל נישט איבערשטייגן אין זייער ווערט דעם אינדיווידועלן חלק פון צען טויזנט „טאַלער" יערלעך.

לאָמיר נישט פאַרגעסן, אַז אויך ביי די צוויי אַנדערע קאָמוניסטישע בוי־פּרינציפּן, — דעם אַנאַרכיסטישן: („יעדער איינער גיט און נעמט וואָס ער וויל") און דעם לואי בלאַניש־ מאַרקסיסטישן: („פון יעדן איינעם לויט זיינע פעאיקייטן, יעדן איינעם לויט זיינע באַדערפענישן") — אַז אויך ביי זיי, זאָג איך, ליגט אין יסוד נישט די מאַטעמאַטישע גלייכקייט, נאָר די ג ל יי כ וו ע ר ט י ק יי ט.

ווען איך וויל היינט אַרבעטן פיר שעה קוילן־גראָבעריי און דיר ווילט זיך אַרבעטן נישט מער ווי צוויי שעה קינדער־ אויפזעעריי, זענען די סכומים אַרבעט, וואָס יעדער פון אונז

ניטדערביי דער געזעלשאַפט בשום אופן נישט גלייך, אָבער דיביידע סכומען זענען פאַר אונז גלייכווערטיק אין דעם זין, וואָס זיי ביידע באַפרידיקן אין אַ גלייכער מאָס אונזער אַרבעטס־לוסט פאַר דעם היינטיקן טאָג, און ווען איך רייב אַריין נאָך מיין אַרבעט צוויי פונט בלוטיקן ביפשטיק און דו — נאָר צוויי בייגל מיט אַגלאָז מילך, זענען אויך די חלקים, וואָס מיר האָבן ביידע גענומען פון דער געזעלשאַפט בשום אופן נישט גלייך. זיי זענען אָבער פאַר אונז גלייכווערטיק אין דעם זין, וואָס זיי ביידע שטילן אין גלייכער מאָס אונזער אַפּעטיט.

דאָס אייגענע איז אויך מיט דעם לואי בלאַנישן בוי־פּרינציפּ.

אויב איך קאָן אַרבעטן גאַנצע פיר שעה קולן־גראַ־בעריי און דו קאָנסט מער נישט אַרבעטן ווי צוויי שעה קינדער־אויפזעעריי, שטעקט אין אונזער ביידנס אַרבעט, ווי פאַרשיידן עס זאָלן נישט זיין אירע אָביעקטיווע מאָסן, די גלייכע מאָס פון סוביעקטיווער אָנשטרענגונג; און ביי דעם גיטער־פּאַרטייל לויט די באַדערפעניש, קאָן אודאי קיין רייד נישט זיין וועגן אָביעקטיוו־גלייכע חלקים, נאָר וועגן סוביעקטיוו־גלייכווערטיקע באַפרידיקונגען.

ס'איז אָבער, ווי מען קאָן זיך גרינג אָנשטויסן, אַ גרוי־סער חילוק צווישן דעם פּרינציפּ פון גלייכווערטיקייט ביי בע־לאַמי און דעמזעלביקן פּרינציפּ אין דעם אַנאַרכיסטישן אָדער בלאַניש־מאַרקסיסטישן קאָמוניזם. אין די צוויי לעצטע איז די גלייכווערטיקייט, די סכומען אַרבעט און די סכומען פאַנאַנדער־געטיילטע פּראָדוקטן זענען גלייכווערטיק, לויט דער סוביעקטי־ווער אָפּשאַצונג פון יענע אינדיווידואומען, וואָס טוען די אַרבעט און געניסן די פּראָדוקטן. גאַנץ אַנדערש איז דאָס אין בעלאַמיס סיסטעם. דאָ איז די אָפּשאַצונג אַן אָביעקטיווע און אַ געזעלשאַפטלעכע. די געזעלשאַפט באַשטימט, וויפל שעה

אַרבעט אין איין פאַך איז גלייכווערטיק צו וויפל שעה אַרבעט אין אַן אַנדער פאַך, און די פאַרטיילטע פּראָדוקטן פאַרקערפּערן דעם אָביעקטיוו־גלייכן סכום פון געזעלשאַפטלעך־גלייכגעווערטיקטער אַרבעט.

אויף דעם ערשטן בליק וואָלט מען דעריבער געמעגט מיינען, אַז אַ קאָנסעקווענטער מ א ר ק ס י ז ם, וואָס לייגט אומעטום אַזוי פיל וואָג אויף אָביעקטיוויטעט לגבי סוביעקטי־וויטעט און אויף געזעלשאַפטלעכקייט לגבי אינדיווידואַליטעט, וואָלט אויך דאָ געדאַרפט געבן דעם בעלאַמישן בוי־פּרינציפּ די בכורה איבער דעם אַנאַרכיסטישן אָדער בלאַניש־מאַרקסישן, וואָס גיסן זיך ביידע צונויף, — ווי מיר האָבן דאָס געזען אין דעם פאַריקן קאַפּיטל, — אויף דער העכסטער שטופע פון דער קאָמוניסטישער אַנטוויקלונג.

אינדעראמתן איז דאָס אָבער נישט אַזוי, ווען אפילו דאָס וואָלט אפשר געשטימט מיט דעם „פּראָסטן פשט" פונם מאַרקסיזם. אינדעראמתן וואָלט קאַרל מאַרקס געמוזט באַטראַכטן בעלאַמיס פּרינציפּ, נישט קוקנדיק אויף זיין קאָנ־סעקווענטן קאָמוניזם און זיין קאָנסעקווענטער אָביעקטיווער גלייכקייט, ווי אויף אַ נ י ד ע ר י ק ן אַרט קאָמוניזם, ביי וועלכן די שיריים פון דעם בורזשואַזן סאָציאַלן געדאַנק זענען נאָך נישט פאַרטיליקט געוואָרן אינגאַנצן, נישט אויסגעוועבט געוואָרן ביז צום לעצטן טראָפּן

די מעשה איז דאָ אַזאַ. אין בעלאַמיס סיסטעם ווערט די מענטשלעכע אַרבעט נאָך נישט אויפגענומען, ווי „די ערשטע לעבנס-באַדערפעניש", ווי קאַרל מאַרקס האָט זי אָנגערופן אין זיין קריטיק פון דער גאָטאַשער פּראָגראַם, אָדער ווי דער וויכ־טיקסטער „לעבנס־אַרויסווייז", ווי טאַקע ער גופא האָט זי אַמאָל באַראַקטעריזירט אין זיין שריפט „לוין־אַרבעט און קאַפּיטאַל". אין בעלאַמיס אויפנעם שטעקט נאָך דער לעצטער גילגול פון דעם בורזשואַזן בליק אויף דער אַרבעט, ווי אויף אַ „סחורה", וואָס האָט אַ „ווערט" אין זיך, מיט וועלכער עס קאָן דעריבער געטריבן ווערן אַ „מקח וממכר". פאַקטיש קלינגט נאָך דורך

אין בעלאָמים קאָמוניזם דער „מקח וממכר״־מאָטיוו, ווען אפילו אין א זייער אָפּגעשוואַכטער פאָרם. זיין פּלאַן פון דער סאָציאַ־לער אָרגאַניזאַציע איז א האַנדלס־געשעפט צווישן דער אָרגאַ־ניזירטער געזעלשאַפט פון איין זייט און אַלע מיטגלידער אירע פון דער אַנדערער. די מיטגלידער גיבן דער געזעלשאַפט, יעדער איינער, א גלייכן סכום אַרבעט, און דערפאַר גיט זיי די געזעלשאַפט, יעדן איינעם, דעם „שוה כסף״, דעם „פולן ווערט״ אירן אין דער פאָרם פון א גלייכן חלק אין דעם אויסגעאַרבעטן פּראָדוקט. אָדער: גלייכע „שותפים״ טיילן זיך דאָ מיט דעם „ריוח״ אין גלייכע חלקים פּראָדוקט פאַר די גלייכע חלקים „קאַפּיטאַל״, וועלכע זיי ליגן אריין — אין דער פאָרם פון גלייכע „אַרבעט־סכומען״ — אין דעם „געשעפט״.

ווי ווייט דער בעלאָמישער קאָמוניזם זאָל אינדעראמתן נישט זיין פון דער איצטיקער בורזשואַזער געזעלשאַפט; ווי גרונט־פאַרשידן אַרבעטס־סכומען, וואָס ווערן פון קיינעם נישט עקספּלואַטירט, זאָל נישט זיין פון „קאַפּיטאַל״ (ווייל „קאַפּי־טאַל״ איז נאָר עקספּלואַטירטע אַרבעט); ווי טיף עס זאָל נישט זיין דער תהום צווישן א „געשעפט״, וואָס דאַרף רעאַליזירן זיין ריוח אויפן מאַרק דורך פאַרקויף פון סחורות און א גע־זעלשאַפטלעכן אַרבעטס־פּראָצעס, וואָס גיט איבער דעם פּראָ־דוקטן־איינקום צום פאַרברויך פון די מיטגלידער דורך א גע־רעכטן גלייכהייטלעכן פאַרטייל, — ווערט נאָך אין דער בעלאַ־מישער סיסטעם פאַרטונקלט דער ת ו ך פון דער מענטשלעכער געזעלשאַפט, ווי פון א אָ ר ג אַ נ י ש ע ר א יי נ ה יי ט, וואָס דאַרף, לויט קאַרל מאַרקס, קלאָר אַרויסטרעטן אין א ריין־קאָמוניסטישער לעבנס־פאָרם. געוויס איז די געזעלשאַפט נישט קיין אָרגאַניזם אין ביאָלאָגישן זין פון דעם וואָרט; אָבער זי איז פאָרט א „כמו״ - אָרגאַניזם, אַן איינהייטלעך־אָרגאַנישעס גאַנצעס, וואָס זיין וויכטיקסטער „לעבנס־אַרויסווייז״ איז די אַרבעט. די שייכותן פון מיטגליד צו מיטגליד און פון אַלע מיטגלידער צום גאַנצן כלל דאַרפן זיין אַזוי ווי די שייכותן

פון צעל צו צעל און פון אַלע צעלן צו דעם גאַנצן גוף. די צעלן טוען פאַר דעם אָרגאַניזם, יעדע צעל וואָס זי ק אָ ן, און זיי באַקומען פון אים, יעדע צעל וואָס זי ד אַ ר ף. דער אָרגאַניזם רעכנט זיך נישט אויס, איין צעל זאָל חלילה נישט באַקומען קיין קלענערן חלק, איידער אַן אַנדערע

דער בעלאַמישער בוי־פּרינציפּ, נישט קוקנדיק אויף דעם אָביעקטיוויזם און דעם געזעלשאַפטלעכן כאַראַקטער פון זיין גלייכקייטס-באַגריף, מוז דעריבער, פון אַ מאַרקסיסטישן שטאַנד־פּונקט, באַטראַכט ווערן פאַר אַ נידעריקערע אַרט סאָציאַלע אָרגאַניזאַציע, איידער די בוי־פּרינציפּן פון דעם אַנאַרכיסטישן אָדער דעם בלאַניש־מאַרקסישן קאָמוניזם. אָבער אָט דער חסרון זיינער איז נאָר אַ חסרון, ווען מען האָט אין זין דעם ה ע כ ס ט ן שטאַפּל פון דער געזעלשאַפטלעכער אַנטוויקלונג, אויף וועלכן „דער ענגער האָריזאָנט פון דעם בורזשואַזן רעכט", וואָס רעכנט זיך מיט דעם, „וואָס מ י ר קומט און וואָס ד י ר קומט", איז שוין פאַרשוווּנדן ביז צו דעם לעצטן שפּור. פון דעם שטאַנדפּונקט, פון וועלכן מיר באַהאַנדלען איצטער אונ־זער פּראָבלעם, איז אָט־דער חסרון נישט נאָר קיין חסרון נישט, נאָר דווקא אַ מעלה. אויב דער קאָמוניזם זאָל איינגע־פירט ווערן אין לעבן אין אונזערע צייטן, דאַרף זיין בוי־פּרינציפּ זיין צוגעפּאַסט נישט נאָר צו דעם אָרעמען צושטאַנד פון די פּראָדוקטיוו־כוחות, נאָר אויך צו דער צוריקגעשטאַנענ־קייט פון דער איצטיקער מענטשלעכער פּסיכיק און צו דעם „ענגן האָריזאָנט פון דעם בורזשואַזן רעכט", וואָס באַהערשט די נשמות פון דער גרעסטער מאַיאָריטעט אין דער געזעלשאַפט.

דאָס טוט דער בעלאַמישער בוי־פּרינציפּ, ווייניקסטנס אין דער טעאָריע. ער פאַרלאָזט זיך נישט אויף דעם אַלטרואיס־טישן יושר פון דעם מענטשן, יעדער איינער זאָל מעגן אַר־בעטן און פאַרברויכן „וואָס, ווען און וויפל ער וויל". ער וואַרפט אויך נישט אַרויף אויף דער צענטראַלער פאַרוואַלטונג די אויפגאַבע צו באַשטימען, וואָס איינער קאָן און דאַרף. די

געזעלשאַפט פאַרלאַנגט פון יעדן אַ גלייכן, ד. ה. גלייכווערטיקן סכום אַרבעט און, לויט דעם יושר פון דעם הערשנדיקן „בורזשואַזן רעכט“, גיט זי יעדן איינעם אַ גלייכן, ד. ה. גלייכווערטיקן חלק פון די געוואונענע פּראָדוקטן.

דערצו איז נאָר נויטיק — באַשטימען סטאַטיסטיש די באַדערפעניש פון דער גאַנצער געזעלשאַפטלעכער פּראָדוקציע, אויסרעכענען וויפל אַרבעט עס דאַרף אָנגעווענדט ווערן אויף דער גאַנצער פּראָדוקציע, — לויט דער גלייכווערטיקייטס-טאַבעלע, — און פאַנאַנדערטיילן די געפונענע צאָל אַרבעטס-צייט אויף דער צאָל פון די אַרבעטספעאיקע מיטגלידער. די ספּעציעלערע פאַנאַנדערטיילונג פון די מיטגלידער אין אַרבעטס-פאַכן, וואָס זאָל זיך דערביי, אויף וויפל מעגלעך, רעכענען מיט די פעאיקייטן און דעם ווילן פון יעדן איינעם, געהער נישט, ווי געזאָגט, צו די אומגעהייערע שוועריקייטן, וועלכע מען זאָל נישט קאָנען גובר זיין. די פאַרטיילונג פון די פּראָדוקטן מאַכט שוין דערנאָך גאָר קיין ברעקל שוועריקייט נישט. יעדער איינער באַשטימט אַליין וואָס און וויפל ער זאָל נעמען פון די אָנגעפּאַרטיקטע גיטער, אין די גרענעצן פון זיין יערלעכן באַלאַנס, לויט די פּרייזן, וואָס ווערן פון דער געזעלשאַפט אויסגערעכנט פאַר יעדן אַרט פּראָדוקט.

ס'ווייזט אויס, אַז אויך דער רוסישער קאָמוניזם האָט זיך שטאַרק גערעכענט מיט דעם בעלאַמישן בוי-פּרינציפּ. ווייניקסטנס איז בוכאַרין, וואָס ווערט אין דער לעצטער צייט אָפּט דערמאָנט ווי דער פירער פון דעם לינקן פליגל אין דער רוסישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, שטאַרק נוטה צו אים און לייגט זיינע האָפענונגען ביי דער אַרבעטס-פּאַרטיילונג אויף דער סטאַטיסטיק פון די פּראָדוקציאָנס-באַדערפעניש.

אַזוי מאָלט ער אונז אויס — אין זיין „אַלף-בית פון

קאָמוניזם״ — אַזאַ ראָזעווען בילד פון דער אַרבעטער-אָרגאַניזאַ-
ציע אין דער קאָמוניסטישער געזעלשאַפט:

„די הויפּט-פירונג וועט ליגן אין אַלערליי רעכן-קאַנטאָרן אָדער סטאַטיסטישע ביוראָס. דאָרטן וועט מען טאָג-טעגלעך מאַכן דעם חשבון פון דער גאַנצער פּראָדוקציע און פון די פּראָדוקציאָנס-באַדערפעניש. עס וועט אויך אָנגעוויזן ווערן, ווו מען מוז צוגעבן אַרבעטס-הענט, ווו אָוועקנעמען און ווי לאַנג אַרבעטן. און אַזוי ווי אַלע וועלן פון קינדהייט אָן צוגעוווינט זיין צו געזעלשאַפטלעכע אַרבעט און פאַרשטיין, אַז עס לעבט זיך גרינגער פאַר אַלע, ווען אַלץ גייט ווי פּוטער, לויט אַן אויסגערעכנטן פּלאַן, איז אַרבעטן אַלע לויט די אָנגאַבן פון די סטאַטיסטישע ביוראָס. דערביי דאַרף מען נישט האָבן נישט קיין באַזונדערע מיניסטאָרן, נישט קיין פּאָליציי, נישט קיין תפיסות, נישט קיין געזעצן און דעקרעטן, — גאָרנישט נישט. ווי אין אַן אָרקעסטער קוקט מען אויף דעם דיריזשאָרס שטעקעלע און מען שפּילט מיטן בליק אויף אים, אַזוי וועט מען אויך דאָ קוקן אויף די סטאַטיסטישע טאַבעלן און לויט זיי פירן די אַרבעט״*).

פון אַלע דריי קאָמוניסטישע בוי-פּרינציפּן איז דער בעלאַמישער — אויף אַזאַ אופן — גאַנץ זיכער דער קאָנסעקווענטסטער אין אָביעקטיווער גלייכקייט, דער איינפאַכסטער אין

---

*) זע: נ. בוכארין און יע. פּרעאָבראַזשענסקי „דער אַלף-בית פון קאָמוניזם. אַ פּאָפּולערע דערקלערונג פון דער פּראָגראַם פון דער רוסישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי באָלשעוויקעס, אָנגענומען אויף דעם אַכטן צענויפפאָר״ (אין רוסיש). דער קאַפּיטל וועגן דער אָרגאַניזאַציע פון דער אינדוסטריע, ווי אויך אַנדערע קאַפּיטלען, שטאַמט, לויטן פאָרוואָרט, פון בוכארינס פעדער. דער פאָרוואָרט איז דאַטירט: „דעם 5-טן אָקטאָבער 1919״. מיר מוזן זיך מודה זיין, אַז לייענענדיק בוכארינס קאַפּיטלען אין דער שריפט האָט זיך אונז אָפּט געדוכט, אַז דער נאָמען איז[illegible] דאַרף זיין נישט: „דער אַלף-בית פון קאָמוניזם״, נאָר: „דער קאָמוניזם פון אַן אַלף-בית-יינגל״.

דער קאָנסטרוקציע און דער געגנסטער צו דעם איצטיקן מענטשלעכן כאראַקטער. און פונדעסטוועגן, טראַכט מען זיך אריין אַביסל טיפער אויף אין אים, דערמאָנט מען זיך נישט-ווילנדיק אָן דעם באַקאַנטן ווערטל שלום עליכמס: „איז דאָך דאָס שוין גוט, האַ? טויג עס ערשט נישט”...

מיר וועלן אָנהויבן אונזער קריטיק מיט א פּאָר קלייני-קייטן.

קודם כּל טאָר מען זיך נישט פאָרשטעלן, אַז די קאָמוניסטישע סטאַטיסטיק איז איינע פון די גרינגסטע זאַכן, אַז אין דער אָרגאַניזאַציע פון דער פּראָדוקציע קאָן מען זיך באַגיין נאָר מיט „אַלערליי רעכן-קאָנטאָרן און סטאַטיסטישע ביוראָס”, און אַז דער גאַנצער פּראָצעס קאָן אָראָפּגיין אַזוי גלאַט, ווי דאָס שילדערט אונז בוכאַרין.

די סטאַטיסטיק איז, אמת, שוין גוט אויסגעאַרבעט געוואָרן אין דער איצטיקער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט; אָבער נישט אַלץ, וואָס זי, מיט אירע איצטיקע מעטאָדן, קאָן געבן, טויג פאַר א קאָמוניסטישער באַלעבאַטישקייט, און נישט אין אַלץ, אין וואָס דער קאָמוניזם נויטיקט זיך, קאָן אים העלפן די איצטיקע סטאַטיסטישע טעכניק.

אָט-דער אומשטאַנד ווערט אונז קלאָר, ווען מיר לייענען זיך אריין אין דער אינטערעסאַנטער ארבעט פון פּ. אַמאַסאָוו און א. סאַוויטש, וועלכע דער „פּעטראָגראַדער סאָוויעט פון פאָלקס-ווירטשאַפט” האָט אַרויסגעגעבן נישט לאַנג צוריק (אין 1921). די אַרבעט רופט זיך: „די פּראָבלעם פון א מאַטעריעלן חשבון-האַלטן אין א סאָציאַליסטישער באַלעבאַטישקייט”*).

מיר וועלן זיך מוזן אָפּשטעלן אַביסל לענגער אויף אָט דער אַרבעט, ווייל זי מאַכט אונז אַביסל בעסער באַקאַנט מיט

*) פּ. אַמאַסאָוו און א. סאַוויטש (איבר. סאַנאָוויטש): „פּראָבלעמאַ מאַטעריאַל-נאַווא אוטשאָטאַ וו סאָציאַליסטיטשעסקאָם כאָזיאַיסטווע”. פּעטראָגראַד, איזדאַט. אָטדי. פּ. פ. נ. כ. 1921.

דעם אינטערעסאַנטן ענין און אגב גיט זי אויך אָן אַריינבליק אין דעם, וואָס עס איז פאָרגעקומען אין רוסלאַנד מיט דעם קאָמוניסטישן עקספּערימענט.

אין דעם פאָרוואָרט קאָנסטאַטירן די מחברים דעם פאַקט, „אַז די פראַגן פון חשבון-האַלטן האָבן אין סאָוויעט-רוסלאַנד נאָך עד-היום נישט געפונען קיין פּראַקטישע פאַרענטפערונג. די צאָלרייכע פּרוון, וואָס פאַרשיידענע סאָוויעטישע אָרגאַניזאַציעס האָבן זיך אונטערגענומען, האָבן נישט געגעבן יענע רעזולטאַטן, וואָס וואָלטן פאַרענטפערט די אויסרעכענונגס-פּראָבלעם. דאָס איז נאָך מער טרויעריק, ווייל דאָס חשבון-האַלטן און די ריכטיקע פאַנאַנדערטיילונג, וואָס באַזירט אויף אים, זענען יענע גרונט-פאַקטאָרן, וואָס באַשטימען דעם אויפבוי פון אַ פּלאַנמעסיק-אָרגאַניזירטער סאָציאַליסטישער באַלעבאַטישקייט״.

שולדיק אין דעם, מיינען די מחברים, זענען די סאָוויעטישע סטאַטיסטיקער און חשבונות-פירער, וואָס האָבן נישט איינגעזען דעם פאַקט, אַז אַ סאָציאַליסטישע סטאַטיסטיק און חשבון-פיר דאַרף געבויט ווערן אויף גאַנץ אַנדערע יסודות, איידער די איצט-הערשנדיקע. אין זייער בוך שלאָגן די מחברים פאָר אַ נייע סיסטעם פון סאָציאַליסטישער בוכפירונג און חשבון-האַלטן, וועלכע די סאָוויעטישע רעגירונג האָט אויך אָנגענומען. „די מחברים״, שרייבט דער פאָרוואָרט, „זענען לכתחילה פאָראויס די פילפאַכע טענות מצד די סאָוויעטישע אַרבעטער אַנטקעגן די ניי-אַרויסגערוקטע פּרינציפּן״. דער עיקר דערוואַרטן די מחברים אַ געהייל („וואָי״) מצד יענע „פיל הונדערטער און טויזנטער ספּעצן אין דער לומדישער בוכהאַלטעריע („קניזשנאַי בוכהאַלטעריאַ״), וואָס זענען נישט ווייטער איידער זייער נאָז, וועלכע זיי האָבן אַריינגעראָבן אין די פון זיי באַליבטע פאַליאַנטן פון דער קאָמערציעלער בוכפירונג״. אָבער די מחברים שרעקן זיך נישט דערפאַר. זיי פאָלגן דעם דעוויז, וועלכן אויך אַ קאַרל מאַרקס האָט געפאָלגט: „גיי זיך דיין וועג און לאָזן זיך די מענטשן ריידן וואָס זיי ווילן״. (ז. 4).

שוין פון אָט די פּאָר שטעלן טרעט קלאָר אַרויס די מיינונג פון די מחבּרים וועגן דער וויכטיקייט פון דער סטאַטיסטישער פּראָבּלעם פאַר אַ קאָמוניסטישער באַלעבאַטישקייט. שיר ווילן זיי נישט זאָגן, אַז איידער מען קאָן מאַכן אַ רעוואָלוציע אין דעם עקאָנאָמישן לעבן, דאַרף מען פריער מאַכן אַ רעוואָלוציע אין... דער סטאַטיסטיק, און אַז די לעצטע רעוואָלוציע קאָן זיין נישט קיין קלענערע, איידער די, וואָס קאַרל מאַרקס האָט דורכגעפירט אין דער עקאָנאָמישער וויסנשאַפט, און באַגעגנט וועלן מיט נישט קיין ווייניקער העפטיקער קעגנערשאַפט, איידער זי.

אין וואָס גייט דאָ דער ענין?

אין דעם איינלייטנדיקן קאַפּיטל ווערט ריכטיק באַמערקט, אַז „די גרונט-אויפגאַבּן באַשטייען אין חשבון-האַלטן אויף דעם סכום פון די פאַראַנענע מאַטעריעלע גיטער, חשבון-האַלטן אויף די באַדערפענישן אין זיי און חשבון-האַלטן אויף די פּראָדוקציאָנס-מעגלעכקייטן".

דאָס גאַנצע בוך אָבער באַשעפטיקט זיך נאָר מיט דער אויפשטעלונג פון נייע מעטאָדן, ווי אַזוי אויסצורעכענען און צו קאָנטראָלירן די שוין-פאַראַנענע גיטער, וואָס דאָס גרעסטע רוב זייערע איז באַשאַפן געוואָרן אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט. און דאָס איז קיין חידוש נישט. דער ניי-איינגעפירטער קאָמוניזם האָט געדאַרפט אויף דער ערשטער צייט לעבן פון די פריער אָנגעזאַמלטע פּראָדוקטן, און די ערשטע עקאָנאָמישע אויפגאַבּע איז באַשטאַנען אין איבערנעמען, פאַנאַנדערסאָרטירן, פאַרשרייבן, אָפּהיטן און פאַרטיילן דעם גאַנצן רייכטום פון דעם לאַנד פון איין איינציקן צענטער. וואָס פאַר אַ מין „באַלעבאַטישקייט" עס איז דערפון אַליין אַרויסגעקומען, קאָן מען זיך משער זיין פון די פאָלגנדיקע שורות: „די הויפּט-פאַרוואַלטונגען און די צענטרען, די סעקציעס און די קאָמיסיעס, וועלכע האָבּן זייערע אייגענע אָרגאַנען פאַר חשבון-האַלטן, וואָס זענען אַדמיניסטראַטיוו פאַראינטערעסירט אין דעם

לאַגער פון זייערע פאַבריקן און רוי-מאַטעריאַל, גיבן דעם צענטר כמעט אַלעמאָל ידיעות, וואָס שטימען נישט מיט דערווירקלעכקייט, און ווער ווייס, צי ווייסן זיי אַליין וועגן די ריכטיקע סכומען פון זייערע לאַגערן" (ז. 17).

ביי אַ רעוויזיע פון די לאַגער-הייזער האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז „כמעט אין אַלע סאָוויעטישע שפּייכלערס, וואָס שטייען אונטער דעם חשבון ביי פאַרשיידענע אינסטיטוציעס, געפינט זיך אויך דאָס אַזוי אָנגערופענע „אָן-באַלאַנס-גיטער" („בעז-באַלאַנסאָוויע"), ד. ה. עס ווערן געהאַלטן פּראָדוקטן, וואָס האָבן קיין ברעקל שייכות נישט צו דער געגעבענער אינסטיטוציע. אַזוי האָט מען, צ. ב., געפונען אין די לאַגערן פון דעם אַרכאַנגעלסקער „גוב-מעטאל": 5 פוד זאַלץ, 13 זעקלעך קאַקאַאָ, 18 פוד טיפּאָגראַפישע פאַרב, 3 קעסטלעך רענטגען-רערלעך, 70 פוד כעמישע פּראָדוקטן, און 224 גראָס גראַמאָפאָן-נאָדלען, אונטער דעם נאָמען טיפּאָגראַפישע אַרטיקלען. אין אַ אַפּטייק-לאַגערהויז האָט מען געפונען עטלעכע קעסטלעך מאַכאָרקע, שוועבעלעך א. אַז. וו.; ביי דעם „אוטיל"— 100 פוד זאַלץ, פעפער, 100 פוד זאַלץ-זויערקייט א. אַז. וו.; ביי דעם „קאָמכאָז" — 20 קעסטלעך סאַרדינען, אַ גרויסע קוואַנטיטעט שטעכל-דראָט, קאָנסערווירטע מילך, שמאַנט-פּוטער" (אויס די באַריכטן אין דעצעמבער 1920). (ז. 97). שולדיק אין דעם איז, לויט אונזערע מחברים, נישט קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר דער שלעכטער חשבון-האַלטן.

„די אומנאָרמאַלע לאַגע פון דעם חשבון-האַלטן העלפט די מאַסן-רויבן, וואָס קומען איצטער פאָר אין די מלוכהשע לאַגער-שפּייכלערס. אויף די זאַוואָדן העלפט דעמזעלביקן רויב-פּראָצעס דאָס פעלן פון אינווענטאַריזאַציע: די טייערסטע טיילן פון די מאַשינען ווערן נישט זעלטן אַוועקגעטראָגן פון די זאַוואָדן און ווערן האַנדלס-אַרטיקלען אויפן מאַרק. אָן גוזמא קאָן מען זאָגן, אַז 90 פּראָצענט פון די האַנדלס-אַרטיקלען אויף דעם ספּעקולאַציון מאַרק באַשטייען פון מאַטעריאַלן,

וואָס זענען אַוועקגערויבט געוואָרן פון די נאַציאָנאַליזירטע מלוכהשע לאַגער-שפּייכלערס" (ז. 17). „דער מאַנגל אין פּינקט-לעכע ידיעות וועגן די ערטער, ווו עס געפינען זיך די אָדער יענע פּראָדוקטן, צווינגט דעם פּאַרטיילנדיקן אָרגאַן ארויסצוגעבן אָרדערס אויף עטלעכע שפּייכלערס מיטאַמאָל און דעם פּאַר-ברויכער — אַרומלויפן מיט זיי אין אומזיסטע זוכענישן נאָך דעם נויטיקן פּראָדוקט" (ז. 18).

אָט די אַלע צרות קאָנען אָבער פאַרמיטן ווערן, ווען מען זאָל נאָר איינפירן דעם ריכטיקן אופן חשבון-האַלטן, וועלכן די מחברים האָבן אויסגעאַרבעט. דער שכל פון דער נייער המצאה באַשטייט דער עיקר אין אַ סיסטעם פון קאַרט-לעך און אין אַ ריכטיקער קלאַסיפיקאַציע פון די פּראָדוקטן. יעדער פּראָדוקט, ווי נאָר ער ווערט פאַרטיק צום אָפּליווערן, באַקומט זיין קאַרטל, אַ מין „פּאַכפּאָרט", וואָס באַגלייט זיין „לעבנס-וועג" אין אַלע זיינע עטאַפּן ביז צום פאַרברויכער, און אין דעם פּאַספּאָרט ווערן אויסגערעכנט אַלע זיינע וויכטיקע סימנים: צו וועלכער „גרופּע" ער געהערט, צו וועלכן „טייל" זיין גרופּע באַלאַנגט און אין וועלכער „סעקציע" דער טייל געפינט זיך.

מיר מוזן איבערלאָזן צו ספּעציאַליסטן אין סטאַטיסטיק קלאַסיפיקאַציע און חשבון-האַלטן, זיי זאָלן באַשטימען דעם ווערט פון דער נייער סיסטעם: צי איז דאָס באמת אַ נייעס אין אַ פאַרבעסערונג לגבי דער „לומדישער בוכהאַלטעריע", אָדער אַן ערגערע פאַרשלעפּעניש, אָדער גאָר אַן „אוטאָפּיע", וואָס קאָן קיינמאָל אין דער ווירקלעכקייט נישט אַרבעטן ריכטיק, ווייל די קאָנטראָל איבער דעם „פּאַספּאָרטן-סיסטעם" מוז דערביי איבערגעגעבן ווערן צו דער גאַנצער אַרבעטערשאַפט, וואָס דאַרף האַלטן אויג, אַז דער פּראָדוקט זאָל חלילה נישט פאַרלירן זיין פּאַספּאָרט, אָדער נישט פאַרבייטן זיין מאַרשרוט.

פאַר אונזער ציל איז דאָ וויכטיק דער ה ו י פּ ט־ באַ ד י נ ג, מיט וועלכן עס איז פאַרבונדן די דורכפירונג פון אַ קאָמוניסטישן חשבון־האַלטן; דער הויפּט־תנאי באַשטייט אין דעם, וואָס דער גאַנצער חשבון־האַלטן „קאָן נאָר דעמאָלט פאַרטיק ווערן מיט אַלע זיינע התחייבותן און דערגרייכן די צילן, וואָס שטייען פאַר אים, ווען די קאַרטעל־סיסטעם, אָט דער מאַרך פון דעם אויבער־חשבון, וועט אין זיין גאַנצן מעכאַניזם ערגעץ נישט געבן קיין איבערשלאָג, אָנגעהויבן פון דעם צענטראַל-לאַגערהויז אָדער זאַוואָד און געענדיקט מיט דעם צענטראַל־אָרגאַן פון חשבון־האַלטן; ווען די קאַרטלעך־צירקולאַציע צווישן דער פעריפעריע און דעם צענטער וועט זיין אַן אָרגאַנישע, אַ נישט־איבערגעריסענע און אַן איינהייטלעכע, אַזאַ, וואָס וועט דערגרייכן דעמזעלביקן גראַד פון פּינקטלעכקייט און איינהייטלעכקייט, ווי די סיסטעם פון בלוט־צירקולאַציע אין אַ מענטשלעכן אָרגאַניזם. פּונקט ווי ווען אין אַ לעבעדיקן אָרגאַניזם רייסן זיך אַריין אומאָרדענונגען אין דעם סיסטעם פון בלוט־צירקולאַציע, מוזן אויפטרעטן אַ סך קראַנקהאַפטע דערשיינונגען, וואָס פירן אין לעצטן סך הכל צו דעם טויט פון דעם אָרגאַניזם, אַזוי מוז אויך דער אָרגאַניזם פון דעם אויבער־חשבון מכולה ווערן, אויב עס זאָלן אויפטרעטן איבערשלאָגן אין דער באַוועגונג פון די קאַרטלעך, וואָס וועלן אוממעגלעך מאַכן די דורכפירונג פון די חשבון־האַלטערישע אויפגאַבן" (ז. 110).

דאָס איז זייער אַן ערנסטער תנאי, וואָס דעקט פאַר אונז אויף די גאַנצע געפאַר פון אַ צענטראַלער קאָמוניסטישער באַלעבאַטישקייט, געבויט אויף סטאַטיסטיק. אמת, י ע ד ע עקאָנאָמישע אונטערנעמונג מוז קאָנען האַלטן אַ ריכטיקן חשבון פאַר זיך, וואָס אין איר קומט פאָר. דאָס איז צו גוט באַקאַנט יעדן געשעפטס־מאַן, מיר זאָלן זיך דאַרפן אָפּשטעלן אויף דעם. גרויסע אונטערנעמונגען קאָנען רואינירט ווערן, אויב זיי פאַרשטייען נישט, ווי צו האַלטן חשבון, און אויב זיי זענען געבויט אויף פאַלשע אויסרעכענונגען. אין דער איצטיקער סיס-

טעם און אין יעדער אַנדער עקאָנאָמישער סיסטעם, וואָס לאָזט צו איינצלנע אומאָפּהענגיקע באַלעבאַטישקייטן, קאָנען אָבער די „טעותן אין חשבון" ברענגען שאָדן נאָר די איינצלנע עקאָנאָמישע אָרגאַניזמען. אַ געשעפט מיט אַ שלעכטן חשבון-האַלטן און אַ שלעכטער אויסרעכענונג וועט רואינירט ווערן און אַן אַנדער געשעפט, וואָס איז בעסער אָרגאַניזירט אין אַט דעם פּרט, וועט פאַרנעמען זיין פּלאַץ. אין אַ צענטראַליסטישי־קאָמוניסטישער באַלעבאַטישקייט איז דאָס אוממעגלעך. זי איז באמת אַן איינהייטלעכער אָרגאַניזם, און אויב אַלץ אין אים איז געבויט, — ווי דאָס איז דער פאַל מיט דעם בעלאַמישן קאָמוניזם, — אויף דעם ריכטיקן חשבון-האַלטן און דער פּינקט-לעכער אויסרעכענונג, — קאָן יעדע ערנסטע אומאָרדענונג אין דער „בלוט-צירקולאַציע" אַרויסרופן „אַ סך קראַנקהאַפטע דער-שיינונגען, וואָס וועלן פירן צו זיין טויט".

ווי זאָל מען אָפּהיטן די ריכטיקע פונקציאָנירונג פון דער „בלוט-צירקולאַציע?" פאַרלאָזן זיך אויף דער פרייוויליקער קאָנטראָל פון יעדן אַרבעטער איז זייער גוט... אין דער טעאָ יע. אין דער ווירקלעכקייט האָט אויך די סאָוויעט-רעגירונג, דאָרטן, ווו זי האָט איינגעפירט די קאַרטלעך-סיסטעם, זיך נישט געקאָנט פאַרלאָזן אויף דער זעלבסט-קאָנטראָל פון דער אַרבעטערשאַפט און האָט צו די אַלגעמיינע קאָנטראָל-אָרגאַנען געמוזט אויסבויען, אויף דער פּעריפעריע, נאָך אַ נייע „גאַנצע נעץ פון קאָנטראָל-פונקטן מיט אַ שטאַט פון קאָנטראָליאָרן אין זיי", וואָס זאָלן אַכטונג געבן אויף דעם ריכטיקן חשבון-האַלטן (ז. 111).

געהאָלפן האָט דאָס, ליידער, נישט קיין סך. אדרבה: די רויב-ווירטשאַפט איז אין אַ סך פאַלן נאָך פ אַ ר ג ר ע ס ע ר ט ג ע ו אָ ר ן. אונזערע מחברים דערקלערן דאָס גאָר פּשוט. אַ דאַנק דער קאַרטלעך-סיסטעם קאָן מען אין יעדן מאָמענט מאַכן אַ רעוויזיע און גרינג אויסגעפינען פאַלשקייטן אין דער הכנסה-הוצאה פון די פּראָדוקטן. „ס'איז נאַטירלעך און פאַרשטענדלעך,

אז אזאַ לאַגע איז נישט גאַנץ נאָך דעם גוסט פון יענע הונ-
דערטער און טויזנטער לאַגערערס, וואָס פאַרוואַלטן די מאַגאַ-
זינען, לאַגער-הייזער א. אַז. וו. און וואָס שטאָפּן נישט זעלטן
אָן זייערע טאַשן אויף דעם חשבון פון די פּראָדוקטן, וועלכע
געפינען זיך אין זייערע הענט. עס איז דעריבער פאַרשטענד-
לעך יענער שטאַרקער ווידערשטאַנד, וועלכן דער איבער-חשבון
האָט באַגעגנט מצד אָט די מענטשן ביים דורכפירן די
קאַרטלעך-סיסטעם, וואָס גיט די מעגלעכקייט פון אַן אומברחמנות-
דיקער מעכאַנישער קאָנטראָל איבער דער באַוועגונג פון די מאַ-
טעריעלע רעסורסן. עס ווערט איצטער קלאָר, פאַרוואָס אין
דער ערשטער צייט, בעת מען האָט געדאַרפט דורכפירן סיי
דעם גאַנצן חשבון-האַלטן, סיי די קאָנטראָל, זענען די רויב-
דערשיינונגען אין די לאַגער-הייזער און אונטערנעמונגען נאָך
פאַרגרעסערט געוואָרן אין פאַרגלייך מיט פריער. די געוועזע-
נע סוחרים, פאַבריקאַנטן, חשבון-פירערס און בוכהאַלטערס, די
אַלטע באַלעבאַטים פון די מאַגאַזינען, די מעקלערס און אַרטעל-
שטשיקעס א. אַז. וו., וואָס האָבן זיך איינגעאָרדנט אין די
מאַטעריאַלישע אָפּטיילונגען פון די סאָוויעטישע אָרגאַניזאַציעס,
ווי פאַטענטירטע ספּעצן אין מאַטעריעלן חשבון-פירן, האָבן
אויסטערליש ווייל פאַרשטאַנען, אַז מיט דעם איינפיר פון אַן
אָרגאַניזירטן חשבון-פיר און אַן אַקטיווער מעכאַנישער קאָנטראָל
ווערט פאַקטיש געמאַכט אַ סוף צו יענע ספּעקולאַציע, רויב
און געשעפטמאַכעריי, וואָס האָבן זיך אַזוי רייך פאַנאַנדערגע-
בליט אין אונזערע לאַגערהייזער. האָבן זיי באַשלאָסן צום
לעצטן מאָל אָנצוואַרעמען זייערע טאַשן מיט אַן עודף אויף
שפּעטער” (ז. 114).

אונזערע מחברים זענען אָבער איבערצייגט, אַז די קאָנ-
סעקווענטע דורכפירונג פון זייער קאַרטלעך-סיסטעם אומעטום
וועט סוף-כל-סוף מאַכן אוממעגלעך אַזעלכע דערשיינונגען. דער-
ווייל אָבער זענען, ווי באַקאַנט, אונטערגעקומען נייע צייטן,
וואָס האָבן גאָר אוממעגלעך געמאַכט די ווייטערדיקע עקספּע-

רימענטן מיט דעם קאָמוניזם. דער גאַנצער רוסישער קאָמוניזם איז איינגעפּעקט געוואָרן און אַוועקגעפירט געוואָרן אין די לאַגער-הייזער פון דער געשיכטע, מיט אַ „קאַרטל", וועלכע טראָצקי האָט מיט זיין אייגענער האַנט אָנגעשריבן און וואָס לייענט זיך אַזוי: „פּ ר אָ ד ו ק ט: קאָמוניזם; ג ר ו פּ ע: מ ל ח מ ה-קאָמוניזם; ס ע ק צ י ע: געצוווּנגענע אומפּראָדוקטיווע אונטערגעמוּנגען אויס קריגס-נויט; ט י י ל: רוסלאַנד; ה ו י פּ ט-ק ל אַ ס: קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפט; שׁ פּ י י כ ל ע ר: מוזיי פון היסטאָרישע אַלטערטימער".

וואָס אונזערע מחברים ווילן בשום אופן נישט איינזען, איז דער פשוטער פאַקט, אַז אַן אַבסאָלוט מ ע כ אַ נ י שׁ ע קאָנטראָל איבער מענטשלעכע ענינים איז אַ זאַך, וואָס קאָן נישט געמאָלט זיין אין מציאות. יעדע קאָנטראָל דאַרף דורכגעפירט ווערן פון אַ ק אָ נ ט ר אָ ל י אָ ר, פון אַ לעבעדיקן מענטשן. כל זמן ביי דעם דורכשניטס-מענטש האָט זיך נאָך נישט אַנטוויקלט דער מ אָ ר אַ ל י שׁ ע ר ח ו ש פון אחריות פאַרן טובת הכלל; כל זמן מענטשן וועלן נאָך קאָנען פועלן ביי זיך, זיי זאָלן אויסנוצן זייער פּריווילעגירטע לאַגע אין דעם אָדער יענעם פּרט, צוליב אייגענע צילן, קאָנען דאָ נישט העלפן קיין געניאַלסטע קאַרטלעך-סיסטעמען, מוז יעדער קאָנטראָליאָר האָבן אַן אויבער-קאָנטראָליאָר איבער זיך און אויף אַזאַ אופן ווערט אויך דער בעלאַמישער קאָמוניזם נישט באַפרייט פון אַן איבערמאָסיק-אויסגעוואַקסענער ביוראָקראַטישער סיסטעם, מיט אירע אומפאַרענדערלעכע אייגנשאַפטן: אָפּגעלאָזנקייט, פאַרשלעפּעניש און קאָרופּציע. רייסן זיך אָבער אָט די בעבענטשטע מעלות אַריין אין דער סיסטעם פון דעם חשבון-ביר, אין דער „בלוט-צירקולאַציע" פון דער גאַנצער באַלעבאַטישקייט, מוזן סוף-כל-סוף אַריינטרעטן יענע „קראַנקהאַפטע דערשיינונגען", וואָס שטעלן אַוועק אין סכנה די עקזיסטענץ בּוּפאַ פון דעם אָרגאַניזם.

ס'איז אמת, עס זענען דאָ טעמים אָנצונעמען, אַז מיט

אַ דורות-לאַנגן לעבן אין אַ קאָמוניסטישער געזעלשאַפט וואָלט זיך ביי אירע מיטגלידער סוף-כּל-סוף אפשר איינגעשטעלט דער מינימאַלער גראַד פון יענער מינימאַלער מאָראַלישער אָנשטענדיקייט בנוגע איינעמס פליכטן צו דעם כּלל, וואָס זאָל מאַכן אוממעגלעך די איבנדערמאָנטע חולאתן פון אַ ביוראָקראַטישן רעזשים. אָבער זעט מען דען נישט, אַז דער קאָמוניזם פאַרוויקלט זיך דאָ אין אַ פאַרכשופטן קרייז. כּדי איינצופירן דעם קאָמוניזם מוז מען האָבן אַ העכערן מין מענטש, איידער דעם איצטיקן; כּדי צו האָבן אָט דעם מין מענטש, מוז מען האָבן פריער איינגעפירט דעם קאָמוניזם.

דער אויספיר דערפון איז אַ פשוטער: מען קאָן נישט אָנהויבן מיט איינפירן קאָמוניזם. אָנהויבן דאַרף מען מיט אַ גאַנץ אַנדער זאַך, וואָס זאָל אויך זיין ביכולת אויפצוהויבן דעם מענטש אויף אַ העכערער מאָראַלישער מדרגה, און ערשט דעמאָלט וועט מען קאָנען איבערגיין צו ריין-קאָמוניסטישע לעבנס-פאָרמען.

פון דעם גאַנצן בעלאַמישן קאָמוניזם האָבן מיר דערווייל דורכגענומען נאָר איין-איינציקן פּרט: די אָרגאַניזאַציע פון דעם חשבון-פיר פאַר די געשאַפענע פּראָדוקטן, — אמת, אַ פּרט, וואָס באַלאַנגט צו „יענע גרונט-פאַקטאָרן, וועלכע באַשטימען דעם אויפבוי פון אַ פּלאַנמעסיק-אָרגאַניזירטער סאָציאַליסטישער באַלעבאַטישקייט”. אָבער צו אָט דעם נויטיקן חשבון-פיר געהער דאָך נישט נאָר די אויסרעכענונג און די איבערוואַכונג פון די געשאַפענע פּראָדוקטן. נאָך וויכטיקער פאַר דעם בוי פון אַ סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט איז די באַשטימונג פון די באַדערפעניש ן, וואָס דאַרפן באַפרידיקט ווערן אין דער פּראָדוקציע, און די איבערוואַכונג פון די אַרבעטס-סכומען, וואָס דאַרפן אָנגעווענדט ווערן אין איר. ווער זאָל אָט דיזאָזיקע באַדערפענישן באַשטימען? לויט וועלכן פּרינציפּ און מאַסשטאַב? ווער זאָל דורכפירן די איבערוואַכונג און ווי אַזוי זאָל זי דורכגעפירט ווערן? פיר

האָבן נאָך אפילו נישט אָנגערירט אָט די פראַגן, און מיר קלויבן זיך נישט איצטער צו טאָן דאָס. דאָ איז גענוג נאָר די באַמערקונג, אַז שוין דורכפירן אַ סטאַטיסטיק פון באַדערפעּנישן, פון נויטיקע אַרבעטס־סכומען און אַ קאָנטראָל איבער דעם גאַנצן געזעלשאַפטלעכן פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס איז אַ פּראָבלעם, וואָס איז נישט לפי ערך שווערער, איידער דורכפירן אַ פּראָדוקטן־סטאַטיסטיק און אַ קאָנטראָל איבער זיי. עס קאָן גאָר קיין רייד נישט זיין, מען זאָל זיך דערביי קאָנען באַגיין נאָר מיט דער אָרגאַניזאַציע פון „אַלערליי רעכן־קאַנטאָרן אָדער סטאַטיסטישע ביוראָס". בוכאַרין אַליין ווייס און פאַרשטייט דאָס גאַנץ גוט. לויט זיין באַהויפּטונג וועט אין זיי ליגן נאָר די „הויפּט־זאַך". נאָך אַ סך אַנדערע ביוראָקראַטישע אינסטיטוטן מוזן צו דעם צוועק געשאַפן ווערן, וועמעס טעטיקייט, אָבער, עס קאָן בשום אופן נישט באַטראַכט ווערן, ווי אַ „נעבן־זאַך".

אין אַ ליסטער פון אינסטיטוטן, וועלכע די סאָוויעטישע רעגירונג האָט ביז צו האַרבסט 1919 באַשאַפן, כדי צו רעגולירן און צו פירן דעם פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס אין די נאַציאָנאַליזירטע אונטערנעמונגען, רעכנט בוכאַרין אויס נישט ווייניקער ווי 59 בייע „צענטרען" און „הויפּטן", וואָס דאַרפן האָבן די השגחה איבער אים: אַ צוגאָב צו יענע פאַרוואַלטונגס־אַפּאַראַטן, וואָס האָבן זיך געפונען אין יעדער אונטערנעמונג באַזונדער.

וואָס דאָרטן האָט זיך אָפּגעטאָן — און טוט זיך נאָך עד היום אָפּ — און ווי דאָרטן איז די פאַרוואַלטונג געפירט געוואָרן, — און ווערט נאָך עד היום געפירט אין די רעשטלעך פון די רעגירונגס־אונטערנעמונגען — וועגן דעם האָבן געהאַט — און האָבן נאָך עד היום — צו זינגען און צו זאָגן אַ סך עדות. מען קאָן נאָך אָבער עד היום נישט זיין זיכער, צי די שרעקלעכע אומאָרדענונגען, אומנויטיקע פאַרשווענדונגען פון מיטלען און ענערגיע, וואָס ווערן אַזוי אָפט קאָנסטאַטירט

אין דער רוסישער קאָמוניסטישער פּראָצעס, זענען אַן אומפאַר־מיידלעכער רעזולטאַט פון אַ קאָמוניסטישער ביוראָקראַטיע בכלל, אָדער אַ „ביי־פּראָדוקט" פון „סאָוויעטישער" אומגעלומפּערטקייט, וואָס שטאַמט אפשר פון רוסלאַנדס נידעריקער קולטורעלער מדרגה.

לאָמיר דעריבער אָננעמען, אַז דאָרטן איז אַלץ צוגע־גאַנגען — און גייט נאָך צו — כשר וישר. אָבער דער פאַקט אַליין, וואָס אויף די פריערדיקע פאַרוואַלטונגס־אָרגאַנען פון דער אינדוסטריע האָט ווי אַ נייער צוגאָב געמוזט אויסגעבויט ווערן אַ גאַנצער עטאַזש פון דיריגירנדיקע און קאָנטראָלירנ־דיקע פאַרוואַלטונגען, איז גענוג, מען זאָל איינזען, אַז דער בעלאַמישער קאָמוניזם מוז פירן צו אַ רייך־אויסגעצווייגטער סיסטעם פון ביוראָקראַטישע אינסטאַנצן, צו דער ממשלה פון יענע „פּאַפּירן", וואָס האָבן פאַרשטאָפּט אַלע רעדער פון דער קאָמוניסטישער פּראָדוקציע און האָבן זי געצוווּנגען זיך אָפּצו־שטעלן.

און גאָר נאַאיוו קלינגט בוכאַרינס באַמערקונג, אַז פאַר דער קאָמוניסטישער גלייכמאָסיקער פאַרטיילונג פון די אַרבעטס־סכומען, וואָס קאָן אַריינגעפירט ווערן אין דער איצטיקער צייט, „דאַרף מען נישט האָבן נישט קיין באַזונדערע מיניסטאָרן, נישט קיין פּאָליציי, נישט קיין תּפיסות, נישט קיין געזעצן און דעקרעטן, — גאָרנישט נישט", — מען דאַרף נאָר „קוקן אויפן דיריזשאָרס שטעקעלע", — וואָס ווערט געפירט פון די רעכן־קאַנטאָרן.

דאָס איז שוין באמת „קאָמוניזם פון אַן אלף־בית־ייִנגל". ערנסטער און ניכטערער האָט געקוקט אויף דעם ענין ל. טראָצקי. ער האָט פאַרשטאַנען, אַז צו דעם „דיריזשאָרס שטע־קעלע" מוז צוגעבונדן ווערן אַ קאָזאַקישע „נאַהייקעלע" און האָט פאַרלאַנגט, אַז די קאָמוניסטישע אַרבעט זאָל געפירט ווערן פון אַרבעטער־אַרמייען אונטער אַ שטרענגער מילי־טערישער דיסציפּלין. דאָס שטימט פולקאָם

אי מיט קאַרל מאַרקסן, וואָס האָט אין „מאַניפעסט״ געפאָדערט די בילדונג פון אַרבעטער־אַרמייען, אי מיט בעלאַמין, וואָס רעדט אויך וועגן אַרבעטער־אַרמייען, ווי וועגן דעם גרונט־פּרינציפּ פון זיין קאָמוניסטישן פּלאַן.

און עס קאָן גאָר קיין ספק נישט זיין, אַז אויב מיר ווילן זיך רעכענען מיט דער איצטיקער מענטשלעכער נאַטור, איז די דורכפירונג פון אַ בעלאַמישן קאָמוניזם מעגלעך נאָר מיט די מיטלען פון אַ שטרענגן צוואַנג, ווו די גאַנצע עקאָנאָמישע טעטיקייט פון דער געזעלשאַפט זאָל געפירט ווערן פון אַן אייזערנער מיליטערישער דיסציפּלין.

אָט די פּאָר באַמערקונגען צו בוכאַרינס קאָמוניסטישער אידיליע האָבן מיר אויבן אָנגערופן: „קליניקייטן״. דער לייענער זעט, אַז אָט די קליניקייטן זענען, ווי קליינע געשווירן, וואָס ווען זיי זעצן זיך, צ. ב., אין האַלז, קאָנען זיי גאַנץ זיכער פירן צו דעם טויט פון דעם אָרגאַניזם. און פונדעסטוועגן זענען דאָס פּרינציפּיעל פאָרט נישט מער ווי קליניקייטן. עס שטייט גאָרנישט אין וועג אָנצונעמען, אַז אַ בעלאַמישער קאָמוניזם קאָן זיך פאָרט ווי עס איז, ווען עס איז, באַפרייען פון זיי. געניאַלע אַנטדעקונגען אין די מעטאָדן פון חשבון־האַלטן קאָנען אפשר פירן צו אַ באַפרידיקנדיקער סטאַטיסטיק נישט נאָר פון די אויסגעאַרבעטע פּראָדוקטן, נאָר אויך פון די שוין־אָנגעוואַקסענע באַדערפענישן און פון די סכומען אַרבעט, וואָס זענען נויטיק אין דער פּראָדוקציע. עס קאָן אויך געמאָלט זיין, אַז די אַרבעטנדיקע מענטשהייט זאָל זיך צוגעוווינען צו דער בייטש פון דער מיליטערישער דיסציפּלין, און אַז די אַרבעט אונטער איר אויפזיכט זאָל זיין נישט ווייניקער פּראָדוקטיוו, איידער אין דער איצטיקער געזעלשאַפט. פרעגט זיך איצטער די שאלה: זאָל דער בעלאַמישער קאָמוניזם ווערן אונזער ענדציל? זאָל זיין בוי־פּרינציפּ פון גלייכע אַרבעט־סכומען און גלייכע חלקים אָנגעווענדט ווערן אין דער קומענדיקער סאָציאַלער רעוואָלוציע? קאָן אַזאַ

געזעלשאַפטס-פאָרם באַפרידיקן אונזערע פאָדערונגען פון אַ נאָרמאַלן געזונטן חשובן מענטשלעכן לעבן ?

אויף אָט די פראַגן מוזן מיר זיך אָפּשטעלן באַזונדער.

VI

בעלאַמיס קאָמוניסטישער בוי-פּרינציפּ

(שלוס)

אַ קאָמוניסטישע געזעלשאַפט איז, ווי מיר האָבן געזען, אַזאַ געזעלשאַפט, אין וועלכער די גאַנצע עקאָנאָמישע טעטיקייט פון די איינצלנע מיטגלידער געהער דעם גאַנצן כּלל און וו אַלע אירע פּראָדוקטן ווערן פאַנאַנדערגעטיילט צווישן זיי אין אַ וועלכער עס איז גלייכהייטלעכער מאָס. דער בעלאַמישער קאָמוניזם פירט דורך דעם גלייכהייטס-פּרינציפּ דורך דער איינאָרדנונג, אַז פון יעדן איינעם זאָל געפאָדערט ווערן אַ גלייכע סכום אַרבעט און יעדער איינער זאָל באַקומען אַ גלייכן חלק פון די באַשאַפענע גיטער. דער סכום געזעלשאַפטלעך-נויטיקע אַרבעט, וואָס דאַרף אין אַ גלייכער מאָס פאַנאַנדערגעטיילט ווערן צווישן די מיטגלידער, ווערט באַשטימט דורך דעם מצב פון די באַדערפענישן, וואָס דאַרפן באַפרידיקט ווערן, און אָט דער מצב ווערט אויסגעפונען מיט די מיטלען פון דער סטאַטיסטיק.

מיר האָבן שוין אין דעם פאָריקן קאַפּיטל אָנגעוויזן, ווי שווער עס איז צו פירן אַ קהלשע באַלעבאַטישקייט, וואָס זאָל אַרומנעמען אַלע צווייגן פון דעם געזעלשאַפטלעכן פּראָדוקציאָנס-פּראָצעס, ווען אַלץ אין אים זאָל אָפּהענגען פון דער ריכטיקער צאָל און דער ריכטיקער מאָס ; וואָס פאַר אַן אומגעהייערע מאַסע פון געזעלשאַפטלעכער ענערגיע עס דאַרף אויסגעגעבן ווערן, כּדי די סטאַטיסטישע אַרבעט גופא זאָל קאָנען דורכגעפירט און אוועקגעשטעלט ווערן אונטער אַ ריכטיקער

קאָנטראָל; וויפל נייע, ריין-ביוראָקראַטישע פּאַרוואַלטונגס-אַפּאַראַטן עס דאַרפן צוליב דעם צוועק אַרויסגערופן ווערן אין לעבן און וואָס פאַרא שעדלעכע ווירקונג עס קאָן האָבן אויף דעם גאַנצן עקאָנאָמישן פּראָצעס אַ פּאַנאַנדערגעוואַקסענע, פּיל-פאַרצווייגטע ביוראָקראַטיע.

מיר האָבן אָבער דאָרטן אויך באַמערקט, אַז „שווער" איז נישט דער טייטש „אוממעגלעך", און אַז עס לאָזט זיך דענקען, די געזעלשאַפט זאָל פּאָרט ווען עס איז קאָנען אויסאַרבעטן אַ סיסטעם פון געגן-גיפטן אַנטקעגן דער ביוראָקראַטיע, וואָס זאָל פּאַראַליזירן אירע שעדלעכע אייגנשאַפטן. אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע, וואָס זאָל זיך אין די איצטיקע צייטן וועלן אָנפּאַרטרויען דעם בעלאַמישן בוי-פּרינציפּ, וועט דאָס קאָנען טאָן נאָר אין דער אויסזיכט, אַז זי וועט זיין ביכולת ווען עס איז ביי וקומען אָט די אַלע שוועריקייטן. זי וועט דעריבער לכתחילה מוזן אָפּמאַכן ביי זיך, אַז זי וועט ביי איר אַריינטריט אין לעבן, אין דער ערשטער צייט, נישט נאָר נישט פאַרבעסערן דעם אַלגעמיינעם עקאָנאָמישן מעמד, נאָר פאַרערגערן אים; אַז די געזעלשאַפט וועט דאַרפן, ווי לענין האָט דערקלערט, „פערציק יאָר" אויסגעריסן ווערן, איידער די קאָמוניסטישע באַלעבאַטישקייט וועט אָנהויבן צו פונקציאָנירן צו אַלעמענס צופרידנקייט.

דאָס אַליין איז געוויס אַ וויכטיקער טעם, פאַרוואָס אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע זאָל אין דער איצטיקער צייט נישט אָנהויבן מיט דעם בוי פון אַ בעלאַמישן קאָמוניזם. „פערציק יאָר!" — דאָס האָבן נאָר די יידן געקאָנט אויסהאַלטן אין מדבר, איידער זיי זענען אַריין אין דעם געבענטשטן לאַנד כנען. און אויך זיי האָבן דאָס געקאָנט, ווייל ס'איז קיין אַנדער ברירה פאַר זיי נישט געווען; אַ שטאַרקער דעספּאָטישער ווילן האָט זיי געפירט, וווּ און ווי ע ר האָט געוואָלט; און אויך ע ר האָט געמוזט מאַכן „קאָמפּראָמיסן": לאָזן פאַלן אויף אַן איבערנאַטירלעכן אופן מן פון הימל, מאַכן שלאָגן

קוואַלן וואַסער פון אַ פעלז, לאָזן פליען מחנות געבראָטענע טייבעלעך. די אַלע קאָמפּראָמיסן זענען אָבער נישט געגאַנגען להיפך צו דעם גרונט־ציל: דער צייטווייליקער וואַנדערונג אין דעם מדבר.

אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע קאָן אַזעלכע קאָמפּראָמיסן נישט מאַכן אויב זי וויל, לאָז זיין אויף וויפל עס איז גרינגער מאַכן, אויב זי וויל, לאָז זיין אויף וויפל עס איז גרינגער ווערן", מוז זי אָנקומען צו מיטלען וואָס גראָבן אונטער דעם קאָמוניסטישן פּרינציפּ. זי מוז געבן אַ פינגער יענעם שד, וואָס האָט די קראַפט אַריינצוכאַפּן די גאַנצע האַנט. און כּל־זמן דער שד האַלט אַפילו אַ פינגער, קאָן קיין רייד נישט זיין פון קאָמוניזם; און רייסט מען ווידער אַרויס דעם פינגער פון דעם שדס האַנט, הויבן זיך אָן אויפּסניי די „פּערציק יאָר אויסגעריסן ווערן", אין וועלכע דער עולם קאָן נישטביישטיין דעם נסיון און הויבט אָן צו בענקען נאָך דעם „אַלט־מצרים" פון דעם קאַפּיטאַליסטישן רעזשים, וואָס איז געווען אַ גן־עדן לגבי די חבלי־לידה פון דער קאָמוניסטישער געזעלשאַפט.

אַ קאָמוניסטישע רעוואָלוציע, וואָס איז געצוווּנגען, ווי דאָס איז איצטער דער פאַל מיט דער רוסישער, ווידער צו מאַכן ערנסטע קאָמפּראָמיסן דעם קאַפּיטאַליזם, הערט דורך דעם גופא אויף צו זיין אַ קאָמוניסטישע רעוואָלוציע: זי דערקלערט זיך באַנקראָט אין איר אויפגאַבע תיכף צו בוי־ען אַ קאָמוניסטישע געזעלשאַפט. דער קאָמוניזם ווערט דערביי ווידער דערקלערט פאַר אַ וויטן ענדציל, צו וועלכן מען דאַרף צוקומען אויף נ י ש ט־קאָמוניסטישע וועגן, ווי דאָס איז געלערנט געווען אין דער סאָציאַליסטישער טעאָריע, נאָך איי־דער דער סאָציאַלער רעוואָלוציע.

אָבער נאָך אויך נישט אין ד ע ם פאַקט ליגט דער הויפּט־טעם, פאַרוואָס אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע אין דער איצטיקער צייט טאָר נישט אָנהויבן מיט אַ בעלאַמישן קאָמוניזם. אַלע צרות, וואָס זענען באַפאַלן דעם רוסישן קאָמוניסטישן עקספּע־

רימענט, — ווי עס זאָל זיך נישט ליגן אויפן שכל, אז זיי אַלע שטאַמען פון דעם קאָמוניזם גופא, ווען מען וויל אים אריינפירן אונטער די איצטיקע אומשטענדן, — קאָנען נאָך אויסגעטייטשט ווערן אין אַן אַנדער זין און די שולד אין זיי קאָן אַלץ נאָך אַרויפגעוואָרפן ווערן אויף צ ו פ ע ל י ק ע, ריין־היסטאָרישע צושטאַנדן (וועלט-קריג, נישט-געראָטענע פירערשאַפט), אָדער אויף דעם נידעריקערן קולטורעלן מצב פון דעם רוסישן פאָלק, אָדער ווידער אויף יענעם היסטאָרישן א ו י ס נ א ם-פ א ל, וואָס די רוסישע קאָמוניסטישע רעוואָלוציע האָט זיך געמוזט צונויפפּלאָנטערן מיט אַ גרויסער צאָל נאָך א נ ד ע ר ע רעוואָלוציעס — אַ פּאָליטישע, אַ פּויערישע, אַ קאַפּיטאַליסטי־שע, אַ רעליגיעזע און אַ נאַציאָנאַלע (ווי דאָס האָט אונז נישט לאַנג דערקלערט וו. טשערנאָוו, אין זיין אומגעהייער לער־רייכן אַרטיקל „די סתירות ערב־רעוואָלוציע” אין „דאָס נייע לעבן”.

אויף דעם סמך פון אַזעלכע און ענלעכע באַטראַכטונגען קאָן מען קומען צו דעם שלוס, אַז אויב אַ סאָציאַלע רעוואָ־לוציע וואָלט זיך אַרויסגעריסן נישט אין רוסלאַנד, נאָר ביי אַ מאָדערנעם געבילדעטן פאָלק, מיט אַ שטאַרקן, דיסציפּלי־נירטן פּראָלעטאַריאַט, וואָס זאָל קאָנען אַליין האַלטן אין צוים זיינע פירער און נישט דערלאָזן, אַז זיין דיקטאַטור זאָל פאַר־וואַנדלט ווערן אין אַ פּאַרטיי־דיקטאַטור איבער אים, אַז א י ם זאָל מען פאַרמאַכן דאָס מויל, אַז ביי א י ם זאָל מען פאַר־שמירן אַלע שפּעלטעלעך, דורך וועלכע עס דרינגט אַריין די פרישע לופט פון פּאָליטישער פרייהייט; ווען די סאָציאַלע רעוואָלוציע, זאָג איך, זאָל אויסברעכן ביי אַזאַ קולטורעלן פאָלק, וואָס האָט שוין לאַנג איבערגעפּאַקט און איבערגעמאָזלט אַלע אַנדערע רעוואָלוציעס, וואָלט אפשר דער קאָמוניסטישער עקספּערימענט געקאָנט נאָר פון אָנהויב אָן גובר זיין אַלע מניעות, געקאָנט שוין אויפן שטעל אַ הויב טאָן דעם עקאָנאָ־מישן וווילשטאַנד פון די מאַסן, אָפּשאַפן אינגאַנצן די נויטי־

קייט אין „פּערציק יאָר" חבלי-לידה און — מיט אַלע אומפאַר־מיידלעכע שווערקייטן — פּאָרט אָנהויבן לייגן אַ ציגל אויף אַ ציגל אין דעם קאָמוניסטישן בנין, לויט דעם בעלאַמישן בוי־פּרינציפּ און דערפירן ביז צום סוף.

דער הויפּט־טעם פאַרוואָס מיר מוזן לכתחילה מבטל זיין די קאָנסעקווענטע דורכפירונג פון דעם בעלאַמישן בוי־פּרינציפּ סיי פאַר איצטער, סיי פאַר אַ וואָסער עס איז אַנדער צייט אין דער צוקונפט, ליגט אין דעם אומשטאַנד, וואָס ער טראָגט אין זיך, לויט זיין עצם, אַ שטער פאַר דער ווייטערדיקער אַנטוויקלונג פון דער פּראָדוקציע. ווען די געזעלשאַפט הויבט אָן צו אַרבעטן נאָר צוליב דעם, כדי עס זאָלן באַפרידיקט ווערן די שוין־אָנגעוואַקסענע, שוין־אַרויסגעטרעטענע באַדערפעניש, אַזוי מוז זיך אָפּשטעלן און פאַרגליווערט ווערן דער גאַנצער שטראָם פון דעם טעכנישן פּראָגרעס.

אין פלוג קלינגט דאָס פּאַראַדאָקסאַל. ס'איז שווער איינצוזען, פאַרוואָס דאָס זאָל זיין אַזוי. דער געוויינלעכער בליק אויף דער זאַך איז, אַז די פּראָדוקציע ווערט אַרויסגערופן פון די באַדערפעניש און אַז די מענטשלעכע באַדערפעניש אַנטוויקלען זיך, אַזויצוזאָגן, „פון זיך אַליין", פון דעם גאַנצן סכום אומשטענדן און געשעענישן, וואָס באַשטימען די היסטאָרישע אַנטוויקלונג. ענדערט זיך אין דעם לויף פון דער געשיכטע דער מענטש, ענדערן זיך אויך זיינע באַדערפענישן. און וואָס מער דער מענטש לעבט אַ קולטורעלן לעבן, אַלץ שטאַרקער וואַקסן זיי אָן. מיט זייער פאַרמערונג ווערט אָבער אוועקגעלייגט דער יסוד פון אַ העכערער אַנטוויקלטער פּראָדוקציע און אַזוי קאָן דאָס גיין פון דור צו דור אָדער אַפילו פון יאָר צו יאָר. יעדע אַנטוויקלונג פון די באַדערפענישן מוז ווירקן אויף דער פּראָדוקציע ווי אַ שטויס, וואָס טרייבט זי אַרויף אויף אַלץ העכערע און העכערע שטופן. די „סטאַטיסטיק" און דער באַשלוס צו פּראָדוצירן נאָר דאָס, אין וואָס די געזעלשאַפט נויטיקט זיך שוין, קאָן גאָרנישט נישט ענדערן

אין דער לאַגע פון דער זאַך. וועלן אָנוואַקסן נייע באַדערפע־נישן, וועט זיך דאָס זיכער מוזן אָפּשפּיגלען אין דער סטאַ־טיסטיק, און ממילא אויך אין דעם גאַנצן פּראָדוקציאָנס־פּראָ־צעס, וואָס איז געבויט אויף איר יסוד.

אַזוי דוכט זיך דאָס אויס אויף דעם ערשטן בליק. אָבער נישט אַזוי איז דאָס אין דעם תוך פון דעם ענין, און עס איז פון דער גרעסטער וויכטיקייט פאַר דעם סאָציאַליסטישן גע־דאַנק, מען זאָל זיך פאַנאַנדערקלייבן און קלאָר ווערן אין אים.

אַנטקעגן דעם געוויינלעכן גלויבן, אַז די עקאָנאָמישע באַדערפענישן רופן אַרויס און באַהערשן די טעכנישע פּראָדוק־ציע, האָט קאַרל מאַרקס, אין זיין פּאָלעמישן בוך אַנטקעגן פּרודאָנען, ארויסגעשטעלט דעם פונקט־פאַרקערטן געדאַנק, אַז נישט די באַדערפענישן רופט אַרויס די פּראָדוקציע, נאָר אַז די פּראָדוקציע רופט אַרויס די באַדערפעניש.

וועלכע פון די צוויי מיינונגען איז די ריכטיקע? — אין זייער אַבסטראַקטער פאָרמולירונג זענען ביידע געדאַנקען געווען איינזייטיק און ממילא אויף אַזוי פיל פאַלש.

קיינער קאָן נישט לייקענען דעם פאַקט, אַז די מענטש־הייט, וואָס האָט זיך נאָר־וואָס גענומען אַרויסרייסן פון דער אַנימאַלישער וועלט, האָט שוין, ווי יעדע חיה, געהאַט באַדער־פענישן, וועלכע זי האָט גענומען באַפרידיקן דורך איר פּרי־מיטיווער אַרבעט אין דער פּרימיטיווער אינדוסטריע, און אַז יעדע פּראָדוקציע וואָלט נישט געקאָנט האָבן קיין קיום, ווען זי וואָלט נישט באַפרידיקט אַ געוויסע שוין־פאַראַנענע באַדער־פעניש. ממילא איז קלאָר, אַז די באַדערפעניש איז די „ערשטע אורזאַך”, וואָס רופט אַרויס און טרייבט אָן דעם גאַנצן עקאָ־נאָמישן פּראָצעס.

פון דער אַנדער זייט קאָן אָבער אויך קיינער נישט ליי־קענען דעם פאַקט, אַז ס'איז געווען אַ צייט, ווען די מענטש־הייט האָט נאָך נישט געהאַט קיין ברעקל באַדערפעניש אין

ב ר ו י ט און איז אַ ג ר אָ ר - פּ ר אָ ד ו ק ט ן בכלל. פון וואַנען האָט זיך אַזאַ פונדאַמענטאַלע באַדערפעניש גענומען? דער מענטש האָט דאָך נישט געקאָנט האָבן קיין ברעקל אַנונג פון איר איידער די פּראָדוקציע האָט אים באַקאַנט געמאַכט מיט די גיטער פון דער אַגראַר־אינדוסטריע און איידער ער האָט איינגעזען זייער נוצן. ביז צו דער אַנטדעקונג פון אַמע־ריקע האָט זיך אין אייראָפּע קיינער נישט גענויטיקט אין קאַרטאָפל, קיינער האָט נישט געהאַט די באַדערפעניש צו רויכערן טאַבאַק. ערשט די פּראָדוקציע פון אָט די צוויי אַר־טיקלען האָט אַרויסגערופן די נויט אין זיי. ממילא איז קלאָר, אַז אין אָט די אונענלעכע פאַלן איז „דער ערשטער באַוועג־גער" געווען נישט די באַדערפעניש, נאָר די פּראָדוקציע, און אַז ערשט ז י האָט אַרויסגערופן די א י ר נויטיקע באַדער־פענישן.

ווי ס'ווייזט, דרייען מיר זיך דאָ אין אַ פאַרכשופטן קרייז, און די פראַגע הויבט אָן ווערן ענלעך צו דער באַרימטער פּראָבלעם: וואָס איז געווען פריער, — די הון אָדער די איי?

דער גאַנצער פאַרכשופטער קרייז פאַרשווינדט אָבער אויפן שטעל, ווען מען זאָגט זיך לכתחילה אָפּ פון דער אַבסטראַקטער איינזייטיקער פאָרמולירונג פון דעם ענין. די מענטשהייט האָט געוויסע א ל ג ע מ י י נ ע באַדערפענישן אין שפּייז, קליידונג, וווינונג, געזונט, פאַרווייַלונג, נערוועזע אויפרעגונג און אַזוי ווייטער, באַדערפענישן, וואָס ווערן דיקטירט דורך די פיזיאָ־לאָגישע און פּסיכאָלאָגישע פּראָצעסן אין אַלע אָרגאַנען פון דעם מענטשלעכן אָרגאַניזם. אָט די א ל ג ע מ יי נ ע, אָ ר ג אַ־נ י ש ע באַדערפענישן ליגן אין דעם יסוד און מאַכן מ ע ג־ל ע ך יעדע אינדוסטריע. אָבער באַפרידיקט ווערן קאָנען זיי נאָר אויף אַ גאַנץ באַשטימטן קאָנקרעטן אופן. דער באַשטימ־טער אופן פון דער באַפרידיקונג ווערט געגעבן דורך דער מענטשלעכער המצאה, דורך דעם אויסטראַכט פון זיין שכל, אין דער ק ו ל ט ו ר. נאָר די קולטור פאַרוואַנדלט אַ מענ־

לעבע אָ ר ג אַ נ י ש ע באַדערפעניש אין אַ ווירקלעכער, אַ ק ו ל ט ו ר ע ל ע ר.

שפּייזן דעם אָרגאַניזם איז אַן אָ ר ג אַ נ י ש ע באַדער־פעניש, אַן אַלגעמיינע. אָבער שפּייזן אים מיט ב ר ו י ט איז אַ קאָנקרעטע קולטורעלע באַדערפעניש, וואָס איז אויסגעוואַקסן אויף אַ באַשטימטער שטופע פון דער מענטשלעכער קולטור־אַנטוויקלונג. באַשעפטיקן די פ אַ נ ט אַ ז י ע איז אַן אָרגאַנישע מענטשלעכע באַדערפעניש (אַ „פּסיכישע") אָבער באַשעפטיקן זי מיט חלומות אין אַן אָ פּ י ו ם ־ שלאָף, אָדער מיט דערציי־לונגען וועגן גערער, מלאכים און שדים, אָדער מיט פאַנטאַס־טישע מעשיות, איז אַ באַשטימטע ק ו ל ט ו ר ע ל ע באַדער־פעניש. בּאַרואיקן אָדער אונטערצושמייסן די טעטיקייט פון די נ ע ר ו ו ע ן איז אַן אָ ר ג אַ נ י ש ע באַדערפעניש, אָבער באַ־פרידיקן זי דורך טאַבאַק אָדער אַלקאָהאָל איז אַ ק ו ל ט ו ־ ר ע ל ע באַדערפעניש.

פון די געבראַכטע ביישפּילן איז אויך קלאָר, אַז דאָס רוב אָ ר ג אַ נ י ש ע באַדערפענישן, ווי לאָזן שפּילן די פאַנ־טאַזיע, געניסן „גייסטיקע שפּייז" אָדער סטימולירן די טעטי־קייט פון די נערוון וכדומה, וואָס געפינען זיך ביי דער איצ־טיקער מענטשהייט און וואָס פעלן אינגאַנצן ביי די חיות, זע־נען אַליין אַ פּראָדוקט פון דעם פאַקט, וואָס דער מענטשלע־כער אָרגאַניזם לעבט אין אַ משך פון דורות אין אַן אַטמאָס־פער פון ק ו ל ט ו ר. די פּרימיטיווע באַדערפענישן, וועלכע דער מענטש האָט באַקומען פון דער אַנימאַלישער וועלט, זע־נען געוועזן דער אויסגאַנגס־פּונקט פאַר זיין ק ו ל ט ו ר ־ שאַפנ־דיקער טעטיקייט. זי האָט זיי פאַרוואַנדלט אין קאָנקרעטע קולטורעלע באַדערפענישן, באַפרידיקנדיק זיי דורך ק ו ל ט ו ר ־ מיטלען, ד. ה. דורך אַזעלכע מיטלען, וואָס זענען פריער דורכגעגאַנגען דורך אַ מענטשלעכן ג י י ס ט י ק ן ב אַ ש אַ ־ פ ו נ ג ס ־ פּ ר אָ צ עס. אָט דער גייסטיקער באַשאַפונגס־פּראָצעס האָט אַרויסגעבראַכט אַ ר י י כ ע ר ע צ אָ ל וועגן און מיט־

לען, ווי אַזוי צו באַפרידיקן זיי. אַ גרויסע טייל פון דער אויסגעוואַקסענער צאָל קולטורעלע באַדערפעניש האָט זיך פון איר זייט אָפּגעזעצט אין דעם אָרגאַניזם, ווי אַ גאַנץ נייע נעץ פון אָרגאַנישע באַדערפעניש. זיי ווערן ווידער דער אויסגאַנגס־פּונקט פאַר אַ נייעם שווונג פון קולטורעלן גייסטיקן שאַפן, וואָס געפינט אויס נאָך רייכערע מיטלען און וועגן, ווי צו באַפרידיקן זיי. ווערן זיי אַ לענגערע צייט באַפרידיקט אויף איין און דעמזעלבן שטייגער, פאַרוואַנדלען זיי זיך ווידער אין קולטורעלע באַדערפעניש, וואָס קריסטאַליזירן זיך אָפּטמאָל ווידער אין נייע אָרגאַנישע נויטן און פאָדערונגען. און אַזוי גייט דאָס כסדר און אַלעמאָל ווערן די רייכערע אָרגאַנישע באַדערפענישן אַרויסגערופן פון די פריערדיקע קולטורעלע אויפטוענישן.

אויף וויפל אַן אָרגאַנישע באַדערפעניש, אַ פּרימיטיווע נאַטור ־ באַדערפעניש, (צ. ב. שפּייז), אָדער אַ שפּעטערדיקע קולטור ־ באַדערפעניש (צ. ב. געקאָכטע, געבראָטענע געווירצטע שפּייז), מוזן באַפרידיקט ווערן דורך דער מאַטעריעלער טעכניק, ד. ה. דער מענטשלעכער באַאַרבעטונג פון נאַטור־פּראָדוקטן, אויף אַזוי פיל איז די מאַטעריעלע פּראָדוקציע זייער פאָטער און באַשאַפער; און עס איז איצטער כמעט נישטאָ קיין איין נאַטור־באַדערפעניש, וואָס זאָל נישט באַפרידיקט ווערן מיט דער הילף פון דער מענטשלעכער מאַטעריעלער טעכניק, וואָס פאַרוואַנדלט די דאָזיקע נאַטור־באַדערפעניש אין אַ קולטור־באַדערפעניש *).

*) פּראָפעסאָר פרויד באַמערקט ערגעץ־ווו, אַז נאָר די סעקסועלע נאַטור־באַדערפעניש איז בדרך כלל געבליבן פריי פון אַ טעכנישער איינווירקונג און איז דעריבער נאָכנישט באַרייכערט געוואָרן מיט נייע וועגן און מיטלען ווי צו באַפרידיקן זי. דער מחבר מאַכט דערביי דעם איינדרוק, ווי ער וואָלט דאָס באַדויערט און ווי ער וואָלט באַשולדיקט די

מיר קאָנען דאָ לאָזן אָן אַ זייט די ווייטערע חקירה פון קאַרל מאַרקס, וואָס וויל האָבן, אַז דער פּראָצעס פון דער מאַטעריעלער פּראָדוקציע איז דער פאָטער און באַשאַפער פון דער גאַנצער מענטשלעכער קולטור בכלל, ווי אויך פון דעם ג אַ נ צ ן היסטאָרישן פּראָצעס. זיכער איז אָבער, אַז אין דער מאָדערנער צייט, ווו כמעט יעדע אָ ר ג אַ נ י ש ע באַדערפעניש קאָן אַרויסטרעטן נאָר אין דער פאָרם פון אַ ק ו ל ט ו ר ע ל ע ר, זענען אַלע ע ק אָ נ אָ מ י ש ע באַדערפענישן, וואָס קאָנען באַפרידיקט ווערן נאָר דורך דער הילף פון דער אינדוסטריעלער טעטיקייט, אַ פּראָדוקט פון דער מאַטעריעלער פּראָדוקציע און נישט פאַרקערט.

און די געשיכטע פון דער גאַנצער מענטשלעכער עקאָנאָמיק פאַראַמתט אָט־דעם מאַרקסיסטישן געדאַנק, אַז נישט די באַדערפענישן רופן אַרויס די פּראָדוקציע, נאָר די פּראָדוקציע רופט אַרויס די באַדערפענישן, אויב מען זאָל אָט-דעם געדאַנק פאַרשטיין אין דעם נאָר־וואָס דערקלערטן זין.

דאָס לעבן אין דער קולטור האָט באַשאַפן די „אָרגאַנישע" באַדערפעניש אין „ר יי נ ל ע כ ק יי ט", אָבער נאָר די ט ע כ נ י ק האָט אַרויסגערופן די קולטורעלע באַדערפעניש אין אַ קינסטלעכער באָד מיט זייף. דאָסזעלביקע לעבן האָט אַרויסגערופן די אָרגאַנישע באַדערפעניש אין סטימולירן די נערוון, אָבער די כעמישע אינדוסטריע האָט באַשאַפן די באַדערפענישן אין אַלע אַלקאָהאָלישע, טאָקסישע און נאַרקאָטישע פּרעפּאַראַטן, פון דעם וויין און טאַבאַק ביז דעם האַשיש און קאָקאַאין. דאָס קולטור־לעבן האָט באַשאַפן די באַדערפעניש צו מעסטן די צייט, אָבער נאָר די זייגער־אינדוסטריע האָט באַשאַפן די אַזוי ווייט פאַרשפּרייטע באַדערפעניש צו טראָגן אַ

חערשנדיקע מאָראַל אין אָט־דעם,—משמעות, זייער טרויעריקן, צושטאַנד. עס זענען אָבער דאָ טיפערע טעמים, וואָס מאַכן אײנעם גלויבן, אַז אָט דער צושטאַנד וועט א ו י ף א ו י ב י ק בלייבן אַזאַ ווי ער איז — ד. ח. מחוץ פון מענטשלעכער „טעכניק".

זייגער. די אָרגאַנישע באַדערפעניש אין קליידונג און צירונג איז אויך אויסגעוואַקסן אין דעם קולטור־לעבן, אָבער נאָר די אינדוסטריע האָט באַשאַפן די קאָנקרעטע קולטור־באַדער־פענישן אין די הונדערטער, יאָ, טויזנטער אַרטן פון אַלערליי קליידונגס־שטיק און צירונגס־שטיק. די קולטור האָט באַשאַפן די באַדערפעניש צו באַזיגן די רוימלעכע מהלכים דורך קינסטלעכע טראַנספּאָרט־מיטלען, אָבער די טעכניק און די אינדוסטריע האָבן באַשאַפן די קולטור־נויט אין אייזנבאַנען, טראַמווייען און אויטאָמאָבילן.

גראַד אויף דעם ביישפּיל פון דעם אויטאָמאָביל קאָן מען גרינגער פאַר אַלץ איינזען די ריכטיקייט פון דעם מאַרק־סיסטישן כלל, אַז די פּראָדוקציע רופט אַרויס די באַדערפע־ניש. ווער האָט מיט אַ יאָר צוואַנציק־דרייסיק צוריק געקאָנט קלערן, אַז אַזאַ זאַך, ווי אַן אויטאָמאָביל, קאָן ווערן אַ טאָג־טעגלעכע באַדערפעניש און, אין פיל פאַלן, אַ דרינגנדי־קע נויט? ער איז דאָס נישט געווען, און קיינער פון די, וואָס קאָנען זיך איצטער אָן אים נישט באַגיין, האָבן אפילו נישט געחלומט וועגן אים. און דאָס איז מחמת דעם פּשוטן טעם, ווייל די אויטאָמאָבילן־אינדוסטריע איז נאָך נישט געווען ביכולת צו מאַכן דעם אויטאָמאָביל פאַר אַ מאַסן־אַרטיקל. ערשט איצטער ווערט זי דאָס, און ערשט איצטער ווערט דער אויטאָמאָביל אַ מאַסן־באַדערפעניש ביז צו אַזאַ גראַד, אַז מען ווייצלט זיך שוין וועגן דער צייט, ווען יעדער מענטש וועט געבאָרן ווערן מיט אַ קליינינקן אויטאָמאָביל, וואָס וועט וואַקסן אינאיינעם מיט אים.

אַרומפליען אין לופטן אויף עראָפּלאַנען אָדער צעפּעלי־נען איז נאָך נישט קיין עקאָנאָמישע נויט. ס׳איז אמת, אַז אין דעם משך פון דעם קולטורעלן לעבן איז אין דעם מענטשנס נשמה שוין לאַנג אויסגעוואַקסן אַ בענקשאַפט אַרומ־צופליען אין לופטן ווי די פויגעלע. דאָס באַווייזט די גריכי־שע איקאַר־לעגענדע, די יידישע אַלעקסאַנדר־מוקדון־לעגענדע

און נאָך אַ גרויסע צאָל אַנדערע לעגענדן, גלויבונגען און פאָלקס־מעשיות. דאָס פליען קאָן דעריבער — ביז צו אַ געוויסן גראַד — באַטראַכט ווערן, ווי אַן „אָרגאַנישע" באַדערפעניש פון אַ ריין־מענטשלעכער נשמה, אָבער אָט־די „אָרגאַנישע" בענקשאַפט איז נאָך נישט געוואָרן קיין קאָנקרעטע קולטורעלע באַדערפעניש, ווייל די טעכנישע אינדוסטריע אין אָט־דעם פאַך איז נאָך נישט בכוח צו פּראָדוצירן דעם אַעראָפּלאַן ווי אַ מאַסן-אַרטיקל. פאַר אונזערע אויגן „פליט" דערצו יענע אינדוסטריע, און ווען זי וועט „דערפליען", וועט מען זיך וווּנדערן, ווי אַזוי מענטשן האָבן אַמאָל געקאָנט אויסקומען אָן אַן עראָפּלאַן

מיר וואָלטן געקאָנט פאַרמערן אָט־די ביישפּילן מיט נאָך הונדערטער און טויזנטער, און זיי אַלע וואָלטן גערעדט איינע און דיזעלביקע קלאָרע דיבורים. זיי אַלע מאַכן אַזוי קלאָר, ווי דער טאָג, די ריכטיקייט פון דעם מאַרקסיסטישן געדאַנק, אַז דער טעכנישער פּראָגרעס איז דער פאָטער און באַשאַפער פון דער גאַנצער עקאָנאָמישער באַלעבאַטישקייט מיט אַלע אירע נויטן, באַדערפענישן און באַפרידיקונגען.

קוקן מיר אָבער זיך נענטער צו צו יענע קרעפטן, וועלכע רופן אַרויס און מאַכן מעגלעך דעם טעכנישן פּראָגרעס, אַזוי באַמערקן מיר, אַז די הויפּט־ראָל אין אים שפּילן דער אינדיווידועלער איינפאַל און די פערזענלעכע ריזיקע און די פערזענלעכע איניציאַטיוו פון די, וואָס פאַרווירקלעכן די דערפינדונג אין לעבן. און די פערזענלעכע ריזיקע איז דאָ אַגעוואַלטיקע. נישט יעדע נייע דערפינדונג קאָן גלייך ווערן עקאָנאָמיש ווערטפול פאַר דעם מענטשן. דאָס פליען אין לופטן האָט אָפּגעקאָסט דער מענטשהייט אומצאָליקע עקספּערימענטן און אַפילו מענטשלעכע קרבנות. נאָר דער אינדיווידועלער גלויבן און די אינדיווידועלע ריזיקע האָט גובר געווען אַלע

מניעות, און האָט געבראַכט די לופט־פּליערײַ צו איר איצטיקן, שוין בלי ספק גלענצנדיקן מעמד.

נישט יעדע נײַע דערפינדונג קאָן אויך דערלעבן די מדרגה פון ווערן אויף אַן ערנסטן אופן אויסגעפּרוווט. די סטאַטיסטיק פון פּאַטענטן באַווײַזט, אַז נאָר אַ קליינער פּראָצענט דערפינדונגען ווערט פאַרווירקלעכט אין לעבן, אָדער טרעט אַפילו נאָר אַרײַן אין דער ספערע פון פּראָדוקציע. זייער גרעסטע צאָל בלײַבט ליגן אין דער פאָרם פון דעם פּאַפּירענעם פּאַטענט און דעם שפּילערישן מאָדעל. און נישט יעדע דערפינדונג דערלעבט דעם נחת צו ווערן פּאַטענטירט. הונדערטער, אפשר טויזנטער דערפינדער איבער דער גאַנצער וועלט גיבן אַוועק זייער גאַנצע צײַט אויף אַרויסצוברענגען אַ נײַעם „חידוש", דאַרן און קוואַרן, בויען און ברעכן און בויען ווידער און עס קומט נאָך אַלץ נישט אַרויס ווי מען דאַרף. עדיסאָן, וואָס איז אַ מומחא אין דעם פאַך, טרייסט אַזעלכע דערפינדער און דערמוטיקט זיי מיט זײַן כּלל: פּרוווט הונדערט מאָל, פּרוווט טויזנט מאָל, און ערשט ווען בײַ דעם טויזנטסטן מאָל וועט זיך אײַך נישט אײַנגעבן, הייבט אויפֿסנײַ אָן מיט דעם טויזנט־און־איינטן...

בײַ די טעכנישע דערפינדונגען האָבן מיר צו טאָן מיט אַן אָפּקלײַב פון אַן אָפּקלײַב. טויזנטער דערפינדער ברעכן זייערע מוחות אויף נײַע המצאות, און נאָר אַ קליינער פּראָצענט פון זיי דערלעבט די גדולה פּאַטענטירט צו ווערן. טויזנטער פּאַטענטן וואַלגערן זיך אין די שופלאָדן און טיש־קעסטלעך און נאָר אַ קליינער פּראָצענט פון זיי געפינט דעם נויטיקן קאַפּיטאַליסט, וואָס זאָל ריזיקירן מיט זייער פאַרווירקלעכונג. הונדערטער פאַרווירקלעכטע המצאות קומען אויפן מאַרק, אָבער נאָר ווייניקע פון זיי האָבן אַ קיום. און אָט־די ווייניקע, די אויסדערוויילטע פון גרויסע מחנות, טרײַבן דאָס די רעדער פון דעם טעכנישן פּראָגרעס.

פרעגט זיך איצטער די גרויסע שאלה: צי קאָן אַזאַ

טעכנישער פּראָגרעס, וואָס איז על פּי זיין אינעווייניקסטער טבע פאַרבונדן מיט אינדיווידועלן איינפאַל און פּערזענלעכער איניציאַטיוו, נאָך ווייטער אַנגיין אין אַ געזעלשאַפט וואָס לעבט אויף באַלאַמיש־קאָמוניסטישע יסודות, ווו די גאַנצע אַרבעט פון יעדן איינעם איז נאָרמירט דורך די שוין־עקזיסטירנדיקע באַדערפענישן פון דעם גאַנצן כלל; ווו דער גאַנצער כלל אין דער באַלעבאָס און דער איינציקער דעה־זאָגער אויף יעדן טראָפּן פּראָדוקטיווע אַרבעט, וואָס דער איינצלנער דאַרף אַרויסגעבן?

שוין אַן אַפּריאָריש־טעאָרעטישע באַגרינדונג מוז אונז פירן צו דעם רעזולטאַט, אַז אין אַזאַ געזעלשאַפט איז אַזאַ פּראָגרעס פּשוט אוממעגלעך. האָט איר שוין געטראַכט וועגן דער שאלה: פאַרוואָס גייט דער טעכנישער, וויסנשאַפטלעכער, קינסטלערישער און גייסטיקער פּראָגרעס בכלל אַזוי שנעל און זיכער פאָראויס, בעת דער מאָראַלישער פּראָגרעס און דער סאָציאַלער שלעפּט זיך מיט אַזעלכע שנעקן־טריט אָדער שטייט גאָר אויף איין אָרט? דאָס רוב פאָרשער מיינען, אַז דאָס איז שוין נעבעך אַזאַ טבע ביי דעם מאָראַלישן און סאָציאַלן צווייג פון דער מענטשלעכער קולטור, זיי זאָלן אָדער ליגן פּאַראַליזירטע אָדער זיך שאַרן פאָראויס מיט דער גיכקייט פון אַ שפּאַן אין טויזנט יאָר. אינדעראמתן איז די דערקלערונג דאָ אַ פּשוטע. טעכנישע וויסנשאַפטלעכע און קינסטלערישע אויפטואונגען קאָן אַ יחיד אָדער אַ גרופּע פון יחידים אויספירן לויט זייער אייגענער איניציאַטיוו און אויף זייער אייגענער אחריות. ליידן זיי דערביי אַ מפּלה, ליידט דערפון קיינער נישט, אחוץ זיי. גיט זיך זיי איין זייער אויפטו, ווערט ער געקרוינט מיט דער עפנטלעכער אנערקענונג. און „די וועלט" מאַכט זיי נאָך. מאָראַלישע און סאָציאַלע אויפטואונגען קאָנען אָבער נישט דורכגעפירט ווערן דורך יחידים אָן דער מיטאַרבעט פון דעם גאַנצן כלל. איז דער אויפטו אַ פאַלשער, ליידט דערפון דער גאַנצער כלל. איז שוין מחמת

דעם אַליין דער כּלל זייער פּאַרזיכטיק, און וויל גיין — מיט דעם אייגענעם ווילן — נאָר אויף אַ זיכערן בריק. זיכער אָבער פאַר דעם כּלל איז דאָס, וואָס עקזיסטירט שוין אין לעבן און יעדע „נייעס" ווערט דעריבער באַגעגנט מיט אַ חשד.

טראַכט איך אויס, זאָגן מיר, אַ טאַשן־אַעראָפּלאַן, קאָן מיר קיינער נישט פאַרווערן אויפצובויען אים און דערנאָך צו דעמאָנסטרירען אים אויף אַלע גאַס־ווינקלען, צו באַווייזן, ווי אַזוי פון בוזים־טאַש, שטעל איך צונויף אין אַ תּוך־כּדי־דיבור אַ פלי־מאַשין, זעץ מיך אַריין אין איר און פלי און ווער עס וויל קויפט דאָס ביי מיר (אַ ניקל אַ שטיק!), און אין אַ פּאָר יאָר אַרום ווערט דאָס אַן אַלגעמיינע קולטורעלע באַ־דערפעניש, כאָטש דער גרעסטער טייל עולם וועט אַליין נישט פאַרשטיין וועלכן קונציקן שׂכל איך האָב אָנגעווענדט אין מיין חידושדיקער מאַשין.

אַרבעט איך אָבער אויס אַ נייעם פּלאַן פון אַ סאָציאַ־לער רעפאָרם, אָדער אַ נייעם מאָראַלישן פּרינציפּ, קאָן איך נישט באַווייזן זייער ווערט און טויגלעכקייט, ביז אַלע מיט־מענטשן שטימען מיט מיר איין און פירן דאָס איין אין אַלעמענס לעבן. קריסטוסעס מאָראַלישער פּרינציפּ צו ליבן בלב ונפש דעם אַנדערן און צו לעבן נאָר פאַר אים און נישט אַ ברעקל פאַר זיך אַליין, וואָלט זיך אפשר אַרויסגעוויזן פאַר דער קליגסטער און גליקלעכסטער מאָראַלישער המצאה אין דער וועלט, ווען אַלע מענטשן וואָלטן מיטאַמאָל געוואָלט אָדער געקאָנט אויספּרובירן אים אין לעבן אין אַ משך פון אַ פּאָר דורות. זיי האָבן דאָס אָבער נישט געוואָלט אָדער נישט געקאָנט. ליגט זיין טויזנטמאָל פּאַטענטירטע המצאה אַן אומ־באַנוצטע עד היום, אַן אומפּעאיקע אַ רוק צו טאָן דעם מאָראַ־לישן פּראָגרעס אפילו אויף אַ האָר פאָראויס. און דאָס אייגענע איז מיט פוריעס „פּלאַנסטערס" און אַלע אַנדערע סאָציאַלע

„אוטאָפּיעס“. זיי וואָלטן אפשר נישט געווען קיין „אוטאָפּיעס“, ווען זיי וואָלטן געוואונען אַלעמענס ווילן. אָדער ריכטיקער: ווען זיי וואָלטן נישט געמוזט אָפּהענגען פון אַלעמענס ווילן.

מאכט מען אויך די אויפטואונגען פון דעם טעכנישן פּראָגרעס פאַר אקהלשע זאַך, אויף וועלכער דער גאַנצער קהל איז דער דעה־זאָגער, קאָן זייער גרינג טרעפן, אַז קיין דערפינדונג וועט נישט ארויסגיין פון איר „אוטאָפּיסטישן“ מעמד, און אויב דער דערפינדער זאָל ברענגען דעם עולם דערצו, עס זאָל געמאכט ווערן אַן עקספּערימענט, און אויב דער פּרווו זאָל זיך דערביי נ י ש ט איינגעבן (און ווי מיר האָבן געזען, איז דאָך די וואַרשיינלעכקייט, אַז דער ערשטער פּרווו זאָל זיך טאַקע נ י ש ט איינגעבן) איז אַ סוף־אַן־עק צו דער גאַנצער אידייע אויף יאָרן און יאָרן.

איקאַר, דער יחיד, האָט געקאָנט צוקלעפּן קינסטלעכע פליגלען צו זיין גוף און זיך לאָזן פליען צו דער זון. איז ער געניזיקט געוואָרן, אָבער די פלי־בענקשאַפט האָט ארויס־גערופן ווייטערע איקארס, וואָס וועלן שוין זיך דערשלאָגן צו זייערס. וואָלט אָבער איקאַר געווען אַ מיטגליד פון אַ בעלא־מישער „איקאַריע“, וואָלט ער גאָר קיינמאָל נישט געקומען צו זיין עקספּערימענט; ווייל „איקאַריע“ האָט — אויב איר ווילט — גאָר קיין ר ע כ ט נ י ש ט צו פאַרשווענדן קהלשע גוטס אויף ריזיקאַלישע פּרווון, וואָס ווער ווייס וווהין זיי וועלן פירן.

אָט די ריין־אַפּריאָרישע באַטראַכטונג ווערט פאַראַמתט דורך אַ סך בולטע פאַקטן אויס דער געשיכטע פון דער מענטשלעכער קולטור. דער גייסטיקער פּראָצעס אין וויסנשאַפט און פילאָזאָפיע האָט אין דער צייט פון דעם מיטלאַלטער נישט געקאָנט מאכן קיין איין ערנסטן שריט פאָראויס, כל זמן די אינדיווידועלע טעטיקייט אין זיי איז נישט געווען אבסאָלוט פריי און האָט געמוזט אָנערקענען די קאָנטראָל פון דער קירכלעכער אויטאָריטעט איבער זיך. פון דער אַנדער זייט

זעען מיר, אַז געניאַלע טעכנישע אויפטואונגען האָבן געמוזט אויסשטיין שווערע נסיונות ביז זיי האָבן געפונען די זייער קליינע, אָבער נויטיקע צאָל מענטשן, וואָס זענען געווען מרוצה צו נעמען אויף זיך די ריזיקע פון די נייע אונטערנעמונגען.

וויפל איז דאָס ק אָ ל ו מ ב ו ס אויסגעלאַכט געוואָרן, ביז אים האָט זיך איינגעגעבן צו געווינען דעם צוטרוי פון אַ פּאָר נויטיקע און מעכטיקע יחידים, וואָס האָבן אים געגעבן די מעגלעכקייט דורכצופירן זיין רייזע! און מיינט נישט, אַז דאָס איז געשען דערפאַר, וואָס קאָלומבוס האָט געלעבט אין אַ צייט, ווען דער „פינטערער" מיטלאַלטער האָט נאָך געהאַט די גרעס־טע שליטה אויף דער גרעסטער צאָל מוחות. פּרינציפּיעל די איינגענע זאַך האָט זיך אָפּגעשפּילט מיט דער דערפינדונג פון דעם דאַמף־שיף, שוין אין אונזערע מאָדערנע צייטן. ווען נאַ־פּאָלעאָן דער גרויסער, אפשר דער גרעסטער גאון אין די ענינים פונם פּראַקטישן פאַרשטאַנד, האָט צום ערשטן מאָל דערזען די אומגעלומפּערטע פאַרזעעניש, וואָס האָט געפּאַטשט מיט אירע לאָפּעטעס די וואַסערן פון דער סענע, האָט ער גלייך מיט זיין פּראַקטישן שכל אַרויסגעטראָגן דעם גזר־דין, אַז דאָס איז גאָרנישט נישט ווערט און אַז דערפון קאָן גאָר־נישט אַרויס.

וואָלט אין די צייטן פון קאָלומבוס און אין צייטן פון פולטאָנען שוין געהערשט אין לעבן אַ בעלאַמישער קאָמוניזם, וואָלט קאָלומבוס ג אַ נ ץ ז י כ ע ר נישט געפונען די נויטי־קע הילף, ווייל די מאַיאָריטעט וואָלט באַטראַכט זיינע געדאַנ־קען פאַר ריינע משוגעת, און די דאַמף־שיפעריי וואָלט אפילו נישט געקאָנט מאַכן קיין ברעקל אָנהויב, ווייל די געזעלשאַפט, וואָס דאַרף אַרבעטן לויט די סטאַטיסטיש־פעסטגעשטעלטע, שוין עקזיסטירנדיקע באַדערפעניש, וואָלט גאָר נישט געגעבן דעם נויטיקן מאַטעריאַל אויף צו מאַכן דעם ערשטן עקספּערימענט.

דער טעכנישער פּראָגרעס מוז האָבן פאַר זיך אַן אַט־מאָספער פון אַבסאָלוטער פרייהייט, און פון אַבסאָלוטן ב אַ ־

ז י ך־רעכט אויף אַזעלכע מ אַ ט ע ר י אַ ל ן, וועלכע ער מוז א י ב ע ר פּ י ר ן אין אַ גרויסער מאָס, ביז אים גליקט צו געפינען וואָס ער דאַרף. אין אַ פ ר י י ע ן קאָמוניזם פון אַ קראָפּאָטקינשן אָדער בלאַניש־מאַרקסישן טיפּ, אין אַ ריין־סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט, געבויט אויף פּ ר ו ד אָ נ י ש ע פּרינציפּן, מוז די דערפינדערישקייט געפינען נאָך רייכערע שאַנסן פאַר איר אַנטוויקלונג, איידער אין אַ קאַפּיטאַליסטישער. אין זיי, אין אַלע, וואָלט דער דערפינדער געווען געשיצט פון יענער עקספּלואַטאַציע, וועלכע ער האָט איצטער אויסצושטיין מצד דעם פינאַנסירנדיקן קאַפּיטאַליסט. און אין אַ פריי־קאָמוניסטישער באַלעבאַטישקייט וואָלט ער געקאָנט אוועקגעבן דעם גרעסטן טייל פון זיין אַרבעטס־צייט פאַר זיינע עקספּערימענטן און וואָלט נאָך אויך נישט געדאַרפט צאָלן פאַר דעם רוי־מאַטעריאַל, וואָס מוז ביי אים אוועקגיין לאיבוד. ער וואָלט געטאָן וואָס ער ק אָ ן און וואָלט גענומען וואָס ער ד אַ ר ף, ד. ה.— אויף די העכסטע שטופן פון דער געזעלשאַפטלעכער אַנטוויקלונג — ו ו אָ ס ע ר ו ו י ל.

נישט אַזוי אין אַ בעלאַמישער געזעלשאַפט. דאָ מוז יעדע גאַנצע אַרבעטס־קראַפט נאָרמירט ווערן דורך די נויטן פון דער שוין־עקזיסטירנדיקער פּראָדוקציע. כדי צו באַפרידיקן די שוין־עקזיסטירנדיקע לעבנס־באַדערפענישן. קיין יחיד און קיין גרופּע קאָן נישט פּראָדוצירן אויף זייער אייגענער אחריות און ריזיקע, לויט זייער אייגענעם ווילן און פאַרשטאַנד. דער טעכנישער פּראָגרעס מוז דערביי אָדער פאַרגליווערט אָדער פאַרשווערט ווערן אַזוי אומגעהייער, אַז די געזעלשאַפט וואָלט גאָר קיין שאַנסן נישט געהאַט אויפצוהויבן זיך אויף יענער הויך אין דעם פּרט פון פּראָדוקטיוו־קרעפטן, וואָס זאָל מעגלעך מאַכן דעם איבערגאַנג צו פריי־קאָמוניסטישע לעבנס־פאָרמען.

דאָס אַליין איז שוין גענוג, אַז אַ מאָדערנע סאָציאַלע רעוואָלוציע, וואָס דאַרף קודם כל טראַכטן וועגן אַ העכערער

מדרגה פון פּראָדוקטיוויטעט, זאָל נישט טאָרן אָנהויבן בויען איר באַלעבאַטישקייט מיט א קאָנסעקווענטער דורכפירונג פון דעם בעלאַמישן פּרינציפּ, ווי דאָס האָבן געוואָלט טאָן אין רוסלאַנד בוכאַרין און זיינע חברים.

עס זענען אָבער דאָ נאָך אַנדערע טעמים, פאַרוואָס דער בעלאַמיזם, וואָס אויף דעם ערשטן בליק זעט ער אויס צו זיין אַזוי פּראַקטיש און אַזוי צוגעפּאַסט גראָד צו דעם איצ-טיקן מצב פון דער מענטשלעכער אַנטוויקלונג, זאָל נישט טאָרן ווערן אונזער געזעלשאַפטלעכער אידעאַל. אויסצורעכענען זיי אַלע, וואָלט ביי אונז פאַרנומען צופיל פּלאַץ. אָבער איי‌ניקע וויכטיקערע פון זיי מוזן דאָ לפּחות סקיצירט ווערן.

1) צווישן די באַדערפענישן, וועלכע די סטאַטיסטיק דאַרף אויפנעמען, געפינען זיך אויך אַזעלכע, וואָס טראָגן א ריין־אינדיווידועלן כאַראַקטער, און וועלכע נישט אַלע קאָנען זיין פאַראינטערעסירט און וועמעס ווערט פאַר דער געזעלשאַפט, ווי א גאַנצעס, איז אויך פון א צווייפלהאַפטן כאַראַקטער. אַהערצו געהערן אַזעלכע ערנסטע זאַכן, ווי די אַרטיקלען און בנינים פון די רעליגיעזע קולטן (קירכן, מעטשעטן, בתי-מדרשים, טליתים, תפילין, צלמים, געבעט-ביכער, א. אז. וו.). ווי זאָל זיין מיט זיי? זאָלן אויך אָט-די באַדערפענישן אַריינ-גענומען ווערן אין חשבון און יעדער איינער זאָל זיין מ ח ו יב צו אַרבעטן אַן איבעריקע צייט, כדי אויך זיי זאָלן באַפרידיקט ווערן? אָבער דעמאָלט צווינגען מיר אַרויף אויף מענטשן אַן אַרבעט, וואָס גייט לגמרי אַנטקעגן זייער אינעווי-ניקסטער איבערצייגונג! אָדער זאָל די געזעלשאַפט בכלל פ אַ ר וו ע ר ן די פּראָדוקציע פון אַרטיקלען, וואָס גייען להיפּך צו איינעמס רעליגיעזן געוויסן? אָבער דעמאָלט נעמט שוין אויף זיך די געזעלשאַפט צו באַשטימען, וואָס א מענטש זאָל דאַרפן און וואָס נישט, און רייסט זיך מיט אירע גראָבע שטיוול אַריין אין די אינטימסטע און הייליקסטע איבערלעבונ-

געז פון דעם אינדיווידואום. די געזעלשאַפט פאַרלירט דעמאָלט אינגאַנצן איר מענטשלעכן כאַראַקטער און ווערט פאַרוואַנדלט אין אַ בינשטאָק. אָדער אפשר דערלויבן די רעליגיעזגלויביקע, זיי זאָלן, אין זייערע פרייע שטונדן, פּראָדוצירן אַלע זייערע רעליגיעזע אַרטיקלען צוליב דעם אייגענעם פאַרברויך? אָבער דעמאָלט רייסן מיר דורך די פּרינציפּיעלע גאַנצקייט פון דעם בעלאַמישן בנין, געבויט אויף דעם פּרינציפּ פון דער קאָנסעקווענטסטער גלייכקייט, וואָס לאָזט נישט צו, פאַר קיינעם נישט, קיין איין שמץ פון אַ וועלכער עס איז פּריווילעגירטער שטעלונג. די געזעלשאַפט האָט שוין דעמאָלט פּריווילעגירטע שיכטן, וואָס מעגן אַרבעטן נישט נאָר פאַר דער געזעלשאַפט, נאָר אויך פאַר זיך אַליין און וואָס מעגן צונעמען פאַר זיך אַליין די פּראָדוקטן פון יענער אַרבעט.

2) יעדער איינער באַקומט יערלעך זיין חלק אין די אויסגעאַרבעטע גיטער. ער קאָן זיי אויפצערן אין דעם יאָר, אָבער קאָן אויך שפּאָרן און זאַמלען (אין דער פאָרם פון געברויכס-אַרטיקלען) אַזוי, אַז נאָך אַ פּאָר יאָר אָפּשפּאָרעניש וועט ער זיין פאַרזאָרגט אויף זיין גאַנצן לעבן און וועט זיך עקאָנאָמיש בכלל נישט נויטיקן מער אין דער הילף פון דער געזעלשאַפט און אין איר קאָמוניסטישער אַרבעט. האָט ער אַ רעכט דערצו אָדער נישט? אויב נישט, וועלן מיר אים דאַרפן קאָנטראָלירן, ער זאָל דאָס נישט טאָן בשתיקה, און ווען ער האָט דאָס געטאָן, באַשטראָפן אים, אוועקנעמען זיין כשר-פאַרדינטן חלק, ד. ה. באַהאַנדלען אים, ווי אַ ווייניקער באַרעכטיקטן מיטגליד פון דער געזעלשאַפט. מיר קאָנען אויך לאָזן אים זיין חלק און פאָרט צווינגען אים, ער זאָל גיין ווייטער אַרבעטן, אַפילו ווען ער דאַרף דאָס שוין נישט, אָבער דעמאָלט פאַרוואַנדלען מיר אים אין אַן אייביקן עבד-כנעני. האָט ער אָבער יאָ אַ רעכט צו לעבן פון דעם אָנגעזאַמלטן און נישט צו אַרבעטן, דעמאָלט ווערן ווידער באַשאַפן פריי-

לעגירטע אינדיווידואומען, וואָס זענען פּטור פון דער געזעלשאַפטלעכער אַרבעט.

3) וועל פולם, אויב ס'איז אמת, וואָס דער סאָציאַליזם לערנט אונז, אַז די אַרבעט, די פיזישע און די גייסטיקע, דער שאַפונגס-פּראָצעס, איז נישט קיין קללה, אַרויפגעוואָרפן פון אַ בייזן שיקזאַל אויף אים, נאָר די וויכטיקסטע מענטשלעכע באַדערפעניש; אויב ס'איז אמת, וואָס קאַרל מאַרקס לערנט אונז, אַז „נאָר דער מ ע נ ט ש אַרבעט", אַז די „אַרבעט איז דער אַרויסווייז פון דעם מענטשלעכן לעבן", דאַרף אַ גערעכטע מענטשלעכע געזעלשאַפט זען צו געבן דעם מענטשן וואָס מער פ ר ײ ה ײ ט א י ן ז ײ ן אַ ר ב ע ט: כ י ז ה כ ל ה א ד ם, ווייל נאָר אין זיין פרייער אַרבעט דריקט אויס דער מענטש זיין אייגענעם אינדיווידועלן מהות און קאָן געפינען די באַפרידיקונג אין זיין עקזיסטענץ אויף דער וועלט. דער בעלאַמישער קאָמוניזם אָבער, וואָס לייקנט דעם העכערן קאָמוניסטישן פּרינציפּ פון „יעדער זאָל אַרבעטן וואָס, ווען און וויפל ער וויל", וואָס פ אָ ד ע ר ט פון יעדן אַ געוויסן סכום אַרבעט פאַר דער געזעלשאַפט פאַר דער גאַנצער צייט פון אייגעמס לעבן; וואָס ב אַ ש ט י מ ט לכתחילה דידאָזיקע אַרבעט לויט דער סטאַטיסטיק פון אַלעמענס באַדערפענישן, קאָן באמת פאַרוואַנדלען די מענטשלעכע אַרבעט אין אַ יאָך און אַ קללה און דאָס מענטשלעכע לעבן אין אַן אָפּקומעניש, אַפילו מען זאָל דערביי האָבן קאַשע אין פולע שיסלען און אַזוי פיל שמאַלץ אין דער קאַשע, אַז זי זאָל רינען איבער די ליפּן.

ציען מיר דעם סך-הכל פון אונזער אַנאַליז פאַר ב ײ ד ע פונדאַמענטאַלע בוי-פּרינציפּן, דעם ריין-סאָציאַליסטישן און דעם ריין-קאָמוניסטישן, דעמאָלט קומען מיר צו דעם רעזולטאַט, אַז קיין איינער פון זיי קאָן אין זיין ריינקייט נישט

זיין אונזער ענדציל; דאָס הייסט, אַז נישט דער ריינער סאָציאַליזם, נישט דער ריינער קאָמוניזם קאָנען נישט זיין דער בויפּרינציפּ פאַר אַ נייער געזעלשאַפט, אויב אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע זאָל דורכגעפירט ווערן אין אונזער צייט, ביי דער איצטיקער מדרגה פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטן און מיט דעם איצטיקן מהות מענטש.

דער ריינער סאָציאַליזם אין זיין פּרודאָנישער געשטאַלט, וואָס האָט אַזוי באַצויבערט די סאָציאַליסטישע וועלט, אַז אויך אַ קאַרל מאַרקס איז אַ צייט געשטאַנען פאַר אים אויף די קני, וויל אָפּשאַפן די עקספּלואַטאַציע פון דער אַרבעט, וויל אָפּהיטן, ווי אַ שוואַרצאַפּל פון אויג, דאָס העכסטע מענטשלעכע גוט, די פרייהייט צו אַרבעטן וואָס, ווען און וויפל איינער וויל. אָבער בויענדיק אַלץ אויף דער פּראָדוקציע פון סחורות פאַרן מאַרק, מיט זיין קאָנקורענץ און מיט זיין פולן פּריוואַט-אייגנטום, באַשאַפט ער נישט קיין געזעלשאַפטלעכע גאַראַנטיעס פאַר איינעמס עקאָנאָמישער עקזיסטענץ, און דערלאָזט אויף אַזאַ אופן אומבארירט אַ צושטאַנד פון עקאָנאָמישער אומזיכערקייט, וואָס מוז פירן אָדער צו דעם ווידעראויפבוי פון קאַפּיטאַליזם און עקספּלואַטאַציע, אָדער צו דעם איבערגאַנג אין אַ קאָמוניסטישע לעבנספאָרם.

דער ריינער קאָמוניזם אין זיינע העכסטע פאָרמען, ווי זיי זענען דורכגעטראַכט געוואָרן פון אַ לואי בלאַן, אַ קאַרל מאַרקס, אַ קראָפּאָטקין, וויל אונז געבן נישט נאָר די העכסט-מעגלעכע פרייהייט, ווי פּרודאָן, נאָר אויך די העכסט-מעגלעכע גלייכקייט (גלייכווערטיקייט) און די העכסט-מעגלעכע פאַרזיכערונג פון דעם אינדיווידואַל-באַזיץ. אָט דער פאָלקאָמענער פרייהייטלעכער קאָמוניזם איז באמת דער העכסטער אידעאַל, ביז צו וועלכן דער איצטיקער מענטשלעכער גייסט האָט זיך געקאָנט דערטראַכטן. אָבער זיין פאָרבאַדינג איז — די אומגעהייער הויכע אַנטוויקלונג פון פּראָדוקטיוו-קרעפטן און אַ געשטייגערטע עטישע קולטור, צו וועלכער דער איצטיקער

מענטש איז נאָך נישט דערגאַנגען. אַזאַ קאָמוניזם קאָן אונדז איצטער נישט דינען, ווי אַ בוי־פּרינציפּ, ווייל ער איז דער אויסלאָז און נישט דער אָנהויב פון אַ ריין־אַרבעטאָרישער באַלעבאַטישקייט.

אַזאַ אָנהויב וואָלט געקאָנט געמאַכט ווערן מיט דעם בעלאַמישן צענטראַליסטישן צוואַנג־קאָמוניזם, ווייל ער איז די נידעריקסטע אַרט פון קאָמוניזם בכלל און ממילא נענטער צו אונדז און אונזערע אומשטענדן. איז אָבער די צרה מיט אים, וואָס ער איז פאַרבונדן מיט אַ גוואַלדיקן ביוראָקראַטיזם; וואָס אין אים ווערט דער מענטש פאַרוואַנדלט אין אַן אַרבעטס־מאַשין; וואָס ער שניידט אָפּ די מעגלעכקייט פאַר אַ שנעל־טעכנישן פּראָגרעס און ממילא שאַפט ער אָפּ דעם שאַנס, מען זאָל זיך דורך אים קאָנען דורכרייסן צו אַ העכערער פרייהייטלעך־קאָמוניסטישער לעבנס־פאָרם.

לײדער האָט נאָך די דענקנדיקע מענטשהייט נישט אַרויסגעבראַכט קיין אַנדערע ריינע, איינהייטלעכע בוי־פּרינציפּן, וואָס זאָלן שטרעבן צו דיזעלביקע צילן, וואָס דער סאָציאַליזם און דער קאָמוניזם. עס ווערט דעריבער קלאָר, אַז דער אויסוועג פאַר אונזער צייט דאַרף ליגן ערגעץ־ווו אויף אַ מיטל־וועג צווישן סאָציאַליזם און קאָמוניזם, ערגעץ־ווו אין אַ האַרמאָנישער צונויפּפּאַסונג פון די צוויי פּרינציפּן — דעם בעלאַמישן צוואַנג־קאָמוניזם מיט דעם פּרודאָנישן פרייהייטס־סאָציאַליזם — אָבער אַזוי, אַז זיי ביידע זאָלן פאַרלירן זייער איינזייטיקייט און ענגקייט און זאָלן, העלפנדיק דער געזעלשאַפט אין אירע ערשטע אַרבעטאָרישע פּרוּוון, נישט שאַפן פאַר איר קיין מניעות פאַר דעם אַריינוואַקסן אין אַ העכערער קאָמוניסטישער אָרדענונג.

ס׳ווייזט אויס, אַז אויך קאַרל מאַרקס האָט געשפּירט די נויטיקייט פון אַזאַ סאָציאַליסטיש־קאָמוניסטישער אָנהיבס־פאָרם. אין דעם סוף פון דעם דריטן באַנד

פון זיין „קאַפּיטאַל״, ווי ער זוכט צונויפצוועבן אינאיינעם אַלע איינצלנע פעדים פון זיין פאָרשן, — אַ פאַרזוך, וואָס איז, לײדער, געבליבן נישט פאַרענדיקט, — ווייזט ער אָן אויף צ ו ו י י גרונט־פּרינציפּן פון אַ צוקונפטס־בנין: די „נויט־ווענדיקייט״, ווי אַ יסוד, און די „פרייהייט״, ווי אַן איבערבוי.

לאָמיר זיך דעריבער ווענדן צו דעם אַנאַליז פון יענע שטעלן, און אויפהויבן דעם פאָדים דאָרטן, ווו דער געניאַלער סאָציאַליסטישער דענקער האָט אים געמוזט לאָזן פאַלן פון זיינע הענט.

VII

דער מאַרקסיסטישער בוי־פּלאַן

אין דעם סוף פון פאָריקן קאַפּיטל האָבן מיר אָנגעוויזן, אַז אויך קאַרל מאַרקס האָט אין דער שפּעטערער צייט איינגעזען די נויטווענדיקייט פון אַ פּשרה צווישן דעם בוי־פּרינציפּ פון דעם ריין־פרייהייטלעכן סאָציאַליזם און דעם בוי־פּרינציפּ פון אַן אָבליגאַטאָרישן קאָמוניזם, — אַ פּשרה, וואָס זאָל דורכגעפירט ווערן און אָנהאַלטן לפּחות אין די ע ר ש ט ע פּעריאָדן נאָך דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, ביז די ריין־אַרבעטאָרישע געזעלשאַפטלעכקייט וועט קאָנען אַריבערגיין צו העכערע פאָרמען פון דעם סאָציאַלן לעבן.

פאַר דער גאָר ווייטער צוקונפט איז מאַרקס געבליבן טריי יענער פאָרשטעלונג וועגן איר, וועלכע ער האָט אויסגעדריקט צו פאַרשיידענע צייטן ביי פאַרשיידענע געלעגנהייטן, — דער עיקר אָבער אין זיין פּאָלעמישן בריוו אַנטקעגן מיכאַילאָווסקין און אין זיין קריטיק פון דער גאָטאַשער פּראָגראַם. אין דעם באַקאַנטן „מיכאַילאָווסקי־בריוו״ (אָפּגעדרוקט אין דעם „וועסטניק נאַראָדנאָי וואָלי״) פאָרמולירט ער ווי דעם לעצטן ציל פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג דעם אויפבוי פון

אַזאַ עקאָנאָמישער געזעלשאַפטס־אָרדענונג, וואָס זאָל אין דערזעלביקער צייט „באַוואָרענען סיי די ווי־ווייט־מעגלעך גרעסטע אַנטוויקלונג פון די געזעלשאַפטלעכע פּראָדוקטיוו־כּוחות, סיי די ווי־ווייט־מעגלעך העכסטע אַלזייטיקע אַנטוויקלונג פון דעם מענטשן גופא". און אין דער קריטיק פון דער גאָטאַשער פּראָגראַם באַטראַכט ער די ע נ ד ל ע כ ע פאָרם פון אַזאַ געזעלשאַפטלעכן בנין, ווי אַזאַ פאָרם, אין וועלכער עס קאָן אין פולער מאָס פאַרווירקלעכט ווערן דער ריין־קאָמוניסטישער פּרינציפּ. יעדער איינער זאָל געבן דער געזעלשאַפט אַלץ וואָס ער קאָן און נעמען פון איר אַלץ וואָס ער דאַרף.

דאָס איז — פאַר דער גאָר ווייטער צוקונפט. נישט מיט איר גרונד־פּרינציפּ קאָן מען אָבער אָ נ ה ו י ב ן בויען אַ סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט. דער אָנהויב דאַרף געמאַכט ווערן מיט אַ מ י ש ־ פ אָ ר ם, און די אַלגעמיינע פּרינציפּן פון יענער מיש־פאָרם האָט ער געפּרווווט אַרויסברענגען, — ווי דאָס פלעגט ביי אים אָפט געשען, — אַ ג ב א ו ר ח א, אַנאַליזירנדיק אַ ספּעציעלן עקאָנאָמישן ענין. די שטעלע, וואָס מיר האָבן דאָ אין אויג, געפינט זיך אין דעם דריטן באַנד „קאַפּיטאַל". רעדנדיק וועגן דער „מ ע ר ־ אַ ר ב ע ט", ווי דעם קוואַל פון רייכטום, נעמט דאָרטן קאַרל מאַרקס פּלוצלונג רעדן בזה הלשון:

„די ממשלה פון פרייהייט הויבט זיך אָן ערשט דעמאָלט, ווען מען גייט אַריבער דעם פּונקט, וו אַרבעט ווערט געפאָדערט אונטער דעם צוואַנג פון נויטווענדיקייט און פון חיצוניות־דיקן נוצן („עקסטוירנעל יוטיליטי"). לויט דער נאַטור גופא פון דער זאַך ליגט זי [די ממשלה פון פרייהייט. — זש.] מחוץ דער ספערע פון מאַטעריעלער פּראָדוקציע אין דעם ענגן זין פון דעם וואָרט. פּונקט ווי דער ווילדער מוז זיך ראַנגלען מיט דער נאַטור, כּדי צו באַפרידיקן זיינע הצטרכותן, כּדי אויפצוהאַלטן זיין לעבן און צו רעפּראָדוצירן עס, אַזוי מוז דאָס טאָן אויך דער ציוויליזירטער מענטש, און ער מוז דאָס טאָן אין אַלע געזעלשאַפטלעכע פאָרמען און אונטער אַלע מעגלעכע

אופנים פון פּראָדוקציע. מיט זיין אַנטוויקלונג שפּרייט זיך אויס די ממשלה פון נאַטירלעכער נויטווענדיקייט, ווייל עס פאַרגרעסערן זיך זיינע הצטרכותן; אָבער אין דערזעלביקער צייט פאַרגרעסערן זיך די פּראָדוקטיווע כּוחות, וואָס דורך זיי ווערן יענע הצטרכותן באַפרידיקט. די פרייהייט אָט אויף דעם פעלד קאָן נישט באַשטיין אין קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר אין דעם פאַקט, וואָס דער פאַרגעזעלשאַפטעטער מענטש, די פאַראייניקטע פּראָדוצענטן רעגולירן זייער שטאָף-אויסבייט מיט דער נאַטור אויף אַ ראַציאָנאַלן אופן; וואָס זיי ברענגען אים אונטער דער אַלגעמיינער קאָנטראָל, אָנשטאָט באַהערשט צו ווערן פון אים, ווי פון אַ בלינדער מאַכט; און אויך אין דעם, וואָס זיי פירן דורך זייער אויפגאַבע מיט דעם קלענסטן אויסגאַב פון ענערגיע און אונטער באַדינגונגען, וואָס זענען אַמבעסטן צוגעפּאַסט צו זייער מענטשלעכער נאַטור און זענען אין בעסטן איינקלאַנג מיט איר חשיבות. אָבער דאָס בלייבט תמיד אַ ממשלה פון נויטווענדיקייט. מחוץ פון איר הויבט זיך אָן יענע אַנטוויקלונג פון מענטשלעכער קראַפט, וואָס האָט איר אייגענעם ציל אין זיך גופא, די אמתע ממשלה פון פרייהייט, וואָס קאָן אָבער אויפבליען נאָר אויף דער ממשלה פון נויטווענדיקייט, ווי אויף איר באַזיס. די פאַרקירצונג פון דעם אַרבעטסטאָג איז איר פונדאַמענטאַלער פאַרבאַדינג״. *)

אין אָט דער צונויפגעפּרעסטער כאַראַקטעריסטיק וואַרפט אונז קאַרל מאַרקס אָן די גרונט-שטריכן פון יענעם סאָציאַלן בנין, וואָס דאַרף, לויט זיין מיינונג נאָך, אַרויסוואַקסן פון דער איצטיקער קאַפּיטאַליסטישער סיסטעם. אָט די כאַראַקטעריסטיק דאַרפן מיר נעמען פאַר דעם אויסגאַנגס-פּונקט פון אונזערע באַטראַכטונגען. קודם, מוזן מיר באַמערקן, אַז ווי שאַרף און בולט דער גרונט-געדאַנק זאָל דאָ נישט זיין אַרויסגעבראַכט, זענען איינציקע, זייער וויכטיקע פּרטים נישט אַרויסגע-

*) קאַרל מאַרקס, „קאַפּיטאַל״, באַנד 3 (ענגלישע איבערזעצונג), ז. 954.

קומען מיט דער נויטיקער קלאָרקייט, און קאָנען ריכטיק פאַרשטאַנען ווערן ערשט דעמאָלט, ווען מען טראַכט זיך טיפער אַריין אין דעם באַטייט פון דעם גאַנצן געדאַנק.

דער שווערסטער און דער אומקלאָרסטער פּונקט איז דאָ — דער כאַראַקטער פון דער דריטער ממשלה פון „אמתער פרייהייט". וואָס איז איר עובדא? וואָס ט ו ט דער מענטש אין איר? מאַרקס באַגנוגנט זיך מיט דעם ענטפער, אַז אין איר טרעט אַרויס די אַנטוויקלונג פון דער „מענטשלעכער קראַפט, וואָס האָט איר אייגענעם ציל אין זיך גופא", בעת די קראַפט, וואָס ווערט אָנגעווענדט אין דער ממשלה פון דער נויטווענדיקייט, טראָגט אויף זיך דעם שטעמפּל פון „חיצוניותדיקן נוצן". וואָס זאָל דאָס אָבער באַדייטן? וועלכע מענטשלעכע קראַפט טראָגט איר אייגענעם ציל אין זיך גופא און וועלכע איז נישט מער, ווי אַ מיטל צו אַן אַנדער ציל?

די ערשטע זאַך, וואָס קומט דערביי אַרויף אויפן זין איז דער געדאַנק, אַז אין דער איינטיילונג פון דעם מענטשלעכן שאַפן אין אַ נויטווענדיקייטס-ספערע און אַ פרייהייטס-ספערע האָבן מיר צו טאָן מיט דער אַלט-באַקאַנטער איינטיילונג זיינער אין „מאַטעריעלע" און „אידעעלע" — „גשמיותדיקע" און „רוחניותדיקע" — שאַפונגען און גיטער.

נייען שיך, מעלקן אַ קו, אַקערן אַ פעלד זענען ריין-מאַטעריעלע פּראָדוקציאָנס-פּראָצעסן. שיך, מילך און ברויט זענען ריין-מאַטעריעלע פּראָדוקטן; „אין זיך גופא" האָבן זיי קיין ברעקל ווערט נישט פאַר אונז. זייער גאַנצער באַטייט באַשטייט אין דעם נ ו צ ן, וואָס מיר ציען פון זיי. מיר פאַרוואַנדלען זייערע באַטיילעכע אייגנשאַפטן אין אונזער אייגן פלייש און בלוט; מיר נוצן אויס יענע אייגנשאַפטן, כדי צו פאַרשטאַרקן די ווידערשטאַנדס-קראַפט פון אונזער קערפּער און באַשיצן זיין לעבן אין דעם שטענדיקן קאַמף, וואָס גייט אָן צווישן אים און דער נאַטור. אַלע אָט די ריין-מאַטעריעלע שאַפונגען און גיטער טראָגן אויף זיך דעם קלאָרן שטעמפּל

פון „דרויסנלעכן נוצן״. קיינער שאַפט זיי נישט צוליב דעם שאַפונגס-פּראָצעס גופא, אָדער צוליב דעם פּראָדוקט גופא.

אַ גאַנץ אַנדער כאַראַקטער האָבן די אידעעלע שאַפונגען און גיטער. ווען איינער שרייבט אַ שיר, מאָלט אַ בילד, אָדער בויט אַ גייסטיקן טעאָרעטישן בנין אין וויסנשאַפט, פילאָזאָפיע, רעליגיע, גיט דער פּראָצעס פון שאַפן גופא שוין אַן אייגנאַרטיקע באַפרידיקונג. און אויך די פּראָדוקטן פון אַזאַ שאַפן טראָגן זייער ווערט און באַטייט אין זיך גופא. זיי זענען גייסטיקע פּראָדוקטן. זיי האָבן נישט קיין פיזישע אייגנשאַפטן, וואָס וואָלטן געקאָנט אוממיטלבאַר פאַרוואַנדלט ווערן אין דער לעבעדיקער מאַטעריע פון אונזער קערפּער, אָדער מאַטעריעל שטאַרקן זיין ווידערשטאַנד אַנטקעגן דער נאַטור און באַשיצן אים פון אירע שעדלעכע איינווירקונגען. דער ווער״ט און באַטייט פון דעם שיר, דעם בילד, דעם טעאָרעטישן בנין ליגט אין זיי גופא. ווען קאָפּערניק האָט אויסגעפונען דעם אַסטראָנאָמישן אמת, אַז די זון שטייט און די ערד דרייט זיך אַרום איר, האָט ער דערביי נישט געקאָנט טראַכטן וועגן אַ וועלכן עס איז פּראַקטישן נוצן פאַר דעם מענטש. פאַר אונזער לעבן דאָ, אויף דער ערד, איז נאָך עד היום קיין שום חלוק נישט, ווער עס דרייט זיך דאָרטן אין די הימלען אַרום וועמען. וואָס קאָפּערניק האָט געוואָלט אַרויסברענגען איז נאָר דעם ריינעם אמת וועגן דעם ענין, דעם ריינעם אמת צוליב דעם אמת און נישט לשם אַ וועלכן עס איז נוצן. און זיין סיסטעם וועט האָבן זיין לאָגישן ווער״ט אין זיך גופא, אַזוי לאַנג ווי די מענטשן וועלן גלויבן אין זיין אמת; אָבער אפילו דעמאָלט, ווען זיי זאָלן אויפהערן צו גלויבן אין אים, וועט דער היסטאָרישער ווערט פון דער קאָפּערניקאַנישער סיסטעם בלייבן אייביק „אין זיך גופא״, ווייל ער וועט מיט זיך פאָרשטעלן אַ נויטיקן וויכטיקן עטאַפּ אין דער גייסטיקער אַנטוויקלונג פון דער מענטשהייט. און אַזוי איז דאָס אויך מיט אַלע אַנדערע

גייסטיקע פּראָצעסן און פּראָדוקטן אין דעם טעאָרעטישן און עסטעטישן שאַפן. זיי ווערן אַרויסגעבראַכט צוליב זייער אינעווייניקסטן אינהאַלט און באַטייט, אָבער נישט צוליב אַ וועלכן עס איז חיצוניותדיקן נוצן. אַזאַ שאַפן און אַזעלכע גיטער האָבן זייער „צוועק אין זיך גופא".

מאַרקס' געדאַנק וועגן דעם בוי פון דער צוקונפטיקער געזעלשאַפט מוז לפי דעם פאַרשטאַנען ווערן אַזוי:

די פּראָדוקציע פון אַלע מאַטעריעלע גיטער, ווי אויך די פּראָצעסן, וואָס דאַרפן אָנגעווענדט ווערן אין איר, געהערן צו דער ממשלה פון דער נויטווענדיקייט. דאָ הערשט דער צוואַנג און די קאָנטראָל פון דעם כּלל. די שאַפונג אָבער פון אַלע אידעעלע גיטער געהער צו דער ממשלה פון פרייהייט. דאָ הערט אויף דער צוואַנג און די קאָנטראָל. יעדער איינער באַשעפטיקט זיך אין אָט די פרייהייטלעכע שאַפונגען, לויט זיין אייגענעם פאַרשטאַנד, געשמאַק און ווילן.

אָט די אַלע אידעעלע שאַפונגען און גיטער, וואָס דאַרפן שפּייזן און שיצן נישט דעם „גוף", נאָר אָנפילן מיט זיך די מענטשלעכע נשמה, געהערן, גאַנץ זיכער, צו דער ממשלה פון פרייהייט, און איינזען אָט דעם געדאַנק איז זייער וויכטיק פאַר יעדן איינעם, וואָס וויל זיך אַריינטראַכטן אין דעם מאַרקסיסטישן צוקונפטס-אידעאַל. נאָך עד היום טרעפט מען נישט זעלטן „מאַרקסיסטן", וואָס מיינען, אַז יעדע מענטשלעכע טעטיקייט, — די גייסטיקע אַזוי גוט ווי די מאַטעריעלע, — דאַרף נאָרמירט און קאָנטראָלירט ווערן פון דער געזעלשאַפט; אַז זי מוז מיט אירע מאַטעריעלע גיטער אויסהאַלטן אויך דעם פּאָעט, דעם מאָלער און דעם פילאָזאָף. מען שטעלט זיך פאָר, אַז דער פּאָעט וועט זיך שרייבן זיינע לידלעך, דער מאָלער וועט זיך פּינזלען זיינע בילדלעך, דער פילאָזאָף וועט זיך חקרענען אין זיינע טעאָריעס און דערפאַר וועלן אַנדערע אַקערן פאַר זיי די ערד, מעלקן די קי און נייען שיך. די זעלביקע, ריין-אוטאָפּיסטישע פאַרשטעלונג האָבן אויך געהאַט

די רוסישע קאָמוניסטן, ווען זיי האָבן נאַציאָנאַליזירט די גייסטיקע אַרבעטן.

דער, וואָס טראַכט זיך אָבער אַריין אין דער אויבנגע-בראַכטער שטעלע פון קאַרל מאַרקס, יענעם ווערט תיכף קלאָר, אַז נישט דאָס איז דער מיין פון דעם מאַרקסיסטישן צוקונפטס-פּלאַן. די ממשלה פון פרייהייט איז שאַרף אָפּגעטיילט פון דער ממשלה פון נויטווענדיקייט. אירע שאַפונגען קומען פאָר נישט אין דער נויטווענדיקער אַרבעטס-צייט, נאָר אין דער פרייער צייט, נאָך דער אַרבעט און דעריבער איז „די פאַרקירצונג פון דעם אַרבעטס-טאָג איר פונדאַמענטאַלער פאָרבאַדינג״.

פון דער אַרבעט, וואָס ווערט אָנגעווענדט אין דער ממשלה פון נויטווענדיקייט, איז קיינער נישט באַפרייט, נישט דער קינסטלער, נישט דער געלערנטער, נישט דער דענקער. זיי אַלע מוזן זיך באַטייליקן אין דער פּראָדוקציע פון מאַ-טעריעלע גיטער, און זיי אַלע באַקומען זייער חלק פון די געשאַפענע פּראָדוקטן לויט די פאַרטיילונגס-אופנים, וואָס הערשן אין דער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט. ערשט ווען זיי האָבן אָפּגעטאָן זייער געזעלשאַפטלעך-נויטיקע אַרבעט, ווי אַלע אַנדערע בשר ודמס, קאָנען זיי אין דער פרייער צייט קלע-טערן אויפן פאַרנאַס אָדער זיך אַרומטראָגן אין די אָדער יע-נע הויכע עולמות. מיט די אידעעלע גיטער, וואָס זיי באַשאַפן אין זייער פרייער צייט, קאָנען זיי טאָן וואָס זיי ווילן, מחמת דעם פשוטן טעם, וואָס יענע שאַפונגען געהערן צו דער ממשלה פון דער פרייהייט און ווייל אויף אָט דער ממשלה איז נישטאָ קיין ברעקל קאָנטראָל מצד דער געזעל-שאַפט.

אין אָט דעם פרט איז די זאַך קלאָר. און פונדעסטוועגן איז נאָך נישט אַזוי קלאָר דער גאַנצער ענין פון איינטיילן די מענטשלעכע טעטיקייטן אין די צוויי פאַרשיידענע ספערעס, אויב מען זאָל די טיילונגס-ליניע ציען צווישן דער מאַ-

מ ע ט ע ר י ע ל ע ר פּראָדוקציע פון איין זייט און א י ד ע ע ל ע שאַפונגען פון דער אַנדערער.

קודם כּל איז קשה, ווי אַזוי מען קאָן בכלל ציען אַזאַ שאַרפע גרענעץ צווישן „מאַטעריע" און „גייסט", צווישן „גשמיות" און „רוחניות" אין דער ספערע פון מענטשלעכע שאַפונגען, — דער עיקר נאָך, ווען דער ספּעציפישער סימן זייערער זאָל ליגן אין „דרויסנדעכע נוצלעכקייט" פון איין זייט, און „צוועק אין זיך גופא" פון דער אַנדערער.

אויך די גייסטיקע שאַפונג נויטיקט זיך אין געוויסע מ אַ ט ע ר י ע ל ע חפצים, וואָס אָן זיי קאָן זי נישט דורכגע- פירט ווערן. דער מאָלער קאָן נישט מאָלן אָן לייוונט, פאַרבן און פענזלען; דער סקולפּטאָר דאַרף האָבן שטיינער, געצייג, מעטאַל און קאָמפּליצירטע פּראָצעסן און מאַשינעריעס, אויף אויסצוגיסן זיינע סטאַטועס אין מעטאַל. דער מוזיקער דאַרף האָבן מוזיק-אינסטרומענטן און נאָטן-פּאַפּיר. דער געלערנטער נויטיקט זיך אין וויסנשאַפטלעכע אַפּאַראַטן. אַפילו דער פילאָ- זאָף קאָן נישט אויסקומען אָן ביכער. און אַזוי ווי די גייס- טיקע שאַפונגען ווערן דאָך נישט געמאַכט צוליב די באַשאַפער אַליין, נאָר צוליב דער גאַנצער געזעלשאַפט, צוליב דעם גאַנצן אַרבעטנדיקן עולם, וואָס וויל געניסן די אידעעלע גי- טער אין דער פרייער צייט, וואָס דאַרף אין אָט דעם גענוס פון דעם אַנדערנס שאַפן „אַנטוויקלען די מענטשלעכע קראַפט, וואָס האָט איר אייגענעם ציל אין זיך גופא", מוזן די באַשאַ- פענע „רוחניותדיקע" גיטער רעפּראָדוצירט ווערן אין צאָלריי- כע עקזעמפּלאַרן. דאָס הייסט, אַז אַ באַדייטנדיקער טייל פון ריין-מ אַ ט ע ר י ע ל ע ר פּראָדוקציע וועט דאַרפן אַוועקגיין אויף אַרויסברענגען אַלע נויטיקע מאַטעריאַלן און מכשירים פאַר דער ריין-גייסטיקער באַשעפטיקונג און אויף צו ר ע פּ ר אָ ד ו- צ י ר ן די געשאַפענע רוחניותדיקע גיטער פאַר דעם גרעסערן עולם. שוין אין דער איצטיקער געזעלשאַפט שלינגט אָט דער טייל פון דער פּראָדוקציע איין אַ גאַנץ געוואַלטיקן סכום פון

מענטשלעכער אַרבעטס־קראַפט: ליִיעגט אין דער סטאַטיסטיק וועגן דער פּראָדוקציע פון מוזיקאַלישע און וויסנשאַפטלעכע אינסטרומענטן, פון ביכער און געדרוקטע בילדער, פון קאָפּירטע סקולפּטורן, פון פאַרבן און מכשירים פאַר אַלע ארטן קונסט. און ס'איז קלאָר, אַז וואָס מער די מענטשהייט וועט שטייגן אין איר קולטורעלער אַנטוויקלונג, אַלץ אַ גרעסערע ראָלע וועט די „ממשלה פון פרייהייט" מוזן אָנהויבן שפּילן אין איר לעבן. עס וועט וואַקסן אין איר סיי די צאָל פון די שאַפער, סיי די צאָל פון די געניסער, סיי דער סכום פון די געגאָסענע רוחניותדיקע אוצרות. דאָס הייסט אָבער אויך, אַז אַן אַלץ גרעסערער טייל פון דעם מענטשנס פּראָדוצירנדיקער אַרבעטס־קראַפט וועט דאַרפן אויסגעגעבן ווערן אויף צו באַדינען די „ממשלה פון פרייהייט". וואַקסט דעריבער אויס די פראַגע: צו וועלכער ספערע זאָל מען צורעכענען דעם גאַנצן סכום פון אָט די מאַטעריעלע פּראָדוקציאָנס־פּראָצעסן? לויט דעם פּשט, וואָס מיר האָבן נאָכן משקל ראשון אַריינגעטייטשט אין מאַרקס' גרונט־געדאַנק, דאַרף אויך אָט דער טייל פון דער מאַטעריעלער פּראָדוקציע געהערן צו דער „ממשלה פון דער נויטווענדיקייט", און שטיין אונטער דער אַלגעמיינער קאָנטראָל פון דער געזעלשאַפט. און דאָס — מחמת דעם פּשוטן טעם, ווייל אָט די אַרבעט פון באַשאַפן מ אַ ט ע ר י אַ ל און ג ע צ יי ג (אינסטרומענטן) פאַר דער גייסטיקער אַרבעט, טראָגט אויך אויף זיך דעם קלאָרן שטעמפּל פון „דרויסנלעכן נוצן". ג ע ב ר ו י כ ן אַ טעלעסקאָפּ ביים שטודירן אַסטראָנאָמישע דערשיינונגען איז, אמת, אַן אַרויסווייז פון אַ קראַפט, וואָס האָט איר אייגענעם ציל אין זיך גופא, אָבער ב ו י ע ן אַ טעלעסקאָפּ איז אַ חצוניותדיקע אַרבעט, וואָס ווערט דאָס רוב געטאָן פון מענטשן, וועלכע האָבן קיין ברעקל אינטערעס נישט אין דער ריין־רוחניותדיקער אַסטראָנאָמישער שאַפונג. פאַר זיי קאָן די אַרבעט נישט זיין קיין זעלבסט־ציל, און ממילא קאָן זי נישט געניסן די פּריווילעגיעס פון דער פרייהייטס־ספערע. און

אַזוי איז דאָס אויך מיט אַלע אַנדערע אַרבעטן פון דעמועל־ביקן קלאַס.

די פּריווילעגיעס פון דער „פרייהייט" וועלן דעריבער באַשטיין נאָר אין דעם, וואָס דער גייסטיקער שאַפער וועט האָבן אַ רעכט צו שאַפן פרייַ זיינע אידייען אויף אַ ריין־רוחניותדיקן אופן, ד. ה., טראַכטן זיי, רעדן וועגן זיי. קוים וועט ער אָבער וועלן פאַרווירקלעכן זיינע אידייען מיט דער הילף פון דעם שפּלן חומר, און פאַרשפּרייטן זיי מיט דערזעלביקער הילף, אַזוי וועט ער שוין דאַרפן אָנקומען צו דער „געזעלשאַפט", צו די „פאַראייניקטע פּראָדוצירער". פון וועמעס דעה עס וועט אָפּהענגען, צי זיין אידייע זאָל ווען עס איז אָננעמען אַ ממשותדיקע געשטאַלט. האָסט אַ נייע פילאָזאָפישע סיסטעם? זייער וויל! קיינער קאָן דיר נישט פאַר־ווערן צו טראַכטן וועגן דעם. אפילו צו לייענען לעקציעס וועגן דעם. דו לעבסט אין דער ממשלה פון פרייהייט און ביסט פריי. אָבער אָפּדרוקן דיין סיסטעם אין בוך? דאָס, ברודערל, פועל פריער ביי ברוכן און ביי זרחן. אויב זיי וועט דיין פילאָזאָפיע געפעלן, אויב זיי וועלן געפינען, אַז די אַרבעט פון פאַרעפנטלעכן דיין ווערק איז נישט קיין „אומזיסטער אויס־געב פון ענערגיע", וועט זי אַריינגענומען ווערן אין דער „ממשלה פון נויטווענדיקייט". אלא נישט — איז נישט. אליין אָבער דרוקן דאָס ווערק, אָדער טאָן דאָס מיט דער הילף פון חברים, וואָס זענען פאַראינטערעסירט אין דעם, — פאַרשטייט זיך, נאָר אין דער פרייער צייט, — דאָס לא! אין דער ממשלה פון פרייהייט שאַפט מען נאָר גייסטיק, אָבער חלילה נישט מאַטעריעל.

ס'איז קלאָר, אַז דאָס האָט נישט געקאָנט זיין דער מיין פון קאַרל מאַרקס. די ממשלה פון פרייהייט וואָלט נישט ווערט געווען קיין אויסגעבלאָזן איי. מיר האָבן דעריבער קיין רעכט נישט אָנצונעמען, אַז מיט דעם אויסדרוק: „מענטשלעכע קראַפט, וואָס האָט איר איינענעם ציל אין זיך גופא" פאַרשטייט ער

נ אָ ר די אידעעלע שאַפונג אין די עולמות העליונים פון דעם מענטשלעכן גייסט. נאָך מער: נישט איין מאָל האָט ער אין זיינע ווערק איבערגעחזרט זיין ליבלינגס-געדאַנק, אַז אויך די ריין פיזישע, גשמיותדיקע אַרבעט איז נישט נאָר אַ מיטל צום צוועק (צו באַשאַפן לעבנסמיטלען), נאָר אויך אַ ציל אין זיך גופא, ווייל זי איז „דער אַרויסווייז פון לעבן" *).

שטעלן מיר זיך אָבער אָט אויף דעם שטאַנדפונקט און באַטראַכטן מיר פון אים זיין איינטיילונג אין די צוויי פאַר-שיידענע ספערעס, קומען מיר צו גאַנץ אַנדערע רעזולטאַטן. עס קאָן אונז איצטער אויסקומען, אַז די שיידונגס-ליניע צווישן זיי ליגט נישט אין דעם היפך פון מאַטעריעלער אַרבעט און אידעאַלער שאַפונג, נאָר אין דער ס ו ב י ע ק ט י ו ע ר שטעלונג פון דעם אַרבעטנדיקן מענטש צו די צילן פון זיין אַרבעט. אויב ער ברענגט אַרויס אַ וועלכע עס איז שאַפונג, — אַלץ איינס, אַ „מאַטעריעלע" אָדער „אידעאַלע, — ווי אַ חיצו-ניותדיקן מיטל צו עפּעס אַן אַנדער זאַך, איז זי אַליין פון „חיצוניותדיקן נוצן" און געהער דעריבער צו דער ממשלה פון נויטווענדיקייט. ווערט זי אָבער אַרויסגעבראַכט צוליב דעם פּראָצעס פון אַרבעטן לשם שאַפן, דעמאָלט „טראָגט זי איר אייגענעם ציל אין זיך גופא" און מוז ממילא געהערן צו דער ממשלה פון פרייהייט.

לויט אָט דעם אויסטייטש וואָלט יעדער איינער געקאָנט זיך עקאָנאָמיש באַשעפטיקן אין זיין פרייער צייט מיט וו אָ ס ער וויל, ווייל ביי יעדער אַרבעט זיינער וואָלט ער געקאָנט פּרעטענדירן, אַז זי איז געבאָרן אין פרייהייט און ווערט אַרויסגעבראַכט לשם פרייהייט; אז ער גייט שיך נישט לשם זייער דרויסנלעכן נוצן, נאָר לשם דער הנאָה פון דער אַרבעט

*) זע צ. ב. אויך אין דעם דריטן באַנד „קאַפּיטאַל", מיט אַ פּאָר בלעט-לעך פאַר אונזער ציטאַט: „אַרבעט איז אַן אַלגעמיינער אויסדרוק און באַוייזונג פון לעבן".

גופא; און אויף אַזאַ אופן וואָלט אינגאַנצן אָפּגעווישט געוואָרן דער גרענעץ צווישן „נויטווענדיקייט" און „פרייהייט", ווייל אויך די לעצטע קאָן ווי די ערשטע אָנגעפילט ווערן מיט „מאַטעריעלער פּראָדוקציע". און עס ווערט אונז נישט געגעבן קיין אָנווייז, וואָס זאָל קלאָר באַשטימען, וועלכע מינים מאַטעריעלע פּראָדוקציע דאַרפן שטיין אונטער דער געזעל-שאַפטלעכער קאָנטראָל און וועלכע קאָנען איבערגעלאָזן ווערן צו דער פרייער טעטיקייט פון דעם יחיד.

דער רעזולטאַט פון אונזער איצטיקן אַנאַליז איז, אַז מיט די אָנגעגעבענע סימנים פון דרויסנלעכן נוצן און אינע-ווייניקסטן זעלבסטציל קאָנען מיר נישט ווייט איינפאָרן אין דער באַשטימונג פון קאַרל מאַרקס' בוי-פּלאַן פאַר דער צוקונפט. מיר ווייסן נאָר, אַז די מענטשלעכע טעטיקייטן דאַרפן איינגע-טיילט ווערן אין „נויטווענדיקע" און „פרייהייטלעכע", אַז די סאָציאַליסטישע קאָנטראָל נעמט אַרום נאָר די ערשטע. מיר ווייסן אָבער נישט, ווו עס זאָל געצויגן ווערן די שיידונגס-ליניע צווישן זיי.

כדי דאָס אויסצוגעפינען, לאָמיר דעריבער לאָזן אויף אַ ווײַלע פאַלן דעם פאַרפירערישן אָבער אומבאַשטימטן „ציל אין זיך גופא" און קאָנצענטרירן אונזער אויפמערקזאַמקייט אויף יענע גרונט-שטריכן מיט וועלכע קאַרל מאַרקס כאַראַקטע-ריזירט די ממשלה פון נויטווענדיקייט.

ראשית זעען מיר, אַז אין איר ווערט די אַרבעט געפּאָ-דערט „אונטער דעם צוואַנג פון נויטווענדיקייט און פון חיצוניותדיקן נוצן". מיר זעען ווייטער, אַז זי נעמט אַרום נישט אַלע מאַטעריעלע פּראָדוקציאָנס-פּראָצעסן, נאָר מער נישט ווי יענע, וואָס ליגן אין „דער ספערע פון מאַטעריעלער פּראָדוקציע אין דעם זין פון דעם וואָרט". מאַרקס קאַרגט דערביי נישט אין דער דערקלערונג, ווו מען זאָל זוכן אָט דעם „ענגערן זין". ער ווערט געגעבן דורך דער מענטשלעכער נויט, „זיך צו ראַנגלען

מיט דער נאַטור״ פאַר זיין עקזיסטענץ, „כּ די אויפצו·
האַלטן זיין לעבן און צו רעפּראָדו·
צירן עס״.

אויף דעם ערשטן בליק וואָלט מען געקאָנט מיינען, אַז מיר האָבן דאָ צו טאָן מיט דער פּראָדוקציע פון דעם אַזוי· גערופענעם עקזיסטענץ·מינימום. די געזעלשאַפט, ווי אַ גאַנצעס, ווי אַ פאַראיין פון גלייכבארעכטיקטע פּראָדו· צענטן, נעמט איבער אויף זיך די אָרגאַניזאַציע פון נאָר יענע אַרבעטן, וואָס זענען נויטיק, כּדי צו פאַרזיכערן יעדן איינעם אַ מינימום פון עקזיסטענץ·מיטלען, — שפּייז, קליידונג, וואוינונג, — וואָס זאָלן קאָנען אויפהאַלטן זיין לעבן און דאָס לעבן פון זייערע קינדער – אַ מינימום, וואָס קאָן ריין אָביעקטיוו אויסגערעכנט ווערן, אויף קווינט און שפּאַן, מיט די מעטאָדן פון דער מאָדערנער מעדיצינישער וויסנשאַפט.

קאַרל מאַרקס איז אָבער גאַנץ ווייט פון אַזאַ געדאַנק. שוין אין זיין אַנאַליז פון דער מאָדערנער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, דאָרטן, ווו ער האָט געדאַרפט אויספאָרשן דעם „ווערט״ פון יענער „מענטשלעכער אַרבעטס·קראַפט״, וואָס ווערט געקויפט אויפן מאַרק, האָט ער אַרויסגעבראַכט, אַז דער סכום פּראָדוקטן, וואָס זענען נויטיק אויף אויפצוהאַלטן דאָס לעבן פון דעם אַרבעטער און זיין פאַמיליע, קאָן נישט זיין אַ געגעבענער איינמאָל פאַר אַלעמאָל און קאָן נישט פיקסירט ווערן דורך אַ ריין·ביאָלאָגישער אויסרעכענונג. דער לעבנס· ניוואָ פון אַן אַרבעטער בייט זיך געשיכטלעך און איז אַ פּראָדוקט פון דער גאַנצער קולטורעלער אַנטוויקלונג פון דעם פאָלק. וואָס ביי איין פאָלק, אויף איין קולטור·שטופע, וואָלט באַטראַכט געוואָרן פאַר אַ לוקסוס, אַ זאַך, אָן וועל· כער מען קאָן אויסקומען, ווערט ביי אַן אַנדער פאָלק אָדער אויף אַ העכערער קולטור·שטופע ביי דעמזעלביקן פאָלק פאַררעכנט פאַר אַ לעבנס·נויטווענדיקייט, אָן וועלכער אַן אַרבעטנדיקער מענטש קאָן נישט אויסקומען. מיט

דער אַנטוויקלונג פון דער קולטור וואַקסן דעריבער דעם מענטשנס לעבנס-נויטן, „עס פאַרגרעסערן זיך זיינע הצטרכותן". רעכענען מיר אויס, אין וואָס אַ מענטש נויטיקט זיך, כדי אויפצוהאַלטן זיך און זיינע קינדער אויף אַ באַשטימטער מדרגה פון קולטורעלן לעבן, באַקומען מיר דעמאָלט אַ סכום און צונויפשטעל פון פּראָדוקטן און באַפרידיקונגען, וואָס שטייגט אַריבער דעם ריין-ביאָלאָגישן עקזיסטענץ-מינימום און קאָן אָנגערופן ווערן אַ „קולטור-מינימום". די באַשאַפונג פון אָט-דעם קולטור-מינימום איז לויט דעם זין פון מאַרקס׳ רייד די אויפגאַבע פון דער מאַטעריעלער פּראָדוקציע „אין דעם ענגערן זין פון דעם וואָרט"; זי ווערט פאַר דער געזעלשאַפט באמת דיקטירט דורך אַ „צוואַנג פון נויטווענדיקייט", ווייל אָן יענע פּראָדוקטן און באַפרידיקונגען קאָן מען — אויף דער געגעבענער קולטור-שטופע — נישט אויסקומען, און זי — יענע מאַטעריעלע פּראָדוקציע „אין ענגערן זין פון וואָרט"—איז אויך פאַר דער געזעלשאַפט געשטעמפּלט מיט דער כאַראַקטעריסטיק פון „חיצוניותדיקן נוצן", און נישט פון „אַ ציל אין זיך גופא". מעג איינער ווי פאַרליבט זיין אין דעם פּראָצעס פון נייען שיך, אָדער מעלקן אַ קו, — די מענטשלעכע געזעלשאַפט, „דער פאַרגעזעלשאַפטעטער מענטש" קאָן נישט זען אין דעם קיין פרייען זעלבסטציל. פאַר דער געזעלשאַפט זענען זיי נאָר מיטלען, ווי אויפצוהאַלטן דאָס לעבן פון אירע מיטגלידער אויף אַ געוויסער קולטורעלער הויך. דאָס מענטשלעכע לעבן גופא אָבער האָט זיין זין און באַטייט אין אַ העכערער זאַך, איידער אויפצוהאַלטן זיך אַליין און צו רעפּראָדוצירן זיך אַליין אין דעם קומענדיקן דור. דער זין און באַטייט פון לעבן באַשטייט, לויט מאַרקס, אין „יענער אַנטוויקלונג פון מענטשלעכער קראַפט, וואָס האָט איר אייגענעם ציל אין זיך גופא". קאַרל מאַרקס איז דאָ גאַנץ זיכער צו-קאַרג אין ווערטער און דערקלערונגען; אָבער דאָס איז ער אַלע מאָל, ווען אים קומט

אויס צו רעדן וועגן אַלגעמיין-טעאָרעטישע ענינים. תּמיד זוכט ער דערביי צו פאָרמולירן זיין געדאַנק אַזוי אַלגעמיין און אַבסטראַקט, אַז ער זאָל קאָנען אַרומנעמען אַלע דערלאָזבאַרע פעלן און פּירושים.

וועלכע מענטשלעכע קרעפטן עס זאָלן נישט זיין באַזונדערס טייער דעם מענטש,— די אַזוי-אָנגערופענע „מאַטעריעלע", אָדער די אַזוי-אָנגערופענע „אידעאַלע",—אויב זיין טעטיקייט ווענדט ער אָן, פּדי צו אַנטוויקלען זיי און נישט צוליב דעם מאַטעריעלן נוצן, וואָס ער קאָן ציען פון זיי, — טראָגט אַזאַ טעטיקייט „איר ציל אין זיך גופא", איז זי דער אויסדרוק פון דעם מענטשנס דראַנג צו „פרייהייט", וואָס איז, לויט שפּינאָזאַ, נישט קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר „די ווירקונג לויט דער אייגענער נאַטור". אָט די טעטיקייטן מוזן לויט מאַרקסן בלייבן פריי. דערצו מוז דער מענטש האָבן אַ סך פרייע צייט, — פריי פון דער דאָגת חיונה און פון דער ריין-מאַטעריעלער נויט. די אויפגאַבע פון דעם סאָציאַליזם באַשטייט דעריבער לויט מאַרקסן, נישט אין קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר אין דער באַשאַפונג פון אָט דער פרייער צייט פאַר יעדן איינעם.

צוליב אָט דעם צוועק ווערט פון אַלע מענטשלעכע טעטיקייטן אויך אין דער צוקונפטיקער געזעלשאַפט אַרויסגעטיילט אַ ממשלה פון נויטווענדיקייט, וואָס דאַרף יעדן איינעם פאַרזיכערן די באַפרידיקונג פון זיינע לעבנס-נויטן, כּדי ער זאָל קאָנען פריי שטרעבן צו דער פאַרווירקלעכונג פון זיינע לעבנס-ציל ן אין דער ממשלה פון פרייהייט. ס'איז אוממעגלעך אָנצוגעבן אין וועלכע אַרטן טעטיקייט דער מענטש זאָל זיי זוכן. דאָס מוז מען איבערלאָזן יעדן איינעם צו באַשטימען פאַר זיך אַליין. דעריבער קאָן קיינמאָל נישט באַשטימט ווערן, וואָס עס זאָל געהערן צו דער ממשלה פון פרייהייט. דערפאַר קאָן אָבער אַלע מאָל באַשטימט ווערן, וואָס עס מוז געהערן צו דער ממשלה פון נויטווענדיקייט. די געזעלשאַפט דאַרף נאָר אויסרעכענען אין וואָס עס באַשטייען

אירע אַלגעמיין-מענטשלעכע נויטן אויף יענער קולטורעלער שטופע, אויף וועלכער זי געפינט זיך.

די ממשלה פון דער נויטווענדיקייט פאַלט דעריבער צונויף מיט דער ממשלה פון דעם ק ו ל ט ו ר - מ י נ י מ ו ם. מיר זאָגן בפירוש: פון דעם קולטור-מינימום און נישט דעם קולטור-מאַקסימום, ווייל מען דאַרף זען בכל הכּוחות די געצוווּנגענע אַרבעט זאָל פאַרנעמען וואָס ו ו י י נ י ק ע ר צייט, כּדי עס זאָל בלייבן וואָס מ ע ר פ ר י י ע צ י י ט פאַר דער „ממשלה פון פרייהייט", פאַר יענע פרייע באַשעפטיקונגען, וואָס ווערן פון קיינעם נישט רעגולירט.

געוויס ווייס קאַרל מאַרקס זייער גוט, אַז די „מאַטעריעלע פראָדוקציע אין ענגערן זין פון וואָרט", וואָס ווערט געפאָדערט „אונטער דעם צוואַנג פון נויטווענדיקייט און חיצוניותדיקן נוצן", — אַז די ממשלה פון נויטווענדיקייט קאָן נישט האָבן קיין פעסטע, אויף אייביק באַשטימטע גרענעצן. אַ סך זאַכן, וואָס ווערן אין אַ פריערדיקן פעריאָד באַטראַכט ווי אַ לוקסוס, ווערן אויף אַ העכערער קולטור-שטופע אָנגעזען ווי אַ לעבנס-נויט. מיט דער אַנטוויקלונג פון דעם מענטש „שפּרייט זיך אויס די ממשלה פון נאַטירלעכער נויטווענדיקייט, ווייל עס פאַרגרעסערן זיך זיינע הצטרכותן". אָבער דאָס הייסט נישט, אַז אין דערזועלביקער פּראָפּאָרציע דאַרף אויך פאַרגרעסערט ווערן דער סכום פון דער נויטווענדיקער אַרבעט, פאַרקלענערט ווערן דער סכום פון דער פרייער צייט און ממילא אויך — דער פאַרנעם פון דער ממשלה פון פרייהייט. מיט דער אַנטוויקלונג פון דער קולטור פאַרגרעסערן זיך נישט נאָר די באַדערפעענישן, נאָר אויך די פּראָדוקטיוו-כּוחות, און מיט זייער וווּקס קאָן די געזעלשאַפטלעך-נויטווענדיקע מאַטעריעלע אַרבעט, אין וועלכער אַלע מוזן זיך באַטייליקן און וואָס מוז שטיין אונטער דער געזעלשאַפטלעכער קאָנטראָל, נישט נאָר נישט פאַרגרעסערט ווערן, נאָר אויך נאָך איינגעשרומפּט ווערן. כּדי אויף אַזאַ אופן געווינען אַלץ מער צייט סיי פאַר יענער

מאַטעריעלער פּראָדוקציע, וואָס שפּרייזט אַריבער דעם „ענגערן זין פון דעם וואָרט״, סיי פאַר יענע ריין-אידעאַלע באַשעפטיקונגען, וואָס פון זיי באַשטייט דעם מענטשס טעטיקייט אין דער ממשלה פון פרייהייט.

אָבער צוליב וואָס אָט דער גאַנצער יאָך? צוליב וואָס די געזעלשאַפטלעכע קאָנטראָל אין עקאָנאָמישע ענינים בכלל? פאַרוואָס נישט זען, אַז דער גאַנצער סכום פון מענטשלעכע טעטיקייטן, — מאַטעריעלע ווי אידעאַלע, — זאָלן זיך קאָנען אָפּשפּילן אין אַ ריין-פרייהייטלעכער ספערע? פאַרוואָס נישט גלויבן דער בורזשואַזער עקאָנאָמישער וויסנשאַפט, אַז די בעסטע און ראַציאָנאַלסטע זאַך אין דעם עקאָנאָמישן לעבן איז איבערלאָזן אים אינגאַנצן צו דעם פרייען שפּיל פון עקאָנאָמישע קרעפטן און שייכותן? אויך אויף דער שאלה זוכט אונזער טעקסט צו געבן דעם קורצסטן און פּינקטלעכסטן ענטפער.

די *איצטיקע* „פרייהייט״ איז נאָר אַ פלומרשטדיקע, אַן אילוזיאָנערע. נישט דער מענטש באַהערשט איצטער די עקאָנאָמישע אומשטענדן, נאָר די אומשטענדן באַהערשן איצטער דעם מענטש, ווי אַ בלינדע מאַכט. די גאַנצע שאַרפקייט און טיפקייט פון זיין טעאָרעטישן אַנאַליז האָט מאַרקס אָנגעווענדעט אין זיינע אַרגומענטאַלע וויסנשאַפטלעכע ווערק, כּדי אַרויסצוברענגען אויף קלאָר, פונוואַנען עס נעמט זיך די „בלינדע מאַכט״ אין דעם עקאָנאָמישן לעבן און אין וואָס עס באַשטייט איר ווירקונג.

די וויכטיקסטע און גרעסטע אויפטואונג פון דער מאַרקסיסטישער וויסנשאַפט באַשטייט אָבער אין דעם באַווייז, אַז די בלינדע עקאָנאָמישע מאַכט, וואָס באַהערשט איצטער דאָס גאַנצע עקאָנאָמישע לעבן, נעמט זיך פון איין-איינציקן מקור: פון דעם פאַקט, אין וועלכן אַלע בורזשואַזע עקאָנאָמיסטן זעען דעם טריאומף פון מענטשלעכער פרייהייט און דעם באַזיץ פאַר דער פּראָגרעסיווער אַנטוויקלונג פון דער מענטשהייט. מיר מיינען דאָ דעם פאַקט, וואָס די „מאַטעריעלע פּראָדוקציע אין דעם

ענגערן זין פון דעם וואָרט" האָט איר נאָענטסטן ציל צו באַשאַפן ס ח ו ר ו ת פ אַ ר ן מ אַ ר ק. און דאָס ווידער איז אַרויסגעוואַקסן פון דעם פאַקט, וואָס דער גאַנצער פּראָצעס פון אַרויסברענגען די נויטווענדיקע לעבנס-מיטלען, איז נאָך דעם פאַנאַנדערפאַל פון דעם פּרימיטיוון קאָמוניזם — צעשפּאָלטן געוואָרן אין א יי נ צ ל נ ע באַלעבאַטישקייטן, מיט פּריוואַט-אייגנטום אויף די מיטלען און די געצייג פון דער פּראָדוקציע.

אָט דער פאַקט האָט דאָס געפירט דערצו, וואָס מען האָט גענומען פּראָדוצירן נישט צוליב דעם אוממיטלבאַרן פאַרברויך, נ אָ ר צ ו ל י ב ד ע ם פ אַ ר ק ו י ף. כמעט יעדער פּאַרבּרויך-אַרטיקל מוז פריער מגולגל ווערן אין אַ שטיקל ס ח ו ר ה אויפן מאַרק, איידער ער קאָן אַריינגיין אין דער ספערע פון אינדיווידועלן קאָנסום. די אַרבעט פאַרן מאַרק האָט אָבער אַריינגעבראַכט אַ כאַאָס אין דער פּראָדוקציע. עס איז אויסגעוואַקסן ד י פ ר יי ע ק אָ נ ק ו ר ע נ ץ צווישן די פּראָדוצענטן. מען פּראָדוצירט נישט דאָס און נישט אַזוי פיל, וואָס און וויפל די גאַנצע געזעלשאַפט האָט נויטיק פאַר אַ געזונטן לעבן, נאָר דאָס און אַזויפיל, וואָס און וויפל יעדער איינער האָפט צו פאַרקויפן אויפן מאַרק. דערמיט זענען געעפנט געוואָרן טיר און טויער פאַר אַלערליי עקאָנאָמישע ק ר י ז י ס ן, אין וועלכע די שוואַכערע פאַרלירן זייער עקאָנאָמישע עקזיסטענץ און די שטאַרקערע קאָנצענטרירן אין זייערע הענט אַלץ מער און מער פון דעם געזעלשאַפטלעכן רייכטום.

דער כאַאָס, די קאָנקורענץ און די קריזיסן, — אָט די דריי קינדער פון דער ס ח ו ר ה - ו ו י ר ט ש אַ פ ט, — האָבן געמוזט פירן דערצו, אַז דער אַרבעטנדיקער מענטש זאָל אָפּגעריסן ווערן פון זיינע נאַטירלעכע אַרבעטס-באַדינגונגען, — פון דעם רוי-שטאָף און די געצייג, — דער עיקר, אַז דער פויער, וואָס איז געווען די אומגעהייער-גרעסטע מאַיאָריטעט פון דער באַפעלקערונג, זאָל פאַרלירן זיין לאַנד און ווערן אַ באַזיצלאָזער פּראָלעטאַריער. אויף אַזאַ אופן איז פון דער

סחורה-ווירטשאַפט אַרויסגעוואַקסן די איצטיקע קאַפּיטאַליסטישע באַלעבאַטישקייט, וואָס איז געבויט אויף דעם פונדאַמענט פון לוין-אַרבעט, ד. ה., אויף דעם גרונט-פּרינציפּ, אַז אויך די מענטשלעכע אַרבעטס-קראַפט (נישט די מענטשלעכע אַרבעט) — און דערמיט אויך דער גאַנצער מענטש — איז אַ סחורה אויפן מאַרק ווי אַלע אַנדערע סחורות, וואָס איז אונטערגעוואָרפן אונטער דיזעלביקע געזעצן פון ווערט-מעסטונג, ווי אַלע אַנדערע סחורות, און וואָס קאָן אויך אַרויסגעשליידערט ווערן פון מאַרק, — אין די צייטן פון אַ קריזיס, —פּונקט ווי זיי.

די איצטיקע עקאָנאָמישע „פרייהייט" איז דעריבער אין תוך אַריין אַ פאַרשקלאַפונג צו בלינד-ווירקנדיקע ריין-עקאָנאָמישע קרעפטן, וואָס מוזן פירן צו נאָך אַ שאַרפערן אָפּרייסן דעם אַרבעטער פון זיינע פּראָדוקציע-באַדינגונגען, צו נאָך אַ שרעקלעכערער פאַרעלענדונג פון די מאַסן, צו נאָך העפטיקערע קריזיסן, אין וועלכע קאָלאָסאַלע סכומען פון מענטשלעכער ענערגיע גייען אינגאַנצן לאיבוד; צו אַ נאָך אַ גרעסערער קאָנצענטרירונג פון רייכטימער אין ווייניקע הענט; צו נאָך ערגערע פאַרשווענדונגען פון מענטשלעכער ענערגיע אין דער פאָרם פון רעקלאַמע, האַנדלס-אַגענטן און פאַרמיטלערטום, — ועל כולם צו נאָך אַ טיפערע געפאַלנקייט פון דער מענטשלעכער השיבות, ווייל כמעט יעדע מענטשלעכע אייגנשאַפט און שאַפונגס-קראַפט ווערט דערביי פאַרוואַנדלט אין אַ סחורה, אין אַ מקח-וממכר אַרטיקל פאַרן מאַרק.

אָט דאָס איז דער הויפּט-רעזולטאַט, צו וועלכן קאַרל מאַרקס איז געקומען אין זיין טעאָרעטישער אונטערזוכונג פון דעם עקאָנאָמישן פּראָצעס. ער האָט דעריבער נישט געקאָנט מסכים זיין מיט פּרודאָנס צוקונפטס-אידעאַל: ווידער פאַראייניקן די אַרבעטער מיט די אַרבעטס-מיטלען-און-געצייג, אַסאָציאירן זיי אין פרייע קאָאָפּעראַטיוון, אָבער דערביי לאָזן אומ-

באַרירט דעם ה ו י פּ ט - וו אָ ר צ ל, פון וועלכן עס איז אויס געוואַקסן דער קאַפּיטאַליזם: די פּראָדוקציע פון ס ח ו ר ו ת פאַרן מאַרק. קוים ווערט ד אָ ס נישט אָפּגעשאַפט, מוזן אפילו די טרייסטע און ערלעכסטע קאָאָפּעראַטיוון, אַ דאַנק דער בלינדער מאַכט, וואָס באַהערשט דעם מאַרק, ווידער פירן צו דעם אויפבוי פון אַ קאַפּיטאַליסטישער סיסטעם (ווי מיר האָבן דאָס דערקלערט אין איינעם פון אונזערע פריערדיקע אַרטיקלען).

אָט פאַרוואָס קאַרל מאַרקס איז פון אַ פּרודאָניסטישן סאָציאַליסט געוואָרן אַ קאָמוניסט, פאַר וועמען די הויפּט-זאַך איז — די אָפּשאַפונג פון דעם ה אַ נ ד ל, פון דעם מקח-וממכּר פון דעם מאַרק מיט זיינע סחורות. ב ל י י ב ט קאַרל מאַרקס אַ קאָמוניסט אין דעמזעלביקן זין ווי דער אַלטער קאָמוניזם פון אַ לואי בלאַן, אָדער אַ קאַבע? פאַרלאַנגט ער, אַז מען זאָל אַ ל ע מענטשלעכע טעטיקייטן דערקלערן פאַר געזעלשאַפטלעכע פונקציעס, וואָס שטייען אונטער דער קאָנטראָל פון דער געזעלשאַפט? פאַר דער ווייטער-ווייטער צוקונפט — יאָ. מיר האָבן שוין געזען, אַז לויט אים. מוז די געזעלשאַפט דערגרייכן אין איר אַנטוויקלונג אַזאַ שטופע, ווו יעדער איינער וועט געבן דער געזעלשאַפט וואָס ער ק אָ ן און נעמען פון איר וואָס ער ד אַ ר ף. דאָס זעצט פאָראויס אַ ריין-קאָמוניסטישע באַלעבאַטישקייט, ווו יעדער פּראָדוצירטער אַרטיקל געהער פריער דער גאַנצער קאָמוניסטישער געזעלשאַפט און ערשט פון איר ווערט ער אַריבערגענומען אין דעם אינדיווידואַל-באַזיץ פאַר דעם איינצל-פאַרברויך, לויט איינעמס באַדאַרף.

אָבער פאָדערט דען מאַרקס, מען זאָל אַזאַ געזעלשאַפטס-פאָרם איינפירן גלייך נאָך דער סאָציאַלער רעוואָלוציע? פריער האָט זיך דאָס געקאָנט ד ו כ ט ן אַזוי. דער אַנאַליז אָבער פון אונזער ציטאַט באַווייזט, אַז ער איז געווען גאַנץ ווייט דערפון. ער פאַרלאַנגט נ י ש ט, אַז דער קאָמוניזם, מיט זיין פולאַנמעסיק-געפירטער צענטראַליזירטער באַלעבאַטישקייט, זאָל אַרומנעמען אַ ל ע אַרטן פון דער מענטשלעכער טעטיקייט. ער פאָדערט,

אַז די פּלאַנמעסיק־געפירטע געזעלשאַפטלעכע באַלעבאַטישקייט זאָל אַריינגעפירט ווערן נאָר אין אַזאַ מאָס, אויף וויפל דאָס איז נויטיק צו באַפרייען זיך פון דער איצטיקער שקלאַפעריי, און וויפל דאָס איז נויטיק צו מאַכן אַ תל פון דער „בלינדער מאַכט". און דאָס קאָן דערגרייכט ווערן, ווען די געזעלשאַפטלעכע קאָנטראָל ווערט אַריינגעפירט אין דער ספערע פון „נויטווענדיקייט", „פון מאַטעריעלער פּראָדוקציע אין דעם ענגערן זין פון דעם וואָרט", ד. ה. ווי מיר האָבן אויבן געזען, אין יענער ספערע, וואָס דאַרף באַזאָרגן יעדן איינעם מיט אַ „קולטור־מינימום": וואָס דאַרף אין אונזערע צייטן געבן יעדן איינעם גענוג שפּייז, קליידונג, וווינונג, מעדיצינישע הילף און אַ געוויסן גראַד בילדונג.

און אינדעראמתן. קוים איז דערגרייכט אַזאַ עקאָנאָמישע מצב, אַז יעדער איינער איז באַפרייט פון דאגות־חיונה פאַר זיך און זיינע קינדער, — אַ דאַנק דער פּלאַנמעסיק־אָרגאַניזירטער אַרבעט אין דער ספערע פון נויטווענדיקייט, — אַזוי מוז די פאַרשקלאַפנדיקע ווירקונג פון דער „בלינדער מאַכט", ד. ה. פון דעם סחורה־מאַרק מיט זיינע אינעווייניקסטע עקאָנאָמישע געזעצן, אינגאַנצן פאַרשווינדן. און וואָס פאַר אַ סאָציאַלע פאָרמען עס זאָלן נישט פאַרקומען די „פרייע" מענטשלעכע טעטיקייטן אין דער ממשלה פון פרייהייט, — אין איינצלווירטשאַפטלעכע, פּראָדוקטיוו־שותפותדיקע, אָדער אַפילו ריין־קאַפּיטאַליסטישע, אויף דעם באַזיס פון לוין־אַרבעט — קאָנען נישט געמאָלט זיין יענע דערשיינונגען, וואָס וואַקסן אַרויס פון אַ קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, אָדער וואָס מוזן סוף־כל־סוף אַרויסוואַקסן אין אַ סיסטעם פון פרייע איינצל־קאָאָפּעראַטיוון. וויבאַלד דער אַרבעטנדיקער מענטש איז שוין מער נישט געצוווּנגען צו פאַרקויפן זיין אַרבעטס־קראַפט, — ווייל אין אַ חשובן קולטור־מינימום איז ער פאַרזיכערט דורך זיין אַרבעט און „דער ממשלה פון נויטווענדיקייט", — קאָן קיין קריזיס נישט אַוועקשטעלן אין געפאַר זיין עקאָנאָמי־

שע עקזיסטענץ; קאָן קיין פאַראייניקונג פון כל הקאַפּיטאַליסטן שבעולם נישט אַרויפוואַרפן אויף אים זייער עקאָנאָמישע איבערהערשאַפט. אויב אַ קאַפּיטאַליסט זאָל דעמאָלט פאָרט געפינען מענטשן, וואָס ווילן אַרבעטן פאַר אים פאַר אַ געוויסן לוין, קאָן דאָס געמאָלט זיין נאָר דעמאָלט, ווען זיי ווייסן איינזען, אַז די אַרבעט גופא אָדער איר פּראָדוקטן קאָנען זיי געבן עפּעס אַזוינס, וואָס זיי אַליין, מיט זייערע אייגענע כוחות, אָן דער הילף פון דעם קאַפּיטאַליסט, וואָלטן דאָס נישט געקאָנט אַרויסברענגען. דעם אמת גערעדט, קאָנען מיר זיך נישט פאָרשטעלן קיין אַנדער קאָנקרעטן פאַל פון אַזאַ מין, ווי נאָר אײנם פאַל, ווען דער „קאַפּיטאַליסט" איז אַ דערפינדער פון אַ נייעם „חידוש" און נויטיקט זיך אין אַרבעטער אויף צו פאַרווירקלעכן זיין דערפינדונג אין לעבן. אָבער אויך דעמאָלט לייגט זיך עס נישט אויפן שכל, אַז די אַרבעטער, וואָס זענען שוין פריי נישט נאָר יורידיש, ווי איצטער, נאָר אויך עקאָנאָמיש, זאָלן וועלן אַריינטרעטן אין אַ לוין-אָפּמאַך מיט אַ קאַפּיטאַליסט, און נישט בעסער פאָרשלאָגן, זיי זאָלן אינאיינעם מיט אים גרינדן אַ קאָאָפּעראַטיוו. אָבער אָנגענומען, אַז זיי גייען אַריין אין אַזאַ לוין־אָפּמאַך: קאָן דער אָפּמאַך זיי קיינמאָל נישט פאַרשקלאַפן. ווייל זיי קאָנען שטעלן יענע לוין-באַדינגונגען, וועלכע זיי לויבט זיך באמת, און זיי קאָנען אַלע ווײַלע אַרויס פון דעם אָפּמאַך, ווי נאָר דאָס זאָל זיי אויפהערן זיך צו לוינען. פון אַזאַ לוין-אַרבעט קאָן נישט אַרויסוואַקסן נישט קיין פאַרעלענדונג פון די מאַסן, נישט קיין שקלאַפישע אונטערטעניקייט, ווייל אַ חשוב מענטשלעך לעבן איז זיי סיי-ווי-סיי געזיכערט אין דער ממשלה פון נויטוועגדיקייט.

און אויב אַלע עקאָנאָמישע טעטיקייטן אין דער פריי-הייטס-ספערע זאָלן פאָרקומען אין די פאָרמען פון פּרודאָניסטישע פרייע זעלבשטענדיקע קאָאָפּעראַטיוון — און עס לייגט זיך אויפן שכל, אַז דאָס וועט — מיט ווייניק אויסנאַמען —

זיין דער הערשנדיקער פאַל, — זענען דעמאָלט אויך די קאָאָ־פעראַטיוון פאַרזיכערט פון דער צעשטערנדיקער ווירקונג פון דער „בלינדער מאַכט", פון דעם קאָנקורענץ־קאַמף אויף דעם מאַרק, וואָס טרייבט זיי איצטער צום אונטערגאַנג אָדער פאַר־וואַנדלט זיי אין קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעמונגען. אין די צייטן פון אַ שטורעם אויף דעם ים פון דעם וועלט־מאַרק קאָ־נען געוויס די שיפן פון אַ קאָאָפּעראַטיוו אונטערגיין, אָבער די אַרבעטער, וואָס בילדן אים, בלייבן גאַנץ אין דעם זיכערן האַפן פון דעם געזיכערטן קולטור־מינימום.

קוים איז אָפּגעשאַפט די הונגער־בייטש, קוים הענגט נישט מער איבער קיינעמס נאַקן דער דאַמאָקל־שווערד פון דאגות־היונה און עקאָנאָמישער אומזיכערקייט אין דער צו־קונפט, קאָן קיין מאַכט קיינעם נישט צווינגען צו אַרבעטן, ווען מען וויל נישט, אָדער אויף באַדינגונגען, וואָס באַפרידיקן נישט. אַ דאַנק אָט דעם פשוטן אומשטאַנד אַליין מוזן סוף־כל־סוף פאַרשווינדן פון דער געזעלשאַפט אַלערליי פאָרמען פון דער מענטשלעכער עקספּלואַטאַציע און פון אומגערעכטיקייט; ווייל מיט דער פאַרזיכערונג פון אַ קולטור־מינימום פאַר יעדן איינעם איז שוין נישטאָ מער קיין „בלינדע מאַכט", וואָס זאָל ווע מען עס איז קאָנען צווינגען אַריינצוטאָן זיין קאָפּ אין אַ וועלכן עס איז יאָך, אייבוויליקן צו אַן אָפּמאַך, וועלכן ער באַטראַכט פאַר אומגערעכט.

מיר, סאָציאַליסטן, האָבן גענוג גרונט אָנצונעמען, אַז פריער אָדער שפּעטער וועט די „ממשלה פון פרייהייט" זיך אַליין אָרגאַניזירן אין פרייהייטלעכע קאָמונעס, וואָס וועלן פאַרווירקלעכן אין לעבן דעם אידעאַל פון פולער ברידערלעכקייט אין עקאָנאָמישן לעבן, ווו קיינער רעכנט זיך נישט מיט דעם פּרינציפּ „פון מיר אַ פיצל, דיר אַ פיצל" און „חס־וחלילה, נעם נישט קיין גרעסערן לע־קאַכל פון מיינעם"; נאָר ווו יעדער אַרבעט וואָס, ווען און וויפל ער וויל און נעמט אויך וואָס, ווען און וויפל ער וויל,

ווייל דאָס קאָמוניסטישע לעבן וועט שוין אויסאַרבעטן די פּאַסיקע אינסטינקטן און געוווינהייטן, אַז קיינער זאָל נישט וועלן באַאוולען דעם אַנדערן. אָבער ערשט ווען אָט די העכערע, מאָראַליש-קאָמוניסטישע אינסטינקטן וועלן זיך איינשטעלן אין דער מענטשלעכער נאַטור, וועט מען קאָנען אינגאַנצן אָפּשאַפן די גרענעץ צווישן „נויטווענדיקייט" און „פרייהייט", ווייל אויך די נויטווענדיקע אַרבעטן וועט מען קאָנען אַריבערנעמען אין דער ממשלה פון פרייהייט.

ביז צו דעם — און בפרט אין דעם אָנהויב פון אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע און אין די ערשטע צייטן פון אַ סאָציאַליסטישן לעבן, מוז מען קודם-כל האָבן אין זינען גראָד אָט די גרענעץ. די זיגרייכע סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, — פון וועמען זי זאָל נישט באַשטיין, — טאָר נישט אָנהויבן מיט אַ בלינדער נאַציאָנאַליזירונג פון אַלץ, אָדער מיט אַ בלינדער צעשטערונג פון דעם איצטיקן עקאָנאָמישן לעבנס-רעזשים, ווי דאָס האָט געטאָן דער רוסישער קאָמוניזם. איר הויפּט-אויפגאַבע דאַרף זיין: נאַציאָנאַליזירן נאָר דאָס און נאָר אויף אַזוי פיל, אויף וויפל דאָס איז נויטיק, כדי צו קאָנען אָרגאַניזירן די ממשלה פון נויטווענדיקייט, די פאַרזאָרגונג פון יעדן איינעם מיט שפּייז, קליידונג, וווינונג, מעדיציניש הילף און עלעמענטאַרע בילדונג. אין אַלע אַנדערע עקאָנאָמישע פּראָצעסן, וואָס טרעטן אַריבער אָט די גרענעץ, האָט די זיגרייכע רעוואָלוציע נישט וואָס אַריינצומישן זיך. קוים פירט זי דורך, אַז די הונגער-בייטש איז אָפּגעשאַפט, אַז יעדער, אַרבעטנדיקער מענטש — און יעדער מענטש מוז אַרבעטן אַ געוויסע צייט אין דער ממשלה פון נויטווענדיקייט — זאָל קאָנען עקאָנאָמיש פריי אָטעמען, אַזוי קאָן זי איבערלאָזן דעם גאַנצן עקאָנאָמישן פּראָצעס פאַר דער פרייער שפּיל פון די באַפרייטע מענטשלעכע ווילנס.

ווי זאָל אָבער אָרגאַניזירט זיין די ממשלה פון נויט-

װענדיקײט, די ספערע פון דער געצװוּנגענער מענטשלעכער אַרבעט?

אין אײנצלנע אָרגאַניזאַציע-דעטאַלן לאָזט זיך דאָ מאַרקס ניט אַרײַן. עס איז פאַר אים גענוג, װען ער שטעלט אַװעק די גרונט-פאָדערונגען, אַז די אָרגאַניזאַציע פון דער סאָציאַליסטישער צװאַנגס-אַרבעט זאָל קאָסטן װאָס װײניקער געזעלשאַפטלעכע ענערגיע, אַז אירע אַרבעטס-באַדינגונגען זאָלן ניט גײן להיפך צו דער מענטשלעכער נאַטור און זאָלן זײַן „אין בעסטן אײנקלאַנג מיט איר חשיבות".

דאָס איז, באמת גערעדט, אַביסל קאַרגלעך, אָבער דערפאַר זענען די צװײ לעצטע באַדינגונגען פון אַן אומגעהײַער װיכטיקן באַטײַט פאַר דעם גײַסט, װאָס באַהערשט מאַרקס׳ בוי-פּלאַן; אפשר אויך פאַר דעם גײַסט, װאָס באַלעבט זײַן גאַנצע, כלומרשט „מאַטעריאַליסטישע", סאָציאַל-פילאָזאָפיע.

קאַרל מאַרקס רעדט דאָ גאַנץ קלאָר װעגן דעם „מענטשן" און דער „מענטשלעכער נאַטור", און אין אַ זין, װאָס איז ניט גאָר געװײנטלעך אין דער געװײנטלעכער מאַרקסיסטישער ליטעראַטור. זי, די מענטשלעכע נאַטור, דאַרף דאָך „מאַטעריאַליסטיש" באַטראַכט װערן, װי אַ פּראָדוקט פון געװיסע עקאָנאָמישע אומשטענדן. זי װערט געפאָרמט פון זײ און גײט-נאָך נאָך זײ, כמעט װי אַ שאָטן נאָך אַ װירקלעכקײט. דאָ אָבער װערט זי גענומען אידעאַליסטיש: װי אַ פאָרם, לויט װעלכער און דורך װעלכער ס׳דאַרפן מאָדעלירט װערן די נײַע עקאָנאָמישע אומשטענדן. און — מערקט אײַך: דאָ װערט גערעדט װעגן דער מענטשלעכער נאַטור און ניט װעגן דער „פּראָלעטאַרישער", װי מען װאָלט דאָס געקאָנט דערװאַרטן פון יענע פירושים אויפן מאַרקסיזם, װאָס לערנען, אַז די סאָציאַלע רעװאָלוציע דאַרף דורכגעפירט װערן פון דעם פּראָלעטאַריאַט און אַז דער סאָציאַליזם דאַרף געבויט װערן „כדמותו וכצלמו", לויט זײַן, דעם פּראָלעטאַריאַטס, פורעם און געשטאַלט.

און נאָך בולטער וואַרפט זיך דאָ אין די אויגן דער אידעאַליסטישער כאַראַקטער פון דעם גאַנצן, ווען מען דערמאָנט זיך אָן דער פאָדערונג, אַז די אַרבעטס־באַדינגונגען אין דער ממשלה פון נויטווענדיקייט דאַרפן שטיין אין איינקלאַנג מיט דער חשיבות פון דער מענטשלעכער נאַטור. מערקט אייך ווידער: מיט דער אַלגעמיין־מענטשלעכער „חשיבות", נישט מיט דער „פּראָלעטאַרישער". אָבער ווי שטימט דאָס מיט דעם געוויינלעכן בליק אויף דער מאַטעריאַליסטישער פילאָזאָפיע פון דעם מאַרקסיזם? וואָס איז דען אַזוינס חשיבות?

איז דאָס נישט אַ סוביעקטיווע אָפּשאַצונג, געבאָרן אין דעם מענטשנס געדאַנק? איז דאָס נישט אַ מאָמענט פון דעם מענטשלעכן סוביעקטיוון, אידעאַלן באַוווסטזיין? און איז דען נישט יעדער אידעאַלער באַוווסטזיין אַ פּראָדוקט און אַ שאָטן פון דעם אָביעקטיוון מאַטעריעלן „זיין"? ווי קאָן דען דאָס מאַטעריעלע זיין — און נאָך אַזאַ מאַטעריעלער זיין, וואָס נעמט אַריין אין זיך די „מאַטעריעלע פּראָדוקציע אין דעם ענגערן זין פון וואָרט", — געפורעמט ווערן לויט אַ סוביעקטיוון, אידעאַלן באַוווסטזיין? און אויב אַזאַ זאַך איז מעגלעך בכלל, היינט וו ליגט דער חטא פון די „אוטאָפּיסטן", וואָס האָבן געפאָדערט, מען זאָל שוין איצטער פורעמען די עקאָנאָמישע ווירקלעכקייט, דאָס „מאַטעריעלע זיין", לויט די פאָדערונגען פון זייער סוביעקטיוון אידעאַלן באַוווסטזיין? מיר דוכט, אַז אָט די אַלע פראַגן קאָנען פאַרענטפערט ווערן, ווען מען נעמט אָן, אַז דער אמתער זין פון דער מאַרקסיסטישער סאָציאַל־פילאָזאָפיע איז אַ היפּש ביסל פאַרשיידן פון יענעם בילד, וועלכן אירע ביז איצטיקע מפרשים האָבן אַרויסגעבראַכט.

מיר האָבן גענוג טעמים אָנצונעמען, אַז די זינד פון די סוביעקטיווע „אוטאָפּיסטן" איז, לויט מאַרקס, באַשטאַנען נאָר אין דעם, וואָס זיי האָבן דאָס געוואָלט טאָן איצטער, אין דעם סאַמע ברען פון דער סטיכישער בלינדער נויטווענ-

דיקייט, וואָס רייסט אַלץ מיט זיך אין אַ נישט איינצוהאַלטנדיקן שטראָם און האָבן נישט געוואָלט וואַרטן, ביז דער שטראָם גופא וועט, ווי אַ וואַסערפאַל, מאַכן „אַ שפרונג פון נויטווענדיקייט אין פרייהייט“? מיר האָבן גענוג טעמים אָנצונעמען, אַז אָט דער פראַקטישער שפרונג, וועגן וועלכן ענגעלס רעדט, איז אויך אַ טעאָרעטישער שפרונג פון מאַטעריאַליזם אין אידעאַליזם אַריין; אַז אויך דער גאַנצער „היסטאָרישער מאַטעריאַליזם“ איז נישט קיין געשיכטס-פילאָזאָפישער אמת פאַראַלעצייטן און דורות, ווי דאָס ווערט אויסגעטייטשט פון כמעט אַלע מאַרקסיסטישע מפרשים (אָבער נישט פאָרשער), נאָר אַ פאָרמול בלויז פאַר יענעם פעריאָד אין דער מענטשלעכער געשיכטע, וואָס שטייט אונטער דער ווירקונג פון דער „בלינדער מאַכט“; אַז אויך די עקאָנאָמיק הערט אויף צו זיין דער אַלץ-באַהערשנדיקער פאַקטאָר אין דער געשיכטע, ווי באַר עס ווערט אָפּגעשאַפט די השפעה פון דער „בלינדער מאַכט“ און דער מענטש הויבט אָן צו צופאַסן די ווירקלעכקייט צו זיין נאַטור און צו זיין חשיבות, אָנשטאָט וואָס ביידע זאָלן צוגעפאַסט ווערן צו דער ווירקלעכקייט. דערויף האָט אפשר אויך ענגעלס מרמז געווען, ווען ער האָט אין דער „הייליקער פאַמיליע“ פלוצלונג אַ זאָג געטאָן, אַז די גאַנצע געשיכטע ביז צו דעם סאָציאַליזם איז די געשיכטע פון דעם, ווי אַזוי דער מענטש ווערט ביסלעכווייז אַ מענטש, און ווען מאַרקס האָט אין אַ סך אַ שפּעטערער שריפט*) אויך אַזוי פאַרבייגייענדיק געלאָזט פאַלן די באַמערקונג, אַז מיט דער סאָציאַלער רעוואָלוציע פאַרענדיקט זיך די „פאָרגעשיכטע פון דער מענטשהייט“. דאָס, וואָס מען רופט געוויינלעך „די מאַרקסיסטישע געשיכטס-פילאָזאָפיע“ איז אין די אויגן פון אירע מחברים גופא נישט קיין געשיכטס-פילאָזאָפיע, נאָר אַ פי-

*) אין דעם בארימטן פאָרוואָרט צו דעם ווערק: „צור קריטיק דער פּאָליטישען עקאָנאָמיע“.

לאָזאָפיע פון דער „פאַרגעשיכטע", פון דעם אַריינפיר אין איר, ווייל די מענטשלעכע געשיכטע דאַרף זיך ערשט אָנהויבן אחר החג הבע"ל...

דאָס זענען אַלץ פראַגן, וואָס האָבן זייער אַ וויכטיקן באַטייט פאַר דעם ריכטיקן פאַרשטיין פון קאַרל מאַרקס' גאַנצער סיסטעם, אָבער פאַר אונזער ספּעציעלן ענין קאָן מען זיי לאָזן אָן אַ זייט. פאַר אונז איז וויכטיק צו געדענקען, אַז לויט קאַרל מאַרקס, וועלן מיר בעת דער סאָציאַלער רעוואָלוציע זיך דאַרפן רעכענען נישט מיט „פּראָלעטאַרישקייט", נאָר מיט מענטשלעכקייט, און נישט מיט דעם „עבדיה בהפקירא", וואָס קאָן געטאָן ווערן אין דעם נאָמען פון דעם פּראָלעטאַריאַט, — ווי דאָס איז געשען אין דער רוסישער קאָמוניסטישער רעוואָלוציע, — נאָר מיט יענע גרויסע פליכטן, וואָס וואַקסן אַרויס פון מענטשלעכקייט און מענטשלעכער חשיבות.

נאָך איין פאַקט, און מיר זענען פאַרטיק מיט אונזער אַנאַליז.

לויט דעם זין פון דעם מאַרקסיסטישן בוי־פּלאַן, געהער נישט די גאַנצע אַרבעטס־צייט פון דעם מענטשן דער געזעלשאַפט. וויניקסטנס, נישט אין די ערשטע פּעריאָדן פון אַ סאָציאַליסטישן לעבן. נאָר אַ באַשטימטע צייט געהער דער געזעלשאַפט, און נאָך פאַר דער צייט הערשט דער געזעלשאַפטלעכער צוואַנג. אין דער פרייער צייט פּראָדוצירט דער מענטש, וואָס ער וויל, ווען ער וויל, וויפל ער וויל און פאַר וועמען ער וויל. וואָס וויניקער צייט עס וועט איינגעשלונגען פון דער נויטווענדיקייט־ספערע, אַלץ מער צייט בלייבט פאַר דער ממשלה פון פרייהייט. ווי זאָלן אָבער אָט די צוויי ממשלות זיך איינטיילן צווישן זיך אין דער צייט? לויט אונזער טעקסט ווערט די איינטיילונג דורכגעפירט אין יעדן איינצלנעם אַרבעטס־טאָג. אַ געוויסער טייל פון דעם אַרבעטס־טאָג געהער דער געזעלשאַפט אין דער ממשלה

פון נויטוועגדיקייט, די איבעריקע צייט פון דעם זעלביקן טאָג געהער דעם יחיד אין דער ממשלה פון פרייהייט. „די פאַר־קירצונג פון דעם ארבעטס־טאָג" (אין דער נויטוועגדיקייט־ספערע) זאָגט בפירוש קארל מארקס, „איז דער פונדאמענטא־לער פאָרבאדינג פאר דער פרייהייט.

אַנדערע האָבן אָבער פאָרגעשלאָגן אַן אַנדער איינטיילונג. אזוי האָט דער שרייבער פון די שורות, שטייענדיק אויף דעם באָדן פון דער מארקסיסטישער איינטיילונג אין צוויי ספערעס, פאָרגעשלאָגן אין די „סאָציאַליסטישע מאָנאטס־העפטן", אז יעדער זאָל זיין געצוואונגען צו ארבעטן פאר דער געזעלשאפט, — צוליב דעם קולטור־מינימום, — ג א נ צ ע צ ע ן י אָ ר , און אז ערשט נאָך אָט דעם אָבליגאטארישן ארבעטס־דינסט, זאָל ער, א פארזיכערטער מיט חיונה פארן גאנצן לעבן, ארויס פ ר י י, און אויב ער וויל זיך ווייטער באטייליקן עקאָנאָמיש צוליב פּראָדוצירן גיטער, וואס שטייגן אריבער דעם קולטור־מינימום, זאָל דאָס געשען אין פרייע קאָאפּעראַטיוון *).

באלד נאָכדעם איז אין דייטשלאַנד דערשינען דאָס באַ־קאַנטע בוך פון א נ ט ל א נ ט י ק ו ס: (פּראָפעסאָר ב א ל אָ ד): „א בליק אין דעם צוקונפטס־שטאַט". ווו אָט דער געדאַנק איז אוועקגעלייגט געוואָרן אין דעם יסוד פון א גלענצנדיקער סטאטיסטישער אויספאָרשונג, וואָס האָט באוויזן, אז די „ממשלה פון נויטוועגדיקייט" דאַרף דויערן נישט מער ווי א זעקס־זיבן יאָר, אזוי אז אויב די שולצייט זאָל זיך ענדיקן מיט דעם זעכצנטן לעבנס־יאָר, וואָלט די אָבליגאטארישע ארבעטס־דינסט זיך געקאָנט ענדיקן מיט דעם 22־סטן אָדער 23־סטן לעבנס־יאָר" *).

---

*) זע וועגן דעם אין דער איבערזעצונג פון יענעם ארטיקל אין „דאָס נייע לעבן", באנד פיר, אָקטאָבער, 1912, ז. 576—377.

*) מיט באלאָדס סטאטיסטיק האָב איך מיך באַנוצט ביי דער אויס־ארבעטונג פון דעם קאַפּיטל „סאָציאַליסטיטשעסקאָיע כאָזיאַסטוואָ" („די

פראָפעסאָר באַלאָדס בוך איז נאָך דער איצטיקער רוי־טישישער רעוואָלוציע אַרויס אין אַ צווייטער אויפלאַגע, מיט נייע אויסרעכענונגען, לויט וועלכע עס קומט אויס אַז ביי דעם איצטיקן געוואַקסענעם צושטאַנד פון די פּראָ־דוקטיוו־כוחות דאַרף די ממשלה פון נויטווענדיקייט אָדער דער אַלגעמיינער אָבליגאַטאָרישער אַרבעטס־דינסט שוין דויערן נישט מער ווי אַ פיר־פינף יאָר. ווי אין דער ערשטער אויפלאַגע, האָט באַלאָד אויך דאָ אַריינגערעכנט עקאָנאָמישע טעטיקייטן, וואָס וואָלטן, לויט מיין מיינונג נאָך, גאַנץ גוט געקאָנט בלייבן אין דער ממשלה פון דער פרייהייט. על כל פנים, וואָלט אין דער איצטיקער צייט יעדער מענטש זיך געקאָנט באַפרייען מיט דעם 21־סטן יאָר, אַריינטרעטן אין דער ממשלה פון פרייהייט, און „אויסגעדינטער“ מיט אַ „לעבנס־פענסיע“, וואָס פאַרזיכערט אים (נישט אין געלט, נאָר אין פּראָדוקטן, אָדער אין אָנווייזונגען אויף פּראָ־דוקטן) אַ זייער חשובן „קולטור־מינימום“ *).

עס קאָן זייער פיל געזאָגט ווערן צו גונסטן פון דער איינטיילונג פון די צוויי ספערן נישט אין יעדן אַרבעטס־טאָג, נאָר אין די לעבנס־יאָרן. עס וואָלט זיך געוויס געלוינט אָפּצושטעלן זיך אויף אָט־דער פּראָבלעם באריכות. מיר וועלן דאָס אָבער לאָזן פאַר אַן אַנדער געלעגנהייט, ווייל סוף־כל־סוף איז דאָס נישט קיין פראַגע פון פּרינציפּ, נאָר פון ריינער צוועקמעסיקייט.

סאָציאַליסטישע באַלעבאַטישקייט“) אין דער פּראָפּאַגאַנדע־בראָשור פון דער רוסישער פּאַרטיי „סאָציאַליסטן־רעוואָלוציאָנערן“: „דער קעניג הונגער“. די אַנדערע קאַפּיטלען שטאַמען פון נ. באַך (די יידישע אי־בערזעצונג פון דער בראָשור טראָגט דעם נאָמען: „עקאָנאָמישע עטיודן“.

*) די רוסישע איבערזעצונג פון אָט דער צווייטער אויפלאַגע איז אַרויס אין 1920, אין דעם פאַרלאַג פון דער סאָוועטישער רעגירונג מיט אַ פאָרוואָרט פון קארסקין (מארכליעווסקי).

דר. ח. זשיטלאָווסקי

דער בוי־פרינציפ אָבער פאַר דער צוקונפט איז, דוכט זיך אונז, אַרויסגעקומען גאַנץ קלאָר אין אונזער אַנאַליז פון דער וויכטיקער מאַרקסישטישער באַטראַכטונג. ס'איז נישט קיין ריינער פּרודאָניזם, און אויך נישט קיין ריינער קאָמוניזם. דאָס איז אַ פּרודאָניסטישער פּריוואַטע-פּרינציפּ אויפגעבויט אויף דעם באַזיס פון באַגרענעצטן צוואַנג־קאָמוניזם.

אויב איך מאַך נישט קיין טעות, איז אָט־דער בוי־פּרינציפּ מסוגל צו פאַרהיטן אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע פון אַלע יענע פאַטאַלע פעלערן, אין וועלכע זי וואָלט זיך פאַרפּלאָנטערט, ווען זי וואָלט געפּרוווט דורכפירן אָדער דעם ריינעם קאָנ־סטרוקטיוון קאָמוניזם אַלץ איינס, צי על פּי נוסח קראָפּאָטקין, צי על פּי נוסח בעלאַמי. גראָד אַזאַ בוי־פּרינציפּ, דוכט מיר, וואָלט געפונען דעם גרינגסטן ווידערשטאַנד מצד דעם איצטיקן מענטש, אין וועמעס „נאַטור" עס איז נאָך גאַנץ ווייט פון מסכים צו זיין אויף די מאָראַלישע פאָדערונגען פון דעם העכערן פּריוואַטלעכן קאָמוניזם. אָבער גראָד אַזאַ בוי־פּרינציפּ וואָלט געווען אַ גוטער אַריינפיר אין אַ העכערער געזעלשאַפט־פאָרם, צו וועלכער דער מענטש וואָלט זיך ביסלעכווייז אַרויפגעמענטשלט נישט אין דלות־החקות און נויט, וואָס קאָנען נאָר אויפציען ווילדע נקמה אינסטינקטן און אומגעזעטיקטע „איך"־אַפּעטיטן, נאָר אין אַן עקאָנאָמיש־געזיכערטער עקזיסטענץ, אָן דאגות פאַר דעם מאָרגנדיקן טאָג, וועלכע עפנט פאַר אים אויף אין דערזעלביקער צייט די מעגלעכקייט אויסצוקלויבן פאַר זיך יענעם באַרוף אין לעבן, וואָס איז אַמבעסטן צוגעפּאַסט צו זיינע פעאיקייטן און אידעאַלן. גראָד אין אַזאַ לעבן, דוכט מיר, קאָן דער מענטש אָנהויבן צו פאַרשטיין און שעצן יענע העכערע מענטשלעכע קרעפטן, „וואָס האָבן זייער אייגענעם ציל אין זיך גופא". און נאָר ווען דער מענטש וועט ווערן אַ מענטש, ווען אָט־די קרעפטן און אַרבעטן וועלן ביי אים געווינען די איבערוואָג איבער די קרעפטן און אַרבעטן, דורך

וועלכע ער באַשאַפט „חיצוניות־דיקע נוצן“, נאָר דעמאָלט וועט פאַר אים געמאָלט זיין די מעגלעכקייט איבער־צוגיין צו אַ לעבן אין אַ העכערער פּריי־קאָמוניסטישער געזעל־שאַפטס־פאָרם.

איך רעכן דעריבער, אַז דער אַלוועלטלעכער סאָציאַליזם, וואָס איז נישט מסכים נאָכאַמאָל אויסצופּרוון יענע באַטיש־קאָמוניסטישע עקספּערימענטן וועלכע האָבן זיך סטיכיש דורכגעריסן און זענען צרהדיק דורכגעפאַלן אין דעם סאָוויעטישן רוסלאַנד, וועט מוזן איצטער ווענדן זיין געדאַנק צו יענעם סינטעטישן בוי־פּרינציפּ, וועלכן מאַרקס האָט פאָרגעשלאָגן אין זיין „קאַפּיטאַל“

שטייט מען אָבער אויף דעם באָדן פון אָט דעם בוי־פּרינציפּ, מוז מען לכתחילה זיך אָפּזאָגן פון דעם דריטן אינטערנאַציאָנאַל און זיינע פּאָדערונגען, שוין מחמת דעם פּשוטן טעם, וואָס זיי זענען געבויט אויף דעם יסוד פון ריינעם קאָמוניזם. אַזאַ קאָמוניזם טראָגט אין זיך אין דער איצטיקער צייט, מיט דער איצטיקער מענטשהייט, די געפאַר אַז דאָס עקאָנאָמישע לעבן זאָל צעשטערט ווערן און די געזעלשאַפט זאָל אַוועקגע־שטעלט ווערן פאַר דער נויטווענדיקייט ווידער איינצופירן די סטיכיש־בלינדע מאַכט פון דעם קאַפּיטאַליזם.

פון דער אַנדער זייט איז אָבער ביי מיר נישטאָ קיין ברעקל ספק, אַז אויב דער צוקונפטיקער סאָציאַליסטישער אינטערנאַציאָנאַל זאָל ערנסט אויפנעמען די פּראָבלעם פון אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע אויף די יסודות פון אַ „קולטור־מינימום“; אויב ער זאָל אַרויסרוקן פאַר דעם אַלוועלטלעכן פּראָלעטאַריאַט די אויפגאַבע: אָפּשאַפן די הונגער־בייטש, אָפּשאַפן די „בלינדע מאַכט“ פון דעם איצטיקן רעזשים, אויף וועלכער עס שטיצט זיך די גאַנצע עקאָנאָמישע און אויך די פּאָליטישע הערשאַפט פון דער בורזשואַזיע, און אויב דער אַלוועלטלעכער פּראָלעטאַריאַט וואָלט דערביי קלאָר פאַרשטאַנען

ד"ר. ח. זשיטלאָווסקי

אַז אין דער סאָציאַלער רעוואָלוציע גייט עס נישט נאָר אין דעם גורל פון דעם ל ו י ן ־ אַ ר ב ע ט ע ר ־ ק ל אַ ס , נאָר מער פאַר אַלץ אין דעם גורל פון דער מ ע נ ט ש ל ע כ ע ר ח ש י ב ו ת , וואָלטן די אויסזיכטן אויף אַ סאָציאַליסטישן איבערקער געוואַלדיק געוואַקסן און צווישן די צוויי פיינטלעכע לאַגערן, — דעם סאָציאַליסטישן און דעם קאָמוניסטישן, — וואָלט זיך געקאָנט איינשטעלן אַ ברידערלעכע פאַרשטענדעניש...